

Боловсруулсан: Эко Трэнд ХХК

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (2023- 2027)

102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станцын төсөл

Member of wpd Group

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Клинтек ХХК

Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг хүргүүлсэн: 2021.09.06
Байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээг хүлээн авсан:
2021.09.30

10-22-2021

Батлав. БОАЖЯ-ны Ерөнхий шинжээч

Г.Энхмөнх

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ХАНБОГД СУМЫН НУТАГТ
БАЙГУУЛАХ “102 МВт ХАНБОГД САЛХИН ЦАХИЛГААН
СТАНЦ” ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
(2023-2027)**

Захиалагч:

Гүйцэтгэх захирал

QLEANTECH

КЛИНТЕК ХХК

ХАНС КРИСТОФ БРУМБЕРГ

Боловсруулсан:

Гүйцэтгэх захирал

**ECO
TREND**

ЭКО ТРЭНД ХХК

Байгаль орчны зөвлөх

Ж.ТАМИР

Агуулга

1	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	1
1.1	Танилцуулга	1
1.2	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ	1
1.2.1	БОМТ (5 жил)	1
1.2.2	Жил бүрийн БОМТ боловсруулах, хянуулах, батлуулах, биелэлтийг тайлагнах	2
1.3	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө	3
1.3.1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	3
1.3.2	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	16
1.3.3	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	16
1.3.4	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	17
1.3.5	Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө	18
1.3.6	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	19
1.4	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	21
1.5	Жил бүрийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талууд, нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь	23
1.6	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хүний нөөц, байгаль орчны менежментийн зохион байгуулалтын схем	25

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1-1	Төслийн 5 жилийн БОМТ-ийг хэрэгжүүлэх зардлын хураангуй (2023-2027)	2
Хүснэгт 1-2	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө (2023-2027)	4
Хүснэгт 1-3	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	16
Хүснэгт 1-4	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	17
Хүснэгт 1-5	Эвдэгдэх талбайн хэмжээ	18
Хүснэгт 1-6	Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө (2023-2024)	19
Хүснэгт 1-7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө (2023-2027)	20
Хүснэгт 1-8	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	21
Хүснэгт 1-9	Жил бүрийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талууд, нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь	23

Зургийн жагсаалт

Зураг 1-1	Корпорацийн түвшинд дэх бүтэц зохион байгуулалтын схем	25
Зураг 1-2	Барилгын үе шатны зохион байгуулалтын схем.	25
Зураг 1-3	Ашиглалтын үе шатны зохион байгуулалтын схем	26

1 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

1.1 Танилцуулга

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)-г 5 жилийн хугацаатай боловсруулдаг. БОМТ-г байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-ний үр дүнд үндэслэн боловсруулж, төсөл хэрэгжүүлэгчид танилцуулан саналыг нь тусгадаг ба байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээг хийсэн байгууллага буюу Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (БОАЖЯ) баталдаг. Клинтек ХХК (Клинтек) энэхүү БОМТ, төслийн жил бүрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд үндэслэн төслийн жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулах, түүний хэрэгжилтийг ханган тайлагнах үүрэгтэй.

1.2 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ

1.2.1 БОМТ (5 жил)

Энэхүү БОМТ-ийн зорилго (“5 жилийн БОМТ” гэх) нь Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт байрлах Ханбогд салхин цахилгаан станцын төслийн хэрэгжилтийн явцад байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглахад оршино. Түүнчлэн, БОННУ-ээр тодорхойлсон сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, нөхөн сэргээх, төлөвлөж буй төслийн талбай болон түүний орчмын байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг хянах, илрүүлэх зорилготой юм. Төслийн дэд бүтцийн талаар энэхүү байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-ний 4-р хэсэг буюу төслийн тодорхойлолт хэсэгт тусгав. Ерөнхийдөө, төлөвлөж буй төсөл нь 24 салхин үүсгүүр (СЦҮ), 64.6 км цахилгаан дамжуулах агаарын шугам (ЦДАШ), 3.6 км нэвтрэх зам, удирдлагын байр бүхий Галба дэд станц, СЦҮ, Галба дэд станц, материалын агуулах, овоолгын талбай зэргийг холбосон 20 км орчим урт дотоод зам зэргээс бүрдэнэ.

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 4-р сарын 10-ны өдрийн А-117 тоот тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний аргачлалын дагуу байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь дараах хэсгүүдээс бүрдэнэ. Үүнд:

1. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө,
2. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд БОННУ-ээр тогтоосон шууд болон шууд бус сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалал хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардал зэргийг тусгана. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө нь дараах 6 хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.1-т тусгасан),
2. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.2-т тусгасан),
3. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.3-т тусгасан),
4. Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.5-д тусгасан),
5. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.4-т тусгасан),
6. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө (Хэсэг 1.3.6-д тусгасан),

Төслийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнүүдийн үр дүн ямар байгааг хянах, шаардлагатай үед нэмэлт арга хэмжээ авах зорилгоор төслийн үргэлжлэх бүх л хугацааны түрш орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд гарч болзошгүй өөрчлөлтийг хянах хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, тухайн орчноос дээж, сорьц авах, хэмжилт хийх, тэдгээрт дүн шинжилгээ хийх арга, баримтлах стандарт, шаардагдах

хөрөнгө, зардал, хугацаа зэргийг тодорхой зааж өгнө. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг Хэсэг 1.4-т тусгав.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрөөс гадна БОМТ-д дараах хэсгүүдийг мөн тусгасан. Үүнд:

1. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явц, үр дүнг холбогдох төрийн байгууллага, олон нийтэд тайлагнах төлөвлөгөө (Хэсэг 1.5-д тусгасан),
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хүний нөөц, байгаль орчны менежментийн зохион байгуулалтын схем (Хэсэг 1.6-д тусгасан).

1.2.2 Жил бүрийн БОМТ боловсруулах, хянуулах, батлуулах, биелэлтийг тайлагнах

Төслийн жил бүрийн Байгаль Орчны Менежментийн Төлөвлөгөө (Жил бүрийн БОМТ) нь БОННУ-г баталсны дараа жил бүр боловсруулах нэмэлт баримт бичиг юм. Жил бүрийн БОМТ-г 5 жилийн БОМТ-д үндэслэн боловсруулах бөгөөд төслийн тухайн жилд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн үйл ажиллагаатай уялдуулсан байх ёстой.

БОННУ батлагдсанаас хойш нэг сарын дотор анхны жил бүрийн БОМТ-г боловсруулж хүргүүлнэ. БОМТ-г Байгаль Орчин, Аялал Жуулчлалын Яамны Хүрээлэн Буй Орчин, Байгалийн Нөөцийн Удирдлагын газарт хүргүүлж, батлуулж, хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, мониторингийн хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлсэн талаар тайлагнахын тулд жил бүрийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн 11 дүгээр сарын 1-ний дотор Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хүргүүлсэн байх ёстой.

Хүснэгт 1-1 Төслийн 5 жилийн БОМТ-ийг хэрэгжүүлэх зардлын хураангуй (2023-2027)

#	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Зардал, сая.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	153.0
2	Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө	65.6
3	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө (нүүлгэн шилжүүлэлт шаардлагагүй)	0
4	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	1.5
5	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	6.9
6	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	25.4
7	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	206.2
8	Жил бүрийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн үр дүнг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах	5.3
Нийт зардал, сая.төг		463.9

1.3 Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө

1.3.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө нь төсөлд хийсэн БОННУ-ний явцад тодорхойлсон гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, тэдгээрийн үр дагавраас урьдчилан сэргийлэх, арилгахад чиглэнэ. Тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, зарцуулах холбогдох төсөв, баримтлах эрх зүйн баримт бичгүүдийг тодорхойлж, энэхүү хэсэгт тусгав.

Хүснэгт 1-2 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө (2023-2027)

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг	
	Гол	Болзошгүй												
Газрын гадарга, хэвлий														
Барилгын үе шат	Салхин цахилгаан станц төслийн хүрээнд түүний үндсэн болон дагалдах барилга байгууламжуудыг барьж байгуулах явцад газрын гадарга эвдрэлд өртөх		Барилгын үе шатан дахь угсралт, суурилуулалтын ажлын нөлөөлөлд өртсөн ойр орчмын газруудыг ойролцоох газрын гадаргад нийцүүлэн нөхөн сэргээж, ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлэх	СЦҮ-ийн талбай, ЦДАШ, нэвтрэх зам, дотоод зам, Галба дэд станц ба хяналтын байр	га	Барилгын төсөвт туссан	23.38 га	Барилгын төсөвт туссан	Барилгын төсөвт туссан	Барилгын төсөвт туссан	2023-2024		Барилга угсралтын үйл ажиллагаа явуулахаас өмнө газар шорооны ажил хийх зөвшөөрөл олгох дотоод журмыг боловсруулж мөрдөх. Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль (2012) 7.2.3 Барилгын ажлын явцад болон барилгын ажлын дараа хөрсний эвдэрсэн талбайг нөхөн сэргээх MNS 5917:2008 Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт	
	Салхин цахилгаан станц төслийн хүрээнд түүний үндсэн болон дагалдах барилга байгууламжуудын сүүрийг ухах явцад эзлэхүүн хорогдох, ухагдах, зөөгдөх зэргээр газрын хэвлий эвдэгдэх		Барилга угсралтын явцад ухаж гаргасан хөрс, чулууг СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуурын сүүрийн дүүргэлтэд ашиглаж, шинээр газар хөндөх, материал зөөхөөс аль болох зайлсхийх	СЦҮ-ийн талбай, ЦДАШ, нэвтрэх зам, дотоод зам, Галба дэд станц ба хяналтын байр	м³	Барилгын төсөвт туссан	100,166 м³	Барилгын төсөвт туссан	Барилгын төсөвт туссан	Барилгын төсөвт туссан	2023-2024	Газрын гадарга болон хэвлийд онц шаардлагагүй тохиолдолд эвдрэл үүсгэхээс урьдчилан сэргийлэх		
		Төслийн хог хаягдлын менежментэд доголдол гарсан тохиолдолд газрын гадарга, хэвлий барилгын болон ахуйн хог хаягдлаар бохирдох	Хог хаягдал цуглуулах байгууламжийн хүчин чадлыг оновчтой сонгох	СЦҮ-ийн талбай, ажилчдын байр		Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан		Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	2023-2024			
			Хог хаягдлын менежментийн талаар барилгын ажилчдыг сургалтад хамруулах	Барилгын талбай	хүн/цаг	Барилгын төсөвт тусгасан	36 хүн/цаг	Барилгын төсөвт тусгасан	Барилгын төсөвт тусгасан	Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	2023, 2024 онд тогтмол	10.2.16.аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгууллагын ажилтнуудад хог хаягдлын менежментийн талаар сургалт зохион байгуулж, зохих мэдлэгийг эзэмшүүлэх, дадал зуршлыг хэвшүүлэх	
			Хог хаягдлын менежментийн сэдвийг нийт ажилтнуудын сургалтын агуулгад тусгаж, ажилчдад хог хаягдлыг ангилан ялгах дадал хэвшлийг төлөвшүүлэх, урамшуулах	Барилгын талбай	хүн/цаг	Барилгын төсөвт тусгасан	36 хүн/цаг	Барилгын төсөвт тусгасан	Барилгын төсөвт тусгасан	Барилгын төсөвт тусгасан	Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	2023, 2024 онд тогтмол	10.2.16.аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгууллагын ажилтнуудад хог хаягдлын менежментийн талаар сургалт зохион байгуулж, зохих мэдлэгийг эзэмшүүлэх, дадал зуршлыг хэвшүүлэх
			Хог хаягдлыг аль болох багасгах	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025		
			Бүх хатуу хог хаягдлыг тээвэрлэх, устгах үе шат хүртэл цуглуулах	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025		
			Хатуу хог хаягдлыг ангилан цуглуулах	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025		
			Хог хаягдлыг цуглуулах, ангилах хогийн савыг хангалттай байлгах	Барилгын талбай	Тоо	Барилгын төсөвт тусгасан	9 сав				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Ажилчдын байрны амрах өрөө, гал тогоо, унтлагын өрөө зэрэг 3 байршилд 240 л багтаамжтай, 3 өөр өнгийн 9 ширхэг хогийн сав байрлуулна.	
			Хог хаягдал, хогийн савыг шошго, тэмдэг ашиглан тодорхой ангилах	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025		
	Цаг агаарын эрс тэс нөхцөлд тэсвэртэй материалаар хийсэн хогийн сав ашиглах, тэдгээрийг хог хаягдлын зориулалтын талбайд байршуулах		Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025			

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
		Төслийн барилгын үе шатанд ашиглагдах тээврийн хэрэгсэлд эвдрэл гарсан тохиолдолд тослох материал, түлш шатахуун алдагдаж газрын гадарга бохирдох	Хог хаягдлаа ил задгай хаяхгүй байхыг сануулсан санамжууд байрлуулах, ажилчид хог хаягдлын менежментийг сайтар мөрдөж, хэрэгжүүлдэг байхад анхаарах	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй			Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		
		Төслийн талбай дахь ШТМ хадгалах агуулах, савнаас тос, шатахуун алдагдаж газрын гадарга бохирдох	Салхин цахилгаан станцын төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах тээврийн хэрэгслийн үзлэг, үйлчилгээг графикийн дагуу тогтмол хийх; тээврийн хэрэгслийн зогсоолын бетонон талбайд хагарал, ан цав, цууралт гарсан байгаа эсэхийг шалгах; аливаа эвдрэлийг засварлах, тухайн талбайд асгарсан аливаа шатамхай материалыг бүрэн гүйцэд цэвэрлэх	Барилгын талбай	Жил	Барилгын төсөвт тусгасан	2 жил гаруй хугацаанд тогтмол			Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2025		
Ашиглалтын үе шат		Засвар үйлчилгээг мүү хийж, тодорхой бус тэмдэглэгээ суурилуулсан тохиолдолд замын хажуу хэсгээр зорчин шинээр зам бий болгож, газрын гадаргын эвдрэлийг нэмэгдүүлж болзошгүй	СЦҮ-ийн талбай, ЦДАШ, Галба дэд станц руу нэвтрэх, тэдгээрээс буцах засвар үйлчилгээний техник хэрэгслийг тогтсон маршрутаар зорчуулан, замын арчилгаа тордолтыг шаардлагатай үед хийх	Хяналтын байр	Жил	Ашиглалтын зардалд тусгасан	2			Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027		
		Төслийн хог хаягдлын менежмент хангалтгүй байгаа тохиолдолд барилгын болон ахуйн хог хаягдлаас үүдэлтэй гадаргын болон газрын хэвлийн бохирдол бий болж болзошгүй	Хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээг сайтар хэрэгжүүлж, хатуу хог хаягдлыг хяналтын байрнаас орон нутгийн зөвшөөрөлтэй хог хаягдлын устгалын байгууламжид хүргэх, эсвэл орон нутгийн тусгай зөвшөөрөлтэй компаниудтай хог хаягдлыг зайлуулах үйлчилгээний гэрээ байгуулах замаар шийдвэрлэх	Нэвтрэх зам, СЦҮ-ийн талбай, Галба дэд станц ба хяналтын байр, дотоод зам	Өдөр	2.3	7 өдөр		16.1	16.1	2025	Грейдерийн өдрийн түрээсийн төлбөрт үндэслэв	
Уур амьсгал													
Барилгын үе шат	СЦС, ЦДАШ-ын барилга, засвар үйлчилгээнд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, машин механизм, дизель генераторуудын ашиглалтын улмаас хүлэмжийн хийн ялгарлыг маш бага хэмжээгээр нэмэгдүүлэх		Барилгын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгслүүдийн түлш, шатахуунд чанарын хяналт явуулж, найдвартай ханган нийлүүлэгчээс нийлүүлсэн, агаарт ялгаруулах бохирдуулагч бодисын хэмжээ бага (евро-5 стандарт)-тай түлш, шатахууныг ашиглах	Барилгын талбай	Жил	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2025		
			Нийт зорчих зайг багасгахын тулд дотоод замыг оновчтой төлөвлөх	Барилгын талбай	Удаа	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	Зураг төслийн үе шатанд нэг (1) удаа хийх ба тогтмол үнэлэх			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023		
			Түлшний нийт зарцуулалтыг бууруулахын тулд материал нийлүүлэх чиглэлийг оновчтой болгох	Барилгын талбай	Удаа	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	Зураг төслийн үе шатанд нэг (1) удаа хийх ба тогтмол үнэлэх			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023		

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг	
	Гол	Болзошгүй												
			Ажилчдын байр болон хяналтын байранд эрчим хүчийг үр ашигтай ашиглах стратегийг хэрэгжүүлэх (дулаалах, сүүдэрлэх, гэрлийн төвлөрсөн удирдлага, агааржуулалтын зохистой хэрэглээ гэх мэт)	Ажилчдын байр	Жил	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2 жил гаруй хугацаанд тасралтгүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2025			
Ашиглалтын үе шат	СЦС, ЦДАШ-ын барилга, засвар үйлчилгээнд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, машин механизм, дизель генераторуудын ашиглалтын улмаас хүлэмжийн хийн ялгарал маш бага хэмжээгээр нэмэгдэх		Ашиглалтын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгслүүдийн түлш, шатахуунд чанарын хяналт явуулж, найдвартай ханган нийлүүлэгчээс нийлүүлсэн, агаарт ялгаруулах бохирдуулагч бодисын хэмжээ бага (евро-5 стандарт)-тай түлш, шатахууныг ашиглах	Төслийн талбай	Жил	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	тасралтгүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2024-2027			
			Ажилчдын байр болон хяналтын байранд эрчим хүчийг үр ашигтай ашиглах стратегийг хэрэгжүүлэх (тусгаарлах, сүүдэрлэх, гэрлийн төвлөрсөн удирдлага, агааржуулалтын зохистой хэрэглээ гэх мэт)	Хяналтын байр	Жил	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	тасралтгүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2024-2027			
			Боломжтой бол төслийн ашиглалтын үе шатанд засвар үйлчилгээ хийх, хяналт тавих ажилд оролцож буй ажилчдын ажлын хэрэгцээнд хосолмол эсвэл цахилгаан хөдөлгүүрт тээврийн хэрэгсэл ашиглуулах	Нэвтрэх зам, СЦҮ-ийн талбай, дотоод зам	Жил	Ашиглалтын зардалд тусгасан	тасралтгүй			Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027			
Агаарын чанар														
Барилгын үе шат	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгууруудын суурь ухах, Галба дэд станц, нэвтрэх зам барих болон тээврийн хэрэгсэл зорчих үед хөрс элэгдэж тоосжилт үүсэх		Барилгын үе шатанд тээврийн хэрэгслийг замаас гадуур зорчихыг хориглох бодлогыг хэрэгжүүлж, замын тэмдэг суурилуулж, зорчиж буй тээврийн хэрэгслийн хурдны хязгаарыг мөрдүүлнэ. Тухайлбал, СЦҮ, ЦДАШ барихад 20 км дотоод замыг ашиглах явцад шинээр зам үүсгэхгүй байх	Төслийн талбай	-	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023		Монгол Улсын замын хөдөлгөөний дүрэм, 2018, Хавсралт 2. Замын тэмдэг	
			Замын гадаргууг услах	Төслийн талбай дахь замууд	-	Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024			
	Төслийн барилга угсралтад ашиглах тоног төхөөрөмж, машин механизмаас бохирдуулагч бодис ялгарч агаарын чанарт түр зуурын сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх (Судалгааны материалд тооцоолсноор эх үүсвэрээс 350 м-ээс дээш зайд тоос, яндангаас ялгарах бохирдуулагч хийн ялгарлын нөлөөлөл бага байна. Энэхүү үнэлгээнд уламжлалт аргаар энэхүү зайг 500 м байхаар тооцсон)		Автомашинуудын хөдөлгөөн, тэдгээрийн өндөр давтамжтай зорчилтын үед үүссэн тоосжилтыг усаар дарах	3.6 км нэвтрэх зам, 20 км дотоод зам	м³	0.008	13,064.80		104.5	104.5	2023-2024			
			Барилгын ажлын хугацаанд буюу 5 дугаар сараас 10 дугаар сар хүртэл байгаль орчны мониторингийн хөтөлбөрт заасан тоосны мониторинг (PM2.5, PM10)-ийг сард нэг удаа хийх	Барилгын талбай			Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан				Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан			
			Барилгын үе шатанд ашиглах түр замуудыг тэмдэгжүүлэх	Барилгын талбай	удаа			Түр замуудыг ашиглаж эхлэхийн өмнө 1 (нэг) удаа				2024		
			Барилгын ажил дууссаны дараа түр замуудыг нөхөн сэргээх	Барилгын талбай				Барилгын төсөвт тусгасан			Барилгын төсөвт тусгасан	2024-2025		
			СЦҮ барих, ЦДАШ-ын шон суурилуулах явцад өртсөн талбайг эргэн тойрны ландшафттай нийцүүлэн нөхөн сэргээх	Барилгын талбай				Барилгын төсөвт тусгасан			Барилгын төсөвт тусгасан	2024-2025		
	СЦҮ, ЦДАШ барих явцад машин механизм, тээврийн хэрэгслийг ашиглаагүй үед унтрааж байх	Барилгын талбай				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ			

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
			Машин, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийж байх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	
			Хорт бодис бага ялгаруулдаг (Евро-5), эрдэсийн агууламж багатай (хүхэр, хар тугалга г.м) түлш хэрэглэх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	
			Ашиглаж буй машин, тоног төхөөрөмжөөс ялгарах бохирдуулагч бодисын хэмжээ нь дотоодын стандартын шаардлагад нийцсэн байх (MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин – утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин - Утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга)	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин – утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин - Утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга)
			Барилгын үе шатанд байгаль орчны мониторингийн хөтөлбөрийн дагуу агаар бохирдуулагч түгээмэл бодис (NO2, SO2)-ийн мониторинг хийх	Барилгын талбай		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан				Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан	2023-2024		
Ашиглалтын үе шат	Төслийн ашиглалтын үе шатанд ашиглах тоног төхөөрөмж, машин механизмаас бохирдуулагч бодис ялгарч агаарын чанарт түр зуурын сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх		Бүх төрлийн тээврийн хэрэгсэл, машин механизмын хөдөлгөөнд хурдны хязгаар мөрдүүлэх, хянах	Төслийн талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2024-2027	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	
			Ашиглалтын үед хяналтын байранд дизель түлшээр ажилладаггүй халаалт ашиглах	Төслийн талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2024-2027	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	
			Тогтсон маршрутаар зорчуулах, хөдөлгөөнд тогтмол хяналт тавих	Төслийн талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2024-2027	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ	
Гадаргын үс													
Барилгын үе шат		Барилгын үе шатанд тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмуудыг ашиглана. Тиймээс, барилгын ажилд техникийн хувьд бүрэн бус машин, техник ашиглах, ашиглалтын явцад эвдрэл гэмтэл гарах тохиолдолд тэдгээр нь хуурай сайруудыг хөндлөн гарах явцдаа ШТМ материал алдаж бохирдуулж болзошгүй.	Хүнд даацын машин механизм, автомашин, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээг бүрэн хийх, хуурай сайр дээр асгарсан шатамхай материалыг бүрэн цэвэрлэж бохирдол үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх. Жолооч, операторуудад тос асгарсан үед хариу арга хэмжээ авах, асгаралт шингээх иж бүрдлийг хэрхэн ашиглах талаар сургалт явуулах	Барилгын талбай	Иж бүрдлийн тоо	1.32	5 иж бүрдэл	0	6.6	6.6	2023-2024	Асгаралтын иж бүрдэл (тосонд зориулсан, 117 литр)	
			Барилгын үе шатанд зорчих маршрутыг төлөвлөхдөө ЦДАШ чиглэл дайран өнгөрч буй орчны ландшафтыг харгалзан хурдны хязгаарлалт болон замын хөдөлгөөний хориглох тэмдэгнүүдээр иж бүрэн тэмдэгжүүлэх	Барилгын талбай	удаа	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	Түр замуудыг ашиглаж эхлэхийн өмнө 1 (нэг) удаа				Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2023-2024	

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
		Барилгын үе шатанд хог хаягдлын менежментэд доголдол гарсан тохиолдолд хуурай сайр, түүний ойр орчмын талбай хог хаягдлаар бохирдож болзошгүй.	Ажилчдын сургалтын агуулгад хог хаягдлын менежментийн сэдвийг тусгаж, ажилчдад дадал хэвшүүлэх, урамшуулах	Барилгын талбай		Газрын гадарга, хэвлийн хэсэгт тусгасан				Газрын гадарга, хэвлийн хэсэгт тусгасан	2023-2024		
Газрын доорх ус													
Барилгын үе шат	Унд ахуй (8.4 мян.м³) болон барилгын ажилд (СЦҮ-ийн суурийн бетон зуурмагт 4.3 мян.м³, зам усалгаа 17.5 мян.м³) нийт 30.45 мян.м³ газрын доорх усыг ашигласнаар тухайн нутгийн газрын доорх усны нөөцийг мөн хэмжээгээр бууруулна.		Барилгын үе шатанд усны хэрэглээг хянах шаардлагатай. Усны хэрэглээг аль болох бага байлгах	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай	
			Усны хэрэглээ хариуцсан ус ашиглалтын менежер томилж ажиллуулах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		Усны тухай хууль, 30.1.2
		Менежментийг оновчтой хэрэгжүүлж чадаагүй тохиолдолд ажилчдын байрнаас гарсан ахуйн бохир усаар газрын доорх ус бохирдож болзошгүй	Үл нэвчүүлэх бохирын сав бүхий зөөврийн жорлон барилгын хугацаанд ашиглах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		
		Төсөлд ашиглагдаж буй машин механизм, тээврийн хэрэгсэлд эвдрэл, гэмтэл гарсан тохиолдолд ШТМ хөрсөнд алдагдаж, улмаар хур тунадасны усаар дамжин газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй	Барилгын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөс түлш, тос болон бусад шингэн асгарахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд механик үзлэгийг тогтмол хийж байх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай	
		ШТМ хадгалах савны битүүмжлэл алдагдсанаас ШТМ хөрсөнд алдагдаж, улмаар хур тунадасны усаар дамжин газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй	Газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй материалыг шингэн үл нэвчүүлэх материалаар хийсэн гадаргуу дээр хадгалж, борооны усаар угаагдан урсаж, гадаргын урсацаар дамжин тархахаас сэргийлэх; алдагдсан тос барих арга, техникийг бүрэн ашиглах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		
	Шатамхай тосолгооны материал хадгалах савны хоолой, хавхлагын элэгдсэн, урагдсан эсэхийг тогтмол шалгаж, шаардлагатай бол солих шаардлагатай		Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай		
	Хадгалах савнаас түлш, тос асгарсан эсвэл гоожиж байгаа тохиолдолд соруулах зориулалттай насос, тусгай шингээгч материалыг тухайн газарт хүрэлцээтэйгээр байрлуулах. Хуримтлагдсан үлдэгдлийг арилгахын тулд тавиуруудыг тогтмол шалгаж, цэвэрлэж байх		Барилгын талбай		Гадаргын усны хэсэгт тусгасан				Гадаргын усны хэсэгт тусгасан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай		

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг	
	Гол	Болзошгүй												
			Шатах тослох материал агуулсан савны хавхлагыг сайтар хаасан эсэхийг тогтмол шалгаж, түлш цэнэглэх үед машиныг хараа хяналтгүй орхиоос сэргийлж байнгын хяналт тавьж байх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай		
Ашиглалтын үе шат	Ашиглалтын үед оргил үедээ нийт 20 хүн ажиллана гэж тооцсон ба ажилчдын унд, ахуйд хоногт 1.6 м ³ , сард 48 м ³ , жилд 576 м ³ хэмжээтэй газрын доорх ус ашиглах ба ашиглалтын 20 жилийн хугацаанд нийтдээ 11,520 м ³ ус тус тус ашиглаж, тухайн нутгийн газрын доорх усны нөөцийг мөн хэмжээгээр бууруулна.		Ашиглалтын үе шатанд 5-20 хүн төслийн талбайд ажиллахаар төлөвлөсөн. Хяналтын байранд худаг гаргаж, усаар хангана. Усны тухай хуулийн ус ашиглагчийн үүрэг, ус ашиглагчид тавигдах шаардлагын дагуу уг худгийг тоолууржуулан ашиглах зэрэг болно.	Хяналтын байр	тоо	0.5	1 ширхэг		0.5	0.5	2024-2027	Худаг дээр усны тоолуур суурилуулах шаардлагатай		
		Бохир усыг хяналтгүй алдсан тохиолдолд газрын хэвлий, газрын доорх ус бохирдож болзошгүй.	Бохир усны системд байнгын засвар, үйлчилгээ хийж, хэвийн ажиллагааг хангах	Галба дэд станц, хяналтын байрны хамт		Ашиглалтын зардалд багтсан				Ашиглалтын зардалд багтсан	2024-2027			
		Төсөлд ашиглагдаж буй машин механизм, тээврийн хэрэгсэлд эвдрэл, гэмтэл гарсан тохиолдолд ШТМ хөрсөнд алдагдаж, улмаар хур тунадасны усаар дамжин газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй	Ашиглалтын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөс түлш, тос болон бусад шингэн асгарахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд механик үзлэгийг тогтмол хийж байх	Төслийн машин механизм, тоног төхөөрөмж, автомашин			Ашиглалтын зардалд багтсан				Ашиглалтын зардалд багтсан	2024-2027	Хяналтын арга хэмжээ хэрэгжүүлэх шаардлагатай	
		ШТМ хадгалах савны битүүмжлэл алдагдсанаас ШТМ хөрсөнд алдагдаж, улмаар хур тунадасны усаар дамжин газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй	Газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй материалыг шингэн үл нэвчүүлэх материалаар хийсэн гадаргуу дээр хадгалж, борооны усаар угаагдан урсаж, гадаргын урсацаар дамжин тархахаас сэргийлэх; алдагдсан тос барих арга, техникийг бүрэн ашиглах	Төслийн талбай			Нэмэлт зардал шаардлагагүй				Нэмэлт зардал шаардлагагүй	2024-2027		
Хөрсөн бүрхэвч														
Барилгын үе шат	Төслийн үндсэн болон дагалдах барилга байгууламжуудыг барьж байгуулах явцад шимт хөрсийг барилгын ажлын өмнө хуулах		Барилгын ажлын явцад шимт хөрс хуулах ажлыг MNS 5916:2008 стандартын дагуу хийж, байгаль орчны мэргэжилтнүүдийн өгсөн зөвлөмжийг дагаж мөрдөх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээг талбайн Байгаль орчин, аюулгүй ажиллагааны мэргэжилтэн хэрэгжүүлэх ёстой	MNS 5916:2008 стандартын шаардлагыг дагаж мөрдөх	
			Барилгын бүх талбайгаас хуулсан шимт хөрсийг бусад хөрс, үхсэн материалаас тусад нь түр хадгалж, барилгын үе шатанд ашигласан түр зам болон бусад нөхөн сэргээх шаардлагатай газруудыг нөхөн сэргээхэд ашиглах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээг талбайн Байгаль орчин, аюулгүй байдлын мэргэжилтэн хэрэгжүүлэх ёстой		

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦУ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
			СЦУ, ЦДАШ-ын тулгуурын барилгын талбайгаас хуулж авсан шимт хөрсийг ойр орчмын эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд ашиглах; газрын хэвлийн хөрс, чулуулгийг сайжруулсан шороон замын дүүргэлт, хамгаалалтын далан болон Галба дэд станц барихад ашиглах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэлтийн менежер, талбайн Байгаль орчин, аюулгүй байдлын мэргэжилтэн хэрэгжүүлэх ёстой	
			Барилгын үе шатанд тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүй замаар зорчихыг хориглох журмыг боловсруулж, дагаж мөрдөх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээг талбайн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын мэргэжилтэн хэрэгжүүлэх ёстой	
		Төслийн хог хаягдлын менежментэд доголдол гарсан тохиолдолд барилгын болон ахуйн хог хаягдлаар хөрс бохирдох	Хог хаягдлыг хөрсөн дээр шүүд хадгалахгүй ба хог хаягдал түр хадгалах цэгээс гарч болзошгүй шүүрэлт, бохирдсон урсацаас урьдчилан сэргийлэх	Барилгын талбай		Хог хаягдлын менежментийн хэсэгт тусгасан				Хог хаягдлын менежментийн хэсэгт тусгасан	2023-2024	Хог хаягдлын менежментийн хэсэгт тусгасан	
		Төслийн барилгын үе шатанд ашиглагдах тээврийн хэрэгсэлд эвдрэл гарсан тохиолдолд тослох материал, түлш шатахуун алдагдаж хөрс бохирдох	Барилгын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөс түлш, тос болон бусад шингэн асгарахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд механик үзлэгийг тогтмол хийж байх	Барилгын талбай		Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан				Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан	2023-2024	Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан	
		Төслийн талбай дахь ШТМ хадгалах, агуулах савнаас тос, шатахуун алдагдаж хөрс бохирдох	Газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй материалыг борооны усаар угаагдаж, гадаргын урсацаар тархахаас сэргийлж бетон, геомембран зэрэг шингэн үл нэвчүүлэх материал дээр хадгалах; алдагдсан тос барих арга, техникийг бүрэн ашиглах. Асгарсан шатамхай тосолгооны материалыг хүлээн авч, хадгалах савны хэмжээг агуулах савны хэмжээнээс багагүй, хангалттай багтаамжтай барих. Түлш хадгалах савны гадуур асгаралтыг хянах хоёрдогч хамгаалалтын хэсэгтэй байх	Барилгын талбай		Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан				Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан	2023-2024	Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан	
			Бохирдсон хөрсийг ухаж, аюултай хог хаягдал устгах журмын дагуу устгах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		
			Асгаралт, алдагдлыг хянах журмыг хэрэгжүүлэх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		
			Шатамхай тосолгооны материал хадгалах сав, хоолой, хавхлагыг элэгдэлд орсон эсэхийг тогтмол шалгаж, шаардлагатай бол солих	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Талбайн ЭМАА-ны мэргэжилтэн, жолооч, оператор, засварчид тогтмол үзлэг хийж байх ёстой	

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг		
	Гол	Болзошгүй													
			Хадгалах савнаас асгарсан эсвэл гоожиж байгаа тохиолдолд цуглуулах зориулалттай насос, тусгай шингээгч материалыг тухайн газарт хүрэлцэхүйц байрлуулна. Хуримтлагдсан үлдэгдлийг арилгахын тулд тавиуруудыг тогтмол шалгаж, цэвэрлэж байх	Барилгын талбай		Гадаргын усны хэсэгт тусгасан				Гадаргын усны хэсэгт тусгасан	2023-2024	Гадаргын усны хэсэгт тусгасан			
			Шатах тослох материал агуулсан савны хавхлагыг онгорхой орхисон байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж, түлш цэнэглэх үед машиныг хараа хяналтгүй орхиоос сэргийлж байнгын хяналт тавьж байх	Барилгын талбай		Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан				Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан	2023-2024	Газрын доорх усны хэсэгт тусгасан			
Ашиглалтын үе шат		Төслийн байгууламжуудын засвар үйлчилгээний явцад замын хөдөлгөөнөөс шалтгаалж нэвтрэх зам болон дотоод замууд хяналтгүй өргөсөж, хөрс элэгдэж, эвдрэх	Галба дэд станц, СЦҮ, ЦДАШ руу нэвтрэх засвар үйлчилгээний техник хэрэгслийг тогтсон маршрутаар зорчуулан, замын арчилгаа тордолтыг шаардлагатай үед хийх	Нэвтрэх зам, дотоод зам		Ашиглалтын зардалд тусгасан				Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027				
			Замын нөхцөл байдал, эвдрэл үүссэн эсэхийг тогтмол шалгаж байх; хэрэв зам эвдэрсэн бол замын эвдэрсэн хэсгийг түр тойруулан явуулж, шаардлагатай бол зам засварын ажлыг хийх	Нэвтрэх зам, дотоод зам		Ашиглалтын зардалд тусгасан				Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027	Ханбогд төсөл ашиглалтад орсны дараа эхний 2 жилд зам засварын ажил хийх шаардлага гарахгүй. Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааны ажилтан 6 сард нэг удаа замын нөхцөл байдалд үзлэг хийнэ. Эс бөгөөс замын хөдөлгөөнд оролцогчид замын эвдрэл гэмтлийн талаар эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааны мэргэжилтэнд мэдэгдэнэ.			
			Төслийн барилгын үе шатанд газар шорооны ажлын нөлөөлөлд өртсөн газруудад ургамал дахин ургаж байгаа эсэхийг тогтоохын тулд өмнөх судалгаа болон бүс нутгийн цаг уурын мэдээлэлд үндэслэн ашиглалтын үе шатанд хөрс, ургамлын бүрхэвчийн мониторинг хийх	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан		Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан			Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан			Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан			
			Ашиглалтын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөс түлш, тос болон бусад шингэн асгарахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд механик үзлэгийг тогтмол хийж байх	Галба дэд станц, СЦҮ-ийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгасан			Ашиглалтын зардалд тусгасан			Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027		
			Нутгийн унаган ургамалд хамаарах 200-300 орчим мод (жишээ нь, заг) тарих замаар СЦҮ-ийн талбайн ойролцоо тохиромжтой талбайг ургамалжуулахад хувь нэмэр оруулах	СЦҮ-ийн талбайн ойролцоо	ширхэг мод	0.005	250			1.25	2024-2027		Монгол улсын ерөнхийлөгчийн зарлиг, 2021 оны 10 сарын 04-ний өдөр, дугаар 58, Улаанбаатар хот, Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай		

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
Ургамлан нөмрөг													
Барилгын үе шат	Шимт хөрс хуулах, замын хөдөлгөөн зэргийн улмаас төслийн талбайн ургамлан нөмрөг устах, талхлагдах		Барилгын үе шатанд барилга угсралтын ажилд өртсөн талбайг орчны газрын гадаргын төрх хэлбэрт нийцүүлэн нөхөн сэргээж, ургамал ургах нөхцөлийг бүрдүүлэх	Барилгын талбай		Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан				Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан			
		ЦДАШ-ын барилгын үйл ажиллагааг трассын төлөвлөгдсөн байршлаас 100 м-ийн зурвас дотор явуулаагүй тохиолдолд нэн ховор (Монгол хулан хойрго, Хойрго харгана, Толбот бэрээмэг), ховор (Монгол бүйлс, Өргөст ортууз) зүйлүүд нөлөөлд өртөж болзошгүй.	Газар шорооны ажил эхлэхээс өмнө СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуур, нэвтрэх зам, барилга байгууламжийн суурийн хүрээнд ховор, нэн ховор ургамлын төрөл зүйл байгаа эсэхийг шалгах шаардлагатай. Хэрэв ховор, нэн ховор зүйл олдвол эвдрэлд өртөхгүй газарт шилжүүлэн суулгах, хэрэв боломжтой бол газар шорооны ажил хийхээс зайлсхийх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Талбайн байгаль орчин, аюулгүй ажиллагааны мэргэжилтэн газар хөндөх зөвшөөрөл олгох журмын хүрээнд ховор, нэн ховор ургамлын зүйл байгаа эсэхийг шалгана.	
			Барилгын үе шатанд ЦДАШ-ын 100 м-ийн зурвасаас гадна машин техник зорчуулахгүй байх ба баталсан замын чиглэлийг хатуу мөрдүүлэх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Хяналтын арга хэмжээг талбайн эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааны мэргэжилтэн хэрэгжүүлэх ёстой.	
Ашиглалтын үе шат		СЦҮ, ЦДАШ, Галба дэд станцын засвар үйлчилгээг хийхдээ дотоод болон нэвтрэх замыг зүй зохистой ашиглан зорчоогүйн улмаас шинээр зам үүсэж, ургамлан нөмрөг талхлагдах	Галба дэд станц, СЦҮ, ЦДАШ-д нэвтрэх засвар үйлчилгээний тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөгдсөн маршрутын дагуу зорчуулах	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгасан				Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027	Ханбогд салхин цахилгаан станц ашиглалтад орсны дараа эхний 2 жилд зам засварын ажил хийх шаардлагагүй. Талбайн эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн.	
			Төслийн барилгын үе шатанд газар шорооны ажилд өртсөн газруудад ургамал дахин ургаж байгаа эсэхийг тогтоохын тулд суурь судалгаа, бүс нутгийн цаг уурын мэдээлэлд үндэслэн хөрсний бүрхэвч, ургамлын нөмрөгийн мониторингийг гүйцэтгэх	Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан				Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт багтсан	2024-2027		
Дуу шуугиан													
Барилгын үе шат		Барилгын үе шатанд замын хөдөлгөөн, эзлэхүүн бүхий материалыг ачих, буулгах үйл ажиллагааны улмаас орчны дуу шуугиан ихсэж ойр байрлах нутгийн иргэдэд нөлөөлөх	Барилгын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгслийн дуу шуугианы түвшин Монгол улсын MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрэхгүй байх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024		MNS 4585:2016 Агаарын чанарын стандарт
			Дуу шуугиан бага гаргадаг моторт тоног төхөөрөмжийг сонгох (барилгын ажилд)	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан	2023-2024		MNS 4585:2016 Агаарын чанарын стандарт
			Хэрэв боломжтой бол нийтийн эзэмшлийн талбайгаар зорчих төслийн машин, механизмын хөдөлгөөнийг хязгаарлах	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023-2024	Талбай дахь ЭМАА-ны мэргэжилтэн ба хэрэгжүүлэлтийн менежер	MNS 4585:2016 Агаарын чанарын стандарт

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦУ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг		
	Гол	Болзошгүй													
			Барилгын ажлын явцад шөнийн цагаар ажиллах хэрэгцээ шаардлага гарсан тохиолдолд шөнийн ажлын төлөвлөгөө гаргаж, шөнийн цагаар зөвшөөрөх дуу шуугианы хязгаарыг дагаж мөрдөх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй		Талбай дахь ЭМАА-ны мэргэжилтэн ба хэрэгжүүлэлтийн менежер			
Ашиглалтын үе шат	СЦУ, Галба дэд станц, ЦДАШ-ын үйл ажиллагаанаас үүсэх байнгын дуу шуугиан. Гэсэн хэдий ч төслийн талбайн алслагдсан байршил, талбайн ойролцоо нөлөөлөлд өртөгч (2 км) байхгүй тул эдгээр байгууламжийн ашиглалтын явцад үүссэн дуу шуугиан нь маш бага юм.		Ашиглалтын үе шатанд ашиглах тээврийн хэрэгслийн дуу шуугианы түвшин Монгол улсын MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрэхгүй байх	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгасан				Ашиглалтын зардалд тусгасан	2024-2027		MNS 4585:2016 Агаарын чанарын стандарт		
Амьтны аймаг															
Барилгын үе шат		Барилгын үеийн газар шорооны ажил, хүн, техник хэрэгслийн хөдөлгөөн, дуу шуугиан, гэрлийн нөлөөгөөр туруутан амьтад (Хар сүүлт зээр, Хулан адуу) түр хугацаанд амьдрах орчноо алдах	СЦУ, ЦДАШ-ын тулгуур суурилуулахад нөлөөлөлд өртөх ойр орчмын газруудыг барилгын ажлын явцад тухай бүрт нь ойролцоох газрын гадаргад нийцүүлэн нөхөн сэргээж, бүс нутгийн амьтдын амьдрах орчны алдагдлыг бууруулах	Барилгын талбай		Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан				Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан					
			Барилгын үе шатанд тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөөгүй замаар явуулахгүй байх журмыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Барилгын талбай		Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан			Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан						
			Замын тэмдэг байрлуулж, хурдны хязгаарлалтыг мөрдүүлэх	Барилгын талбай		Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан			Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан						
			Барилгын ажлын явцад шөнийн цагаар ажиллах хэрэгцээ шаардлага гарсан тохиолдолд шөнийн ажлын төлөвлөгөө гаргаж, шөнийн цагаар зөвшөөрөх дуу шуугианы хязгаарыг дагаж мөрдөх	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй			Нэмэлт төсөв шаардлагагүй					Талбай дахь БОАА болон ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	
			Амьтны аймгийн ажиглалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	Барилгын талбай	удаа	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	1		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй			2023-2024	Талбай дахь ЭМАА хариуцсан ажилтан		
			Гэмтэж, бэртсэн амьтныг бүртгэх бүртгэлийг бэлтгэх, хөтлөх	Барилгын талбай	удаа	Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	1		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй			2023-2024	Талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн		
Ашиглалтын үе шат		Шувууд болон сарьсан багваахай турбины далбааны ойролцоо нисэх үед мөргөлдөж болзошгүй. Шороон шуурганы үеэр үзэгдэх орчин бага тул мөргөлдөх эрсдэл нэмэгдэх. ЦДАШ ашиглалтын явцад зарим зүйл шувууд шугамтай мөргөлдөх, цахилгаанд цохиулах	ЦДАШ-ын хамгийн тохиромжтой хэсгүүдэд нислэгийн чиглэл өөрчлөх төхөөрөмжийг суурилуулах	ЦДАШ		Ашиглалтын зардалд тусгах		Ашиглалтын зардалд тусгах		Ашиглалтын зардалд тусгах	2027	Ашиглалтын эхний жилд хийсэн мониторингийн үр дүнд үндэслэн ЦДАШ-д шувуунаас хамгаалах зохих системийг сонгож суурилуулах	Амьтны тухай хууль, 6.1.7.үйлдвэрлэл, аж ахуйн үйл ажиллагааны явцад амьтан устахаас урьдчилан сэргийлэх		
			Ашиглалтын үе шатанд СЦУ, ЦДАШ, Галба дэд станц дахь шувууны эндэгдэл, хорогдлыг хянах	ЦДАШ, СУЦ, дэд станц		Ашиглалтын зардалд тусгах		Ашиглалтын зардалд тусгах		Ашиглалтын зардалд тусгах	2027		Амьтны тухай хууль, 6.1.7.үйлдвэрлэл, аж ахуйн үйл ажиллагааны явцад амьтан устахаас урьдчилан сэргийлэх		

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
Барилгын үе шат		СЦҮ-ийн талбай ГБДЦГ-ын Б хэсгийн орчны бүстэй өмнөд хэсгээрээ, Галбын говь ОНТХГ -тай бүхэлдээ давцах ба хэрэв урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авахгүй бол тус газруудад амьдрах зэрлэг амьтад барилгын үед хууль бус анд өртөж болзошгүй	Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төлөвлөж буй төслийн талаарх мэдээллийг улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн захиргаанд хүргүүлэх	Говийн бага дархан цаазат газрын хамгаалалтын захиргаа		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023	Зөвлөлдөх шаардлагатай	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, 9.2.Нарийвчилсан үнэлгээний дүгнэлтэд хамгаалалтын захиргааны санал, дүгнэлтийг тусгана.
			Говийн бага дархан цаазат газрын Б хэсгийн хамгаалалтын захиргааны саналыг талуудын оролцоог хангах явцад авах	Барилгын талбай		Нэмэлт төсөв шаардлагагүй				Нэмэлт төсөв шаардлагагүй	2023	Зөвлөлдөх шаардлагатай	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, 9.2.Нарийвчилсан үнэлгээний дүгнэлтэд хамгаалалтын захиргааны санал, дүгнэлтийг тусгана.
			Дархан цаазтай амьтдыг хөнөөх, хууль бус ан агнуур, худалдаа хийхээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд төслийн ажилчдыг сургалтад хамруулах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт багтсан	Барилгын төсөвт багтсан				Барилгын төсөвт багтсан		
Ашиглалтын үе шат			Ашиглалтын үе шатанд амьтны аймгийн мониторингийг хэрэгжүүлэх шаардлагатай	СЦҮ-ийн талбай		Амьтны хэсэгт тусгасан				Амьтны хэсэгт тусгасан			Амьтны тухай хууль, 6.1.7.үйлдвэрлэл, аж ахуйн үйл ажиллагааны явцад амьтан устахаас урьдчилан сэргийлэх
			Говийн бага дархан цаазат газрын Б хэсгийн хамгаалалтын захиргаатай ан амьтны хууль бус наймаанаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох чиглэлээр хамтран ажиллах	Төслийн талбай	удаа	10	2 удаа	0	20	20	2025-2027		
Түүх, соёлын өв													
Барилгын үе шат		Барилгын үе шатанд өмнөх судалгааны явцад илрээгүй археологи, палеонтологийн олдвор санамсаргүй байдлаар таарч, эвдэрч, гэмтэх	Монгол Улсын Соёлын өвийн тухай хуулийн (2014) холбогдох зүйл заалтын хэрэгжилтийг хангуулж, барилгын ажлын явцад илэрсэн олдворын талаар холбогдох байгууллагад мэдэгдэх	Төслийн нийт талбай, төслийн ажилчид		Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан				Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан	2023-2024		Түүх, соёлын өвийн мэргэжилтэн, судлаачдаас зөвлөгөө авах
			Барилгын ажилчдад зориулсан сургалтад түүх, соёлын өвийн олдворын талаар тусгах	Төслийн нийт талбай, төслийн ажилчид	Барилгын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан				Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан	2023-2024		Түүх, соёлын өвийн мэргэжилтэн, судлаачдаас зөвлөгөө авах	
Нийгэм-эдийн засгийн байдал													
Барилгын үе шат		Барилгын үе шатанд барилга угсралтын ажилтай холбоотой тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихэссэнээр гэрэл, дуу шуугиан, тоосжилтын улмаас салхин цахилгаан станцын төслийн талбай болон цахилгаан дамжуулах шугамын ойролцоо амьдардаг малчдын хэвийн амьдралын хэв маягийг алдагдуулах	Салхин цахилгаан станцыг барих явцад ашиглах тээврийн хэрэгслийн тоо, төрөл, замын хөдөлгөөний дотоод дүрэм, маршрутын талаар барилгын ажил эхлэхээс өмнө нутгийн иргэдэд ойлголт өгөх	Барилгын талбай	удаа	2	2 удаа			4	2023-2024	Жилд нэг удаа, барилгын үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө хийх	
			Барилгын үе шат эхлэхээс өмнө нутгийн иргэдтэй харилцаж төслийн барилгын ажлын хугацаа, салхин цахилгаан станц барих, ашиглалтын үе шатанд явагдах үйл ажиллагаануудын талаар мэдээлэл өгөх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023	Барилгын үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө	
			Эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын хяналт, урьдчилан сэргийлэх журмыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Хэрэгжүүлэлтийн менежер, талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль 28.1.3. хөдөлмөр эрхлэлтийн явцад гарч болзошгүй осол, бэртэл, өвчлөлөөс ажилтныг хамгаалах хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцоо нэвтрүүлэх
			Ухсан нүх, ухмалд мал унаж бэртэх, хорогдох	Монгол Улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль (2008)-ын хэрэгжилтийг хангуулж, барилгын ажилчдад зориулсан анхан шатны сургалтад хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн холбогдох бүлгийг тусгах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан			Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024		Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦУ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
Ашиглалтын үе шат			Төслийн барилгын талбай руу ан амьтан, мал, малчид нэвтрэхээс сэргийлж талбайг тойруулан хашаалж, сайтар хянах,	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Гэрээт харуул хамгаалалт	
		Газар шорооны ажил, замын хөдөлгөөний улмаас бэлчээр доройтох	Ургамлан нөмрөгийн хэсэгт багтсан нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2027		
		Ажилчдын байр, барилгын талбайгаас үүссэн хог хаягдал хяналтгүй тарах	Газрын гадарга ба хэвлийн хэсэгт нарийвчлан тусгасан хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээний дагуу хэрэгжүүлнэ.	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Талбай дахь байгаль орчин, нийгмийн ажилтан	
		Малчдын хүдгийг хууль бусаар ашиглах, бохирдуулах	Тоосжилт, дуу шуугиан, замын хөдөлгөөн, ус ашиглалтын (худаг) талаарх гомдлыг хүлээн авах, хариу арга хэмжээ авах механизмыг боловсруулах,	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Олон нийттэй харилцах ажилтан	
		Салхин цахилгаан станцын төслийн барилгын үе шатны талаарх мэдээлэл хангалтгүй, гомдол барагдуулах механизмыг зохих ёсоор хэрэгжүүлэхгүй байх	Барилгын ажилчдын богино хугацааны эрэлт, төслийн ашиглалтын үе шатны урт хугацааны ажиллах хүчний эрэлтийг хангах зорилгоор орон нутгаас боловсон хүчнийг бүрдүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	ХН хариуцсан ажилтан	
			Орон нутгаас ажилд авах бодлого нь нас, боловсрол, үндэс угсаа, түршлага, шашин шүтлэг гэх мэт харгалзахгүйгээр ажилчдыг шударга, тэгш ажилд авах талаар холбогдох хууль тогтоомж, бодлоготой нийцсэн байх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	ХН хариуцсан ажилтан	
			"Ковид-19" цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах тухай Монгол Улсын хуулийн нийцлийг хангах	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	
			Ковид-19 халдварын үед барилгын ажлын тасралтгүй байдлыг хангах хүний нөөцтэй холбоотой бодлогыг боловсруулж мөрдүүлэх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	ХН хариуцсан ажилтан	
			Барилгын ажлын явцын талаар орон нутгийн оролцогч талуудтай тогтмол харилцах, гомдлын механизмын талаар оновчтой бодлого хэрэгжүүлэх	Барилгын талбай		Барилгын төсөвт тусгасан				Барилгын төсөвт тусгасан	2023-2024	Олон нийттэй харилцах ажилтан	
		Ажилд авах үйл явц, ашиглалтын үйл ажиллагааг зохих ёсоор гүйцэтгээгүй тохиолдолд тухайн орон нутгийн хүн амын нийгэм-эдийн засгийн байдалд нөлөөлж болзошгүй.	Салхин цахилгаан станцын ашиглалтын үе шатанд гарч болзошгүй аливаа асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд орон нутгийн оролцогч талуудтай үр дүнтэй харилцааны сувгуудыг бий болгох	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	Олон нийттэй харилцах ажилтан	
			Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хууль тогтоомж (1999)-ийн хэрэгжилтийг хангуулж, Барилгын салбарын жендерийн талаар баримтлах бодлого (2018-2025) болон Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хууль (2011)-д нийцсэн хүний нөөцийн удирдлагын бодлогыг хэрэгжүүлэх	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	ХН хариуцсан ажилтан	

Үе шат	Нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	ЦДАШ (сая.төг)	СЦҮ + Дэд станц + Нэвтрэх зам (сая.төг)	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Тайлбар	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Гол	Болзошгүй											
			“Ковид-19” цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах тухай Монгол Улсын хуулийн хэрэгжилтийг хангах	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	ХН хариуцсан ажилтан, талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	
			Эрүүл ахуйн аюулгүй байдлын хяналт, урьдчилан сэргийлэх журмыг баталж хэрэгжүүлэх	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	Талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	
			Ковид-19 халдварын үед тасралтгүй ажиллагааг хангах хүний нөөцтэй холбоотой бодлогыг боловсруулж мөрдүүлэх	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	ХН хариуцсан ажилтан	
			Монгол Улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль (2008)-ын хэрэгжилтийг хангаж, ашиглалт, менежментийн ажилчдад зориулсан анхан шатны сургалтанд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн холбогдох бүлгийг тусгах	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	Талбай дахь ЭМАА хариуцсан мэргэжилтэн	
			Орон нутгийн ажилчдыг ажилд авах, мэргэжилтэн бэлтгэх асуудлаар орон нутгийн болон дотоодын холбогдох ажиллах хүч бэлтгэгч эх үүсвэрүүд (их дээд сургууль, техник мэргэжлийн төвүүд, хөдөлмөрийн зах зээл г.м)-тэй хамтран ажиллах. Төслийн ашиглалтын үе шатанд ажиллах хүчний урт хугацааны эрэлт хэрэгцээг хангах зорилгоор орон нутгийн ажилд авах төлөвлөгөөг боловсруулах.	Төслийн талбай		Ашиглалтын зардалд тусгах				Ашиглалтын зардалд тусгах	2024-2027	ХН хариуцсан ажилтан	
Нийт										153.0			

1.3.2 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө

Төслийн талбай болон түүний ойр орчимд төслийн нөлөөлөлд шүүд өртөх байнгын айл өрх, суурин газар, үл хөдлөх хөрөнгө байхгүй тул нүүлгэн шилжүүлэлт хийх шаардлагагүй. Төслийн талбай орчмын хүн ам нь уламжлалт нүүдлийн мал аж ахуй эрхэлдэг бөгөөд улирал, бэлчээрийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт өөр өөр байршилд буурь сэлгэдэг. Төлөв байдлын үнэлгээний явцад гүйцэтгэсэн хээрийн судалгааны үеэр төслийн талбай болон түүний ойр орчимд суурин айл өрх ажиглагдаагүй.

1.3.3 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Барилгын үе шатанд агаарын шугам, салхин цахилгаан үүсгүүрийн суурийг барихад газар шорооны ажил гүйцэтгэх шаардлагатай. Энэ зорилгоор хүнд даацын машин механизмуудыг ашиглана. Иймд өмнө гүйцэтгэсэн судалгааны явцад илрээгүй байсан археологи, палеонтологийн олдворууд төслийн барилгын ажлын явцад санамсаргүй тохиолдлоор олдож, нөлөөлөлд өртөж болзошгүй эрсдэл бий.

Төслийн ашиглалтын үе шатанд газар шорооны ажил, хөрс хуулалттай холбоотой үйл ажиллагаа явуулахгүй. Тиймээс, энэ үе шатанд түүх, соёлын өвд ямар нэгэн нөлөөлөл үзүүлэхгүй.

Хүснэгт 1-3 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Түүх, соёлын өвд нөлөөлж болзошгүй нөлөөлөл	Хамгаалах арга хэмжээ	Үйл явдлын цар хүрээ ба хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Барилгын үе шатанд өмнөх судалгааны явцад илрээгүй археологи, палеонтологийн олдвор санамсаргүй байдлаар таарч, эвдэрч, гэмтэх	Газар шорооны ажил эхлэхийн өмнө түүх, соёлын олдворыг санамсаргүй байдлаар олж, эвдэлж сүйтгэх эрсдэлээс болгоомжлон сонор сэрэмжтэй ажиллах зааварчилгааг барилгын ажилчдад өгөх. Түүх, соёлын өвийн мэргэжилтэн, судлаачдаас зөвлөгөө авах.	Барилгын үе шатанд төслийн талбайд	Барилгын ажилчдад	-	1.5	1.5	Барилгын үе шатнаас өмнө	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 38.3

Түүх, соёлын өвд нөлөөлж болзошгүй нөлөөлөл	Хамгаалах арга хэмжээ	Үйл явдлын цар хүрээ ба хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Санамсаргүй олдсон тохиолдолд ажлаа зогсоож, сумын Засаг дарга, цагдаа, холбогдох байгууллагад яаралтай мэдэгдэнэ	Барилгын үе шатанд төслийн талбайд	Төслийн талбай	-	Нэмэлт зардал шаардлагагүй	Нэмэлт зардал шаардлагагүй	Барилгын үе шатанд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 38.3
Нийт зардал, сая.төг						1.5		

1.3.4 Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Төлөвлөж буй салхин цахилгаан станцын үйл ажиллагааны онцлогтой уялдуулан болзошгүй ослын ноцтой байдал, давтамж, эрсдлийн түвшинг харгалзан төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шатанд үүсч болзошгүй эрсдлийг үнэлэв. Эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг доорх хүснэгтэд тусгасан ба болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээг тэдгээрийн хамрах хүрээ, хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж, шаардагдах зардлын хамт нарийвчлан тусгав.

Хүснэгт 1-4 Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Болзошгүй аюул, эрсдэл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Үйл явдлын цар хүрээ ба хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Цахилгаан хүчдэлд цохиулах	Тусгаарлагч, газардуулга зэрэг цахилгаанд цохиулахаас урьдчилан сэргийлэх бүх арга хэмжээг авах Бүх ажилчдыг цахилгааны аюул, аюулгүй байдлын арга хэмжээний талаар сургалт хамруулах Цоожлох/Пайзлах (Lock out/tag out) гэх мэт журмыг хэрэгжүүлэх Бүх ажилчид талбай дээр ажиллахад бэлтгэгдсэн, үр чадвартай эсэхийг нягтлах Шаардлагатай хэсгүүдэд стандарт журмын дагуу тэмдэг, тэмдэглэгээг байрлуулах. Аюулгүй ажиллагааны сургалтыг хийж, тэмдэг, хувийн хамгаалалтын хэрэгслийн зөв хэрэглээг тайлбарлах	Барилгын болон ашиглалтын үе шатанд СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ-ын тулгуур		Барилга угсралт болон ашиглалтын зардалд багтсан	Барилга угсралт болон ашиглалтын зардалд багтсан	2023-2027	MNS 4643:1998 Хөдөлмөр хамгаалал. Аюулгүй ажиллагааны тэмдэг ба дохионы өнгө
	Өндөр/дунд, нам хүчдэл, цахилгаан хэрэгсэлтэй ажиллаж байгаа инженер техникийн ажилтнуудыг хэмжих хэрэгсэл, хувийн хамгаалах хэрэгслээр хангана. Цахилгаан байгууламжийн барилга угсралтын ажилд аюулгүй ажиллагааны дүрмийг чанд баримтлах	Төслийн СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ, барилгын болон ашиглалтын үе шат		Барилга угсралтын зардалд багтсан	Барилга угсралтын зардалд багтсан	2023-2024	Эрчим хүчний сайдын 2014 оны 101 дүгээр тушаалын хавсралт "Цахилгаан байгууламжийн ашиглалтын үед мөрдөх аюулгүй ажиллагааны дүрэм"
	СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ-ын засвар үйлчилгээний ажлыг хийхдээ ажил хийж буй хэсгийн эрчим хүчний эх үүсвэрийг салгаж, хүчдэлд цохиулахаас байнга урьдчилан сэргийлэх	СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ		Ашиглалтын зардалд багтсан	Ашиглалтын зардалд багтсан	2024-2027	Эрчим хүчний сайдын 2014 оны 5-4 дүгээр тушаалын хавсралт "Цахилгаан техникийн байгууламжийн угсралтын ажлын аюулгүй ажиллагааны дүрэм"
Цахилгаан дамжуулах шугамын тулгуур, цахилгаан үүсгүүрийн цамхагийг босгох, фазын дамжуулагчийг татах үед осол гарах	Өндөрт ажиллах үед аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг тогтмол өгч, зохих багаж хэрэгсэл, хувийн хамгаалах хэрэгсэл, ажлын тусгай хувцсаар хангах, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг нягтлах Тохиолдол/ослын үндсэн шалтгааныг олж тогтоон дахин давтагдахаас урьдчилан сэргийлэх	Барилгын үе шатанд СЦҮ-ийн цамхагууд, ЦДАШ-ын тулгуурууд		Барилга угсралтын зардалд багтсан	Барилга угсралтын зардалд багтсан	2023-2024	Эрчим хүчний сайдын 2014 оны 5-4 дүгээр тушаалын хавсралт "Цахилгаан техникийн байгууламжийн угсралтын ажлын аюулгүй ажиллагааны дүрэм" MNS 0012-4-007 Хамгаалах хашлага
Зам тээврийн осол гарах	Жолооч нарыг аюул осолгүй ажиллахад бүрэн сургах, тээврийн хэрэгслийг журмын дагуу техникийн хяналтын үлсын үзлэгт хамруулах, засвар үйлчилгээг стандартын өндөр шаардлагын дагуу тогтмол хийх, тээврийн хэрэгслийг ажиллуулахын өмнө хяналтын хуудас ашиглан өдөр бүр үзлэгт хамруулах, бүх шаардлагыг хангасан байх. Тээврийн хэрэгслийн осол гарсан тохиолдолд үндсэн шалтгаанд дүн шинжилгээ хийж, дахин давтагдахаас сэргийлэх. Замын бүх тэмдэг, аюулгүй байдлын дэд бүтцийг хийх Нэвтрэх замд овойлт, сул чулуулаг, огцом налуу, замыг үл анзаарагдахаар төгсгөх зэргээс зайлсхийх хэрэгтэй.	Барилгын болон ашиглалтын үе шатанд Улаанбаатар хотоос эсвэл БНХАУ-ын хилээс (хэрэв БНХАУ-аас материал импортлох бол) төслийн талбай хүртэлх зам, төслийн талбай орчмын зам		Барилга угсралт болон ашиглалтын зардалд багтсан	Барилга угсралт болон ашиглалтын зардалд багтсан	2023-2027	Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, Замын хөдөлгөөний дүрэм, MNS 4598:2020 Автотээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих ерөнхий шаардлага
Гал түймэр гарах	Цахилгааны богино холболт, хэт ачаалал, түр зуур эсэргүүцэл өөрчлөгдөх, аянга цахилгаан, гагнуурын ажил, гал тогооны үйл ажиллагаа зэргээс шалтгаалж гал гарахаас зайлсхийх. Гал түймрээс хамгаалах хэрэгсэл, анхан шатны багаж хэрэгсэл, гал унтраагуурыг зохих байршлуудад байрлуулж, ажилтнуудыг гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, аврах, гал унтраах арга техникт тогтмол сургах Ажилчид, ажилтнуудад мэдлэг, үр чадвар эзэмшүүлэх, гал түймрийн үед дадлага, бэлэн байдлыг тогтмол хангасан байх Онцгой байдлын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулах Гал түймэр унтраах, нүүлгэн шилжүүлэх сургуулилт хийх	Ажилчдын байр, СЦҮ, Галба дэд станц	5 (гал унтраах иж бүрдэл)	1.375	6.9	2024-2027	MNS 5390:2004 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага. MNS 4244:1994 Хөдөлмөр хамгаалалын систем Галын аюулгүй байдал Ерөнхий шаардлага

Болзошгүй аюул, эрсдэл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Үйл явдлын цар хүрээ ба хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
							Галын аюулгүй байдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, 3 дугаар бүлэг
Байгалийн гамшигт үзэгдэл	Аянга зайлуулагч байрлуулах, цаг агаарын урьдчилан сэргийлэх мэдээнд үндэслэн ажлыг зохион байгуулах, байгалийн гамшигийн үед ажиллуулахгүй байх, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах	СЦҮ-ийн талбай, Галба дэд станц, ЦДАШ	-	-	Нэмэлт зардал шаардлагагүй	2023-2027	Гамшгаас хамгаалах тухай, 2017
Цахилгаан соронзон орны нөлөөлөлд өртөх	Дэд станц, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам болон бусад өндөр хүчдэлийн төхөөрөмжийг айл өрх, суурин газрын ойролцоо суурилуулахгүй байх. ЦДАШ-ыг суурин газрын орон сууцны дээгүүр татахыг хориглоно. Цахилгаан байгууламжийн бүсэд тавигдах шаардлагыг дагаж мөрдөн ажиллах.	Галба дэд станц, ЦДАШ	-	-	Нэмэлт зардал шаардлагагүй	2023-2027	Засгийн газрын 1996 оны 120 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт “Эрчим хүчний шугам сүлжээг хамгаалах дүрэм”
Хүний бие муудах, осол аваар гарах	Төслийн ажилтан, ажилчдыг эрүүл мэндийн урьдчилсан болон хуваарьт үзлэгт хамруулж байх. Бүх ажилтан, ажилчдад ослын үед үзүүлэх анхны тусламж, хариу арга хэмжээний талаар сургалт, дадлага хийх замаар мэдлэг, үр чадвар эзэмшүүлэх	Төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шатны түршид	-	-	Барилга угсралт болон ашиглалтын зардал багтсан	2023-2027	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 3-р дугаар бүлэг Эрчим хүчний сайдын 2014 оны 5-4 дүгээр тушаалын хавсралт “Цахилгаан техникийн байгууламжийн угсралтын ажлын аюулгүй ажиллагааны дүрэм” MNS 0012-4-007 : 1981 Хамгаалах хашлага
ЦДАШ-ын утас сулрах	Цахилгаан дамжуулах шугамын угсралтын ажилд хянаж тавих; чанарын шаардлага хангасан материал ашиглан хийж гүйцэтгэх; хуваарийн дагуу бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгаж, хянах	ЦДАШ ашиглалтын үе шатанд			Нэмэлт зардал шаардлагагүй	2024-2027	Засгийн газрын 1996 оны 120 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт “Эрчим хүчний шугам сүлжээг хамгаалах дүрэм”
Нийт зардал					6.9		

1.3.5 Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө

1.3.5.1 Барилгын талбай

Төслийн СЦҮ, Галба дэд станц, удирдлагын байр, нэвтрэх зам, дотоод зам, далбаа хадгалах талбай бүхий краны суурь, ЦДАШ зэрэг байгууламжууд 23.38 га талбайд баригдана. СЦҮ-ийг суурилуулахаас өмнө төлөвлөсөн байршлуудын дагуу 20 км дотоод зам тавина. ЦДАШ барих явцад зам (түр болон байнгын) барихгүй. Мөн одоо ашиглагдаж байгаа замаас СЦҮ-ийн талбай руу нэвтрэх 3.6 км урт, 5 м өргөн нэвтрэх зам барьж, барилгын болон ашиглалтын үе шатанд ашиглана.

Хүснэгт 1-5 Эвдэгдэх талбайн хэмжээ

Байгууламж	Тоо хэмжээ	Суурин нэгж талбай, м ²	Эвдэгдэх талбайн хэмжээ, м ²	Эвдэгдэх талбайн хэмжээ, га
СЦҮ	24	689	16,536	1.66
ЦДАШ-ын түлгуур болон цамхаг	15+214	154 - 375	32,905+5,358	3.83
Галба дэд станц, хяналтын байр	1	21,775	21,775	2.18
Нэвтрэх зам (3.6 км урт, 5 м өргөн)	1	18,000	18,000	1.80
Дотоод зам (20 км урт, 5 м өргөн)	5	100,000	100,000	10.00
Далбаа хадгалах талбай бүхий краны суурь	24	1,631	39,132	3.91
Нийт талбай, га				23.38

1.3.5.2 Барилгын талбайгаас ухан зайлуулах хөрс, чулуулгийн ашиглалт

СЦҮ, нэвтрэх зам болон ЦДАШ-ын түлгуурын суурь барих хэсгээс хуулсан шимт хөрсийг эдгээр байгууламжийн барилгын ажлын явцад эвдэрсэн ойр орчмын газрыг нөхөн сэргээхэд ашиглана. Доод давхаргын хөрс, чулуулгийг нэвтрэх зам болон дотоод замын суурийн нөхөн дүүргэлтэд ашиглана.

Галба дэд станц барих 2.18 га талбайгаас хуулсан шимт хөрсийг бусад хөрс, чулуулгаас тусад нь түр хадгалж, СЦҮ-ийн барилгын ажлын үед эвдэгдсэн нөхөн сэргээх шаардлагатай газруудын нөхөн сэргээлтэд эргүүлэн ашиглана.

1.3.5.3 Барилгын ажлын үед нөлөөлөлд өртсөн газрын нөхөн сэргээлт

СЦҮ, ЦДАШ-ын түлгуур суурилуулах явцад захын нөлөөлөлд өртсөн газруудыг барилгын ажил дуусах бүрт нь ойролцоох газрын гадаргад нийцүүлэн нөхөн сэргээж, байгалийн аясаар ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлэх шаардлагатай.

СЦҮ-г суурилуулах явцад эвдрэх 1.66 га талбайг нөхөн сэргээнэ. ЦДАШ барихад явцад шинээр зам засахгүй, аль болох одоо байгаа замыг ашиглана. Барилгын ажлын явцад үүссэн түр замуудыг хааж, эвдэрсэн хэсгүүдэд “MNS 5917:2008 Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага” стандартын дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийж, байгалийн аясаар ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлнэ. Энэхүү техникийн нөхөн сэргээлт нь ургамал байгалийн аясаар нөхөн сэргэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Төлөвлөж буй төслийн байршил нь цөлөрхөг хээрт хамаарах тул биологийн нөхөн сэргээлт хийж ургамалжуулахад хүндрэлтэй нөхцөлтэй байдаг. Иймд, Клинтек дээр дурдсан техникийн нөхөн сэргээлт (MNS 5917:2008)-ийг сайтар гүйцэтгэж, шимт хөрсөөр хучин байгалийн аясаар ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлэх нь зохимжтой юм.

Хүснэгт 1-6 Нөхөн сэргээлт, орчны тохижуулалтын төлөвлөгөө (2023-2024)

Нөхөн сэргээлтийн чиглэл	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Нөхөн сэргээлтийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт өртөг, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Шимт хөрсийг хадгалах, нөхөн сэргээлтэд ашиглах								
Шимт хөрс хуулах, хадгалах	Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтэд ашиглах	СЦҮ, нэвтрэх зам, дотоод зам, далбаа хадгалах талбай бүхий краны суурь, Галба дэд станц, удирдлагын байр, ЦДАШ барих үед эвдрэлд өртсөн газрууд	м ²	233,800 м ²	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуур, цамхаг, нэвтрэх зам, дотоод зам, Галба дэд станцын газар шорооны ажил, суурийн барилгын ажлын үед (2023)	MNS 5916:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт
СЦҮ, нэвтрэх зам, ЦДАШ болон Галба дэд станц (хяналтын байр)-ын барилгын үеийн явцын нөхөн сэргээлт								
Техникийн нөхөн сэргээлт	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуур суурилуулахад захын нөлөөлөлд өртсөн газруудыг барилгын ажлын явцад тухай бүрт нь ойролцоох газрын гадаргад нийцүүлэн СЦҮ, ЦДАШ тулгуурын сууриас хуулсан өнгөн хөрсийг ашиглан техникийн нөхөн сэргээлт хийж, байгалийн аясаар ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлэх	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуур суурилуулахад захын нөлөөлөлд өртөх газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг	м ²	1 СЦҮ суурилуулахад 689 м ² талбай, ЦДАШ-ын 1 тулгуурыг суурилуулахад 154 м ² талбай, 1 анкер тулгуурыг суурилуулахад 357 м ²	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	2023-2024 онд СЦҮ, ЦДАШ-ын барилгын ажлын явцад	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль” (2012)-ийн 7.2.3 барилга байгууламж барьж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь барилгын ажлын явцад болон дууссаны дараа эвдэрсэн газрын хөрсийг нөхөн сэргээх
Хөрс, чулуулгийг түр хадгалж, замын нөхөн дүүргэлт болон нөхөн сэргээлтэд ашиглах	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгууруудын сууриас гарсан доод давхаргын хөрс, чулуулгийг нэвтрэх замын далан, суурийн дүүргэлтэд ашиглах (хэрэв шаардлага хангахаар байвал)	СЦҮ, ЦДАШ-ын тулгуур суурилуулахад захын нөлөөлөлд өртөх газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг	м ³	Ойролцоогоор 27,500-аас 50,700 м ³ -ын хооронд	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	2023-2024 онд СЦҮ, ЦДАШ-ын барилгын ажлын явцад	
Шимт хөрсийг түр хадгалах, нөхөн сэргээлтэд эргүүлэн ашиглах	Галба дэд станц барих талбайгаас хуулсан шимт хөрсийг бусад хөрс чулуулгаас тусад нь түр хадгалж, барилгын үед эвдэрсэн газруудын нөхөн сэргээлтэд эргүүлэн ашиглах	Галба дэд станц, хяналтын байр	м ³	4,355 м ³ (шимт хөрсний зузааныг 20 см гэж үзэв)	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	Барилгын төсөвт багтсан тул нөхөн сэргээлтийн зардал тусад нь төлөвлөөгүй	Галба дэд станцын барилгын ажлын явцад 2023-2024 онд	
Барилгын ажлын дараах эвдэрсэн газруудын нөхөн сэргээлт								
Техникийн нөхөн сэргээлт	Барилгын үед эвдэрсэн газруудыг Галба дэд станцын сууриас гарсан хөрс, чулуулгийг ашиглан ойролцоох газрын гадаргын төрхөд ойртуулан нөхөн сэргээж, өнгөн хөрсөөр хучин байгалийн аясаар ургамал ургах нөхцлийг бүрдүүлэх	Барилгын ажлын явцад эвдэрсэн газрууд	Га	23.38	Барилгын ажил гүйцэтгэгч компани мэргэжлийн компанийн оролцоотойгоор гүйцэтгэх шаардлагыг гэрээнд нарийвчлан зааж, хэрэгжилтийг хэрхэн дүгнэх талаар нарийвчлан тусгана.	Барилгын ажил гүйцэтгэгч компани мэргэжлийн компанийн оролцоотойгоор гүйцэтгэх шаардлагыг гэрээнд нарийвчлан зааж, хэрэгжилтийг хэрхэн дүгнэх талаар нарийвчлан тусгана.	Барилга угсралтын ажил дууссаны дараа (2024-2027)	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль” (2012)-ийн 7.2.3 барилга байгууламж барьж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь барилгын ажлын явцад болон дууссаны дараа эвдэрсэн газрын хөрсийг нөхөн сэргээх
Нийт, төгрөг						65.6		

1.3.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шатанд ахуйн хэрэглээнээс үүссэн хатуу болон шингэн хог хаягдал, барилгын материалын үлдэгдэл, сав баглаа боодол, машин механизмын хаягдал, салхин түрбин генераторын хөргөлтийн шингэн, тос, тосолгооны материалын сав болон бусад үлдэгдэл үүснэ. Энэ хэсэгт эх үүсвэрээс гарсан хог хаягдлын төрөл, ангилал, үүсэх хог хаягдлын хэмжээ, хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээг холбогдох зардлын хамт тооцов.

Түүнчлэн, төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шатанд үүсч болзошгүй хог хаягдлыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн А/349 тоот тушаалын хавсралт. Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэлийн дагуу ангилсан. Нийт 34 төрлийн хог хаягдал үүсэх магадлалтай байгаа ба үүнд 28 төрлийн нийтлэг хог хаягдал, таван төрлийн аюултай хог хаягдал, нэг төрлийн хортой хаягдал багтаж байна. Нийлэг гидравлик тос (хог хаягдлын төрлийн код 13 01 06)¹, тосолгооны синтетик тос (хог хаягдлын төрлийн код 13 02 03), хар тугалганы батерей ба аккумулятор (хаягдлын төрлийн код 16 06 01), полихлорт бифенил (ПХБ) агуулсан трансформатор ба конденсатор (хог хаягдлын төрлийн код 16 02 01), батерей, аккумулятор болон ангилж ялгаагүй эдгээр батерей, аккумуляторын холимог (хаягдлын төрлийн код 20 01 21). Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу нэг төрлийн хог хаягдлыг хортой гэж үзэж болно²: Органик уусгагч болон бусад хортой бодис агуулсан будаг, лакны хаягдал (хог хаягдлын төрлийн код 08 01 01).

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх эдгээр төрлийн хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, хог хаягдлын менежментийг Монгол Улсын хог хаягдлын тухай хууль тогтоомж, олон улсын шилдэг туршлагын дагуу байгаль орчин, оршин суугчид, мал, амьтдад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл хамгийн багатайгаар хэрэгжүүлэх талаарх мэдээллийг энэхүү тайлангийн 7-р бүлэг (Хог хаягдлын менежмент)-ээс дэлгэрүүлж үзнэ үү.

¹ Annex to the Order No. A/349 of the Minister of Nature, Environment and Tourism dated December 12, 2017

² Idem

Хүснэгт 1-7 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө (2023-2027)

Хог хаягдлын эх үүсвэр	Хог хаягдлын ангилал, төрөл	Хог хаягдлын хэмжээ	Менежментийн арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Тэмдэглэл	Холбогдох эрхзүйн баримт бичиг
Ажилчдын байр, барилгын талбай	Ахуйн хатуу хог хаягдал	73,500 кг	Хог хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах менежментийг хэрэгжүүлсний дараа үлдэгдэл хогийг зориулалтын цэгт хаях, эсвэл хог хаягдлыг устгах тусгай зөвшөөрөлтэй орон нутгийн байгууллагатай хамтран ажиллах.	Ажилчдын байр, барилгын талбай, тэдгээрийн ойр орчмын талбай	төг/кг	0.0002	73,500 кг	14.7	2023-2024 онд барилгын үе шатанд		Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 14.2.Энгийн хог хаягдлыг цэвэрлэх, цуглуулах, тээвэрлэх үйл ажиллагааг сум, дүүргийн Засаг даргатай гэрээ байгуулсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага гүйцэтгэнэ. Нийтлэг хог хаягдлыг хадгалах, тээвэрлэх, устгах журам
	Барилгын болон сав баглаа боодлын хог хаягдал	~25 тн/2.5 жил	Барилгын талбай дахь хог хаягдал, үлдэгдэл материалыг зайлуулах, устгах ажлыг тогтоосон журам, протоколын дагуу гүйцэтгэнэ. Барилга угсралтын ажил дуусахаас өмнө үлдсэн бүх хог хаягдал, үлдэгдлийг талбайгаас зайлуулж, зөвшөөрөгдсөн устгах байгууламжид хаяж, дахин боловсруулж эсвэл дахин ашиглах боломжтой.	Барилгын талбай, тэдгээрийн ойр орчмын талбай	төг/кг	0.0002	26 тн	5.2	2023-2024 онд барилгын үе шатанд	Модон материалыг газар дээр нь дахин боловсруулж/ашиглаж болно гэж үзсэн. Барилга угсралтын ажлын явцад сар бүр (13 сар) дахин боловсруулах боломжгүй 2 тонн барилгын болон сав баглаа боодлын материалын хог хаягдал үүснэ гэж үзсэн.	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны дотоод журам
	Ахуйн шингэн хог хаягдал	Цэвэршүүлсэн бохир усны шингэн хэсэг (8,400,000 л)	Ажилчдын байр нь түр зуурынх бөгөөд хүйтэн ус, бохирын системд холбогдсон байна. Бохир усыг хүрээлэн буй орчин, уур амьсгалын нөхцлийг харгалзан үзэж, септик саванд зайлуулна. Бохир усны хяналтыг улирал бүр хийнэ.	Ажилчдын байр, ойр орчмын талбай	л	-	8,400,000 л	-	Барилгын үе шатанд 2023-2024 он	Цэвэрлэгээний зардлыг септик савны хэмжээтэй уялдуулан барилгын зардалд тусгах	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны дотоод журам
	Аюултай, хяналттай хог хаягдал	Урьдчилсан тооцоо байхгүй (1000 кг-аас бага)	Батерей, аккумулятор, моторын тосны сав зэрэг хог хаягдлыг "Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох" чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүдээр устгуулна.	Түр хадгалах талбай ба түүний ойр орчмын газар	төг/удаа	1	2	2	Барилгын үе шатанд 2023-2024 он 180 хоногоос илүүгүй хугацаанд хүлээлгэн өгнө.	Урьдчилсан тооцоо болон хяналтгүй	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017, 20, 23 дугаар зүйл
Ашиглалтын үе шатанд засвар үйлчилгээ, Хяналтын байр	Ахуйн хатуу хог хаягдал	3,650 кг	Хяналтын байрнаас гарсан ахуйн хатуу хог хаягдлыг ашиглалтын үе шатанд орон нутгийн зөвшөөрөлтэй хогийн цэгт хүргэх эсвэл орон нутгийн тохижилтын тусгай зөвшөөрөлтэй компанитай гэрээ байгуулан тээвэрлэх шаардлагатай.	Ахуйн хатуу хог хаягдлын зориулалтын талбай болон түүний ойр орчмын газар	төг/кг	0.0002	7,300	1.5	Ашиглалтын үе шатанд 2024-2027 он		Энгийн хог хаягдлыг хадгалах, тээвэрлэх, устгах журам
	Ахуйн шингэн хог хаягдал	1,600 л/өдөр*	Хяналтын байрнаас гарч буй ахуйн бохир усыг септик системд цуглуулна. Мөн энэ төрлийн хог хаягдлыг MNS 4943:2015 стандартын дагуу устгана.	Хяналтын байр, түүний ойр орчмын газар	л/өдөр	Үйл ажиллагааны зардал	1,600	Үйл ажиллагааны зардал	Ашиглалтын үе шатанд 2024-2027 онд	Усны нормоор унд ахуйн хэрэгцээнд нэг хүнд хоногт 80 литр ус хэрэглэдэг. Ашиглалтын үе шатанд төслийн талбайд хамгийн ихдээ 20 хүн ээлж солилцон ажиллахаар тооцож, хоногт 7 хүн байнгын ажиллаж байхаар төлөвлөж байна.	MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага
	Аюултай, хяналттай хог хаягдал	Урьдчилсан тооцоо боломжгүй (1000 кг-аас бага)	Батерей, аккумулятор, ажилласан нийлэг тос, СЦҮ-ийн тос тосолгооны материал, хөргөлтийн бодис зэрэг хог хаягдлыг "Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох" чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүд хүргүүлэн устгуулна. Хог хаягдлын тухай хуульд заасны дагуу аюултай хог хаягдлыг үүсгэж, нийлүүлэхээс өмнө сард 1000 кг-тай тэнцэх буюу түүнээс бага бол 180 хоног; сард 1000 кг-аас дээш аюултай хог хаягдал гарвал 90 хоногийн хугацаанд эх үүсвэр дээр нь түр хадгална.	Түр хадгалах газар ба түүний ойр орчмын газар	удаа	0.5	4	2	Ашиглалтын үе шатанд 2024-2027 онд		Хог хаягдлын тухай хууль, 2017, 20, 23 дугаар зүйл
Хог хаягдлын менежментийн нийт зардал								25.4			

1.4 Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь төслийн үйл ажиллагааны улмаас төслийн талбай, түүний орчмын нутгийн байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд гарч болзошгүй өөрчлөлтийг эрт илрүүлэхэд чухал ач холбогдолтой. Цаашлаад, байгаль орчны хяналт шинжилгээний энэхүү хөтөлбөр нь нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний үр нөлөөг үнэлж, дүгнэхэд чухал ач холбогдолтой юм.

Клинтек ХХК нь БОХШХ-ийн үр дүнд үндэслэн байгаль орчныг хамгаалах цаашдын арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулах зорилготой. Мөн орон нутгийн засаг захиргаа, мэргэжлийн хяналтын байгууллага, нутгийн иргэдэд байгаль орчны өөрчлөлтийн талаарх мэдээллийг цаг алдалгүй хүргэх зорилготой.

Энэхүү Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг төлөвлөж буй төслийг хэрэгжүүлэх хугацаанд уг төслийн үйл ажиллагаанаас төслийн талбай, түүний орчмын нутаг дэвсгэрт үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлох, үнэлэх, хянах, цаашид бууруулах арга хэмжээг оновчтой болгох зорилгоор боловсруулав. Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт хяналт шинжилгээний үзүүлэлт, хэмжилт, дээж авах газар, хэрэгжүүлэх хугацаа, холбогдох зардал, мөрдөх стандарт, аргачлалыг нарийвчлан тусгалаа.

Төслийн 2023-2027 оны барилгын болон ашиглалтын үе шатны байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт зардал 206.2 сая төгрөг байхаар тооцов.

Хүснэгт 1-8 Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээний арга хэмжээ	Байршил	Цаг хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний тоо ба давтамж	Нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	ЦДАШ сая.төг	СЦҮ + Галба дэд станц + нэвтрэх зам сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Тэмдэглэл	Стандарт, аргачлал	Зөвшөөрөх дээд, доод хэмжээ
1	Газрын гадарга, хэвлий										
	Ашиглалтын үе шат										
Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгаа	Төслийн талбай	Нэг удаа		-	20.0		20.0	20.0	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж гүйцэтгэх	Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2019 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдрийн 34 дүгээр тушаалын 4 дүгээр хавсралт.	102 МВт-ын салхин цахилгаан станцын төслийн байгаль орчны суурь судалгаа 2009, Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгаа 2020
Байгаль орчны аудит	Төслийн талбай	Ашиглалтын эхний жил (2024, 2026 онд тус бүр нэг удаа)	2	-	15.0		30.0	30.0	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж гүйцэтгэх	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10.1	
Хэсгийн дүн								50.0			
2	Уур амьсгал										
	Барилгын болон ашиглалтын үе шат										
Агаар/хөрсний температур, харьцангуй чийгшил, хур тунадас, салхины хурд, чиглэл, салхитай өдрийн тоо; байгаль орчны бусад хэсгүүдийн мониторингийн үр дүнтэй үйлдүүлэх	Төслийн талбай	Жил бүр жилийн хугацааны цуваа авах	5 удаа	Температур: °C Салхины хурд: м/с Чиглэл: Х-Ө-З-Б Салхитай өдрүүдийн тоо: тоо	0.5		2.5	2.5	Салхины мэдээлэл цуглуулдаг энгийн зөөврийн цаг уурын станцыг төслийн талбайд суулгаж болно. Бусад мэдээллийг Ханбогд цаг уурын станцаас авах боломжтой.	Ханбогд салхин цахилгаан станцын төслийн талбай, түүний орчмын нутгийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний тайлан, 2021 он	
Хэсгийн дүн								2.5			
3	Агаарын чанар										
	Барилгын үе шат										
Тоосонцор: PM10, PM2.5 Бохирдуулагч: SO ₂ , NO ₂	4 байршилд: - Оюу толгой - Гашуунсухайт чиглэлийн зам дагуу 2 байршилд, - ЦДАШ-ын дагуу хамгийн ойр байрлах малчны өвөлжөөний байршилд 1, Галба дэд станцын ойролцоо 1 байршилд.	2023-2024 онуудад барилгын ажлын үеэр 3-аас 10 дугаар саруудад сард нэг удаа.	32 удаа (8 сар x 4 байршил)	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO ₂ : мкг/м ³	0.3		9.6	9.6	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжээр гүйцэтгүүлэх	MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага	PM ₁₀ - 24 цагийн дундаж - 100 мкг/м ³ , PM _{2.5} - 24 цагийн дундаж - 50 мкг/м ³ SO ₂ – 20 минутын дундаж - 450 мкг/м ³ , NO ₂ – 20 минутын дундаж - 200 мкг/м ³
Хэсгийн дүн								9.6			
	Ашиглалтын үе шат										
Тоосонцор: PM10, PM2.5 Бохирдуулагч: SO ₂ , NO ₂	3 байршилд: -Нэвтрэх зам дагуу 1 байршилд; хамгийн ойр байрлах малчны өвөлжөөнд 1 байршилд, СЦҮ-ийн талбайн баруун хойд хэсэгт 1 байршилд. Солбицол (WGS84 Deg Min Sec): AQ-01: 42O 46' 31.8", 107O 23' 56.2" AQ-02: 42O 51' 29.4", 107O 24' 58.7" AQ-03: 42O52' 51.7", 107O 24' 47.9"	Ашиглалтын эхний жилийн хугацаанд улирал тутам, дараа нь хоёр дахь жилд 6 сар тутамд (үр дүнд үндэслэн) хэрэв шаардлагатай гэж үзвэл гурав дахь жил хүртэл сунгана.	6 удаа (4 х эхний жил [2024]; 2 х хоёр дахь жил [2025])	PM10, PM2.5, SO ₂ , NO ₂ : мкг/м ³	0.3		1.8	1.8	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжээр гүйцэтгүүлэх	MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага	PM ₁₀ - 24 цагийн дундаж - 100 мкг/м ³ , PM _{2.5} - 24 цагийн дундаж - 50 мкг/м ³ SO ₂ – 20 минутын дундаж - 450 мкг/м ³ , NO ₂ – 20 минутын дундаж - 200 мкг/м ³
Хэсгийн дүн								1.8			

Хяналт шинжилгээний арга хэмжээ	Байршил	Цаг хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний тоо ба давтамж	Нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	ЦДАШ сая.төг	СЦҮ + Галба дэд станц + нэвтрэх зам сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Тэмдэглэл	Стандарт, аргачлал	Зөвшөөрөх дээд, доод хэмжээ
4	Дуу шуугиан										
	Барилгын үе шат										
Дуу шуугианы түвшин	СЦҮ, нэвтрэх зам, дэд станц, ЦДАШ-ын барилгын ажил эрчимтэй явагдаж байгаа талбайтай ойролцоо орших малчин өрхийн төлөөлөл болгон 1 байршилд.	Барилгын ажлын явцад 2023 оны 3-р сараас 10-р сар, 2024 оны 3-р сараас 7-р сар хүртэл сард 1 удаа	13 удаа (2023 онд 8 удаа; 2024 онд 5 удаа)	дБА	0.2		2.6	2.6	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжээр гүйцэтгүүлэх	MNS 4585:2016, Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага IFC EHS, 2007	Өдрийн цаг (07-22) - 16 цагийн дундаж - 60 дБА, Шөнийн цаг (22-07) - 8 цагийн дундаж - 45 дБА Өдрийн цаг (07-22) – 1 цагийн дундаж - 55 дБА, Шөнийн цаг (22-07) - 1 цагийн дундаж - 45 дБА
Хэсгийн дүн								2.6			
5	Газрын доорх ус										
	Барилгын үе шат										
Худгийн усны түвшин, усны ерөнхий шинж чанар, элементийн агууламж	Төслийн талбайн орчимд 1 байршилд.	Барилгын үе шатанд улирал тутам: 2023 оны гуравдугаар сар 2023 оны зургадугаар сар 2023 оны есдүгээр сар 2024 оны дөрөвдүгээр сар 2024 оны долдугаар сар	5 удаа	Үзүүлэлт бүрийн шинж чанараас хамааран нэгжүүд өөр өөр байдаг	0.15		0.8	0.8	Барилга угсралтын үе шатанд худаг ашиглана	MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	MNS 0900:2018 MNS 6148:2010
Хэсгийн дүн								0.8			
	Ашиглалтын үе шат										
Худгийн усны түвшин, усны ерөнхий үзүүлэлт, элементийн агууламж	Төслийн талбайн орчимд 1 байршилд.	2024-2026 онуудад жилд 1 удаа	2 удаа (2025 оны 7-р сард 1 удаа; 2026 оны 7-р сард 1 удаа)	Үзүүлэлт бүрийн шинж чанараас хамааран нэгжүүд өөр өөр байдаг	0.15		0.3	0.3	Ашиглалтын үе шатанд худаг ашиглана	MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ. MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	MNS 0900:2018 MNS 6148:2010
Хэсгийн дүн								0.3			
6	Хөрсөн бүрхэвч										
	Барилгын үе шат										
Шимт хөрсний хими болон физик үзүүлэлтүүд, хөрсний эзэлхүүн, жин, хөрсний чийг	2 байршилд: - СЦҮ-ийн талбай дахь өнгөн хөрсний овоолгуудаас сонгон 1 байршилд, - Галба дэд станцын овоолгоос 1 байршилд	Барилгын үе шатанд 2023-2024 онд жил бүр	4 дээж (2 байршил х 2 жил)	Үзүүлэлт бүрийн шинж чанараас хамааран нэгжүүд өөр өөр байдаг	0.25		1.0	1.0	Барилгын үе шатанд	MNS 5916:2008 Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт	
	Ашиглалтын үе шат										
Шимт хөрсний хими болон физик үзүүлэлтүүд, хөрсний эзэлхүүн, жин, хөрсний чийг	4 байршилд: (WGS84 Deg Min Sec) KhBSP-01 (Нэвтрэх замтай ойролцоо) 42° 47' 38.5", 107° 25' 31.3" KhBSP-02 (WTG#17-той ойролцоо) 42° 48' 27.8", 107° 25' 47.8" KhBSP-03 (WTG#11-тэй ойролцоо) 42° 50' 23.3", 107° 25' 14.5" KhBSP-04 (WTG#4-тэй ойролцоо) 42° 47' 55.8", 107° 25' 1.4"	Үйл ажиллагааны явцад 2 удаа: 2025, 2026 онд	8 дээж (4 байршил*2 удаа)	Үзүүлэлт бүрийн шинж чанараас хамааран нэгжүүд өөр өөр байдаг	0.25		2.0	2.0	Мэргэжлийн байгууллага хөрсний эзэлхүүний жингийн дээжийг хөрсөн бүрхэвчийн давхарга бүрээс цилиндрээр 2 удаа авсаны дараагаар хөрсний эзлэхүүн болон чийгийн агууламж жингийн аргаар тодорхойлж, лабораторид хүргэнэ. Чийгтэй үе давхаргын жинг газар дээр нь шууд тогтооно.	MNS 2305:1994 Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	
Хэсгийн дүн								3.0			
7	Ургамлан нөмрөг										
	Ашиглалтын үе шат										

Хяналт шинжилгээний арга хэмжээ	Байршил	Цаг хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний тоо ба давтамж	Нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	ЦДАШ сая.төг	СЦҮ + Галба дэд станц + нэвтрэх зам сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Тэмдэглэл	Стандарт, аргачлал	Зөвшөөрөх дээд, доод хэмжээ
Ургамлын зүйлийн бүрдэл, өндөр, тусгаг бүрхэц, гадарга дээрх биомасс	Ургамлын хяналт шинжилгээ (WGS84 UTM Zone 48) #6, (Галба дэд станцтай ойролцоо) N4747947, E697610 #8, (WTG#8-ийн баруун талд) N4743308, E695618 #10, (WTG#202ийн зүүн талд) N4740965, E702494 #13 (Нэвтрэх замтай ойролцоо) N4740796, E696228	Хур тунадас орсны дараа ургалтын улиралд жилд нэг удаа. Жишээ нь: 2024 оны наймдугаар сар, 2025 оны наймдугаар сар, 2026 оны наймдугаар сар	3 удаа (2024 оны 8-р сард 1 удаа, 2025 оны 8-р сард 1 удаа, 2026 оны 8-р сард 1 удаа)	Ургамлын өндөр: см, Гадарга дээрх биомасс: Центнер (100кг)/га	8.0		24.0	24.0	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж гүйцэтгэх	Хяналт шинжилгээний цэг бүрт 1м² тор ашиглах, 1м² талбайд зүйлийг бүртгэж, өндөр, тусгаг бүрхэвчийг хэмжиж, гадаргуугаас биомасс авна.	Төслийн барилгын ажил хэлэхээс өмнөх нөхцөлтэй харьцуулах, өөрөөр хэлбэл байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ
Хэсгийн дүн								24.0			
8	Амьтны аймаг										
	Ашиглалтын үе шат										
Бүртгэгдсэн амьтад (хөхтөн, шувуу, хэвлээр явагчид)-ын бүрэлдэхүүн	СЦҮ-ийн талбай орчимд 2 км радиуст, ЦДАШ-ын хоёр талд 2 км-ийн зурваст трансект судалгаа хийх	Ашиглалтын эхний жилээс эхлэн жил бүр: 2024 оны 8-р сар, 2025 оны 8-р сар, 2026 оны 8-р саруудад илүү тохиромжтой.	3 удаа	Ажиглагдсан зүйлийн тоо, бодгалийн тоо, сэг зэмийн тоо	20.0	30.0	30.0	60.0	Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж гүйцэтгэх	Биологийн олон янз байдлын хяналт шинжилгээний арга зүй. БОНХЯ, 2012	Төслийн барилгын ажил хэлэхээс өмнөх нөхцөлтэй харьцуулах, өөрөөр хэлбэл байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ
Мөргөлдөх эрсдэл ба шувуу, сарьсан багваахайн хорогдол	СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ-ын ойролцоо трансектсудалгаа	Ашиглалтын эхний жилд сард нэг удаа. Эхний жилийн ажиглалтын үр дүнгээс хамааран давтамжийг өөрчилж болно	12 удаа (2024 оны 8-р сараас 2025 оны 8-р сар)	Ажиглагдсан зүйлийн тоо, бодгалийн тоо, сэг зэмийн тоо	4.3	20	31.6	51.6	Талбай дахь байгаль орчин, нийгмийн ажилтан СЦҮ, Галба дэд станц, ЦДАШ-ын ойролцоо ажиглагдсан бүх сэг зэмийг бүртгэж, жилийн БОМТ-ийн хэрэгжилтийн тайланд тайлагнана.	Биологийн олон янз байдлын хяналт шинжилгээний арга зүй. БОНХЯ, 2012	
Хэсгийн дүн								111.6			
Нийт (Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх 5 жилийн зардал)								206.2			

1.5 Жил бүрийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талууд, нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

Төслийн 2023-2027 оны жил бүрийн БОМТ-ын хэрэгжилтийн тайланг Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Ханбогд сумын ЗДТГ, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яаманд хүргүүлнэ. Мөн Номгон баг, Жавхлант багийн иргэдийн нийтийн хуралд жил бүрийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн танилцуулгыг хүргүүлнэ.

Жил бүрийн БОМТ-ний байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний хэрэгжилтийг жил бүр бэлтгэн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын ЗДТГ-т танилцуулна. Доорх хүснэгтэд оролцогч талууд, нөлөөллийн бүсийн иргэдэд 2023-2027 онд тайлагнах хуваарийг харуулав.

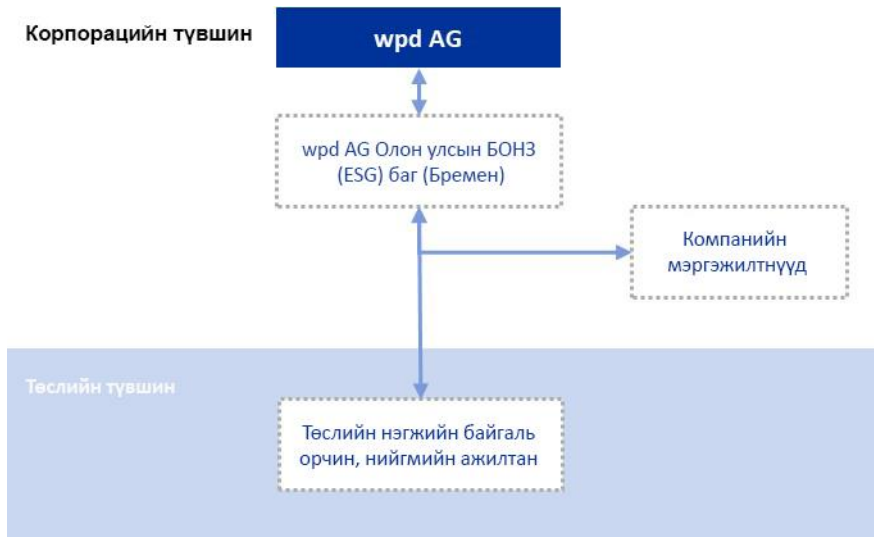
Хүснэгт 1-9 Жил бүрийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талууд, нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

БОМТ-ийн хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцэх байгууллагууд (Оролцогч талууд)	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Тайлагнах зардал, сая.төг	Хариуцах ажилтан/нэгж	Зохион байгуулах газар
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар	Хэрэгжилтийн тайланг “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын (2019 оны А/618 дугаар журам) дагуу боловсруулна.	Жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг бүр дээр үндэслэн боловсруулна.	Клинтэк ХХК нь байгаль орчны хууль тогтоомж болон БОННУ-нд тодорхойлсон сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээний талаар зөвлөмж боловсруулах. Түүнчлэн, Клинтэк ХХК нь 5 жилийн БОМТ-д үндэслэн дараа жилийн БОМТ-ийг тухайн жил бүрийн 12 дугаар сард боловсруулна.	(5 жил хэвлэх зардал х 0.1 = 0.5) 0.5		Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газар.
Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар	Хэрэгжилтийн тайланг “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулна.	Жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг бүр дээр үндэслэн гүйцэтгэнэ.	Клинтэк ХХК нь 2023-2027 онд жил бүрийн 11-р сарын 1-ний дотор БОМТ-ийн хэрэгжилтийн тайланг гаргаж, 3-аас доошгүй хувийг Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хүргүүлнэ.	Барилгын болон ашиглалтын төсөвт тусгах (Хэвлэх зардал 5 жил х 0.25 = 1.3) 1.3	Байгаль орчны мэргэжилтэн эсвэл хэлтэс	Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар

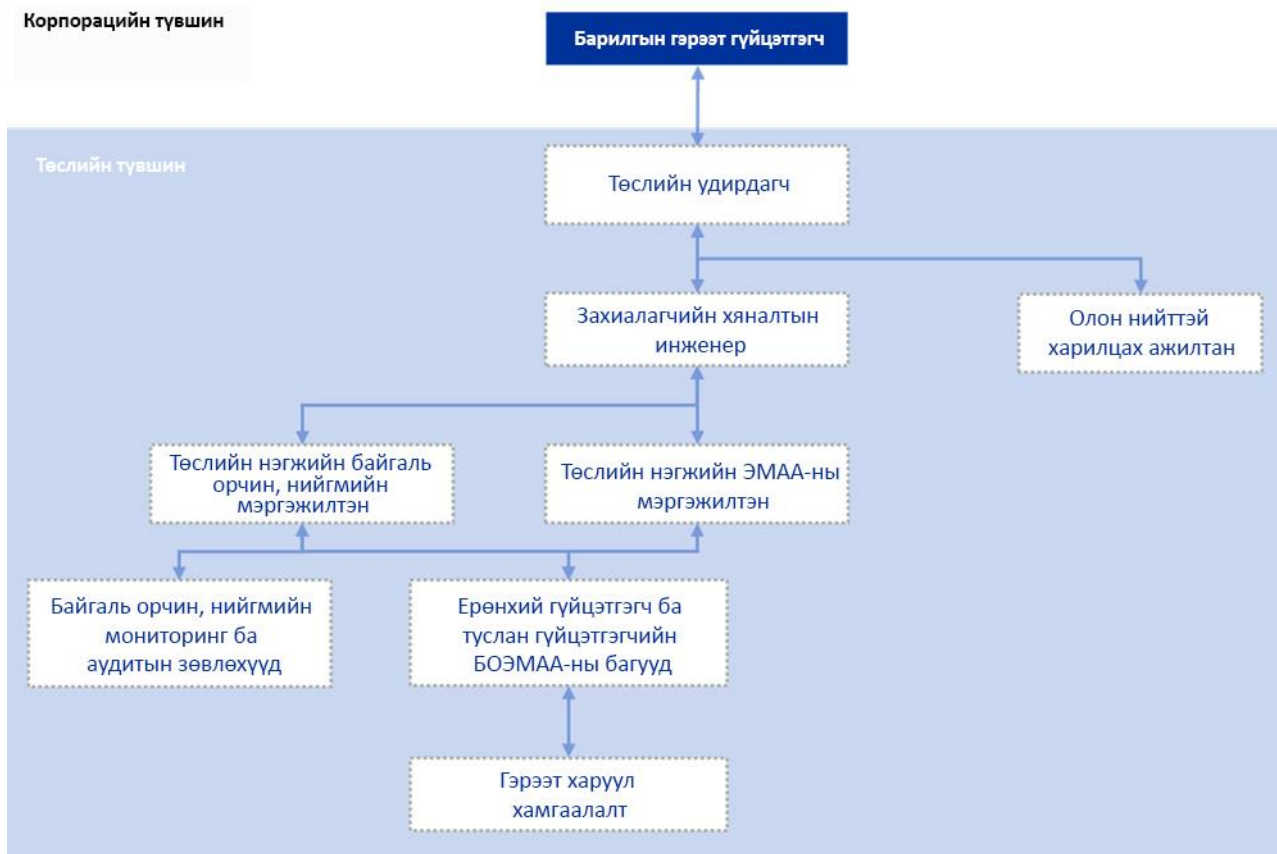
БОМТ-ийн хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцэх байгууллагууд (Оролцогч талууд)	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Тайлагнах зардал, сая.төг	Хариуцах ажилтан/нэгж	Зохион байгуулах газар
Ханбогд сумын ЗДТГ	Жилийн БОМТ-ийн хэрэгжилтэд үндэслэн танилцуулгыг бэлтгэж, Ханбогд сумын ЗДТГ-т танилцуулна.	БОМТ-ийн хэрэгжилтийн үйл явцыг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдээр танилцуулах	Жилд 1 удаа	(5 жил x 0.5 = 2.5) 2.5	Байгаль орчны хэлтэс, Орон нутгийн олон нийттэй харилцах менежер	Засаг даргын тамгын газар
Нөлөөллийн бүс, багийн оршин суугч иргэдийн төлөөлөл	Тухайн жилийн БОМТ-ийн хэрэгжилтийн тайланг танилцуулна	БОМТ-ийн хэрэгжилтийн үйл явцыг байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдээр танилцуулах	Жилд 1 удаа	(Хэвлэх зардал 5 жил x 0.2 = 1.0) 1.0	Байгаль орчны хэлтэс эсвэл байгаль орчны мэргэжилтэн, Орон нутгийн олон нийттэй харилцах менежер	Төслийн талбай
Total cost				5.3		

1.6 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хүний нөөц, байгаль орчны менежментийн зохион байгуулалтын схем

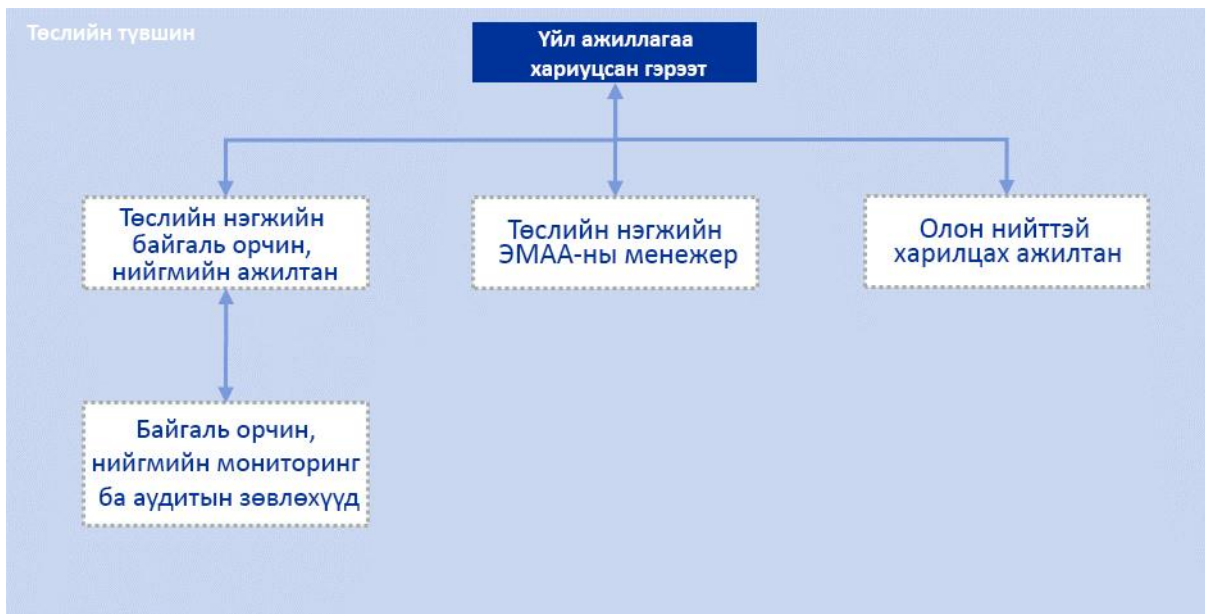
Доорх зурагт нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хариуцан ажиллах байгаль орчин болон нийгмийн холбогдох ажилтнуудыг харуулав.

Зураг 1-1 Корпорацийн түвшинд дэх бүтэц зохион байгуулалтын схем.

Зураг 1-2 Барилгын үе шатны зохион байгуулалтын схем.

Зураг 1-3 Ашиглалтын үе шатны зохион байгуулалтын схем.

ХАВСРАЛТ 1 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХОЛБОГДОХ СТАНДАРТУУД

Энэхүү хэсэгт төлөвлөж буй төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шатанд дагаж мөрдөх шаардлагатай байгаль орчны холбогдох стандартуудыг тусгасан болно.

10.13.1 Агаарын чанарыг хамгаалах, хянах стандарт

Төслийн бүтээн байгуулалт, ашиглалтын бүх үе шатанд орчны агаарын чанарын стандартыг мөрдөнө. Агаарын чанарыг хамгаалах стандартад дараахь стандартууд багтана:

- **MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага**

Энэхүү стандартын зорилго нь барилга байгууламжийг төлөвлөх, ашиглахдаа хот, орон сууц, оффис, үзвэр үйлчилгээ, нийтийн үйлчилгээ, иргэний барилга байгууламжийн дотоод болон орчны агаарын чанарыг хэмжих, үнэлэх, хянахад оршино.

Ажилчид болон орон нутгийн хүн амд сөрөг нөлөө үзүүлэхээс зайлсхийхийн тулд барилгын үе шатанд агаарын чанарын мониторингийн үр дүнг үнэлэх зорилгоор энэхүү стандартыг анхаарч үзэх хэрэгтэй.

- **MNS 5885:2008 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага**

Энэхүү стандартын зорилго нь орчны агаар дахь агаар бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх түвшинг хэмжих, үнэлэх, хянахад оршино.

Төслийн үйл ажиллагааны явцад стандартад заасан агаар бохирдуулагчийг ялгаруулах бол орчны агаар дахь агаар бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх хэмжээг хэмжих, үнэлэх, хяналт хийхдээ энэхүү стандартыг дагаж мөрдөх ёстой.

10.13.2 Хөрс хамгаалах стандарт

- **MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ**

Энэхүү стандарт нь Монгол орны хөрсөнд тохиолдож болох бохирдуулагч, элементийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээг тогтоох бөгөөд хэрэв бохирдуулагч, элемент нь стандартаар тогтоосон зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн бол хөрс бохирдсон гэж дүгнэнэ.

Төлөвлөж буй төслийн барилгын болон ашиглалтын үе шат дахь үйл ажиллагааны явцад төслийн талбай орчмын хөрс бохирдуулагч элемент, бодисоор бохирдсон эсэхийг тогтоох зорилгоор төслийн ашиглалтын үе шатанд хийх хөрсний мониторингийн үр дүнг үнэлэх зорилгоор энэхүү стандартыг харгалзан үзнэ.

- **MNS 5916:2008 Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт , хадгалалт**

Энэхүү стандартын зорилго нь газар шорооны ажлын явцад үржил шимт хөрс хуулах, хадгалахад тавигдах шаардлагыг тодорхойлоход оршино.

Төслийн барилгын ажлын явцад эвдэрсэн газрын өнгөн хөрсийг хуулж, нөхөн сэргээлтийн зориулалтаар зохих ёсоор овоолго үүсгэн хадгална.

- **MNS 5917:2008 Байгаль орчин. Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага**

Энэхүү стандартын зорилго нь нөхөн сэргээлт хийсэн газарт тавигдах ерөнхий шаардлагыг тодорхойлоход оршино. Энэхүү стандарт нь бусад үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны явцад эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтэд мөн хамаарна.

Энэхүү стандартыг барилгын ажлын явцад эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд баримтлах шаардлагатай. Одоогоор үйлдвэрийн үйл ажиллагааны явцад эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх тусгай стандарт байхгүй.

10.13.3 Усан орчныг хамгаалах стандарт

- **MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ**

Энэхүү стандарт нь газрын доорх усыг бохирдуулж болзошгүй бохирдуулагч бодис, элементийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээг тогтоох бөгөөд хэрэв бохирдуулагч бодис, элементүүд нь стандартаар тогтоосон зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн бол газрын доорх ус бохирдсон байна гэж дүгнэнэ.

Энэхүү стандартыг үйлдвэрлэлийн болон ахуйн үйл ажиллагаанаас үүссэн бохирдуулагчийг тодорхойлоход хэрэглэнэ.

Ажилчид болон орон нутгийн хүн амд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхээс зайлсхийхийн тулд барилга угсралтын болон ашиглалтын үе шатанд газрын доорх усны шинжилгээний үр дүнг үнэлэхийн тулд энэхүү стандартыг ашиглана.

- **MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ**

Төвлөрсөн болон төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрээс (ус олборлох, нөөцлөх, чанарыг сайжруулах, түгээх, зөөвөрлөх, хадгалах) ус ашиглагч, хэрэглэгч хүртэлх ус хангамжийн сүлжээний үе шат бүрд хүн амын ундны болон ахуйн зориулалтаар хэрэглэх ус /цаашид “Ундны ус” гэх/-ны эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдалд хяналт шинжилгээ хийх үйл ажиллагааны бүх хүрээг хамарна.

Ажилчид болон орон нутгийн хүн амд сөрөг нөлөө үзүүлэхээс сэргийлж барилгын болон ашиглалтын үе шатанд газрын доорх усны мониторингийн үр дүнг үнэлэхийн тулд энэхүү стандартыг ашиглана.

- **MNS 4943:2015 Хаягдал ус. Техникийн ерөнхий шаардлага**

Энэхүү стандарт нь ахуйн болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэрэглээнээс гарсан хаягдал усыг хүрээлэн байгаа орчинд нийлүүлж байгаа ус бохирдуулагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хамаарна. Уг стандартыг хүрээлэн байгаа орчинд хаяж зайлуулах хаягдал устай холбоотой үйл ажиллагаанд хяналт тавихад мөрдөх ба ус бохирдуулсны төлбөр болон нөхөн төлбөр тогтоох үндэс болно.

Энэхүү стандартад заасан шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн усны хяналтын үр дүнг үнэлэх, ажилчид болон орон нутгийн хүн амд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхээс сэргийлэхийн тулд энэхүү стандартыг дагаж мөрдөх ёстой.

10.13.4 Хөдөлгүүрээс ялгарах утааны стандарт

- **MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин – утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга**

Энэхүү стандартаар безин хөдөлгүүртэй автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрийн утааны найрлага дахь агаар бохирдуулагч бодис (СО, СН)-ын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээг шинэчлэн тогтоож, автотээврийн ашиглалтаас агаар орчинд хаягдаж байгаа бохирдуулагч бодисын хэмжээг багасгах, улмаар агаарын бохирдол, хүн амын эрүүл мэнд, экологийн орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөг бууруулж, арилгахад автотээврийн хэрэгслийн ашиглалт, техникийн байдалд тавих экологийн хяналтыг хүчтэй болгоход оршино.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь барилгын гүйцэтгэгчийг сонгон авахдаа энэхүү стандартыг анхаарч үзэх хэрэгтэй бөгөөд төсөл хэрэгжүүлэгч нь барилгын үе шатанд ашиглагдах машин механизм, тээврийн хэрэгсэл нь стандартын шаардлагад нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж, шалгах ёстой.

- **MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин - Утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга**

“Автомашинны дизель хөдөлгүүрийн утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга” стандарт нь дизель хөдөлгүүртэй автомашинд хамаарах бөгөөд дизель хөдөлгүүрийн утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, түүнийг хэмжих арга, хэмжих хэрэгсэлд тавих техникийн болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг тодорхойлоход хамаарна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь барилгын гүйцэтгэгчийг сонгон авахдаа энэхүү стандартыг анхаарч үзэх хэрэгтэй бөгөөд төсөл хэрэгжүүлэгч нь барилгын үе шатанд ашиглагдах машин механизм, тээврийн хэрэгсэл нь стандартын шаардлагад нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж, шалгах ёстой.

ХАВСРАЛТ 2 БАЙГАЛЬ ОРЧИНД УЧРУУЛАХ ХОХИРЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

“Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2010 оны 5 сарын 27-ны өдрийн А-156 дугаар тушаал)

Х2.1 Эдэлбэр газарт учруулах хохирлын үнэлгээ

Төслийн үйл ажиллагаагаар эвдрэх 23.38 га талбайн эдэлбэр газарт учруулах хохирлын үнэлгээг бэлчээрийн зориулалтаар ашиглаж байсан газрын хохирлын үнэлгээ болон малчин өрхийн малын ашиг шимээс хүртэх ашиг шимийн алдагдлаар тооцов.

1. Бэлчээрийн зориулалтаар ашиглаж байсан газарт учруулах хохирлын үнэлгээ

Нэг хонин толгойд 1.4 га талбай ногдох буюу 23.38 га талбайд 16.7 хонин толгой ногдож байна. Нэг хонин толгойгоос 2,000 төгрөгийн ашиг авахаар тооцоход нийт 33,400 төгрөг болж байна.

2. Малчин өрхийн малын ашиг шимийн алдагдал

Малчин нэг хонин толгойгоос жилд 20,000 төгрөгийн ашиг авахаар тооцоход 16.7 хонин толгой малаас 334,000 төгрөгийн ашиг шимийн алдагдал гарна.

Эвдрэх 23.38 га эдэлбэр газарт учруулах экологи эдийн засгийн үнэлгээ жилд 334,000 төгрөг болно.

Х2.2 Амьтны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ

Төслийн талбай, түүний орчмын газар нутаг нь говь, цөлийн экосистемийн амьдрах орчин тул ЭЭЗҮ-г тооцохдоо Говийн бүсийн ангилалд хамааруулав. 2021 оны амьтны хээрийн судалгаагаар 5 зүйл хөхтөн, 63 зүйл шувуу тэмдэглэгдсэн байна.

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтанд учруулж болзошгүй экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тооцохдоо хөхтөн болон шувуудаас (суурин) төслийн талбай, түүний орчимд элбэг тохиолдохоос гадна нөлөөлөлд өртөж болзошгүй (хууль бус ан, амьдрах орчны хомсдол) зүйлүүдийг сонгон авсан. Хөхтөн амьтдаас Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*), Хулан адуу (*Equus hemionus*). Шувуудаас Нөмрөг тас (*Aegyptus monachus*), Монгол ногтруу (*Syrrhaptes paradoxus*)-г сонгон авч тооцов.

Амьтны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ (3.37)-г тооцохдоо “Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” (2010)-ын амьтны аймгийн төлөөлөл болох тодорхой нэг зүйл (бүлгэмдэл)-ийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тооцох томъёо (3.37)-г ашиглав.⁴⁹

$$X_i = S_i * K_i * N_i * T_i * P_{ec} \quad (3.37)$$

Энд:

X_i -амьтны аймгийн төлөөлөл болох тодорхой нэг зүйл (бүлгэмдэл)-д учруулах хохирол, төг

S_i -нөлөөлөлд өртөх эдэлбэр нутгийн талбай, бодгаль/га

K_i - Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент

N_i -амьтны аймгийн төлөөллийн нэгж талбай дахь бодгалийн тоо толгой буюу нягтшил

T_i -нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа

P_{ec} - амьтны аймгийн төлөөллийн экологи-эдийн засгийн сүүрү үнэ, төг

Х2.2.1 Хөхтөн амьтны ЭЭЗҮ

Х2.2.1.1 Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)

⁴⁹ Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал, 2010

S_i - Нөлөөлөлд өртөх талбай – 23.38 га

K_i - Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент - 1.8 ($K_1=1$ $K_2=0.75$ $K_3=0.5$)

N_i – Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)-ийн нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил - 0.00024 (19 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆ – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)-ийн экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-1,850,000 (эр 1 сая 700 мянга, эм 2 сая) төг⁵⁰

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}= 23.28 \text{ га}*1.8*0.00024*36.1 \text{ жил}*1,850,000 \text{ төг}= 674,539 \text{ төг.}$

X.2.2.1.2 Хулан адуу (*Equus hemionus*)

S_i – Нөлөөлөлд өртөх талбай – 23.38 га

K_i – Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент - 1.8 ($K_1=1$ $K_2=0.75$ $K_3=0.5$)

N_i – Хулан адуу (*Equus hemionus*)-ны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил - 0.00053 (42 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆ – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Хулан адуу (*Equus hemionus*)-ны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-10,350,000 (эр 9,700,000 эм 11,000,000) төг⁵¹

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}= 23.38 \text{ га}*1.8*0.00053*36.1 \text{ жил}*10,350,000 \text{ төг}= 8,333,749 \text{ төг.}$

Хөхтөн амьтны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр $\sum X_i= X_i + X_i =674,539 + 8,333,749 = 9,008,289 \text{ төг.}$

X2.2.2 Шувууны ЭЭЗҮ

X2.2.2.1 Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*)

S_i- Нөлөөлөлд өртөх талбай-23.38 га

K_i- Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент-1.48 ($K_1=1$ $K_2=0.4$ $K_3=0.08$ Агнуурын бус болоод бор шувууны багаас бусад)

N_i- Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*) шувууны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил- 0.0018 (144 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i- Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a-Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc}-Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆–Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec}- Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*) шувууны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-972,000 төг.⁵²

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}=23.38 \text{ га}*1.48*0.0018*36.1 \text{ жил}*972,000=2,185,507 \text{ төг.}$

50 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

51 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

52 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

Х2.2.2.2 Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)

S_i – Нөлөөлөлд өртөх талбай-23.38 га

K_i – Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент-1.48 ($K_1=1$ $K_2=0.4$ $K_3=0.08$ Агнуурын бус болоод бор шувууны багаас бусад)

N_i – Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)-ны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил-0.011 (841 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_b+t_a+t_{nc}=20+3+1.1=24.1$ жил

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 3 жил

t_b – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)-ны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-4,000 төг.⁵³

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}=23.38$ га*1.48*0.011*24.1 years*4,000= 36,692 төг.

Шувууны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр $\sum X_i= X_i + X_i = 2,185,507 +36,692 = 2,222,199$ төг.

Х2.2.3 Амьтны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр

$\sum X_i= X_i + X_i = 9,008,289 + 2,222,199 = 11,230,488$ төг

Амьтны экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ 11,230,488 төг.

Х2.3 Ургамлан нөмрөгийн ЭЭЗҮ

Төлөвлөж буй төслийн талбай, түүний орчмын нутаг дэвсгэр нь Монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагдах тул ЭЭЗҮ-г тооцохдоо Говийн бүсийн ангилалд хамааруулав.

ЭЭЗҮ-ний хохирол тооцох хялбарчилсан үнэлгээний аргачлалын дагуу ургамлан нөмрөгийн хохирлын хэмжээг тооцохдоо $E_{un} = \sum(E_{ay}*I) + (E_o/n + E_x/y) * S$ томъёог ашиглав (Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал, 2010). Үүний тулд дараах тооцоог хийсэн. Үүнд:

$$E_{un} = \sum(E_{ay} * I) + (E_o/n + E_x/y) * S$$

E_{un} – ургамлын нөмрөгийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээ, төг

$\sum E_{ay}$ – ашигт болон нэн ховор, ховор ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

I – инфляцийн индекс

E_o/n – олон наст ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

E_x/y – хүмүүнсэг ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

S – хохиролд өртөх болон өртсөн нийт талбайн хэмжээ, 23.38 га

Х.2.3.1 Олон наст ургамлын ЭЭЗҮ

$$E_o/n = M_n * K_o/n * P_{t/n} = 0.51 * 23.38 * 11500 \text{ төг} = 137,124 \text{ төгрөг}$$

M_n – ургамлын ногоон массын хэмжээ буюу ургацын гарц, 0.51⁵⁴

K_o/n – ургамлын ногоон массын засварын коэффициент, 23.28

⁵³ Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

⁵⁴ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 2. Зуны бэлчээрийн биологийн ургацыг сарын дундаж ургацад шилжүүлэх итгэлцүүр. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

Рт/н – ургамлын массыг нэгж тэжээлийн нэгжид шилжүүлсэн үнэ, 11500 төг/цн⁵⁵

Хоёр удаагийн хээрийн судалгаагаар 47 зүйл ургамал бүртгэгдсэн. Нийт зүйлүүдийн 87% олон наст, 13% нэг болон хоёр наст ургамал байна.

Х.2.3.2 Хүмүүнсэг ургамлын ЭЭЗҮ

$$\text{Эх/ү} = (\text{Мн} / \text{Өм} * \text{Nx}) * \text{Кх/ү} * \text{Рхта} = (0.06/0.015 * 180) * 0.8 * 24000 = 13,824,000 \text{ төгрөг}$$

Мн – ургамлын ногоон массын хэмжээ буюу ургацын гарц, 0.06⁵⁶

Өм – нэг хонин толгойн өдөрт идэх өвсний хэмжээ-0.015 цн⁵⁷

Nx – мал бэлчээх хоногийн тоо-180

Кх/ү – нэг хонин толгойгоос авах ашиг шимийн засварын коэффициент-0.08

Рхта – нэгж хонин толгойн ашиг шим-24000⁵⁸

Х.2.3.3 Ашигт ургамлын ЭЭЗҮ

Ашигт (нэн ховор, ховор болон зарим элбэг) ургамлын экологи-эдийн засгийн суурь үнийг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 09-ний өдрийн А-282 дугаар тушаалын хавсралтаар тогтоосноор, инфляцийн индексийг 2019 оны сүүлийн хагас жилээр⁵⁹ тооцов.

A2.1 Ховор ургамлын экологи, эдийн засгийн үнэлгээ

#	Ургамлын зүйлийн нэр	Ашигт ургамлын ЭЭЗҮ суурь кг/төг (2015)*	Төсөл хэрэгжих талбайд тогтоогдсон нөөц, кг**	Судалгааны жилд тооцох инфляцийн индекс***	Ховор ургамлын ЭЭЗҮ, төг
Нэн ховор					
1	Толбот бэрээмэг <i>Arnebia guttata</i>	19000	1	6.2	117,800
Ховор					
1	Өргөст ортууз <i>Oxytropis aciphylla</i>	19000	1	6.2	117,800
Төслийн талбай дахь ашигт ургамлын ЭЭЗҮ-Σ(Эү*І), төг					235,600
*Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07 сарын 09-ний өдрийн А-282 дугаар тушаалын хавсралт. Экологи эдийн засгийн үнэлгээ					
** Ургамлын биомассын дээж аваагүй тул төсөл хэрэгжих талбайд тогтоогдсон нөөцийг 1-ээр авав					
***Инфляцийн тайлан, Монгол банк, 2021 оны 6 дугаар сар					

Х.2.3.4 Нийт үнэлгээ

S = нөлөөлөлд өртөх нийт талбай = 23.38 га

Эүн = Σ(Эау+Эо/н+Эх/ү)*S=(137,124 +13,824,000 + 235,600)*23.38= 331,919,400 төг.

Эвдрэлд өртөх 23.38 га талбайн ургамлан нөмрөгийн экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ 331,919,400 төгрөг.

⁵⁵ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

⁵⁶ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 2. Зуны бэлчээрийн биологийн ургацыг сарын дундаж ургацад шилжүүлэх итгэлцүүр. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

⁵⁷ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 5. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

⁵⁸ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

⁵⁹ https://1212.mn/tables.aspx?tbl_id=DT_NSQ_0600_013V1&RATIO_select_all=0&RATIOSingleSelect=_1&YearY_select_all=1&YearYSingleSelect=_2013_2012_2011_2010_2009_2008_2007_2006_2005_2004_2003_2002_2001_2000_1999_1991_1992_1993_1994_1995_1996_1997_1998&viewtype=table

Хууль эрхзүй: Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 49 дүгээр зүйл (Байгаль орчинд учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх)-д заасны дагуу иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгаль орчин болон байгалийн нөөцөд хохирол учруулсан бол ургамлын аймагт учирсан хохирлыг тухайн ургамлын экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээгээр нөхөн төлбөр төлнө.

Х2.4 Хөрсөн бүрхэвчийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээ

Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн үйл ажиллагаагаар хөндөгдөх 23.38 га талбайн хөрсөн бүрхэвчид учруулах экологи-эдийн засгийн хохирлыг “Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” (БОНХЯ-ны сайдын 2010 оны 5 сарын 27-ны өдрийн А-156 дугаар тушаалын хавсралт)-ын дагуу тооцов. Нийт эвдрэх талбайн экологи, эдийн засгийн үнэлгээ 4,323 төгрөг.

А2.2 Хөрсний экологи-эдийн засгийн үнэлгээний нэгдсэн хүснэгт

Хөрсний ялзмагийн нөөц кг/га	Хөрсний шинж чанарын үзүүлэлтүүдийн коэффициент (K_p)	Байгаль газарзүйн орчны үзүүлэлтүүдийн коэффициент (K_g)	Хөрсний хэвшинжийн коэффициент K_s	Хөрсний талбай, S, га	1.0 кг ялзмагийн бодисын үнэлгээ төг/кг (H_s)	E_s хөрсний ЭЭЗУ, төг
Сайргархаг бор саарал хөрс ба сайрын хөрс						
6.17	0.392	0.26	1.0	17.64	276*	3,062
Ердийн бор саарал хөрс						
11.8	0.56	0.13	1.0	5.29	276*	1,254
Заримдаг цөлийн сайргархаг нимгэн цайвар бор хөрс						
4.98	0.49	0.001	1.0	0.13	276*	0.1
Заримдаг цөлийн сайргархаг цайвар бор хөрс						
3.88	0.392	0.06	1.0	0.21	276*	5
Элсэн хучаастай болон сайргархаг цайвар бор хөрс						
8.2	0.392	0.02	1.0	0.11	276*	2
Нийт						4,323

*Тайлбар: 1 кг ялзмагт бодисын үнэ 276 төг буюу 1 тн ялзмагт бодисын үнэ 276,000 төг болно.⁶⁰

Х2.5 Агаарын чанарт учруулах хохирлын тооцоо

Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн зорилго нь агаарын бохирдлыг үүсгэгч этгээдэд агаарын бохирдлын төлбөрийг ногдуулах, төлөхтэй холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

Клинтэк ХХК нь Ханбогдын салхин цахилгаан станцын барилга, ашиглалтын явцад (4.1.4) инженерийн хангамж, барилгын угсралтын үйлчилгээ үзүүлэх тус гүйцэтгэгчийг сонгон авч гэрээгээр ажиллуулах бөгөөд гэрээт гүйцэтгэгч компани агаарын бохирдлыг ялгаруулах эх үүсвэр (4.1.6) буюу өөрийн автомашин, машин механизмыг ашиглана. Тиймээс агаарын бохирдлын төлбөр төлөх ёстой. Агаарын бохирдлын төлбөрийг цэвэр агаар санд төлнө (Заалт 5.6).

Компанийн үйл ажиллагаанд ашиглах тоног төхөөрөмжөөс ялгарах нүүрстөрөгчийн хийн төлбөрийн хэмжээг тооцохдоо хуулийн 7.3-т заасныг үндэслэн төслийн бүтээн байгуулалтад Е төрлийн тээврийн хэрэгсэл, ялангуяа том оврын тээврийн хэрэгслийг ашиглана хэмээн тооцов. Агаарын бохирдлын төлбөрийг жилд нэг удаа 6-р сарын 1-ний өдрөөс өмнө тухайн нутаг дэвсгэрийн татварын албанд төлнө (9.3) (Автотээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгслээс ялгарах нүүрстөрөгчийн хийг тодорхойлох, хөдөлгүүрийн хүчин чадлаар ангилал тогтоох журам). Тээврийн хэрэгсэл эзэмшигч нь энэхүү татварыг төлөх үүрэгтэй.

⁶⁰ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

Төслийн барилгын үе шатны агаарын бохирдлын төлбөрийн урьдчилсан тооцоог доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

A2.3 Агаарын бохирдлын төлбөрийн урьдчилсан тооцоо

Үйл ажиллагаа	Машин механизмын төрөл	Тоо ширхэг	Үр дүнтэй ажиллах хугацаа (өдөр)	Дизель түлшний нийт хэрэглээ (литр)	кг CO ₂ экв./Л	Нийт ялгаруулалт (тн CO ₂ экв)	Жилийн хураамж *(төгрөг)	Барилга барих хугацаа (жил)	Хэсгийн дүн, төгрөг
Замын барилга	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	10	300	360,000	2.96	1,065	9500	2	19,000
	Грейдер	2	300	120,000	2.96	355	9500	2	19,000
	Индүү	4	300	240,000	2.96	710	9500	2	19,000
	Усны машин	3	300	86,400	2.96	256	9500	2	19,000
	Ковш	2	300	96,000	2.96	284	9500	2	19,000
	Үйлчилгээний машин	2	300	43,200	2.96	128	2100	2	4,200
СЦУ сууриуд	Бетон зуурмагийн үйлдвэр	1	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Усны насос	1	300	12,000	2.96	36	9500	2	19,000
	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Индүү	1	300	36,000	2.96	107	9500	2	19,000
	Ачааны машин	8	300	384,000	2.96	1,136	9500	2	19,000
	Зөөврийн кран	1	300	52,800	2.96	156	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн машин	8	300	288,000	2.96	852	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн насос	2	300	110,400	2.96	327	9500	2	19,000
	Генератор	2	300	24,000	2.96	71	71000*	2	142,000
СЦУ суурилуулах	Далбаа тээвэрлэгч	9	300	583,200	2.96	1,726	9500	2	19,000
	Ачааны чиргүүл бүхий машин	9	300	432,000	2.96	1,279	9500	2	19,000
	Туслах кран	2	180	129,600	2.96	384	9500	2	19,000
	Үндсэн кран	2	180	244,800	2.96	725	9500	2	19,000
ЦДАШ / Дэд станц / Кабель суурилуулах	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	6	300	216,000	2.96	639	9500	2	19,000
	Индүү	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн машин	8	300	288,000	2.96	852	9500	2	19,000
	Кран	1	300	168,000	2.96	497	9500	2	19,000
	Туслах кран	2	300	192,000	2.96	568	9500	2	19,000
	Лебодка	2	300	48,000	2.96	142	9500	2	19,000
								НИЙТ	640,200

Эх сурвалж: <https://mta.mn/c/view/12161>, <https://legalinfo.mn/mn/detail/4357/2/202838>

Тэмдэглэл: * - ялгаруулсан 1 кг CO₂eq бүрт 1 төгрөг

ХАВСРАЛТ 2 БАЙГАЛЬ ОРЧИНД УЧРУУЛАХ ХОХИРЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

“Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2010 оны 5 сарын 27-ны өдрийн А-156 дугаар тушаал)

Х2.1 Эдэлбэр газарт учруулах хохирлын үнэлгээ

Төслийн үйл ажиллагаагаар эвдрэх 23.38 га талбайн эдэлбэр газарт учруулах хохирлын үнэлгээг бэлчээрийн зориулалтаар ашиглаж байсан газрын хохирлын үнэлгээ болон малчин өрхийн малын ашиг шимээс хүртэх ашиг шимийн алдагдлаар тооцов.

1. Бэлчээрийн зориулалтаар ашиглаж байсан газарт учруулах хохирлын үнэлгээ

Нэг хонин толгойд 1.4 га талбай ногдох буюу 23.38 га талбайд 16.7 хонин толгой ногдож байна. Нэг хонин толгойгоос 2,000 төгрөгийн ашиг авахаар тооцоход нийт 33,400 төгрөг болж байна.

2. Малчин өрхийн малын ашиг шимийн алдагдал

Малчин нэг хонин толгойгоос жилд 20,000 төгрөгийн ашиг авахаар тооцоход 16.7 хонин толгой малаас 334,000 төгрөгийн ашиг шимийн алдагдал гарна.

Эвдрэх 23.38 га эдэлбэр газарт учруулах экологи эдийн засгийн үнэлгээ жилд 334,000 төгрөг болно.

Х2.2 Амьтны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ

Төслийн талбай, түүний орчмын газар нутаг нь говь, цөлийн экосистемийн амьдрах орчин тул ЭЭЗҮ-г тооцохдоо Говийн бүсийн ангилалд хамааруулав. 2021 оны амьтны хээрийн судалгаагаар 5 зүйл хөхтөн, 63 зүйл шувуу тэмдэглэгдсэн байна.

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтанд учруулж болзошгүй экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тооцохдоо хөхтөн болон шувуудаас (суурин) төслийн талбай, түүний орчимд элбэг тохиолдохоос гадна нөлөөлөлд өртөж болзошгүй (хууль бус ан, амьдрах орчны хомсдол) зүйлүүдийг сонгон авсан. Хөхтөн амьтдаас Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*), Хулан адуу (*Equus hemionus*). Шувуудаас Нөмрөг тас (*Aegyptius monachus*), Монгол ногтруу (*Syrrhaptes paradoxus*)-г сонгон авч тооцов.

Амьтны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ (3.37)-г тооцохдоо “Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” (2010)-ын амьтны аймгийн төлөөлөл болох тодорхой нэг зүйл (бүлгэмдэл)-ийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тооцох томъёо (3.37)-г ашиглав.⁴⁹

$$X_i = S_i * K_i * N_i * T_i * P_{ec} \quad (3.37)$$

Энд:

X_i -амьтны аймгийн төлөөлөл болох тодорхой нэг зүйл (бүлгэмдэл)-д учруулах хохирол, төг

S_i -нөлөөлөлд өртөх эдэлбэр нутгийн талбай, бодгаль/га

K_i - Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент

N_i -амьтны аймгийн төлөөллийн нэгж талбай дахь бодгалийн тоо толгой буюу нягтшил

T_i -нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа

P_{ec} - амьтны аймгийн төлөөллийн экологи-эдийн засгийн сүүр үнэ, төг

Х2.2.1 Хөхтөн амьтны ЭЭЗҮ

Х2.2.1.1 Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)

⁴⁹ Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал, 2010

S_i - Нөлөөлөлд өртөх талбай – 23.38 га

K_i - Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент - 1.8 ($K_1=1$ $K_2=0.75$ $K_3=0.5$)

N_i – Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)-ийн нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил - 0.00024 (19 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆ – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*)-ийн экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-1,850,000 (эр 1 сая 700 мянга, эм 2 сая) төг⁵⁰

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}= 23.28 \text{ га}*1.8*0.00024*36.1 \text{ жил}*1,850,000 \text{ төг}= 674,539 \text{ төг.}$

X.2.2.1.2 Хулан адуу (*Equus hemionus*)

S_i – Нөлөөлөлд өртөх талбай – 23.38 га

K_i – Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент - 1.8 ($K_1=1$ $K_2=0.75$ $K_3=0.5$)

N_i – Хулан адуу (*Equus hemionus*)-ны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил - 0.00053 (42 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆ – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Хулан адуу (*Equus hemionus*)-ны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-10,350,000 (эр 9,700,000 эм 11,000,000) төг⁵¹

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}= 23.38 \text{ га}*1.8*0.00053*36.1 \text{ жил}*10,350,000 \text{ төг}= 8,333,749 \text{ төг.}$

Хөхтөн амьтны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр $\sum X_i= X_i + X_i =674,539 + 8,333,749 = 9,008,289 \text{ төг.}$

X2.2.2 Шувууны ЭЭЗҮ

X2.2.2.1 Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*)

S_i- Нөлөөлөлд өртөх талбай-23.38 га

K_i- Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент-1.48 ($K_1=1$ $K_2=0.4$ $K_3=0.08$ Агнуурын бус болоод бор шувууны багаас бусад)

N_i- Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*) шувууны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил- 0.0018 (144 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i- Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_6+t_a+t_{nc}=20+15+1.1=36.1$

t_a-Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc}-Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 15 жил

t₆–Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec}- Нөмрөг тас (*Aegypius monachus*) шувууны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-972,000 төг.⁵²

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}=23.38 \text{ га}*1.48*0.0018*36.1 \text{ жил}*972,000=2,185,507 \text{ төг.}$

50 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

51 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

52 Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

Х2.2.2.2 Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)

S_i – Нөлөөлөлд өртөх талбай-23.38 га

K_i – Нөлөөллийн мэдрэмжийн коэффициент-1.48 ($K_1=1$ $K_2=0.4$ $K_3=0.08$ Агнуурын бус болоод бор шувууны багаас бусад)

N_i – Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)-ны нэгж талбай дахь бодгалийн тоо буюу нягтшил-0.011 (841 бодгаль/79066 га судлагдсан талбай)

T_i – Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа жил, $t_b+t_a+t_{nc}=20+3+1.1=24.1$ жил

t_a – Төслийн үргэлжлэх хугацаа, 20 жил

t_{nc} – Амьтны нөхөн сэргэх хугацаа, 3 жил

t_b – Барьж байгуулах хугацаа, 1.1 жил буюу 13 сар

P_{ec} – Монгол ногтруу (*Syrrhaptex paradoxus*)-ны экологи-эдийн засгийн суурь үнэ-4,000 төг.⁵³

$X_i=S_i*K_i*N_i*T_i*P_{ec}=23.38$ га*1.48*0.011*24.1 years*4,000= 36,692 төг.

Шувууны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр $\sum X_i= X_i + X_i = 2,185,507 +36,692 = 2,222,199$ төг.

Х2.2.3 Амьтны ЭЭЗҮ-ний нийлбэр

$\sum X_i= X_i + X_i = 9,008,289 + 2,222,199 = 11,230,488$ төг

Амьтны экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ 11,230,488 төг.

Х2.3 Ургамлан нөмрөгийн ЭЭЗҮ

Төлөвлөж буй төслийн талбай, түүний орчмын нутаг дэвсгэр нь Монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагдах тул ЭЭЗҮ-г тооцохдоо Говийн бүсийн ангилалд хамааруулав.

ЭЭЗҮ-ний хохирол тооцох хялбарчилсан үнэлгээний аргачлалын дагуу ургамлан нөмрөгийн хохирлын хэмжээг тооцохдоо $E_{un} = \sum(E_{ay}*I) + (E_o/n + E_x/y) * S$ томъёог ашиглав (Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал, 2010). Үүний тулд дараах тооцоог хийсэн. Үүнд:

$$E_{un} = \sum(E_{ay} * I) + (E_o/n + E_x/y) * S$$

E_{un} – ургамлын нөмрөгийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээ, төг

$\sum E_{ay}$ – ашигт болон нэн ховор, ховор ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

I – инфляцийн индекс

E_o/n – олон наст ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

E_x/y – хүмүүнсэг ургамлын экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ, төг

S – хохиролд өртөх болон өртсөн нийт талбайн хэмжээ, 23.38 га

Х.2.3.1 Олон наст ургамлын ЭЭЗҮ

$$E_o/n = M_n * K_o/n * P_{t/n} = 0.51 * 23.38 * 11500 \text{ төг} = 137,124 \text{ төгрөг}$$

M_n – ургамлын ногоон массын хэмжээ буюу ургацын гарц, 0.51⁵⁴

K_o/n – ургамлын ногоон массын засварын коэффициент, 23.28

⁵³ Засгийн газрын 2011 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт, Ан амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ

⁵⁴ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 2. Зуны бэлчээрийн биологийн ургацыг сарын дундаж ургацад шилжүүлэх итгэлцүүр. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

Рт/н – ургамлын массыг нэгж тэжээлийн нэгжид шилжүүлсэн үнэ, 11500 төг/цн⁵⁵

Хоёр удаагийн хээрийн судалгаагаар 47 зүйл ургамал бүртгэгдсэн. Нийт зүйлүүдийн 87% олон наст, 13% нэг болон хоёр наст ургамал байна.

Х.2.3.2 Хүмүүнсэг ургамлын ЭЭЗҮ

$$\text{Эх/ү} = (\text{Мн} / \text{Өм} * \text{Nx}) * \text{Кх/ү} * \text{Рхта} = (0.06/0.015 * 180) * 0.8 * 24000 = 13,824,000 \text{ төгрөг}$$

Мн – ургамлын ногоон массын хэмжээ буюу ургацын гарц, 0.06⁵⁶

Өм – нэг хонин толгойн өдөрт идэх өвсний хэмжээ-0.015 цн⁵⁷

Nx – мал бэлчээх хоногийн тоо-180

Кх/ү – нэг хонин толгойгоос авах ашиг шимийн засварын коэффициент-0.08

Рхта – нэгж хонин толгойн ашиг шим-24000⁵⁸

Х.2.3.3 Ашигт ургамлын ЭЭЗҮ

Ашигт (нэн ховор, ховор болон зарим элбэг) ургамлын экологи-эдийн засгийн суурь үнийг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 09-ний өдрийн А-282 дугаар тушаалын хавсралтаар тогтоосноор, инфляцийн индексийг 2019 оны сүүлийн хагас жилээр⁵⁹ тооцов.

A2.1 Ховор ургамлын экологи, эдийн засгийн үнэлгээ

#	Ургамлын зүйлийн нэр	Ашигт ургамлын ЭЭЗҮ суурь кг/төг (2015)*	Төсөл хэрэгжих талбайд тогтоогдсон нөөц, кг**	Судалгааны жилд тооцох инфляцийн индекс***	Ховор ургамлын ЭЭЗҮ, төг
Нэн ховор					
1	Толбот бэрээмэг <i>Arnebia guttata</i>	19000	1	6.2	117,800
Ховор					
1	Өргөст ортууз <i>Oxytropis aciphylla</i>	19000	1	6.2	117,800
Төслийн талбай дахь ашигт ургамлын ЭЭЗҮ-Σ(Эү*И), төг					235,600
*Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07 сарын 09-ний өдрийн А-282 дугаар тушаалын хавсралт. Экологи эдийн засгийн үнэлгээ					
** Ургамлын биомассын дээж аваагүй тул төсөл хэрэгжих талбайд тогтоогдсон нөөцийг 1-ээр авав					
***Инфляцийн тайлан, Монгол банк, 2021 оны 6 дугаар сар					

Х.2.3.4 Нийт үнэлгээ

S = нөлөөлөлд өртөх нийт талбай = 23.38 га

Эүн = $\Sigma(\text{Эаү} + \text{Эо}/\text{н} + \text{Эх}/\text{ү}) * S = (137,124 + 13,824,000 + 235,600) * 23.38 = 331,919,400$ төг.

Эвдрэлд өртөх 23.38 га талбайн ургамлан нөмрөгийн экологи-эдийн засгийн нийт үнэлгээ 331,919,400 төгрөг.

⁵⁵ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

⁵⁶ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 2. Зуны бэлчээрийн биологийн ургацыг сарын дундаж ургацад шилжүүлэх итгэлцүүр. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

⁵⁷ Малын бэлчээрийн даац тооцох нэгдсэн аргачлал, 2019. Хүснэгт 5. Үндэсний статистикийн хорооны дарга, ХААХҮСайд, БОАЖСайдын 2019 оны 8 сарын 5-ны өдрийн А/113, А/250 дугаар хамтарсан тушаалын А/422 хавсралт

⁵⁸ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

⁵⁹ https://1212.mn/tables.aspx?tbl_id=DT_NSQ_0600_013V1&RATIO_select_all=0&RATIOSingleSelect=_1&YearY_select_all=1&YearYSingleSelect=_2013_2012_2011_2010_2009_2008_2007_2006_2005_2004_2003_2002_2001_2000_1999_1991_1992_1993_1994_1995_1996_1997_1998&viewtype=table

Хууль эрхзүй: Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 49 дүгээр зүйл (Байгаль орчинд учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх)-д заасны дагуу иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгаль орчин болон байгалийн нөөцөд хохирол учруулсан бол ургамлын аймагт учирсан хохирлыг тухайн ургамлын экологи-эдийн засгийн үнэлгээг тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээгээр нөхөн төлбөр төлнө.

Х2.4 Хөрсөн бүрхэвчийн экологи-эдийн засгийн үнэлгээ

Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн үйл ажиллагаагаар хөндөгдөх 23.38 га талбайн хөрсөн бүрхэвчид учруулах экологи-эдийн засгийн хохирлыг “Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал” (БОНХЯ-ны сайдын 2010 оны 5 сарын 27-ны өдрийн А-156 дугаар тушаалын хавсралт)-ын дагуу тооцов. Нийт эвдрэх талбайн экологи, эдийн засгийн үнэлгээ 4,323 төгрөг.

А2.2 Хөрсний экологи-эдийн засгийн үнэлгээний нэгдсэн хүснэгт

Хөрсний ялзмагийн нөөц кг/га	Хөрсний шинж чанарын үзүүлэлтүүдийн коэффициент (K_p)	Байгаль газарзүйн орчны үзүүлэлтүүдийн коэффициент (K_g)	Хөрсний хэвшинжийн коэффициент K_s	Хөрсний талбай, S, га	1.0 кг ялзмагийн бодисын үнэлгээ төг/кг (H_s)	E_s хөрсний ЭЭЗУ, төг
Сайргархаг бор саарал хөрс ба сайрын хөрс						
6.17	0.392	0.26	1.0	17.64	276*	3,062
Ердийн бор саарал хөрс						
11.8	0.56	0.13	1.0	5.29	276*	1,254
Заримдаг цөлийн сайргархаг нимгэн цайвар бор хөрс						
4.98	0.49	0.001	1.0	0.13	276*	0.1
Заримдаг цөлийн сайргархаг цайвар бор хөрс						
3.88	0.392	0.06	1.0	0.21	276*	5
Элсэн хучаастай болон сайргархаг цайвар бор хөрс						
8.2	0.392	0.02	1.0	0.11	276*	2
Нийт						4,323

*Тайлбар: 1 кг ялзмагт бодисын үнэ 276 төг буюу 1 тн ялзмагт бодисын үнэ 276,000 төг болно.⁶⁰

Х2.5 Агаарын чанарт учруулах хохирлын тооцоо

Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн зорилго нь агаарын бохирдлыг үүсгэгч этгээдэд агаарын бохирдлын төлбөрийг ногдуулах, төлөхтэй холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

Клинтэк ХХК нь Ханбогдын салхин цахилгаан станцын барилга, ашиглалтын явцад (4.1.4) инженерийн хангамж, барилгын угсралтын үйлчилгээ үзүүлэх тус гүйцэтгэгчийг сонгон авч гэрээгээр ажиллуулах бөгөөд гэрээт гүйцэтгэгч компани агаарын бохирдлыг ялгаруулах эх үүсвэр (4.1.6) буюу өөрийн автомашин, машин механизмыг ашиглана. Тиймээс агаарын бохирдлын төлбөр төлөх ёстой. Агаарын бохирдлын төлбөрийг цэвэр агаар санд төлнө (Заалт 5.6).

Компанийн үйл ажиллагаанд ашиглах тоног төхөөрөмжөөс ялгарах нүүрстөрөгчийн хийн төлбөрийн хэмжээг тооцохдоо хуулийн 7.3-т заасныг үндэслэн төслийн бүтээн байгуулалтад Е төрлийн тээврийн хэрэгсэл, ялангуяа том оврын тээврийн хэрэгслийг ашиглана хэмээн тооцов. Агаарын бохирдлын төлбөрийг жилд нэг удаа 6-р сарын 1-ний өдрөөс өмнө тухайн нутаг дэвсгэрийн татварын албанд төлнө (9.3) (Автотээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгслээс ялгарах нүүрстөрөгчийн хийг тодорхойлох, хөдөлгүүрийн хүчин чадлаар ангилал тогтоох журам). Тээврийн хэрэгсэл эзэмшигч нь энэхүү татварыг төлөх үүрэгтэй.

⁶⁰ Environmental Damage Assessment and Compensation Calculation Methodology, 2010

Төслийн барилгын үе шатны агаарын бохирдлын төлбөрийн урьдчилсан тооцоог доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

A2.3 Агаарын бохирдлын төлбөрийн урьдчилсан тооцоо

Үйл ажиллагаа	Машин механизмын төрөл	Тоо ширхэг	Үр дүнтэй ажиллах хугацаа (өдөр)	Дизель түлшний нийт хэрэглээ (литр)	кг CO ₂ экв./Л	Нийт ялгаруулалт (тн CO ₂ экв)	Жилийн хураамж *(төгрөг)	Барилга барих хугацаа (жил)	Хэсгийн дүн, төгрөг
Замын барилга	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	10	300	360,000	2.96	1,065	9500	2	19,000
	Грейдер	2	300	120,000	2.96	355	9500	2	19,000
	Индүү	4	300	240,000	2.96	710	9500	2	19,000
	Усны машин	3	300	86,400	2.96	256	9500	2	19,000
	Ковш	2	300	96,000	2.96	284	9500	2	19,000
	Үйлчилгээний машин	2	300	43,200	2.96	128	2100	2	4,200
СЦУ сууриуд	Бетон зуурмагийн үйлдвэр	1	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Усны насос	1	300	12,000	2.96	36	9500	2	19,000
	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Индүү	1	300	36,000	2.96	107	9500	2	19,000
	Ачааны машин	8	300	384,000	2.96	1,136	9500	2	19,000
	Зөөврийн кран	1	300	52,800	2.96	156	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн машин	8	300	288,000	2.96	852	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн насос	2	300	110,400	2.96	327	9500	2	19,000
	Генератор	2	300	24,000	2.96	71	71000*	2	142,000
СЦУ суурилуулах	Далбаа тээвэрлэгч	9	300	583,200	2.96	1,726	9500	2	19,000
	Ачааны чиргүүл бүхий машин	9	300	432,000	2.96	1,279	9500	2	19,000
	Туслах кран	2	180	129,600	2.96	384	9500	2	19,000
	Үндсэн кран	2	180	244,800	2.96	725	9500	2	19,000
ЦДАШ / Дэд станц / Кабель суурилуулах	Экскаватор	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Өөрөө буулгагч	6	300	216,000	2.96	639	9500	2	19,000
	Индүү	2	300	72,000	2.96	213	9500	2	19,000
	Бетон зуурмагийн машин	8	300	288,000	2.96	852	9500	2	19,000
	Кран	1	300	168,000	2.96	497	9500	2	19,000
	Туслах кран	2	300	192,000	2.96	568	9500	2	19,000
	Лебодка	2	300	48,000	2.96	142	9500	2	19,000
								НИЙТ	640,200

Эх сурвалж: <https://mta.mn/c/view/12161>, <https://legalinfo.mn/mn/detail/4357/2/202838>

Тэмдэглэл: * - ялгаруулсан 1 кг CO₂eq бүрт 1 төгрөг

Хавсралт 3 Компанийн гэрчилгээний хуулбар

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ
000166223

2008.03.03

/ Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011138122

/ Хувийн хэргийн дугаар /

5204143

/ Регистрийн дугаар /

Клинтек

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани

/ Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр /

Дүрэм

/ Үүсгэн байгуулах баримт бичиг /

Шийдвэр

/ шийдвэрийн нэр /

001

/ дугаар /

2008.03.03

/ он, сар, өдөр /

3530

/ код /

Нөхөн сэргээгдэх эрчим хүчний судалгаа шинжилгээ

/ Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл /

4610

4330

4752

Гадаад худалдаа

Барилгын засвар үйлчилгээ

Барилгын материалын худалдаа

/ код /

/ Туслах эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл /

Хугацаагүй

/ хугацаа /

5

/ гишүүдийн тоо /

19,562,000.0

/ өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр /

Улаанбаатар, Хан-Уул, 15-р хороо зайсан, Гэгээнтэн цогцолбор Фидес тауэр 703, Утас1: 99900934, Утас2: ,
Факс: 70110546

/ хуулийн этгээдийн албан есны хаяг /

эрчилгээ дахин олгосон 2018 он 6 сар 29 өдөр

Оюуны өмч, улсын бүртгэлийн
ерөнхий газар Хуулийн этгээдийн
бүртгэлийн газар

/ бүртгэсэн байгууллагын нэр /

5556722 1117141800

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн бүртгэл

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан тэмдэг
1	Дандар овоотой Оюунбат-а Захирал-р томилсныг бүртгэв.	2008.03.03	М.Баяржавлент
2	Дахин гэрчилгээ олгов.	2018.06.29	Э.Эрдэнэбилэг
3	Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, олимпын, "Жи центр" 51 тоот Утас1: 99900934, Утас2: , Факс: 70110546 хаягийг шинээр бүртгэв.	2020.01.03	Г.Санжаа
4	Хувьцаа эзэмшигч 1 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 4 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.01.03	Г.Санжаа
6	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ 36113700 мян.төг-р нэмэгдэж нийт 55665700 мян.төг болсон өөрчлөлтийг бүртгэв.	2020.02.13	С.Мөнхсанчир
7	Эцсийн өмчлөгч 1 иргэн бүртгэв.	2020.04.03	С.Мөнхсанчир
8	Хувьцаа эзэмшигч 2 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 2 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.04.03	С.Мөнхсанчир
9	Хувьцаа эзэмшигч 1 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.05.18	О.Өлзийбат
10	Эцсийн өмчлөгч 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.05.18	О.Өлзийбат
11	Хувьцаа эзэмшигч 1 нэмэгдэж 1 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.09.18	Э.Эрдэнэбилэг
12	Vrumberg овоотой Hans-Christoph Valentin-а Гүйцэтгэх захирал -р сонгосон(томилсон)-ыг бүртгэв.	2020.09.18	Э.Эрдэнэбилэг
13	Эцсийн өмчлөгч 2 иргэн болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.09.18	Э.Эрдэнэбилэг
14	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ 36113700 мян.төг-р хасагдаж нийт 19352000 мян.төг болсон өөрчлөлтийг бүртгэв.	2021.03.02	Д.Гангамөрөн
15	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ 19336509.3 мян.төг-р хасагдаж нийт 215490.7 мян.төг болсон өөрчлөлтийг бүртгэв.	2022.05.03	У.Мандахтуяа

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу харнууцал и хуульчлан, Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ дасвартай бол хүчингүй.

**Хавсралт 4 Эрчим хүчний барилга байгууламж барих
зөвшөөрлийн хуулбар**

МОНГОЛ УЛС
ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЗОХИЦУУЛАХ ХОРОО

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар: 28/2008

Оноосон нэр: "Клинтек" ХХК
Хаяг, байршил: Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, Зайсангийн тойруу, Голден вилл 200-1 тоот

Регистрийн дугаар: 5204143

Эрхлэх аж ахуйн үйл ажиллагааны төрөл: Эрчим хүчний барилга байгууламж барих

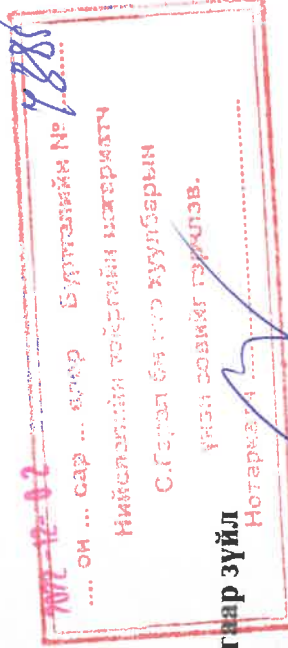
Үйлчлэх хүрээ: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 250 МВт-ын суурилагдсан хүчин чадалтай (үүний 102 МВт нь Монгол улсын 1 өвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээнд нийлүүлэх, 148 МВт нь БНХАУ-д экспорглох зориулалттай "Салхин цахилгаан станц" барих)

Сунгасан огноо: 2020 оны 01-р сарын 14-ны өдөр

Хүчинтэй хугацаа: 5 жил

Олгосон үндэслэл: Эрчим хүчний тухай хуулийн 20 дугаар зүйл

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь эрхлэх аж ахуйн үйл ажиллагаанд тогтоосон нөхцөл шаардлагыг чандлан биелүүлж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд энэхүү тусгай зөвшөөрлийг бусад худалдах, бэлгдэх, барьцаалах зэргээр шилжүүлэхийг хуулиар хориглоно.

ХОРООНЫ ДАРГА А.ТҮЛЭЙХАН

Хавсралт 5 Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээний хуулбар

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН
ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар 000015137

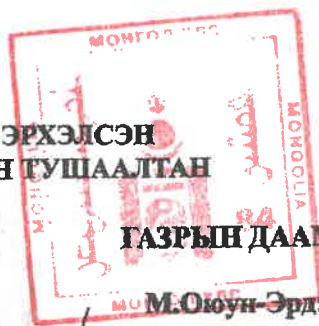
Клинтек ХХК / **5204143** /-д
(аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр) (регистрийн дугаар)
Ханбогд сумын Засаг даргын -ын 20 **21** оны **06** сарын **22** өдрийн **А/200** тоот
(шийдвэр гаргагч)
 шийдвэрийг үндэслэн **Өмнөговь** **Ханбогд** **Номгон-1**
(аймаг, нийслэл) (сум, дүүрэг) (баг, хороо)
(гудамжны нэр) **Зүүн зонт** хаягт
(хашааны дугаар/ тоот)
 байрлах, нэгж талбарын **4601002580** дугаар бүхий **4000 га** м.кв /га/ газрыг
 Салхин цахилгаан станц зориулалтаар
50 жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн **Э-1112000087**

дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

ТАМГА/ ТЭМДЭГ

ГАЗРЫН АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН
БАЙГУУЛЛАГА / АЛБАН ГУШААЛТАН

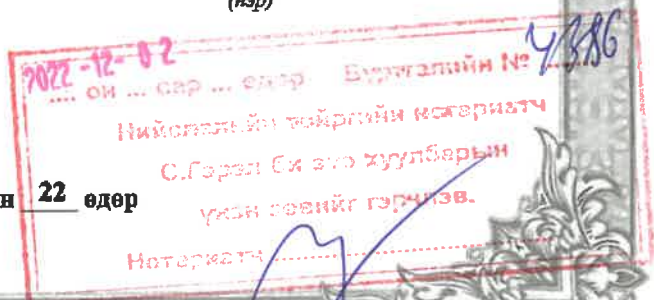

ГАЗРЫН ДААМАЛ

M. Oj
(гарын үзэг)

M. Оюун-Эрдэнэ
(нэр)

20 **21** оны **06** сарын **22** өдөр

2022-12-02
... он ... сар ... өдөр Бүртгэлийн № 4386
Нийслэлийн тойргийн нотариат
С.Гэрэл Бх энэ хуулбарын
үжэн бөвийг гэрчилэв.
Нотариат

Өмнөговь аймгийн Газрын харилцаа, Барилга хот байгуулалтын газар

Нэгж талбарын дугаар: 4601012007 ХНТ: 4601002580 Эрхийн төрөл: эзэмших

Регистрийн дугаар: 5204143 Хуулийн этгээдийн нэр: Клинтэк ХХК

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь

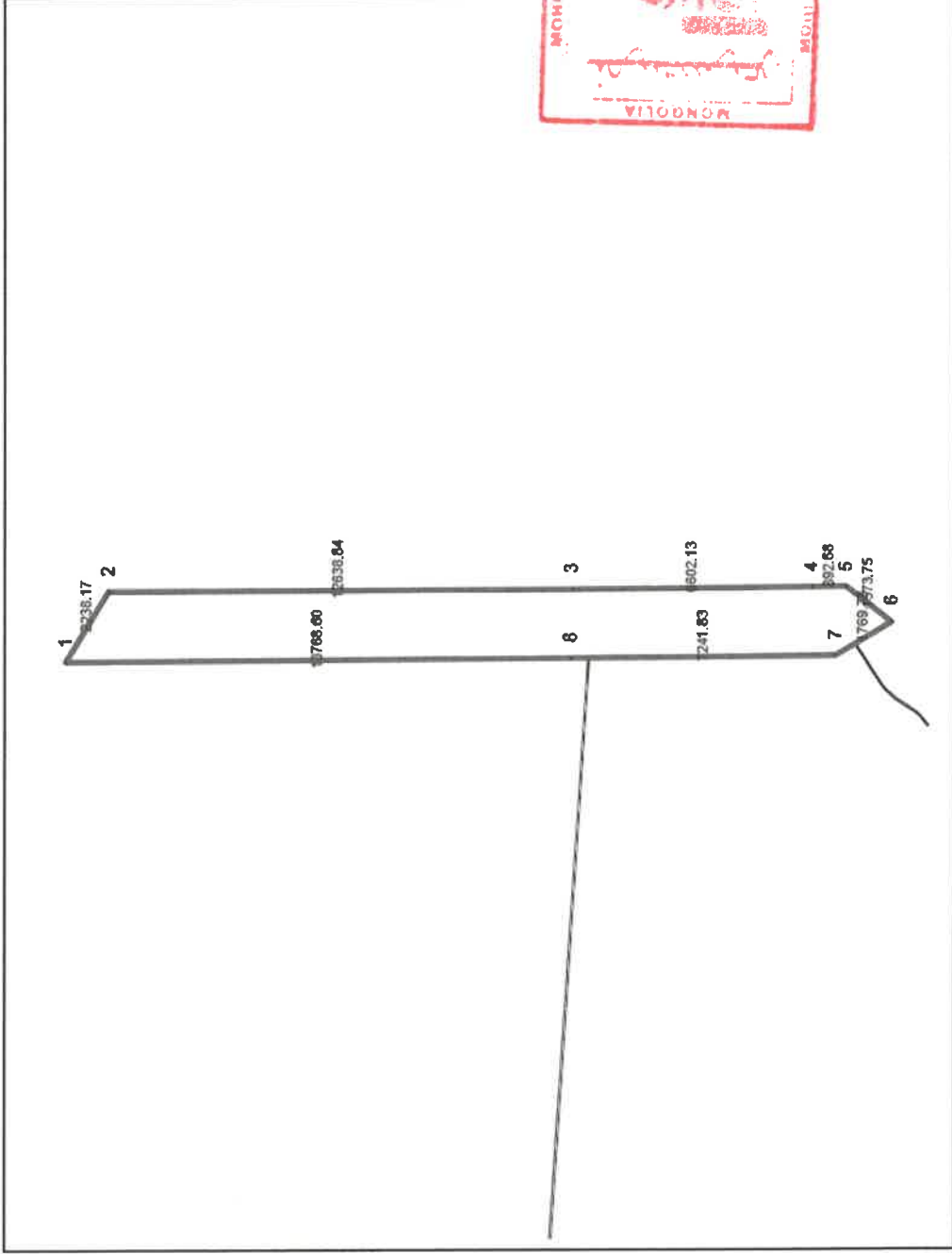
Гудамж: Зүүн зонт Тоот: Зүүн зонт

Сум/Дүүрэг: Ханбогд

Баг/Хороо: 1-р баг

Кадастрын муж: 0010

Орчны тойм

Координатын систем:

WGS84/UTM 48N

EPSG: 32648

Нэгж талбар Масштаб = 1:1500000

№	X	Y	Урт
1	697305.00	4747857.00	13768.60
2	696823.99	4761590.01	2238.17
3	698772.99	4760486.60	12638.84
4	699175.11	4747879.00	6602.13
5	699415.60	4741294.32	892.68
6	699448.00	4740404.00	1573.75
7	698508.00	4739143.00	1769.78
8	697558.00	4740634.00	7241.83

Барилга

№ X Y Урт Дугаар Талбай

Талбайн хэмжээ: 40000000 квадрат метр

Энэхүү кадастрын зураг нь газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ болон гэрээний хамт хүчин төгөлдөр болно.

www.egazag.gov.mn

Хэвлэсэн огноо: 2022-02-18

Зургийн масштаб = 1:150000 (1 сантиметрт 1500 метр багтана)

Нэгж талбарын дугаар: 4601002580
Улсын бүртгэлийн дугаар: Э-1112000087
Гэрчилгээний дугаар: 000015137

ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ГАЗАР
ЭЗЭМШҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2022 оны 01 сарын 03 өдөр

№ 04631-2021/00140

Өмнөговь аймаг Ханбогд сум

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22 -ны өдрийн A/200 тоот шийдвэрийг үндэслэн газар эзэмшүүлэгчийг төлөөлж, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Газрын даамал Мөнх-Очир овогтой Оюун-Эрдэнэ, газар эзэмшигчийг төлөөлж Клинтэк ХХК-ны гүйцэтгэх захирал Ханс-Кристоф Брумберг нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

4000 га

Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой
хэсгийг эзэмших зориулалт
Салхин цахилгаан станц

Тухайн зориулалтаар
эзэмших газрын хэмжээ
4000 га

Газар эзэмших
хугацаа
5 жил

2.2. Газар эзэмших эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар эзэмшигчийн эрх

3.1. Гэрээнд заасан зориулалтын дагуу уг газрыг эзэмших, ашиглах;

3.2. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг газар өмчлөгчөөс гаргуулж авах;

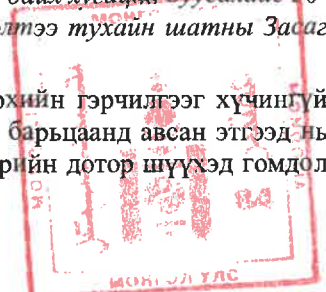
3.3. Газарт учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр тогтоосон журмын дагуу нөхөн төлүүлэх;

3.4. Газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр эрхийн гэрчилгээг бусдад шилжүүлэх, барьцаалах;

3.5. Газар эзэмшигч нь газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр тухайн газраа бүгдийг нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулж болно.

3.6. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн эзэмшихээр эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах /*Эрхийн гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө эзэмшигч нь хугацаа сунгуулах тухай хүсэлтээ тухайн шатны Засаг даргад гаргах*/;

3.7. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ хүчингүй болсон тохиолдолд эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон Засаг даргын шийдвэрийг эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч болон барьцаанд авсан этгээд нь хууль бус гэж үзвэл тухайн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

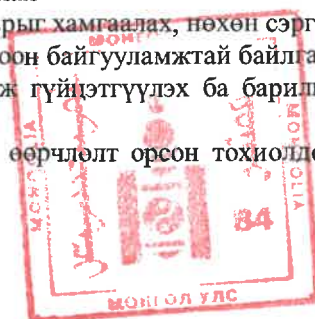

Дөрөв. Газар эзэмшигчийн үүрэг

- 4.1. Газар эзэмших гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх;
- 4.2. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх;
- 4.3. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх/
5 жилд нэг удаа хийлгэнэ./;
- 4.4. Бусдын газар эзэмшихтэй холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;
- 4.5. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;
- 4.6. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;
- 4.7. Эзэмшлийн газраа бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулах бол эрх бүхий Засаг даргаас зөвшөөрөл авч, энэ тухай улсын бүртгэлд бүртгүүлэх;
- 4.8. Газар эзэмшүүлэгчээс газрын эзэмшил ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;
- 4.9. Кадастрын зураглал гүйцэтгэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг өөрийн эдлэн газартаа саадгүй нэвтрүүлж, ажиллах, мэдээлэл авах боломжоор хангах
- 4.10. Өөрийн эдлэн газрын хилийн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэсэн тэмдэгтийг хамгаалалтандаа авч, бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах
- 4.11. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлэх
- 4.12. Эдлэн газрын эргэлтийн цэгүүдийг хөдөлгөсөн, нүүлгэн шилжүүлсэн, устгахгүй байх
- 4.13. Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт байрлаж байгаа газарт барилга байгууламж барих, газар шорооны ажил хийхдээ сум, дүүргийн Засаг дарга буюу хил хамгаалах ерөнхий газраар уламжлан геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авна.
- 4.14. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлэх
- 4.15. Барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн эскиз зургийг сум болон аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулах
- 4.16. Барилга байгууламжийн зураг төсөл нь хот, тосгоны батлагдсан ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шийдлүүд, олгогдсон газрын хэмжээ, зориулалттай уялдсан байх бөгөөд барилгажих талбай нь тухайн газрын 70 хувиас илүүгүй байна.
- 4.17. Барилгын улаан шугам тавихад Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын геодези зураг зүйн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг оролцуулан баталгаажуулах
- 4.18. Гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг заасан хугацаанд арилгах арга хэмжээ авах
- 4.19. Эзэмшил, ашиглалтанд байгаа болон орчны 50м хүртэлх нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламжид тохижилт, арилчилгаа хийх
- 4.20. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газар эзэмшүүлэгчийн үүрэг

- 5.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу эзэмшиж байгаа эсэхийг хянах;
- 5.2. Уг газрыг эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар эзэмшигчид тавих эрхтэй. Үүнд:
 - а. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх
 - б. Эзэмшүүлэхээр олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж барих, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл ажиллагаа явуулахгүй байх
 - в. Газрыг зориулалтын дагуу эрүүл ахуйн шаардлага хангаж ажиллах
 - г. Хот тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байлгана.
 - д. Барилгын зургийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх ба барилгын мэргэжлийн байцаагчаар хянуулах
 - е. Хот байгуулалтын ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд газар эзэмших гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах

5.3. Газрыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эзэмшээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй буюу Газрын тухай хуулийн 40.1.1-40.1.6 дугаар зүйлд заасан нөхцөл бий болсон тухайлбал:

а. Эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

б. Газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашигласан нь эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

в. Шилжүүлж авсан эрхийн гэрчилгээгээ улсын бүртгэлд бүртгүүлж, шинээр гэрээ байгуулаагүй;

г. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлээгүй; эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын төлбөрөө хугацаанд нь бүрэн төлөөгүй;

е. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр* гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй* зэрэг тохиолдолд гэрээг хүчингүй болгож, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

ё. Өмнөх гэрээний биелэлтээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах

5.4. Газар эзэмшүүлэх гэрээг жил бүр дүгнэх;

5.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Зургаа. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

6.1. Газар эзэмшигчийн эзэмшилд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **газар эзэмших эрх мөн адил шилжих болно** гэж шийдвэрлэнэ.

6.2. Энэхүү гэрээгээр эзэмших газрыг хязгаартай эзэмших эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь **газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд** заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

6.3. Газар эзэмшигчийн газрыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө эрх бүхий байгууллага улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөн олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авах тухай шийдвэр гаргавал уг шийдвэрийн үндэслэл болсон талуудын урьдчилсан тохиролцоо болон бусад эрхийн актаар зохицуулна.

6.4. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: **Эзэмших эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу эзэмшээгүй болон газрын төлбөрөө хугацаанд нь төлж барагдуулаагүй тохиолдолд газар эзэмших эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар эзэмших эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.**

Жич: “хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр...” гэдгийг гэнэтийн давагдашгүй хүчний эсхүл байгалийн тогтолцооны өөрчлөлтөөс тухайн газарт нь эвдрэл, элэгдэл, цөлжилт бий болсон, бусдын хууль бус үйлдэл зэрэг газар эзэмшигчээс хамаарах шалтгаан байхгүй байсныг ойлгоно.

“... зориулалтын дагуу газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй” гэдгийг газар эзэмшүүлэх тухай гэрээ хийгдсэнээс хойш хуанлийн бүтэн 2 жилийн дотор газар эзэмшигч нь тухайн газар дээрээ гэрээнд заасан нөхцөл, болзол, зориулалтын дагуу тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлээгүй /барилга, байгууламж, зам талбай бариагүй, тариалан эрхлээгүй г. м/ байхыг ойлгоно.

Долоо. Бусад зүйл

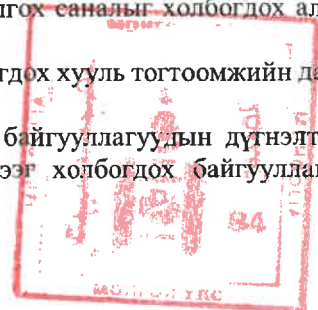
7.1. Гэрээ нь газар эзэмшигчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, эрх бүхий Засаг дарга газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

7.2. Газар эзэмшүүлэх гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар эзэмшигч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06-р сарын 25-ны дотор багтаан тайлагнаж, газар эзэмшүүлэгч 07-р сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

7.3. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлээгүй, өмнөх гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, дахин давтагдсан тохиолдолд Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших, эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

7.4. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

7.5. Газар олгох техникийн нөхцөл болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын дүгнэлтийн дагуу тухайн газар дээр байрлаж буй инженерийн шугам сүлжээг холбогдох байгууллагаас

зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр нүүлгэн шилжүүлэх ба түүнтэй холбогдон гарах зардлыг газар эзэмших эрх авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариуцна.

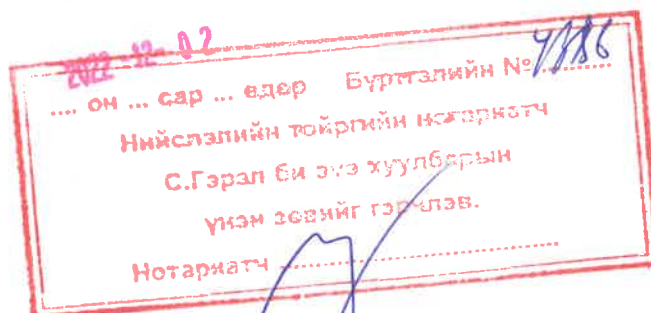
Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар эзэмшүүлэгч;
Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум
Засаг даргын Тамгын газар 103 дугаар өрөө

Газар эзэмшигч: **Клинтек ХХК**
Газрын байршил: **Өмнөговь Ханбогд 1-р баг Зүүн зонт**
Газар эзэмшигчийн хаяг: **Улаанбаатар Сүхбаатар 1-хороо Олимпийн гудамж Жи центр 51 тоот**
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: **/5204143/**
Харилцах утас: **70110546**

Газар эзэмшигч **Клинтек ХХК** нь гэрээний нөхцөлийг Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим систем /www.egazar.gov.mn/-д цагт зөвшөөрч, баталгаажуулав.

Энэхүү гэрээний нэг хувийг 4601002580 дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт хадгалав.

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000011703

Клинтек ХХК

5204143

(аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр)

(регистрийн дугаар)

Сумын Засаг даргын захирамж 20 21 оны 11 сарын 02 өдрийн А/346 тоот
(шийдвэр гаргагч)

шийдвэрийг үндэслэн

Өмнөговь

Ханбогд

(аймаг, нийслэл)

(сум, дүүрэг)

(баг, хороо)

(гудамжны нэр)

байрлах, нэгж талбарын 4601010508 дугаар бүхий

151853

м.кв газрыг

Сайжруулсан шороон зам

зориулалтаар

50

жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн Э-1112001021

дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

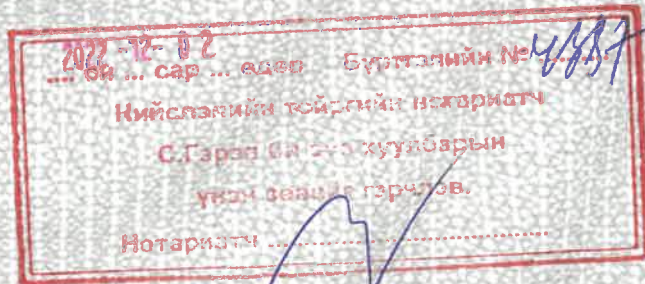
ОТ-Гашуун сухайт
чиглэлийн авто хаягт
зам хүртэл

(хашааны дугаар)

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

Хэвлэсэн огноо: 2021-11-02

ӨМНӨГОВЬ аймгийн Ханбогд сум

Нэгж талбарын дугаар: 4601010508 Эрхийн төрөл: эзэмших

Регистрийн дугаар: 5204143 Хуулийн этгээдийн нэр: Клинтэк ХХК

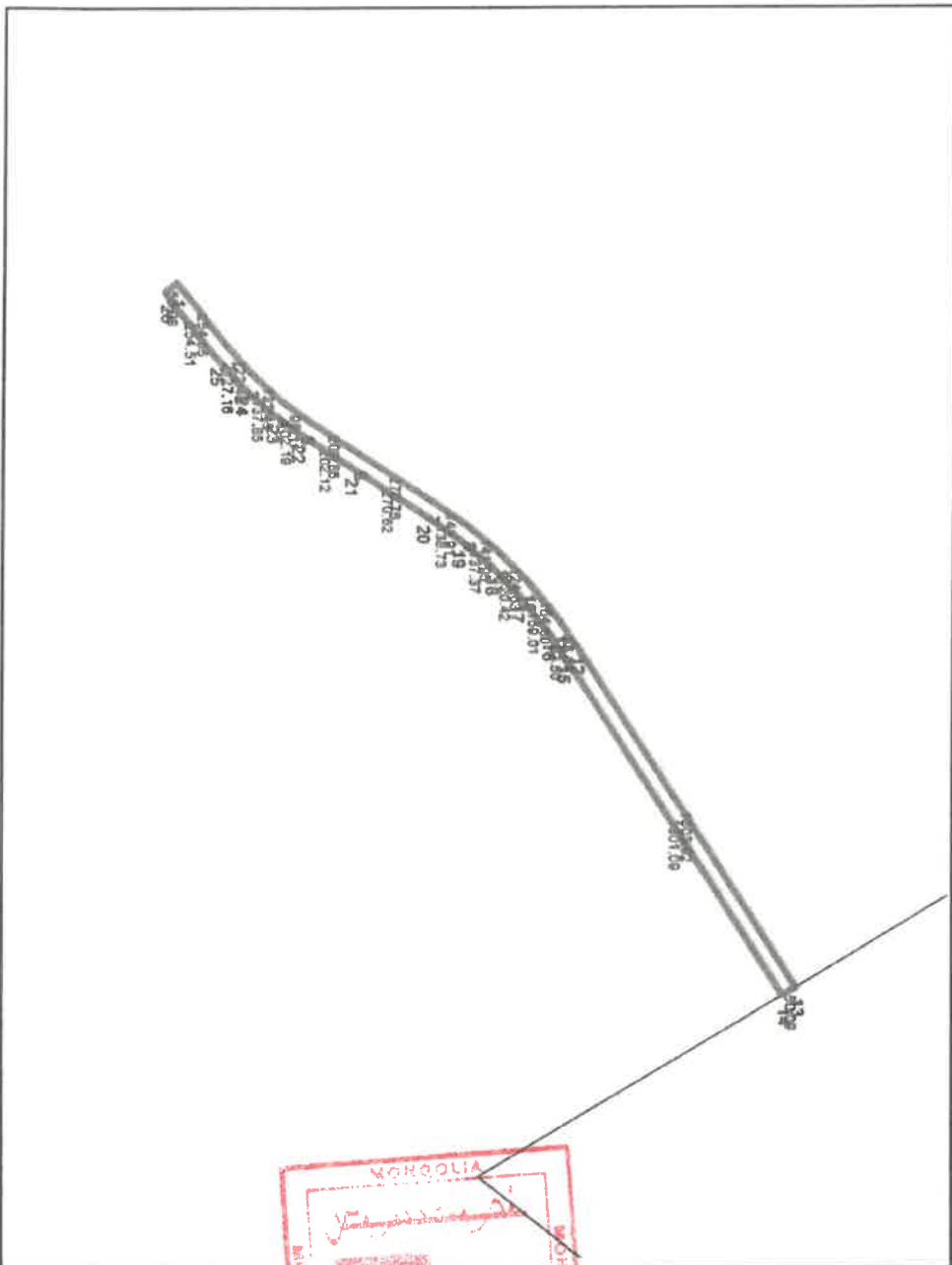
ХАЯГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь Сум/Дүүрэг: Ханбогд

Гудамж: Тоот: OT-Гашун сухайт чиглэлийн авто зам хүртэл

Баг/Хороо: 1-р баг

Кадастрын муж: 0010

Орчны тойм

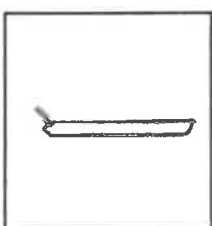

Координатын систем:

WGS84/UTM 48N

EPSG: 32648

Масштаб = 1 : 86686

Талбайн хэмжээ: 151853 квадрат метр

Энэхүү кадастрын зураг нь Гавар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ болон гэрээний хамт хүчин төгөлдөр болно.

www.egov.mn

Зургийн масштаб = 1:17573 (1 сантиметрт 175.73 метр багтана)

Хэвлэсэн огноо: 2022-01-03

Нэгж талбарын дугаар: 4601010508

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь

Сум/Дүүрэг: Ханбогд

Баг/Хороо: 1-р баг

Кадастрын муж: 0010

Гудамж: Тоот: От-Гашуун сүхийг чиглэлийн авто зам хүргэл

Нэгж талбар

Барилга

№	Х		Үр	Х		Үр	Дугаар	Талбай
	№	Х		№	Х			
1	695712.38	4738053.85	50.03					
2	6956680.13	4738092.07	254.05					
3	695874.33	4738255.94	122.46					
4	695962.94	4738340.46	132.45					
5	696048.32	4738441.66	98.11					
6	696103.87	4738522.43	200.86					
7	696209.17	4738693.27	270.76					
8	696351.02	4738923.60	141.91					
9	696429.08	4739041.98	141.95					
10	696517.67	4739152.80	124.63					
11	696603.67	4739242.98	164.30					
12	696727.86	4739350.58	85.84					
13	696797.13	4739401.35	1303.92					
14	697873.63	4740138.42	50.09					
15	697900.51	4740096.23	1301.09					
16	696826.35	4739360.77	83.50					
17	696758.95	4739311.41	159.01					
18	696638.72	4739207.31	120.42					
19	696555.60	4739120.21	137.37					
20	696469.83	4739012.99	138.73					
21	696393.52	4738897.26	270.62					
22	696251.75	4738667.05	202.12					
23	696145.78	4738495.15	102.19					
24	696087.87	4738411.05	137.85					
25	695998.97	4738305.77	127.16					
26	695906.94	4738218.02	254.51					

Нэгж талбарын дугаар: 4601010508
Улсын бүртгэлийн дугаар: Э-1112001021
Гэрчилгээний дугаар: 0000011703

ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ГАЗАР
ЭЗЭМШҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2022 оны 01 сарын 03 өдөр

№ 04631-2021/00161

Өмнөговь аймаг Ханбогд сум

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 11 сарын 02-ны өдрийн A/346 тоот шийдвэрийг үндэслэн газар эзэмшүүлэгчийг төлөөлж, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Газрын даамал Мөнх-Очир овогтой Оюун-Эрдэнэ, газар эзэмшигчийг төлөөлж Клинтек ХХК-ны гүйцэтгэх захирал Ханс-Кристоф Брумберг нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

151853 м2

Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой
хэсгийг эзэмших зориулалт
Сайжруулсан шороон зам

Тухайн зориулалтаар
эзэмших газрын хэмжээ
151853 м2

Газар эзэмших
хугацаа
5 жил

2.2. Газар эзэмших эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар эзэмшигчийн эрх

3.1. Гэрээнд заасан зориулалтын дагуу уг газрыг эзэмших, ашиглах;

3.2. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг газар өмчлөгчөөс гаргуулж авах;

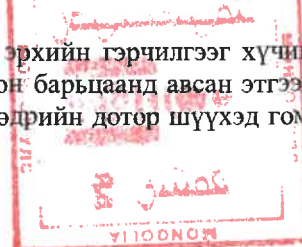
3.3. Газарт учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр тогтоосон журмын дагуу нөхөн төлүүлэх;

3.4. Газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр эрхийн гэрчилгээгээ бусдад шилжүүлэх, барьцаалах;

3.5. Газар эзэмшигч нь газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр тухайн газраа бүгдийг нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулж болно.

3.6. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн эзэмшихээр эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах /Эрхийн гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө эзэмшигч нь хугацаа сунгуулах тухай хүсэлтээ тухайн шатны Засаг даргад гаргах/;

3.7. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ хүчингүй болсон тохиолдолд эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон Засаг даргын шийдвэрийг эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч болон барьцаанд авсан этгээд нь хууль бус гэж үзвэл тухайн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

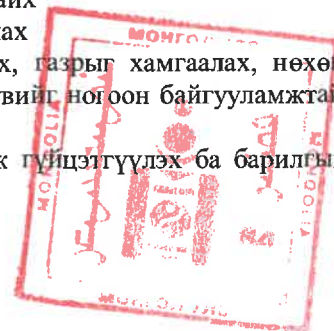

Дөрөв. Газар эзэмшигчийн үүрэг

- 4.1. Газар эзэмших гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх;
- 4.2. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх;
- 4.3. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх/ 5 жилд нэг удаа хийлгэнэ./;
- 4.4. Бусдын газар эзэмшихтэй холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;
- 4.5. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;
- 4.6. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;
- 4.7. Эзэмшлийн газраа бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулах бол эрх бүхий Засаг даргаас зөвшөөрөл авч, энэ тухай улсын бүртгэлд бүртгүүлэх;
- 4.8. Газар эзэмшүүлэгчээс газрын эзэмшил ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;
- 4.9. Кадастрын зураглал гүйцэтгэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг өөрийн эдлэн газартаа саадгүй нэвтрүүлж, ажиллах, мэдээлэл авах боломжоор хангах
- 4.10. Өөрийн эдлэн газрын хилийн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэсэн тэмдэгтийг хамгаалалтандаа авч, бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах
- 4.11. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлэх
- 4.12. Эдлэн газрын эргэлтийн цэгүүдийг хөдөлгөсөн, нүүлгэн шилжүүлсэн, устгахгүй байх
- 4.13. Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт байрлаж байгаа газарт барилга байгууламж барих, газар шорооны ажил хийхдээ сум, дүүргийн Засаг дарга буюу хил хамгаалах ерөнхий газраар уламжлан геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авна.
- 4.14. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлэх
- 4.15. Барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн эскиз зургийг сум болон аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулах
- 4.16. Барилга байгууламжийн зураг төсөл нь хот, тосгоны батлагдсан ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шийдлүүд, олгогдсон газрын хэмжээ, зориулалттай уялдсан байх бөгөөд барилгажих талбай нь тухайн газрын 70 хувиас илүүгүй байна.
- 4.17. Барилгын улаан шугам тавихад Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын геодези зураг зүйн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг оролцуулан баталгаажуулах
- 4.18. Гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг заасан хугацаанд арилгах арга хэмжээ авах
- 4.19. Эзэмшил, ашиглалтанд байгаа болон орчны 50м хүртэлх нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламжид тохижилт, арилчилгаа хийх
- 4.20. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газар эзэмшүүлэгчийн үүрэг

- 5.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу эзэмшиж байгаа эсэхийг хянах;
- 5.2. Уг газрыг эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар эзэмшигчид тавих эрхтэй. Үүнд:
 - а. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх
 - б. Эзэмшүүлэхээр олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж барих, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл ажиллагаа явуулахгүй байх
 - в. Газрыг зориулалтын дагуу эрүүл ахуйн шаардлага хангаж ажиллах
 - г. Хот тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байлгана.
 - д. Барилгын зургийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх ба барилгын мэргэжлийн байцаагчаар хянуулах

е. Хот байгуулалтын ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд газар эзэмших гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах

5.3. Газрыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эзэмшээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй буюу Газрын тухай хуулийн 40.1.1-40.1.6 дугаар зүйлд заасан нөхцөл бий болсон тухайлбал:

а. Эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

б. Газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашигласан нь эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

в. Шилжүүлж авсан эрхийн гэрчилгээгээ улсын бүртгэлд бүртгүүлж, шинээр гэрээ байгуулаагүй;

г. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлээгүй; эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын төлбөрөө хугацаанд нь бүрэн төлөөгүй;

е. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр* гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй* зэрэг тохиолдолд гэрээг хүчингүй болгож, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

ё. Өмнөх гэрээний биелэлтээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах

5.4. Газар эзэмшүүлэх гэрээг жил бүр дүгнэх;

5.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Зургаа. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

6.1. Газар эзэмшигчийн эзэмшилд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **газар эзэмших эрх мөн адил шилжих болно** гэж шийдвэрлэнэ.

6.2. Энэхүү гэрээгээр эзэмших газрыг хязгаартай эзэмших эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь **газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд** заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

6.3. Газар эзэмшигчийн газрыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө эрх бүхий байгууллага улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөн олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авах тухай шийдвэр гаргавал уг шийдвэрийн үндэслэл болсон талуудын урьдчилсан тохиролцоо болон бусад эрхийн актаар зохицуулна.

6.4. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: **Эзэмших эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу эзэмшээгүй болон газрын төлбөрөө хугацаанд нь төлж барагдуулаагүй тохиолдолд газар эзэмших эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар эзэмших эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.**

Жич: “хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр...” гэдгийг гэнэтийн давагдашгүй хүчний эсхүл байгалийн тогтолцооны өөрчлөлтөөс тухайн газарт нь эвдрэл, элэгдэл, цөлжилт бий болсон, бусдын хууль бус үйлдэл зэрэг газар эзэмшигчээс хамаарах шалтгаан байхгүй байсныг ойлгоно.

“... зориулалтын дагуу газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй” гэдгийг газар эзэмшүүлэх тухай гэрээ хийгдсэнээс хойш хуанлийн бүтэн 2 жилийн дотор газар эзэмшигч нь тухайн газар дээрээ гэрээнд заасан нөхцөл, болзол, зориулалтын дагуу тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлээгүй /барилга, байгууламж, зам талбай бариагүй, тариалан эрхлээгүй г. м/ байхыг ойлгоно.

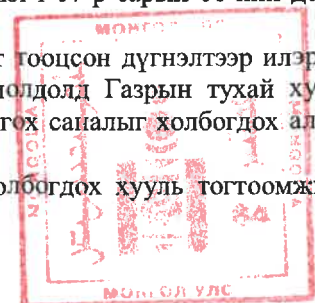
Долоо. Бусад зүйл

7.1. Гэрээ нь газар эзэмшигчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, эрх бүхий Засаг дарга газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

7.2. Газар эзэмшүүлэх гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар эзэмшигч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06-р сарын 25-ны дотор багтаан тайлагнаж, газар эзэмшүүлэгч 07-р сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

7.3. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлээгүй, өмнөх гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, дахин давтагдсан тохиолдолд Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших, эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

7.4. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

7.5. Газар олгох техникийн нөхцөл болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын дүгнэлтийн дагуу тухайн газар дээр байрлаж буй инженерийн шугам сүлжээг холбогдох байгууллагаас зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр нүүлгэн шилжүүлэх ба түүнтэй холбогдон гарах зардлыг газар эзэмших эрх авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариуцна.

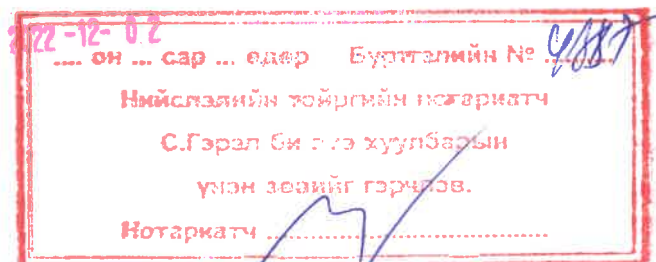
Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар эзэмшүүлэгч;
Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум
Засаг даргын Тамгын газар 103 дугаар өрөө

Газар эзэмшигч: **Клинтек ХХК**
Газрын байршил: **Өмнөговь Ханбогд 1-р баг ОТ-Гашуун сухайт чиглэлийн авто зам хүртэл**
Газар эзэмшигчийн хаяг: **Улаанбаатар Сүхбаатар 1-хороо Олимпийн гудамж Жи центр 51 тоот**
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: **/5204143/**
Харилцах утас: **70110546**

Газар эзэмшигч **Клинтек ХХК** нь гэрээний нөхцөлийг Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим систем /www.egazar.gov.mn/-д цагт зөвшөөрч, баталгаажуулав.

Энэхүү гэрээний нэг хувийг 4601010508 дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт хадгалав.

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000010168

Клинтек ХХК

5204143

(аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр)

(регистрийн дугаар)

Сумын Засаг даргын захирамж 20 21 оны 11 сарын 02 өдрийн А/346 тоот

(шийдвэр гаргагч)

шийдвэрийг үндэслэн

Өмнөговь

Ханбогд

(аймаг, нийслэл)

(сум, дүүрэг)

(баг, хороо)

ЦДАШ трассын хаягт дагуу

(гудамжны нэр)

(хашааны дугаар)

байрлах, нэгж талбарын 4601010506 дугаар бүхий 405336 м.кв газрыг

Эрчим хүч дамжуулах шугам

зориулалтаар

50 жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн Э-1112001019

дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

Хэвлэсэн огноо: 2021-12-09

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум

Нэгж талбарын дугаар: 4601010506 Эрхийн төрөл: эзэмших

Регистрийн дугаар: 5204143 Хуулийн этгээдийн нэр: Клинтэк ХХК

ХААГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь
Гудамж: Тоот: ЦДАШ трассын дагуу

Сум/Дүүрэг: Ханбогд

Баг/Хороо: 3-р баг

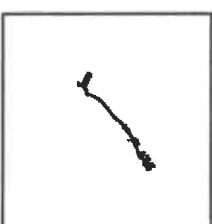
Кадастрын муж: 0010

Орчны тойм

Координатын систем:

WGS84/UTM 48N

EPSG: 32648

Масштаб = 1: 3466743

Нэгж талбар

№	X	Y	Урт
1	650565.83	4771460.61	51.84
2	650553.89	4771410.27	7442.52
3	643995.10	4774936.65	227.94
4	643776.16	4774872.27	220.44
5	643708.15	4774662.99	145.26
6	643800.71	4774551.19	49.99
7	643762.20	4774519.31	172.78
8	643662.11	4774652.29	274.40
9	643736.76	4774912.79	274.78
10	644000.69	4774990.41	7449.72

Барилга

№ X Y Урт Дугаар Талбай

Талбайн хэмжээ: 405336 квадрат метр

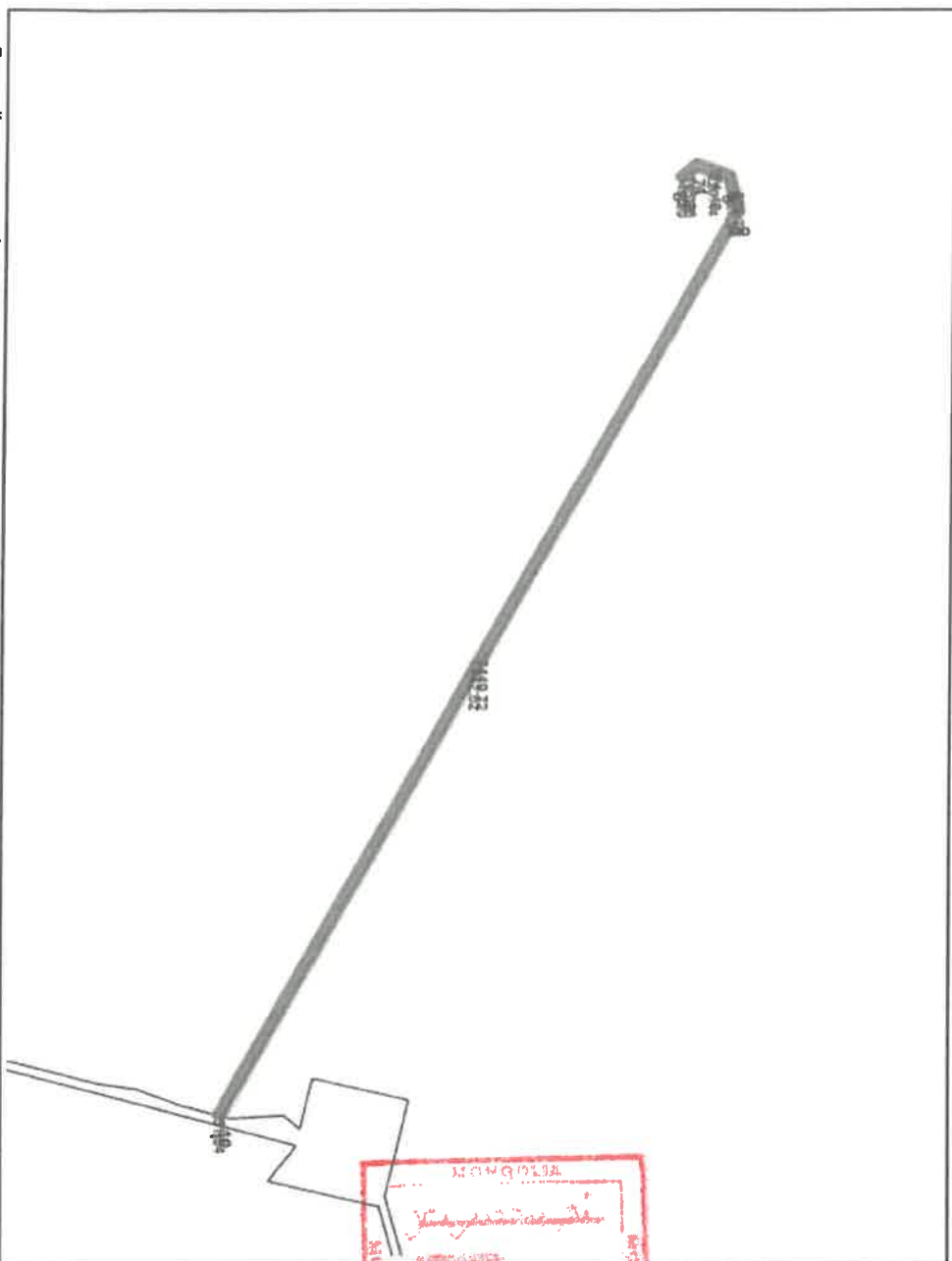

Энэхүү кадастрын зураг нь газар эзэмших, ашиглах архийн гэрчилгээ болон гэрээний хэлт хүчин төгөлдөр болно.

www.eegazal.gov.mn

Зургийн масштаб = 1:39540 (1 сантиметрт 395.4 метр багтана)

Хэвлэсэн огноо: 2022-01-03

Нэгж талбарын дугаар: 4601010506
Улсын бүртгэлийн дугаар: Э-1112001019
Гэрчилгээний дугаар: 0000010168

ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ГАЗАР ЭЗЭМШҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2022 оны 01 сарын 03 өдөр

№ 04631-2021/00159

Өмнөговь аймаг Ханбогд сум

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, **Өмнөговь** аймгийн **Ханбогд** сумын Засаг даргын 2021 оны 11 сарын 02 -ны өдрийн **A/346** тоот шийдвэрийг үндэслэн газар эзэмшүүлэгчийг төлөөлж, **Өмнөговь** аймгийн **Ханбогд** сумын Газрын даамал **Мөнх-Очир** овогтой **Оюун-Эрдэнэ**, газар эзэмшигчийг төлөөлж **Клинтек ХХК-ны гүйцэтгэх захирал Ханс-Кристоф Брумберг** нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

405336 м2

Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой хэсгийг эзэмших зориулалт
Эрчим хүч дамжуулах шугам

Тухайн зориулалтаар эзэмших газрын хэмжээ
405336 м2

Газар эзэмших хугацаа
5 жил

2.2. Газар эзэмших эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар эзэмшигчийн эрх

3.1. Гэрээнд заасан зориулалтын дагуу уг газрыг эзэмших, ашиглах;

3.2. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг газар өмчлөгчөөс гаргуулж авах;

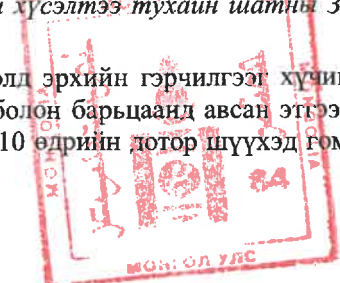
3.3. Газарт учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр тогтоосон журмын дагуу нөхөн төлүүлэх;

3.4. Газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр эрхийн гэрчилгээг бусдад шилжүүлэх, барьцаалах;

3.5. Газар эзэмшигч нь газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр тухайн газраа бүгдийг нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулж болно.

3.6. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн эзэмшихээр эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах /*Эрхийн гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө эзэмшигч нь хугацаа сунгуулах тухай хүсэлтээ тухайн шатны Засаг даргад гаргах*/;

3.7. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ хүчингүй болсон тохиолдолд эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон Засаг даргын шийдвэрийг эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч болон барьцаанд авсан этгээд нь хууль бус гэж үзвэл тухайн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

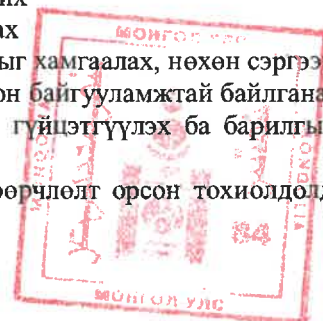

Дөрөв. Газар эзэмшигчийн үүрэг

- 4.1. Газар эзэмших гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх;
- 4.2. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх;
- 4.3. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх/*5 жилд нэг удаа хийлгэнэ.*;
- 4.4. Бусдын газар эзэмшихтэй холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;
- 4.5. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;
- 4.6. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;
- 4.7. Эзэмшлийн газраа бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулах бол эрх бүхий Засаг даргаас зөвшөөрөл авч, энэ тухай улсын бүртгэлд бүртгүүлэх;
- 4.8. Газар эзэмшүүлэгчээс газрын эзэмшил ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;
- 4.9. Кадастрын зураглал гүйцэтгэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг өөрийн эдлэн газартаа саадгүй нэвтрүүлж, ажиллах, мэдээлэл авах боломжоор хангах
- 4.10. Өөрийн эдлэн газрын хилийн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэсэн тэмдэгтийг хамгаалалтандаа авч, бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах
- 4.11. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлэх
- 4.12. Эдлэн газрын эргэлтийн цэгүүдийг хөдөлгөсөн, нүүлгэн шилжүүлсэн, устгахгүй байх
- 4.13. Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт байрлаж байгаа газарт барилга байгууламж барих, газар шорооны ажил хийхдээ сум, дүүргийн Засаг дарга буюу хил хамгаалах ерөнхий газраар уламжлан геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авна.
- 4.14. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлэх
- 4.15. Барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн эскиз зургийг сум болон аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулах
- 4.16. Барилга байгууламжийн зураг төсөл нь хот, тосгоны батлагдсан ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шийдлүүд, олгогдсон газрын хэмжээ, зориулалттай уялдсан байх бөгөөд барилгажих талбай нь тухайн газрын 70 хувиас илүүгүй байна.
- 4.17. Барилгын улаан шугам тавихад Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын геодези зураг зүйн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг оролцуулан баталгаажуулах
- 4.18. Гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг заасан хугацаанд арилгах арга хэмжээ авах
- 4.19. Эзэмшил, ашиглалтанд байгаа болон орчны 50м хүртэлх нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламжид тохижилт, арилчилгаа хийх
- 4.20. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газар эзэмшүүлэгчийн үүрэг

- 5.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу эзэмшиж байгаа эсэхийг хянах;
- 5.2. Уг газрыг эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар эзэмшигчид тавих эрхтэй. Үүнд:
 - а. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх
 - б. Эзэмшүүлэхээр олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж барих, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл ажиллагаа явуулахгүй байх
 - в. Газрыг зориулалтын дагуу эрүүл ахуйн шаардлага хангаж ажиллах
 - г. Хот тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байлгана.
 - д. Барилгын зургийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх ба барилгыг мэргэжлийн байцаагчаар хянуулах
 - е. Хот байгуулалтын ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд газар эзэмших гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах

5.3. Газрыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эзэмшээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй буюу Газрын тухай хуулийн 40.1.1-40.1.6 дугаар зүйлд заасан нөхцөл бий болсон тухайлбал:

а. Эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

б. Газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашигласан нь эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

в. Шилжүүлж авсан эрхийн гэрчилгээгээ улсын бүртгэлд бүртгүүлж, шинээр гэрээ байгуулаагүй;

г. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлээгүй; эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын төлбөрөө хугацаанд нь бүрэн төлөөгүй;

е. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр* гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй* зэрэг тохиолдолд гэрээг хүчингүй болгож, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

ё. Өмнөх гэрээний биелэлтээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах

5.4. Газар эзэмшүүлэх гэрээг жил бүр дүгнэх;

5.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Зургаа. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

6.1. Газар эзэмшигчийн эзэмшилд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл газар эзэмших эрх мөн адил шилжих болно гэж шийдвэрлэнэ.

6.2. Энэхүү гэрээгээр эзэмших газрыг хязгаартай эзэмших эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

6.3. Газар эзэмшигчийн газрыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө эрх бүхий байгууллага улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөн олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авах тухай шийдвэр гаргавал уг шийдвэрийн үндэслэл болсон талуудын урьдчилсан тохиролцоо болон бусад эрхийн актаар зохицуулна.

6.4. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: Эзэмших эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу эзэмшээгүй болон газрын төлбөрөө хугацаанд нь төлж барагдуулаагүй тохиолдолд газар эзэмших эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар эзэмших эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.

Жич: “хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр...” гэдгийг гэнэтийн давагдашгүй хүчний эсхүл байгалийн тогтолцооны өөрчлөлтөөс тухайн газарт нь эвдрэл, элэгдэл, цөлжилт бий болсон, бусдын хууль бус үйлдэл зэрэг газар эзэмшигчээс хамаарах шалтгаан байхгүй байсныг ойлгоно.

“... зориулалтын дагуу газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй” гэдгийг газар эзэмшүүлэх тухай гэрээ хийгдсэнээс хойш хуанлийн бүтэн 2 жилийн дотор газар эзэмшигч нь тухайн газар дээрээ гэрээнд заасан нөхцөл, болзол, зориулалтын дагуу тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлээгүй /барилга, байгууламж, зам талбай бариагүй, тариалан эрхлээгүй г. м/ байхыг ойлгоно.

Долоо. Бусад зүйл

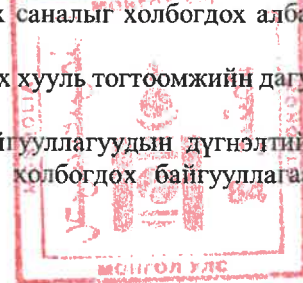
7.1. Гэрээ нь газар эзэмшигчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, эрх бүхий Засаг дарга газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

7.2. Газар эзэмшүүлэх гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар эзэмшигч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06-р сарын 25-ны дотор багтаан тайлагнаж, газар эзэмшүүлэгч 07-р сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

7.3. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлээгүй, өмнөх гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, дахин давтагдсан тохиолдолд Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших, эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

7.4. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

7.5. Газар олгох техникийн нөхцөл болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын дүгнэлтийн дагуу тухайн газар дээр байрлаж буй инженерийн шугам сүлжээг холбогдох байгууллагаас

зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр нүүлгэн шилжүүлэх ба түүнтэй холбогдон гарах зардлыг газар эзэмших эрх авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариуцна.

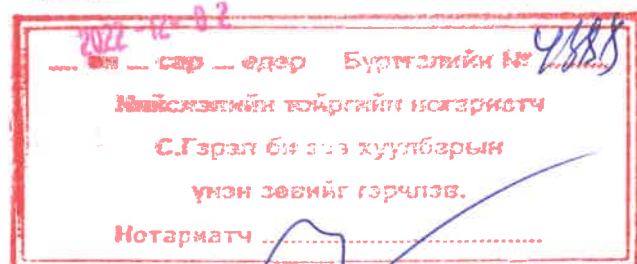
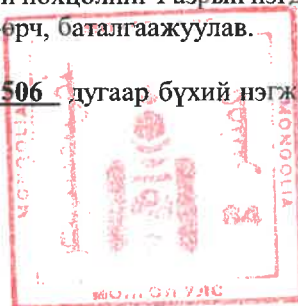
Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар эзэмшүүлэгч;
Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум
Засаг даргын Тамгын газар 103 дугаар өрөө

Газар эзэмшигч: **Клинтек ХХК**
Газрын байршил: **Өмнөговь Ханбогд 3-р баг ЦДАШ трассын дагуу**
Газар эзэмшигчийн хаяг: **Улаанбаатар Сүхбаатар 1-хороо Олимпын гудамж Жи центр 51 тоот**
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: **/5204143/**
Харилцах утас: **70110546**

Газар эзэмшигч **Клинтек ХХК** нь гэрээний нөхцөлийг Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим систем /www.egazar.gov.mn/-д цагт зөвшөөрч, баталгаажуулав.

Энэхүү гэрээний нэг хувийг 4601010506 дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт хадгалав.

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР ЭЗЭМШИХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000010170

Клинтек ХХК

5204143

(аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр)

(регистрийн дугаар)

Сумын Засаг даргын захирамж 20 21 оны 11 сарын 02 өдрийн А/346 тоот
(шийдвэр гаргагч)

шийдвэрийг үндэслэн

Өмнөговь

Ханбогд

(аймаг, нийслэл)

(сум, дүүрэг)

(баг, хороо)

ЦДАШ трассын хаягт дагуу

(гудамжны нэр)

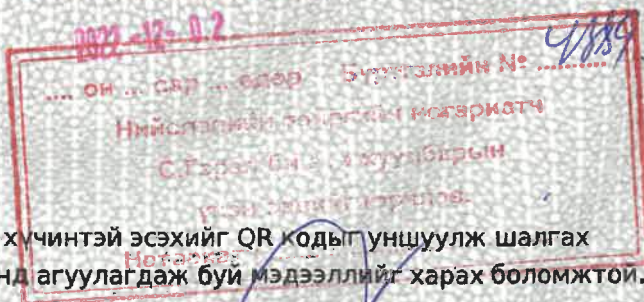
(хашааны дугаар)

байрлах, нэгж талбарын 4601010507 дугаар бүхий 2818960 м.кв газрыг

Эрчим хүч дамжуулах шугам

зориулалтаар

50 жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн 9-1112001020 дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

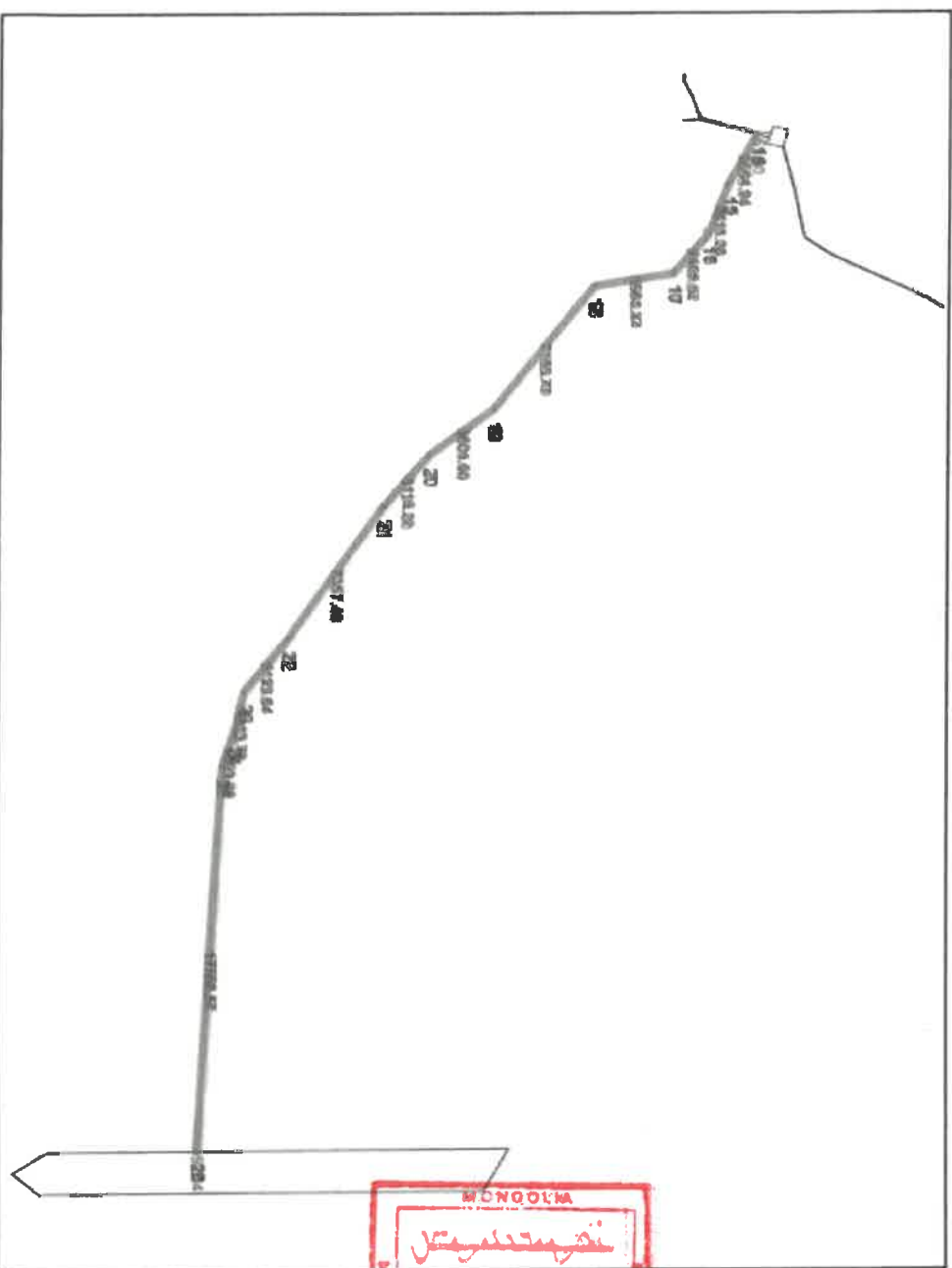
Хэвлэсэн огноо: 2021-12-09

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ХАНБОГД СУМ

Нэгж талбарын дугаар: 4601010507 Эрхийн төрөл: эзэмших

Регистрийн дугаар: 5204143 Хуулийн этгээдийн нэр: Клинтэк ХХК

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь Сум/Дүүрэг: Ханбогд Баг/Хороо: 3-р баг Кадастрын муж: 0010
Гудамж: Тоот: ЦДАШ трассын дагуу

Координатын систем:

WGS84/UTM 48N

EPSG: 32648

Масштаб = 1: 2500000

Талбайн хэмжээ: 2818960 квадрат метр

Энэхүү кадастрын зураг нь газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ болон гэрээний хамт хүчин төгөлдөр болно.

www.egazal.gov.mn

Зургийн масштаб = 1:250000 (1 сантиметрт 2500 метр багтана)

Хэвлэсэн огноо: 2022-02-15

Нэгж талбарын дугаар: 4601010507

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Өмнөговь

Сум/Дүүрэг: Ханбогд

Кадастрын муж: 0010

Гудамж: Тоот: ЦДАШ трассын дагуу

Нэгж талбар

Барилга

№	Х		Ү		Үрт
	№	Х	№	Ү	
1	697320.81	4747405.43	50.24		
2	697322.56	4747355.33	17566.57		
3	679740.67	4748014.15	1603.42		
4	678210.79	4748500.35	1923.11		
5	676328.03	4748904.68	3133.54		
6	673877.73	4750858.06	7357.44		
7	667799.42	4755007.30	3124.00		
8	665396.77	4757003.65	3603.99		
9	663234.62	4759882.97	7165.77		
10	657591.08	4764298.98	3564.37		
11	656960.01	4767799.65	2382.04		
12	655133.28	4769328.05	2411.06		
13	652869.73	4770165.21	2555.24		
14	650617.84	4771375.89	51.80		
15	650629.90	4771426.17	2564.94		
16	652890.30	4770210.84	2416.23		
17	655158.73	4769371.95	2408.82		
18	657005.99	4767826.36	3563.44		
19	657636.90	4764326.60	7153.49		
20	663270.62	4759917.98	3604.50		
21	665433.23	4757038.35	3115.22		
22	667829.08	4755047.58	7957.49		
23	673907.45	4750898.31	3123.64		
24	676350.01	4748951.09	1913.79		
25	678223.64	4748548.73	1699.03		
26	679749.33	4748063.86	17556.16		

Нэгж талбарын дугаар: 4601010507
Улсын бүртгэлийн дугаар: Э-1112001020
Гэрчилгээний дугаар: 0000010170

ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ГАЗАР
ЭЗЭМШҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

2022 оны 01 сарын 03 өдөр

№ 04631-2021/00160

Өмнөговь аймаг Ханбогд сум

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 11 сарын 02 -ны өдрийн А/346 тоот шийдвэрийг үндэслэн газар эзэмшүүлэгчийг төлөөлж, Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Газрын даамал Мөнх-Очир овогтой Оюун-Эрдэнэ газар эзэмшигчийг төлөөлж Клинтек ХХК-ны гүйцэтгэх захирал Ханс-Кристоф Брумберг нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

2818960 м2

Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой

хэсгийг эзэмших зориулалт

Эрчим хүч дамжуулах шугам

Тухайн зориулалтаар

эзэмших газрын хэмжээ

2818960 м2

Газар эзэмших

хугацаа

5 жил

2.2. Газар эзэмших эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар эзэмшигчийн эрх

3.1. Гэрээнд заасан зориулалтын дагуу уг газрыг эзэмших, ашиглах;

3.2. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг газар өмчлөгчөөс гаргуулж авах;

3.3. Газарт учирсан хохирлыг гэм буруутай этгээдээр тогтоосон журмын дагуу нөхөн төлүүлэх;

3.4. Газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр эрхийн гэрчилгээг бусдад шилжүүлэх, барьцаалах;

3.5. Газар эзэмшигч нь газар эзэмшүүлэх тухай шийдвэр гаргасан этгээдийн зөвшөөрөлтэйгээр тухайн газраа бүгдийг нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулж болно.

3.6. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээнд заасан үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн эзэмшихээр эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах /Эрхийн гэрчилгээний хүчин төгөлдөр байх хугацаа дуусахаас 30-аас доошгүй хоногийн өмнө эзэмшигч нь хугацаа сунгуулах тухай хүсэлтээ тухайн шатны Засаг даргад гаргах/;

3.7. Газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ хүчингүй болсон тохиолдолд эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгосон Засаг даргын шийдвэрийг эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч болон барьцаанд авсан этгээд нь хууль бус гэж үзвэл тухайн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

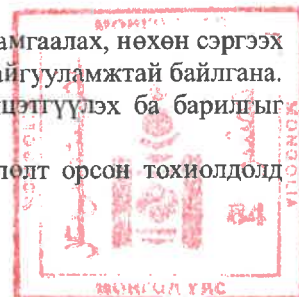

Дөрөв. Газар эзэмшигчийн үүрэг

- 4.1. Газар эзэмших гэрээнд заасан нөхцөл, болзлыг биелүүлэх;
- 4.2. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх;
- 4.3. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх/*5 жилд нэг удаа хийлгэнэ.*;
- 4.4. Бусдын газар эзэмшихтэй холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;
- 4.5. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;
- 4.6. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;
- 4.7. Эзэмшлийн газраа бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг бусдад ашиглуулах бол эрх бүхий Засаг даргаас зөвшөөрөл авч, энэ тухай улсын бүртгэлд бүртгүүлэх;
- 4.8. Газар эзэмшүүлэгчээс газрын эзэмшил ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;
- 4.9. Кадастрын зураглал гүйцэтгэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнийг өөрийн эдлэн газартаа саадгүй нэвтрүүлж, ажиллах, мэдээлэл авах боломжоор хангах
- 4.10. Өөрийн эдлэн газрын хилийн эргэлтийн цэгүүдийг газар дээр нь тэмдэглэсэн тэмдэгтийг хамгаалалтандаа авч, бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах
- 4.11. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлэх
- 4.12. Эдлэн газрын эргэлтийн цэгүүдийг хөдөлгөсөн, нүүлгэн шилжүүлсэн, устгахгүй байх
- 4.13. Геодезийн байнгын цэг, тэмдэгт байрлаж байгаа газарт барилга байгууламж барих, газар шорооны ажил хийхдээ сум, дүүргийн Засаг дарга буюу хил хамгаалах ерөнхий газраар уламжлан геодези, зураг зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авна.
- 4.14. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлэх
- 4.15. Барилга байгууламжийн төлөвлөлтийн эскиз зургийг сум болон аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулах
- 4.16. Барилга байгууламжийн зураг төсөл нь хот, тосгоны батлагдсан ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний шийдлүүд, олгогдсон газрын хэмжээ, зориулалттай уялдсан байх бөгөөд барилгажих талбай нь тухайн газрын 70 хувиас илүүгүй байна.
- 4.17. Барилгын улаан шугам тавихад Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын геодези зураг зүйн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнг оролцуулан баталгаажуулах
- 4.18. Гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг заасан хугацаанд арилгах арга хэмжээ авах
- 4.19. Эзэмшил, ашиглалтанд байгаа болон орчны 50м хүртэлх нийтийн эзэмшлийн зам талбай, ногоон байгууламжид тохижилт, арилчилгаа хийх
- 4.20. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газар эзэмшүүлэгчийн үүрэг

- 5.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу эзэмшиж байгаа эсэхийг хянах;
- 5.2. Уг газрыг эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар эзэмшигчид тавих эрхтэй. Үүнд:
 - а. Газрыг үр ашигтай, зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх
 - б. Эзэмшүүлэхээр олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж барих, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл ажиллагаа явуулахгүй байх
 - в. Газрыг зориулалтын дагуу эрүүл ахуйн шаардлага хангаж ажиллах
 - г. Хот тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувийг ногоон байгууламжтай байлгана.
 - д. Барилгын зургийг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийж гүйцэтгүүлэх ба барилгыг мэргэжлийн байцаагчаар хянуулах
 - е. Хот байгуулалтын ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орсон тохиолдолд газар эзэмших гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах

5.3. Газрыг гэрээний нөхцөлийн дагуу эзэмшээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй буюу Газрын тухай хуулийн 40.1.1-40.1.6 дугаар зүйлд заасан нөхцөл бий болсон тухайлбал:

а. Эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын тухай хууль тогтоомж, газар эзэмших гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

б. Газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашигласан нь эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

в. Шилжүүлж авсан эрхийн гэрчилгээгээ улсын бүртгэлд бүртгүүлж, шинээр гэрээ байгуулаагүй;

г. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тавигдсан шаардлагыг биелүүлээгүй; эрхийн гэрчилгээ эзэмшигч газрын төлбөрөө хугацаанд нь бүрэн төлөөгүй;

е. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр* гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй* зэрэг тохиолдолд гэрээг хүчингүй болгож, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

ё. Өмнөх гэрээний биелэлтээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах

5.4. Газар эзэмшүүлэх гэрээг жил бүр дүгнэх;

5.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Зургаа. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

6.1. Газар эзэмшигчийн эзэмшилд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **газар эзэмших эрх мөн адил шилжих болно** гэж шийдвэрлэнэ.

6.2. Энэхүү гэрээгээр эзэмших газрыг хязгаартай эзэмших эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь **газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд** заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

6.3. Газар эзэмшигчийн газрыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө эрх бүхий байгууллага улсын тусгай хэрэгцээнд нөхөн олговортойгоор солих буюу эргүүлэн авах тухай шийдвэр гаргавал уг шийдвэрийн үндэслэл болсон талуудын урьдчилсан тохиролцоо болон бусад эрхийн актаар зохицуулна.

6.4. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: **Эзэмших эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу эзэмшээгүй болон газрын төлбөрөө хугацаанд нь төлж барагдуулаагүй тохиолдолд газар эзэмших эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар эзэмших эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.**

Жич: “хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр...” гэдгийг гэнэтийн давагдашгүй хүчний эсхүл байгалийн тогтолцооны өөрчлөлтөөс тухайн газарт нь эвдрэл, элэгдэл, цөлжилт бий болсон, бусдын хууль бус үйлдэл зэрэг газар эзэмшигчээс хамаарах шалтгаан байхгүй байсныг ойлгоно.

“... зориулалтын дагуу газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй” гэдгийг газар эзэмшүүлэх тухай гэрээ хийгдсэнээс хойш хуанлийн бүтэн 2 жилийн дотор газар эзэмшигч нь тухайн газар дээрээ гэрээнд заасан нөхцөл, болзол, зориулалтын дагуу тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлээгүй /барилга, байгууламж, зам талбай бариагүй, тариалан эрхлээгүй г. м/ байхыг ойлгоно.

Долоо. Бусад зүйл

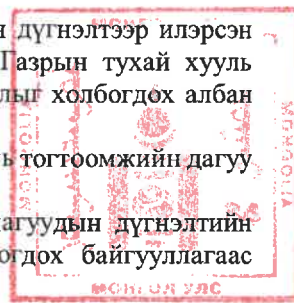
7.1. Гэрээ нь газар эзэмшигчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, эрх бүхий Засаг дарга газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

7.2. Газар эзэмшүүлэх гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар эзэмшигч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06-р сарын 25-ны дотор багтаан тайлагнаж, газар эзэмшүүлэгч 07-р сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

7.3. Газар эзэмшүүлэх гэрээг дүгнүүлээгүй, өмнөх гэрээний биелэлт тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, дахин давтагдсан тохиолдолд Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших, эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

7.4. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

7.5. Газар олгох техникийн нөхцөл болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагуудын дүгнэлтийн дагуу тухайн газар дээр байрлаж буй инженерийн шугам сүлжээг холбогдох байгууллагаас

зөвшөөрөл авсаны үндсэн дээр нүүлгэн шилжүүлэх ба түүнтэй холбогдон гарах зардлыг газар эзэмших эрх авсан байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэн хариуцна.

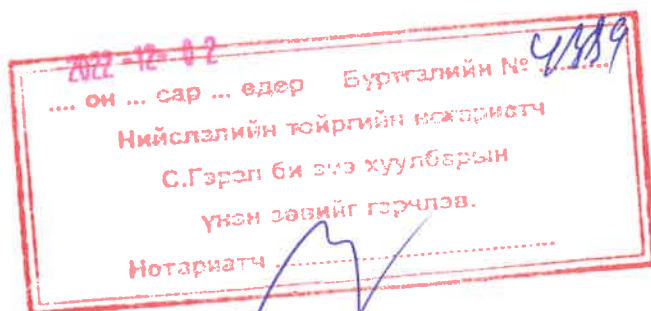
Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар эзэмшүүлэгч;
Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум
Засаг даргын Тамгын газар 103 дугаар өрөө

Газар эзэмшигч: **Клинтек ХХК**
Газрын байршил: **Өмнөговь Ханбогд 3-р баг ЦДАШ трассын дагуу**
Газар эзэмшигчийн хаяг: **Улаанбаатар Сүхбаатар 1-хороо Олимпын гудамж Жи центр 51 тоот**
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: **/5204143/**
Харилцах утас: **70110546**

Газар эзэмшигч **Клинтек ХХК** нь гэрээний нөхцөлийг Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим систем /www.egazar.gov.mn/-д цагт зөвшөөрч, баталгаажуулав.

Энэхүү гэрээний нэг хувийг хадгалав.

Хавсралт 6 БОНЕҮ-ний хуулбар

"КЛИНТЕК" ХХК-Д

**МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26 19 66, Факс: (976-51) 26 61 71,
И-мэйл: contact@mne.gov.mn, Вэбсайт: www.mne.mn

1021-09-30 № 13/4582

танай _____-ны № _____-Т

**Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт
хүргүүлэх тухай**

Танай компаниас ирүүлсэн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Номгон багийн нутаг дэвсгэрт хэрэгжиж буй "102 МВт салхин цахилгаан станц"-ын төсөлд "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай" хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3, Засгийн газрын "Журам батлах тухай" 2013 оны 374 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан аргачлалын дагуу байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээ хийлээ.

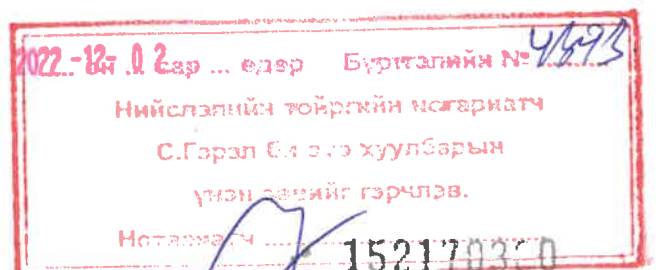
Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтээр уг төсөлд батлагдсан аргачлалын дагуу байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзэв.

Ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлийн хуудаст заасан нарийвчилсан үнэлгээний явцад тодруулах асуудлууд, онцгойлон анхаарах чиглэлийг харгалзан байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж 2022 оны 2 дугаар улиралд багтаан тус яаманд ирүүлэхийг үүгээр мэдэгдье.

Ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлийн хуудсыг хавсаргав.

Хавсралт... хуудастай

ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ

**ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХҮСЭЛТ, БАРИМТ БИЧИГ
ХҮЛЭЭН АВАХ МАЯГТ**

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр, хаяг: "Клинтек" ХХК, /Регистрийн дугаар 5204143/, Сүхбаатар дүүрэг, 1 дүгээр хороо, олипын гудамж, жи центр 51 тоот.

Холбоо барих утас, И-мэйл хаяг: 976-95113310, 70110546

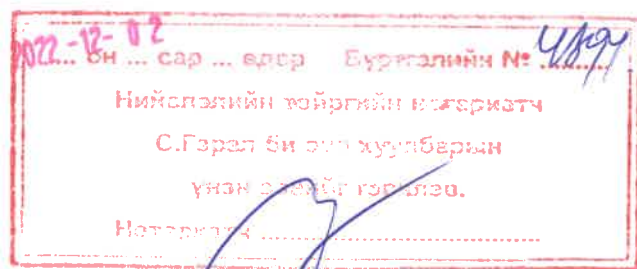
Төслийн нэр: "102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц"

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, байршил: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Номгон баг нутаг дэвсгэр

Баримт бичгийн нэр	Шаардлагатай эсэх	Шаардлага хангасан эсэх	Тайлбар
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн ерөнхий үнэлгээ хийлгэх тухай хүсэлт /албан бичиг/	Тийм	+	2021 оны 09 дүгээр сарын 06-ны өдрийн 1/31 дугаар албан бичиг
Эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулсан ТЭЗҮ, зураг төсөл	Тийм	+	
Тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрт тусгагдсан эсэх /газрын зөвшөөрөл, ТХГН-т байрлах бол Хамгаалалтын захиргааны санал/	Тийм	+	
Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчны төлөв байдлын тодорхойлолт	Үгүй	-	
Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээний тайлан	Тийм	+	"Эко трэнд" ХХК-д боловсруулсан.
Төсөл хэрэгжих орчны тойм зураг (топо, сансрын)	Тийм	+	
Тухайн сум, дүүргийн Засаг даргын тодорхойлолт	Тийм	+	
Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний хуулбар /нотариатаар батлуулсан байх/	Тийм	+	
Тусгай тэмдэглэл: "102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц" төсөлд Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын "Аргачлал батлах тухай" 2014 оны А-117 дугаар тушаалын хавсралтын дагуу байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээг хийлгэх шаардлагатай гэж үзлээ.			

Ерөнхий үнэлгээ хийлгэх хүсэлт, материалыг хянасан:

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
ЯАМНЫ ШИНЖЭЭЧ**

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН
ХУУДАС

2021 оны 09-р сарын 29

Улаанбаатар хот

Төслийн дугаар

Дугаар 2021/Е72

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр, хаяг: "Клинтек" ХХК, /Регистрийн дугаар 5204143/, Сүхбаатар дүүрэг, 1 дүгээр хороо, олипын гудамж, жи центр 51 тоот.

Холбоо барих утас, И-мэйл хаяг: 976-95113310, 70110546

Төслийн нэр: "102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц"

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, байршил: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Номгон баг нутаг дэвсгэрт

Газрын нэгж талбарын цэг:

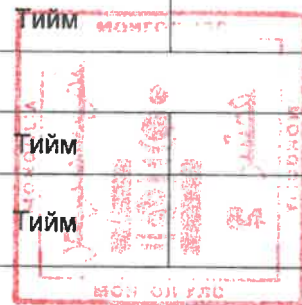
№	X	Y
1	42 46 44 .83	107 25 36 .12
2	42 47 34.01	107 24 56.22
3	42 51 28.20	107 24 54 .21
4	42 58 53.46	107 24 50.39
5	42 58 15.90	107 26 14 .95
6	42 51 27 .17	107 26 16.57
7	42 47 53 .67	107 26 18.76
8	42 47 24 .80	107 26 19.05

Нийт талбайн хэмжээ: 40000 м²

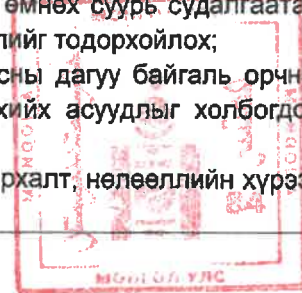
Орон нутгийн санал: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг Даргын 2021 оны 08 дугаар сарын 31-ний өдрийн 01/621 тоот санал, Е-Монголиа О99-2109-000022 дугаар хүсэлтийг тус тус үндэслэв.

	Ерөнхий үнэлгээний гол шалгуурууд	Нийцсэн	Нийцээгүй	Нарийвчилсан үнэлгээ хийх шаардлагатай	Үндэслэл, тайлбар
Байгаль орчныг хамгаалах хууль тогтоомжийн нийцэл	Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа байгаль орчныг хамгаалах болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалт			Тийм	Нарийвчилсан үнэлгээний явцад хууль тогтоомжийн нийцлийг нарийвчлан тодорхойлох
Төрийн бодлого, шийдвэрийн нийцэл	Төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичиг, Стратегийн үнэлгээний дүгнэлт, зөвлөмжийн холбогдох заалт			Тийм	
Төслийн байршил, түүнтэй холбогдох шалгуурууд	Хуулиар хамгаалагдсан газар нутаг байгаа эсэх (урсац бүрэлдэх эх, ойн болон усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, хилийн хамгаалалтын бүс, орон			Тийм	

	нутгийн тусгай хамгаалалттай газар г.м)				
	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь хүний нөлөө, байгаль цаг уурын өөрчлөлтөд эмзэг, мэдрэмтгий эсэх			Тийм	
	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, түүний ойр орчимд улс, орон нутгийн хэтийн хөгжилд ашиглахаар төлөвлөсөн, сөрөг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй газар байгаа эсэх			Тийм	
	Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл үүсгэх эсэх			Тийм	
	Агаарын чанар				
	Бохирдуулагч болон аюултай, хортой бодис агаар мандалд ялгаруулах, эсэх			Тийм	
	Дуу чимээ, доргио чичиргээ, гэрлийн болон дулааны нөлөөлөл, цахилгаан соронзон цацраг үүсэх, эсэх			Тийм	
	Усан орчин				
	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх, эсэх			Тийм	
	Цэнгэг усны нөөцийг ашиглах, эсэх			Тийм	
	Гадаргын болон газрын доорх усанд бохирдол үүсэх, эсэх			Тийм	
	Хөрсөн бүрхэвч				
	Хөрсөн бүрхэвч эвдрэх, эсэх			Тийм	
	Хөрс бохирдуулах эсэх			Тийм	
	Хөрс доройтох, цөлжих эсэх			Тийм	
	Ургамлан нөмрөг				
	Ургамалан нөмрөг, ой мод өртөх эсэх			Тийм	
	Ховор, нэн ховор ургамлын төрөл зүйлс өртөх, эсэх			Тийм	
	Амьтны аймаг				
Төслийн байгаль орчны нөлөөллийн урьдчилсан үнэлгээ					

	Зэрлэг амьтдын амьдрах орчинг доройтуулах, эсэх			Тийм	
	Ховор, нэн ховор амьтан өртөх, эсэх			Тийм	
Нийгмийн нөлөөллийн урьдчилсан үнэлгээ	Нутгийн оршин суугчид				
	Газар эзэмших, ашиглах эрх зөрчигдөх, эсэх	Тийм			
	Нутгийн оршин суугчдын нийгмийн байдалд сөрөг нөлөөлтэй, эсэх			Тийм	
	Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй төв, суурин газар байгаа, эсэх			Тийм	
	Нүүлгэн шилжүүлэх асуудал үүсэх, эсэх			Тийм	
	Түүх, соёлын биет өв				
	Сөрөг нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын үнэт зүйлс бий эсэх			Тийм	
	Хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөлөл				
	Нутгийн иргэд, оршин суугчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх эсэх			Тийм	
	Төслийн бүх үе шатанд хүний эрүүл мэнд, амь насанд эрсдэл үүсэх эсэх			Тийм	
Нэгдсэн дүгнэлт:					
Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Номгон багийн нутаг дэвсгэрт хэрэгжиж буй "102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц"-ын төсөлд хийсэн Ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлээр уг төсөлд батлагдсан аргачлалын дагуу Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзлээ.					
Онцгойлон анхаарах зүйлс:					
<ol style="list-style-type: none"> 1. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн "Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх журам", байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний аргачлалд заасны дагуу байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах. 2. 2012 оны 5 дугаар сард батлагдсан Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль болон Байгаль орчны сайдын 2010 оны 156 дугаар тушаалаар батлагдсан "Байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал"-ын дагуу төслийн үйл ажиллагаанаас ургамал, хөрс, ус, амьтан, агаар орчинд учруулах, учирсан хохирлыг байгалийн бүрэлдэл тус бүрээр тогтоож, улмаар тухайн газрыг эвдрэлд оруулснаар хохирлын хэмжээг урьдчилан тооцож нийлбэр үнэлгээ гарган төслийг цаашид хэрэгжүүлэх тохиолдолд байгаль орчны хариуцлагын болон эдийн засгийн үндэслэлийг тодорхойлж дүгнэлт гаргах; Түүнчлэн өмнөх суурь судалгаатай мэдээллийг харьцуулж дүн шинжилгээ хийж, цаашид анхаарах зүйлийг тодорхойлох; 3. "Байгаль орчныг хамгаалах тухай" хуулийн 10¹ дүгээр зүйлд заасны дагуу байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг 2 жил тутамд төслийн үйл ажиллагаанд хийх асуудлыг холбогдох зардлын хамт тайланд тусгах; 4. Төслийн бүрэлдэхүүн хэсгээс ялгарах бохирдлыг хэмжээ, түүний тархалт, нөлөөллийн хүрээг нарийвчлан тодорхойлж, зураглал үйлдэн тайланд хавсаргах 					

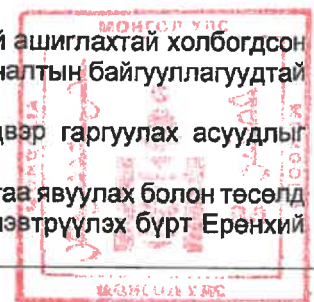

5. Хөрсний элэгдэл, эвдрэлийн өнөөгийн байдлыг тодорхойлж, төслийн үйл ажиллагаанаас үүдэн бий болж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл түүнээс сэргийлэх болон нөлөөллийг багасгах арга хэмжээ түүнд шаардагдах хөрөнгө зардлыг нарийвчлан тооцох;
6. Төслийн үйл ажиллагааны явцад гарах хог хаягдал болон ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмж, материалаас гарах тусгай ангиллын хог хаягдлыг хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд халгүй аргаар цуглуулах, ангилан ялгах, дахин ашиглах, устгах, зайлуулах аргыг нарийвчлан тооцож, төслийн үйл ажиллагааны салшгүй нэг хэсэг болгон хог хаягдлыг байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөлгүйгээр устгах, зайлуулах талаар зөвлөмж боловсруулах, бүлэг болгон тайланд тусгах;
7. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаар, хөрсөнд үүсэх бохирдлыг нарийвчлан тооцож, түүнийг арилгах, бууруулах талаар зөвлөмж боловсруулж, байгаль орчны бохирдол багатай техник, технологийн сонголт хийх;
8. Төсөл хэрэгжиж буй газар нутагт амьдарч буй иргэд, сумын удирдлагуудтай хамтран ажиллах, төслийн үйл ажиллагааны цар хүрээ, байгаль орчинд халгүй аргаар нийгэм, эдийн засаг, орон нутгийн хөгжилд үзүүлэх давуу болон сул талыг дэлгэрэнгүй танилцуулж, тэдний саналыг албан ёсоор авах, БОННУ-ний ажлын тайланг төсөл хэрэгжих багийн ИНХ-аар хэлэлцүүлж, хурлын тэмдэглэл, шийдвэрийг тайланд хавсаргах;
9. Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй тоног төхөөрөмжийн аюулгүй ажиллагаа, ажлын байрны эрүүл ахуй, хөдөлмөр хамгааллын улмаас хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөхөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаарх зөвлөмж боловсруулах;
10. Төсөл хэрэгжиж буй газар нутгийн нөлөөллийн бүсийг тогтоож, орчны бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх болон байгаль орчныг хамгаалах талаар авах арга хэмжээг тодорхойлон судалгаа хийж дүгнэлт боловсруулан гаргах;
11. Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн цаг агаарын өөрчлөлтийг тодорхойлж түүнээс эрчим хүч үйлдвэрлэх үйл ажиллагаанд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг багасгах арилгах арга зам, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тогтоох;
12. Холбогдох хуулинд нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаар баталгаажсан зураг төсөл, газар эзэмших эрхийн гэрчилгээ, Эрчим хүчний яамнаас олгогддог тусгай зөвшөөрөл болон холбогдох бичиг баримт, шинжилгээний дүн мэдээг тус тус тайланд хавсаргах;
13. Төслийн үйл ажиллагааны явцад унд ахуйд ашиглаж буй цэвэр усны хэрэглээний хэмжээг эх үүсвэртэй уялдуулан, түүнээс гарах ахуйн бохир усыг тус тус нарийвчилан тооцох, түүнчлэн хог хаягдлын менежментийн асуудлыг бүлэг болгон байгаль орчинд халгүйгээр зайлуулах аргыг нарийвчилан тодорхойлох
14. Төслийг холбогдох стандартын шаардлагыг хангуулах талаар дүгнэлт боловсруулж, тайланд хавсаргах;

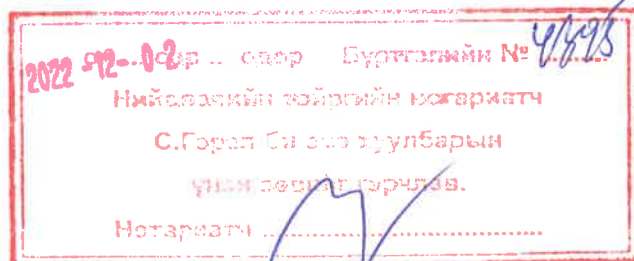
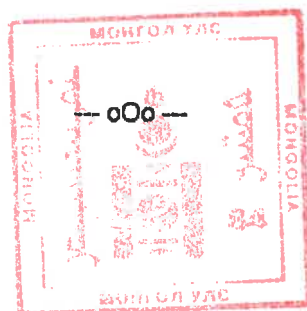
Заавал хэрэгжүүлэх шаардлагатай дээр дурдсан арга хэмжээг цаг хугацаанд нь ханган биелүүлээгүй тохиолдолд ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг хүчингүй болгож "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай" хуулийн дагуу хариуцлага тооцохыг урьдчилан мэдэгдье.

Бусад зүйлс:

1. Төслийн үйл ажиллагаатай холбогдуулж орон нутгийн засаг захиргааны болон байгаль орчны хяналтын байгууллагаас тавигдах нэмэлт шаардлагыг цаг тухай бүрт нь ханган биелүүлж байх;
2. Байгаль орчныг хамгаалах болон байгалийн нөөц баялгийг зохистой ашиглахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг биелүүлэх талаар байгаль орчин, мэргэжлийн хяналтын байгууллагуудтай байнга хамтран ажиллах;
3. Нарийвчилсан үнэлгээний тайланд шүүмж хийлгэн дүгнэлт, шийдвэр гаргуулах асуудлыг ерөнхий үнэлгээгээр тогтоосон хугацаанд хэрэгжүүлэх;
4. Ерөнхий үнэлгээнд заасан чиглэл, нөхцөл, болзлоос өөр үйл ажиллагаа явуулах болон төсөлд өөрчлөлт орох, эсхүл өргөтгөх, шинэ тоног төхөөрөмж, технологи нэвтрүүлэх бүрт Ерөнхий үнэлгээнд хамрагдаж байх;

<p>Ерөнхий үнэлгээ хийсэн:</p> <p>Албан тушаал: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны шинжээч</p> <p>Овог, нэр: Н.Эрдэнэчимэг</p> <p>Гарын үсэг: </p> <p>Огноо: 2021.09.29</p>	<p>Ерөнхий үнэлгээний үр дүнг зөвшөөрсөн:</p> <p>Албан тушаал: "Клинтэк" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал</p> <p>Овог, нэр: Ханс Кристоф Брумберг</p> <p>Гарын үсэг: </p> <p>Огноо: 2021.10.06</p>
---	--

МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26 19 66, Факс: (976-51) 26 61 71,
И-мэйл: contact@mne.gov.mn, Вэбсайт: www.mne.mn

2022.01.24 № 13/427

танай _____-ны № _____-т

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН
НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ
ЭРХ БҮХИЙ МЭРГЭЖЛИЙН
БАЙГУУЛЛАГУУДАД

Хугацаа сунгах тухай

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсэгт заасны дагуу байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний ажлын зорилт, чиглэл, хамрах хүрээ, болон хугацааг байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэд тодорхой заадаг болно.

Коронавируст халдвар (КОВИД-19)-ын цар тахалтай тэмцэх хариу арга хэмжээг эрчимжүүлэх, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор улсын хэмжээнд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийг гамшгаас хамгаалах, халдвар хамгааллын дэглэм сахиулан ажиллаж байгаатай холбогдуулан баг, хорооны Иргэдийн Нийтийн Хурлыг зохион байгуулах ажил удаашралтай байна.

Уг нөхцөл байдлыг харгалзан байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэд заасан нарийвчилсан үнэлгээний тайлан ирүүлэх хугацааг нэг удаа сунгасан бөгөөд хугацааг дахин сунгуулах хүсэлтийг иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлж байна.

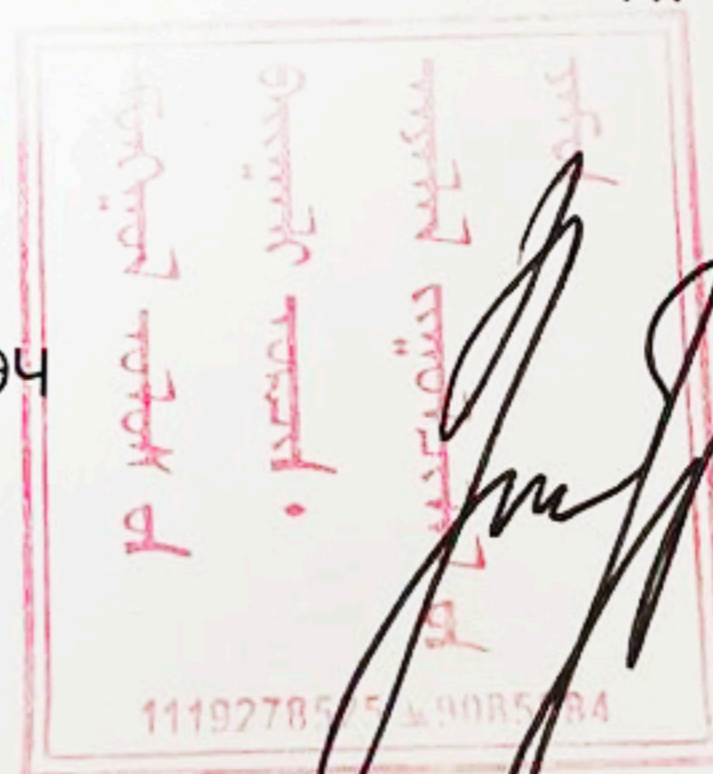
Иймд 2020 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2022 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдөр хүртэлх хугацаанд тус яамнаас гаргасан бүхий л чиглэлийн төслийн байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэд заасан нарийвчилсан үнэлгээний тайлан ирүүлэх хугацааг 2022 оны 09 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаагаар сунгаж байгааг үүгээр мэдэгдье.

Нарийвчилсан үнэлгээний тайланг дээрх хугацаанд ирүүлж, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасны дагуу шийдвэрлүүлэх боломжтой.

Хувийг: Байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлээр байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх үүрэг хүлээсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад.

ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ

Г.ЭНХМӨНХ

15227 -11

Хавсралт 7 Орон нутгийн хэлэлцүүлгийн материалын хуулбар

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ
ХАНБОГД СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

48017 Өмнөговь аймаг, Ханбогд сум, Газлууд баг
И-мэйл: xanbogd.ZDT.G@gmail.com

2021.08.31 № 01/621
танай _____ -ны № _____ -г

БАЙГАЛЬ ОРЧИН АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМАНД

Санал хүргүүлэх тухай

Клинтек ХХК нь 2008 оноос эхлэн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Номгон багийн нутагт үйл ажиллагаа явуулж, сэргээгдэх эрчим хүчний "Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" төсөл санаачлан, хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.

Тус компани нь манай аймаг, суманд үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэнээс хойшхи он жилүүдэд орон нутгийн ард иргэд, засаг захиргаатай нягт хамтран ажиллаж иргэдийн өмнө тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэж, багийн малчдад хэд хэдэн худаг гарган өгсөн, галбын говийн эко системийг хамгаалж мод тарих, ургамалжуулах зэрэг ажлуудыг хийж Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу төсөл, хөтөлбөрөө хэрэгжүүлж, ажлын хэрэгжилтийг орон нутгийн засаг захиргаа, нутгийн иргэдэд цаг тухайд нь мэдээллэж ирсэнд нутгийн иргэд болон Засаг даргын зүгээс талархалтай байдаг.

Уг төсөл нь байгаль экологид ээлтэй, дэлхийн дулаарлын эсрэг хийгдэж байгаа арга хэмжээ болж байгаа төдийгүй сум орон нутгийн зүгээс газар шороо, байгаль, дэлхийгээ хамгаалах бодлоготой бүрэн нийцэж байна.

Тиймээс бид эргэлзэх зүйлгүй "Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" төслийг сумын ард иргэд болон Засаг даргын зүгээс бүрэн дэмжж байгаа бөгөөд тус компаний Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 7.2, 7.3 -т заасны дагуу төслийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээг хийлгэх, төслийг хэрэгжүүлэхийг дэмжж байгааг маань хүлээн авна уу.

ЗАСАГ ДАРГА

X.НЭХИЙТ

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ
ХАНБОГД СУМЫН НОМГОН БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН
ХУРЛЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2021 оны 10 сарын 20 өдөр

Дугаар 13/15

Ханбогд

Байгаль орчны нөлөөллийн
нарийвчилсан үнэлгээний тайланг
хэлэлцсэн тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1 дэх заалт, “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээнд олон нийтийн оролцоог хангах тухай журам”-ын 2.8 дахь заалтыг тус тус үндэслэн Багийн Иргэдийн Нийтийн Тэргүүлэгчдийн Хурлын 2021 оны 10 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцээд ТОГТООХ нь:

1. Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт хэрэгжиж буй Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төсөл болон уг төсөлд “Эко Трэнд” ХХК-ний хийсэн Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүнтэй танилцлаа. Ханбогд сумын Номгон багийн Иргэдийн Нийтийн Тэргүүлэгчдийн Хурлаас татгалзах зүйлгүй.
2. БОННҮ-ний үр дүнд үндэслэн боловсруулсан БОМТ-ний төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг бүрэн ханган ажиллаж, түүний хэрэгжилтийг нутгийн иргэд, нөлөөлөлд өртөгчдөд хяналт тавьж, олон нийтийн оролцоог ханган ажиллахыг багийн Засаг дарга У.Гантөмөрт даалгасугай.

ХУРЛЫН ДАРГА *С. Баярмагнай* С.БАЯРМАГНАЙ

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ХАНБОГД СУМЫН
НОМГОН БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН ХУРЛЫН
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ**

2021 оны 10 сарын 20 өдөр

Дугаар 13/15

Модот хошуу

ХЭЛЭЛЦЭХ АСУУДАЛ

1. Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг танилцуулах

ХЭЛЭЛЦСЭН нь:

“Эко Трэнд” ХХК-ийн мэргэжилтэн Ц. Жанрайдөл, “Клинтек” ХХК-ийн Мөнхсолонго нар хурлыг эхлүүлж, хүн бүрт цаасан хэлбэрээр танилцах материал тарааж өглөө. Мөн танилцуулгыг танилцуулахаар бэлтгэл ажлыг хангав. Төсөл хэрэгжүүлэгч “Клинтек” ХХК-ийн мэргэжилтэн С. Мөнхсолонго нь төслийн танилцуулга, “Клинтек” ХХК-ийн ерөнхий мэдээлэл, төслийн байршил, салхин сэнсний ажиллагааны тухай мэдээлэл, салхин цахилгаан станцыг барих дараалал, барилгын ажлын урьдчилсан хуваарийн талаар мэдээлэл өгөв. Цааш “Эко Трэнд” ХХК-ийн мэргэжилтэн Ц. Жанрайдөл Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангаас танилцууллаа. Үүнд: Судалгааны хамрах хүрээ, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, Байгаль орчин нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээний үйл явц, БОАЖЯ-аас хүлээн авсан Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээ, “Эко Трэнд” ХХК болон “ERM” судалгааны байгууллагуудын товч мэдээлэл, байгаль орчин нийгмийн суурь судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажил болон судалгааны үр дүнг танилцууллаа.

Судалгааны үр дүнд агаарын чанарын суурь үзүүлэлт сайн, дуу шуугианы түвшин Монгол улсын зөвшөөрөх хэмжээнээс доогуур байгаа гэсэн мэдээлэл өгөв. Харин газрын доорх усны хувьд 6 худгийн дээжээс 2-т нь “цахилгаан дамжуулах чанар” зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтэрсэн байгааг онцлов. Хөрсөн бүрхэвчид хийсэн хэмжилтээр мөнгөн ус, хүнцэлийн агууламж стандартад заасан хэмжээнээс бага байсан байна. Ургамлын хээрийн судалгаагаар нийт 47 зүйлийн ургамал бүртгэгдсэнээс нэн ховор-5, ховор-2 ургамлыг бүртгэсэн байна. Сээр нуруугүйтэн эхний судалгаагаар 7 овогт хамаарах 8 төрөл, хоёр дахь судалгаагаар 6 овгийн 7 төрлийн сээр нуруугүйтэн бүртгэсэн бол шувууны судалгаагаар нийт 12 багийн 63 зүйлийн 4881 бодгаль нийт 9 сарын хугацаанд бүртгэгдсэн тухай мэдээлэл өглөө. Хөхтөн амьтдын судалгааг цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаас 2 км, төслийн талбайгаас 10 км зайд хийж гүйцэтгэсэн байна. Мөн нийгэм эдийн засгийн суурь судалгааны үр дүн, судалгаанд хамрагдсан иргэдийн төслийн талаарх ойлголт, эерэг сөрөг нөлөөлөл, хүлээлт зэргийг танилцууллаа. Түүх соёлын өвтэй холбоотойгоор угсаатан зүй, археологи, палеонтологийн судалгааны үр дүнгийн талаар танилцуулга хийлээ. Оролцогч талуудтай хийсэн уулзалтуудыг танилцууллаа.

Төслийн холбогдолтой болзошгүй эерэг, сөрөг нөлөөллүүдийг танилцуулж, сөрөг нөлөөллүүдийг хэрхэн бууруулах арга замуудыг дурдав. Үүнд:

-Барилгын үе шатанд:

Газар шорооны ажлын дараа нөхөн сэргээлтийг хийх, хог хаягдлын менежмент, стратеги боловсруулж ажиллах, машин механизм, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг тогтмол гүйцэтгэх, ховор ургамал, ан амыдад нөлөөлөл үзүүлэхээс зайлсхийх, тогтсон замуудад бага хурдтай зорчих, бага дуу шуугиантай машин механизм ашиглах, говийн бага ДЦГ-ын захиргаатай хамтран ажиллах, түүх соёлын өв дурсгал санамсаргүй байдлаар олдсон тохиолдолд авах арга хэмжээний талаар мэдлэгтэй болгох

-Үйл ажиллагааны үе шатанд:

Тогтоосон авто замын дагуу тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг зохицуулах, цахилгааныг дамжуулах агаарын шугамд шувуу үргээгч систем суурилуулах, нутгийн иргэдийг ажилд авах хүний нөөцийн бодлого хэрэгжүүлэх, төсөлтэй холбоотой санал гомдол барагдуулах процессыг төсөл хэрэгжүүлэгч “Клинтек” ХХК-ийн мэргэжилтэн С. Мөнхсолонго танилцуулж, санал хүсэлтийг хүлээн авах хаяг, холбогдох мэргэжилтний мэдээллийг өгөв.

“Эко Трэнд” ХХК-ийн мэргэжилтэн Ц. Жанрайдөл Өмнөговь аймгийн онцгой комиссын шийдвэрийн дагуу халдвар хамгаалалтын дэглэм баримтлан Номгон багийн иргэдтэй хэсэгчлэн уулзаж, Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн БОННУ-ний тайланг танилцуулсан ба нийт 44 иргэн мэдээлэл авсан тухай мэдээлэл өгөв. Иргэдийн хувьд уг төслийн талаар мэдээлэлтэй байна. Иргэдээс ирсэн асуултуудаас дараах асуултуудыг онцлон хэлэв. Үүнд:

Төслөөс бий болох цахилгааныг ямар хүмүүс хэрэглэх вэ? Зөвхөн Ханбогд сумын иргэд хэрэглэх үү? Төв замаас төслийн талбай хүрэх 3 км сайжруулсан замд малын гарам хийх үү? Сэнсний доор өргөст тор байх уу? Мал, амьтан өргөст торонд гэмтэх аюултай байдаг. Төслөөс иргэдэд ирэх давуу тал юу байгаа вэ?

Эдгээр асуултуудад зохих хариултуудыг өгсөн бөгөөд иргэдийн хувьд төслийн эерэг, сөрөг нөлөөллийн талаар мэдээллийг авч төслийн үйл ажиллагааг суманд хэрэгтэй гэж үзэж буйгаа илэрхийлсэн тухай танилцууллаа.

АСУУЛТ ХАРИУЛТЫН ХЭСЭГ:

Асуулт - Номгон багийн иргэд салхин сэнсний ажиллагааны талаарх ямар мэдлэгтэй байна вэ?

Хариулт-Жанрайдөл: Малчдын хувьд БНХАУ-ын нутаг дэвсгэр дээр байрлах салхин сэнснүүдийг харж байсан мөн Цогтцэций суманд байрлах салхин сэнсийг олон удаа харж байсан учир салхин сэнсний талаар тодорхой ойлголттой болсон байна.

Асуулт - Төслийн ажлын багт нутгийн иргэдээс илүүтэй хамрагдуулах боломжтой юу?

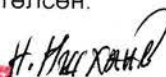
Хариулт - Мөнхсолонго: Төсөл хэрэгжих үед шаардагдах ажлын байранд бид нутгийн иргэдэд нээлттэй хамрагдах боломж олгоход анхаарч ажиллана. Мэдээж ажил мэргэжлээс хамаарч тавигдах шалгуур үзүүлэлтүүд байна.

Санал - ИНХ-ын дарга С.Баярмагнай: Номгон багийн иргэд төслийн талаар болон төслийн БОННУ-ний тайлангийн талаар бүрэн мэдээлэл авсан, ойлголттой байгааг харлаа. Иргэдээс ирүүлсэн санал, асуултуудтай танилцлаа. Уг төсөлтэй холбоотой татгалзах зүйлгүй байхгүй.

Санал - Номгон багийн Засаг дарга У.Гантөмөр: Номгон багийн Иргэдийн Нийтийн Хурлын тэргүүлэгчдээс болон багийн даргын хувьд татгалзах зүйлгүй.

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

“Эко Трэнд” ХХК-ийн мэргэжилтэн

Н.Ишханд

Хянасан:

ИНХ-ын дарга

С.Баярмагнай

**ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ
ХАНБОГД СУМЫН ЖАВХЛАНТ БАГИЙН ИРГЭДИЙН НИЙТИЙН
ХУРЛЫН ХУРАЛДААНЫ ТОГТООЛ**

2022 оны 09 сарын 26 өдөр

Дугаар 3/01

Ханбогд сум

**Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан
үнэлгээний тайланг хэлэлцсэн тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 23.1.6 дэх заалт Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.8 дахь заалтыг тус тус үндэслэн багийн иргэдийн нийтийн хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Клинтек ХХК-ийн хэрэгжүүлж буй Ханбогд салхин цахилгаан станцын төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн үр дүнг иргэдэд хэлэлцүүлж дэмжсэнийг баталсугай.
2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу "Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоогдсон сөрөг нөлөөллүүдийг арилгах, бууруулахад энхаарч, иргэдээс гаргасан саналуудыг харгалзан үзэж, холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм, журамд нийцүүлэн ажиллахыг төсөл хэрэгжүүлэгч Клинтек ХХК-д үүрэг болгосугай."

ХУРАЛДААН ДАРГАЛАГЧ

Н.ШИРНЭН

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт байгуулах “102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц” төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний танилцуулга

2022 оны 09 сарын 26-ны өдрийн 15.40 цаг

Хурлыг Жавхлантаг багийн засаг дарга Жамбалсанжид нээж үг хэлэв. Иргэдийн хурлын дарга Ширнэн хурлын дэгийг танилцуулснаар хурлыг эхлэв.

Ханбогд салхин цахилгаан станцын төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг Экотрэнд ХХК-ийн байгаль орчны зөвлөх Энхтулга танилцуулав.

Асуулт 1. Малчин Ө.Баттогтох: Байгаль орчин нөлөөллийн байдлын үнэлгээг ямар компаниар хийлгэсэн бэ? Нөхөн сэргээлтэд мөнгө тавигдсан үү? Тайланд гарч байгаагаар нөхөн сэргээлтийн мөнгийг тусад нь тавиагүй байна, энэ нь буцаад хэцүү байдлыг үүсгэдэг. Компаниуд сайхан юм яриад л ажлаа бүтээгээд хаяад явчихдаг. Малчид бидний зүгээс газар нутгаа сэргээж, буцаагаад хэвийн байдалд оруулахыг л хүсдэг. Манай нутгийн хувьд үүл уурхайд нухлуулсан халширсан.

Хариулт. Энхтулга: Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээг Экотрэнд ХХК хийсэн. Нөхөн сэргээлтийн төсвийг барилгын үйл ажиллагааны зардал болон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан.

Асуулт 2. Малчин Эрдэнэбаяр: Сэнс барих газрыг аль багт хамаарах вэ? Багийн заагийн тухай хэлж өгвөл сайна байна. Сэнс барих газрын ердөө 3 км нь Номгон багийнх, бусад нь манай багийн газар нутаг гэж бодож байна. Бид нарт яг газар нутгийн нэрээр газрын нэршилийг хэлээд тайлбарлаж өгнө үү? Жавхлантаг багийн нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын 57.4 км-ийн зургаа сайн тайлбарлаж өгнө үү?

Хариулт. Энхтулга: Тухайн газар нутгийн нэр нь Замт гэдэг газар. Зурагт тусгаж тайлбарлаж өгсөн.

Хариулт. Клинтек ХХК, Төмөрбат: Салхин цахилгаан станц нь Оюутолгой уурхайн өмнөд кэмпийн зүүн талд баригдаж, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам нь хойшоогоо Оюутолгой дэд станцад холбогдоно.

Асуулт 3. Малчин Эрдэнэбаяр: 12 км.кв талбай дээр 24 ширхэг сэнс барина гэсэн. 2009 онд 60 мянган га газар гэж яригдаж байсныг бодоход багасаад 12 км.кв болсныг сонсоход таатай байна. Гэхдээ 12 км.кв газар нутгийн хувьд олон малын бэлчээр, малчдын бүүж сүүх нутаг болно. Энэ тухайд юу гэж тайлбарлах вэ?

Хариулт. Энхтулга: Энд хашаалахгүй, мал бэлчдэгээрээ бэлчинэ. Барилгын ажил явагдах хэсгүүдийг аюулгүй байдлын үүднээс түр хашна.

Хариулт. Клинтек ХХК, Төмөрбат: Манай компаний барих гэж байгаа салхин станц нь 102 мвт цахилгаан үйлдвэрлэнэ, Цогтцэцийн станцаас өндөр хүчин чадалтай. Салхин сэнсийг хашаалахгүй учир малчид зэрэгцээд малаа маллаад тариа ногоогоо тариалаад явах боломжтой.

Асуулт 4. Дэндэвсамба: Төсөл хэрэгжүүлэгч болон байгаль орчны үнэлгээний тайлан боловсруулагч компани хоёрыг ялгаж салгамаар байна. Одоо энэ хурлаар зөвхөн 56.4 км урттай цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын талаар арилцана гэж ойлгож байна. Трассын дагуу археологи хийсэн үү? Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нөхөн сэргээлтийн зардал орсон үү?

Хариулт Энхтүлгэ: Төсөл хэрэгжүүлэгч археологийн судалгааг хийлгэсэн. Нөхөн сэргээлтийн зардлыг барилгын үйл ажиллагааны зардалд тусгасан, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан.

Асуулт 5. Малчин Цагаан: Цахилгааны шугамыг тавихыг дэмжихгүй байна. Олон зам харгуй малчдын амьдралд багадаагүй. Төмөр зам, трассын зам, хатуу хучилттай зам, сайжруулсан зах гээд байгаа малчдын амьдралд сөртөөр нөлөөлж байна. Хавар намрын улиралд тоос шороо босоод хэцүү байдаг. Энэ төсөл яг ямар үр ашигтай болоод үүнийг хэрэгжүүлэх гээд байна вэ? Малчид сайн бодож хэлэлцэж саналаа хэлэх хэрэгтэй байх шүү.

Асуулт 6. Малчин Долгормаа: Салхин сэнс малчдад ямар өгөөжтэй вэ? Өмнөх хохирол бид нарт зөндөө байна. Зам тавьж нүх ухаад нөхөн сэргээлт хийхгүй орхидог. Ухсан нүхэнд мал унаж үхэж байна.

Хариулт Клинтек ХХК, Төмөрбат: Улсын эрчим хүчний салбар ачаалал өндөртэй байгаа. Хүлэмжийн хийн ялгарал бүүрч, уур амьсгалын өөрчлөлтөд нөлөөлөхүйц агаарын бохирдол бүүрнэ гэх мэтээр бидэнд болон улс оронд үр ашигтай.

Асуулт 7. Малчин Сүрэнхорол: 57.4 км агаарын шугамын ажлыг хийхийн тулд нүх ухах байх. Компаниуд нүхээ ухаад торон хашаа татахгүй орхисноос мал унаж үхдэг. Компани хамгаалалтаа сайн хийгээгүйгээс мал нүхэнд орж үхэх гэх мэтээр хохирол учирвал малчдад ямар нөхөн төлбөр баталгаа өгөх вэ гэдгээ тодруулах хэрэгтэй. Ухсан нүхийг хэн хариуцаж, хэрхэн яаж эргэх холбоотой байх, ямар амлалт өгөх вэ гэх мэтийг тодруулж өгчө үү?

Хариулт Энхтүлгэ: Таны ярьсан эрсдэлүүдийг бууруулах арга хэмжээг осол аваарын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан. Төсөл хэрэгжүүлэгч жил бүр байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг батлуулж биелэлтийг хянуулна.

Хариулт Клинтек ХХК, Төмөрбат: Нарийвчилсан үнэлгээг хийсэн байгаль орчны үнэлгээний зөвлөх компанийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмжийн дагуу ажиллана. Иймд агаарын шугамыг малчдад аль болох төвөг учруулахгүй, сөрөг нөлөө бага байхаар тооцож одоо байгаа хатуу хучилттай зам нь дагуу байхаар тооцож төлөвлөөд явж байна. Манай компанийн зүгээс гомдол барагдуулах механизм аар дамжуулж малчдын санал гомдлыг хүлээн авна.

Асуулт 8. Малчин Шинээ: Цахилгааны Оюутолгойд нийлүүлэхүү? Барьж дуусаад улсад хүлээлгэж өгөхүү? Ашгийг ямар компани авах вэ?

Хариулт Клинтек ХХК, Төмөрбат: Цахилгааныг Оюутолгой дэд станцад буюу улсад нийлүүлнэ. Энэ нь Оюутолгой ХХК-ийн дэд станц биш, станц бүр өөрийн нэр байдаг бөгөөд Оюутолгойн хажууд учраас ийм нэртэй байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл төвийн эрчим хүчний системд цахилгаанаа нийлүүлнэ гэсэн үг. Энэ төслийг хэрэгжүүлснээр Хятад улс руу урсаж мөнгөн урсгалыг Монгол улсдаа үлдээх авах боломжтой юм. Ашгийг үйлдвэрлэсэн эрчим хүчийг тээвэрлэж төвийн системд нийлүүлж байгаа Клинтек компани авна. Төслийн санхүүжилтийг Германы WPD компани хийж байгаа юм.

Санал 9. Дэндэвсамба: Эрчим хүчийг өртөггүйгээр байгалийн нөөцийг ашиглаад үйлдвэрлэх нь улсад ашигтай. Малчид ч гэсэн мал аж ахуйн төсөл хэрэгжүүлж байгаа. Гол нь орон нутагт байгаа олон төслүүд үялдаа холбоогүй байгаад байна. Жишээдбэл Цагаансуваргын цахилгаан дамжуулах шугамын дагуу нүх ухаад шонгоо суулгаагүй орхисноос болж мал орж үхээд байгаа учир малчид

дүргүйцэж байна. Менежментийн төлөвлөгөөг жил бүр хэлэлцдэг учир малчид ч хянах боломжтой, мэдээллийг сайн өгөх хэрэгтэй.

Асуулт 10. Ширнэн, Төсөл байрлах газрын нэрийг тодорхой болгох хэрэгтэй, малчдаас асууж газар нутагийг орон нутгийн наршлээр хэлэх боломж байна.

Хариулт Клинтэк ХХК, Төмөрбат: Гомдол барагдуулах механизмыг компани олон улсын стандартын дагуу боловсруулсан. Багийн даргад энэ системийг хэрэгжүүлэх заавар зэргийг үлдээнэ. Та бүхэн танилцаарай.

Асуулт 11. Малчин Сүрэнхорол: 3.6 км зам хатуу хучилттай зам гэсэн, энэ нь төв кэмп рүү явах зам юм уу? 24 сэнс рүү очих 24 зам гарна байх, үүнтэй холбоотой үхсан нүхний асуудал гарна. Тэгхээр мал эндсэн тохиолдолд малчид компани хамтарсан хариуцлагын гэрээг эхнээс нь байгуулж болохгүй юу?

Хариулт Клинтэк ХХК, Төмөрбат: 3.6 км зам нь төслийн талбай руу явах зам. 24 сэнсний тухайд төслийн талбай дотор салхин сэнсний засвар үйлчилгээг хийх 24 км дотоод зам барина.

Багийн дарга Жамбалсачжид: Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд компани орон нутагт хийхээр төлөвлөсөн зүйлс байна уу?

Хариулт Клинтэк ХХК, Төмөрбат: Одоогоор шууд хэлж чадахгүй байна. Та бүхэн гомдол, санал хүлээн авах механизмар дамжуулан саналаа хэлбэл бид хамтарч ажиллахад бэлэн.

Малчин

Хөгжлийн тал дээр хамтран ажиллаж болохуу? Олон замаа яаж нөхөн сэргээх вэ? Трассын дагууд ажиллахдаа малчидтай хамтрах хэрэгтэй. Малчид бид нар тэр шугамаас тог авч болохуу?

Хариулт Клинтэк ХХК, Төмөрбат: Болноо. Та бүхэн саналаа хэлбэл бид санал гомдол барагдуулах механизмаар дамжуулан хэрэгжүүлэх боломж байгаа. Харин тог авах тухайд орон нутаг эрчим хүчний эх үүсвэрийг ойртумдад ирчихсэн учир түүнийг ашиглах боломж ойртож байна гэж үзэж байна.

Тэмдэглэл хөтөлсөн :

Хянасан

Т.Сүмжидмаа

Н.Ширнэн

Хавсралт 8 Ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн хуулбар

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ

УСНЫ ГАЗАР

Чингүнжавын гудамж, 2 дугаар хороо,
Баянгол дүүрэг, Улаанбаатар хот, 16050
Утас/Факс: (976-51) 26 55 78,
Цахим шуудан: office@water.gov.mn,
Цахим хуудас: www.water.mn

2022.05.13 № 04/552

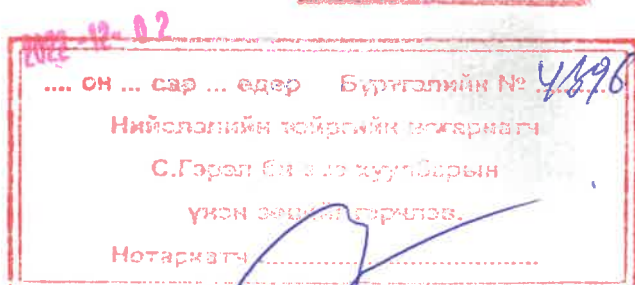
танай 2022.04.21-ны № 0421/01 -т

“ЭКО ТРЭНД” ХХК-Д

“Усны тухай” хуулийн 16¹.4.10 дахь заалтыг үндэслэн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт “Клинтек” компанийн байгуулах “102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц” төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, холбогдох бусад материалыг судлан үзээд усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт 2 хуудастай.

УСНЫ НӨӨЦИЙН
ХЭЛТСИЙН ДАРГА Т.БОЛДБААТАР

УСНЫ АШИГЛАХ БОЛОМЖИТ НӨӨЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2022 оны 05 дугаар
сарын 13-ны өдөр

Дугаар-129

Улаанбаатар
хот

1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага:

"Клинтек" ХХК, улсын бүртгэлийн дугаар: 9011138122, регистрийн дугаар: 5204143, холбоо барих утасны дугаар: 70110546, 95113310

2. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ боловсруулсан аж ахуйн нэгж, байгууллага:

"Эко трэнд" ХХК, холбоо барих утасны дугаар: 95958006

3. Төслийн нэр, байршил:

102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станц төсөл нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжих бөгөөд Галба-Өөш-Долоодын сав газарт хамаарна.

4. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний нэр, төрөл, зориулалт:

Төсөл хэрэгжүүлэгч компани нь эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрлийг (№28/2008) Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос 2008 онд авсан ба 2020 онд сунгуулсан.

5. Төслийн хүчин чадал, ажиллах горим:

24 ширхэг Vestas V-150 маркийн салхин турбиныг (тус бүр 4.3МВт чадал бүхий) суурилуулна. Салхин турбины гол баганын өндөр 105 м, нийт хүчин чадал нь 102МВт байх бөгөөд төслөөр нэвтрэх зам, дотоод зам, краны платформ, салхин цахилгаан үүсгүүрийн суурь, Галба дэд станц, хяналтын байрыг барьж барина. Барилгын ажлын үе шат нь нийт 14 сар үргэлжлэх (300 хоног) ба нийт 350 ажилтантайгаар ажиллана. Ашиглалтын үе шатанд нийт 20 ажилтан ажиллана.

6. Усны эх үүсвэр, байршил:

Төслийн усны хэрэглээг Ханбогд сумын Зүүн замтын кемп орчимд гаргасан өөрийн эзэмшлийн гүний худгаас хангана. Худгийн ундарга 2.0 л/сек, байршил 107° 27' 14.7", 42° 48' 59.6".

7. Ашиглах усны хэмжээ:

Төслийн усны хэрэглээг БОНХАЖ-ын Сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар баталсан "Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм"-оор тооцоход:

Төслийн барилгын ажлын үе шатанд (нийт 14 сар буюу 300 хоног):

Унд ахуйн усны хэрэглээ:

$$350 \text{ хүн} \times 80 \text{ л/хон} = 28.0 \text{ м}^3/\text{хон}$$

Технологийн ус хэрэглээ:

Салхин цахилгаан үүсгүүрийн суурийн бетон зуурмагийн ус хэрэглээ:

$$14,400.0 \text{ м}^3 \times 0.3 \text{ м}^3 = 4,320.0 \text{ м}^3/\text{жил}$$

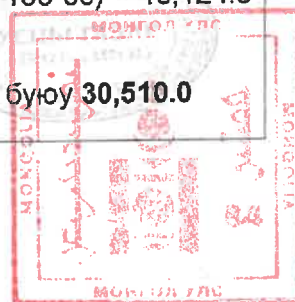
Замын суурийн ус хэрэглээ (дотоод болон гадаад зам):

$$58,591.0 \text{ м}^3 \times 0.08 \text{ м}^3 = 4,687.3 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Тоосжилт дарах усны хэрэглээ (дотоод болон гадаад зам):

$$117,183.0 \text{ м}^2 \times 2 \text{ л} = 43.7 \text{ м}^3/\text{хон} \text{ (жилд услах хоногийн тоо 56)} = 13,124.5 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Барилгын ажлын үе шатанд нийт усны хэрэглээ **101.7 м³/хон буюу 30,510.0 м³/жил.**

Төслийн ашиглалтын үе шатанд (жилд 365 хоног):

Унд ахуйн усны хэрэглээ:

$20 \text{ хүн} \times 80 \text{ л/хон} = 1.6 \text{ м}^3/\text{хон}$ буюу $584.0 \text{ м}^3/\text{жил}$

Төслийн ашиглалтын үе шатанд нийт усны хэрэглээ $1.6 \text{ м}^3/\text{хон}$ буюу $584.0 \text{ м}^3/\text{жил}$.

8. Дүгнэлт:

Төсөл хэрэгжүүлэхэд шаардагдах (хамгийн өндөр ус хэрэглээтэй барилгын ажлын үе шатаар тооцож үзэхэд) $30,510.0 \text{ м}^3/\text{жил}$ ($101.7 \text{ м}^3/\text{хон}$) усны хэрэглээг 2 л/сек ($172.8 \text{ м}^3/\text{хон}$) ундаргатай гүний худгаас хангахад усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ хүрэлцээтэй байна.

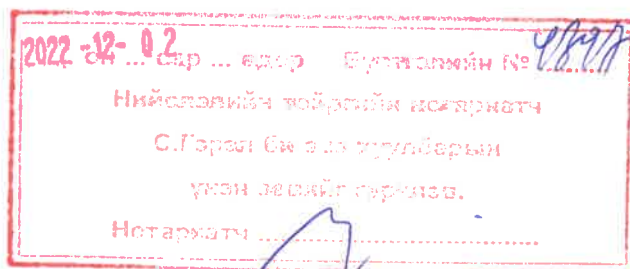
9. Тавих шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж:

Төслийг хэрэгжүүлэхдээ Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2, 28 дугаар зүйлийн 28.4, 30 дугаар зүйлийн 30.1.1, 30.1.3, 30.1.4, 30.1.5, 30.2.2 дэх заалтуудын хэрэгжилтийг ханган ажиллахыг "Клинтек" ХХК-д зөвлөж байна.

УСНЫ НӨӨЦИЙН
ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН

Б.Мөнгөнтуул

Б.МӨНГӨНТУУЛ

2022-12-02

Нийслэлийн тойргийн нотариатч

С.Гэрэл Бягдэлхуулийн

үзэн зөвийг гэрчилэв.

Нотариатч

Хавсралт 9 Техникийн тэмдэглэл. Болор ус компанийн 2022 оны 01 сарын 19-ний өдрийн хувилбар 2.0.

БОЛОР УС ХХК

102 МВт Ханбогд Салхин Цахилгаан Станцын газрын доорхи усны нөөцөд нөлөөлөх нөлөөлөл

ТЕХНИКИЙН ДҮГНЭЛТ

Contents

1) Ерөнхий байдал.....	2
2) Судалгааны ажил.....	2
3) Одоо байгаа худгуудын хүчин чадал.....	4
4) Салхин станцын усны хэрэгцээ, шаардлага.....	5
5) Шинээр гаргах худгууд.....	6

Баримт бичигт гарын үсэг зурах хүснэгт

Компани	Үүрэг	Нэр	Гарийн үсэг	Тамга
Захиалагч	Төслийн техникийн менежер	Р. Рос		
Гүйцэтгэгч	Захирал	Л. Өлзийжаргал		
Гүйцэтгэгч	Гидрогеологич	Д. Хэнмэдхэв		

Баримт бичгийн засварын түүх

Хувилбар №	Гүйцэтгэсэн	Өөрчилсөн огноо	Тайлбар
0.0	Болор Ус ХХК	16-12-2021	Анхны хувилбар
1.0	Болор Ус ХХК	23-12-2021	word саналын дагуу шинэчилсэн хувилбар
2.0	Болор Ус ХХК	19-01-2022	ERM саналын дагуу шинэчилсэн хувилбар

102 МВт Ханбогд Салхин Цахилгаан Станцын газрын доорхи усны нөөцөд нөлөөлөх нөлөөлөл

Болор Ус ХХК -ийн техникийн тэмдэглэл, 2021 оны 12-р сарын 23

1) Ерөнхий байдал

Салхин станц барих газар нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын төвөөс урагш 75 км-т Оюутолгойн хилийн боомт хүрэх замын ойролцоо, хилийн боомтоос хойш 35 км-т оршдог. Монголын говь нутаг нь хүн ам цөөн тархай суурьшсан дэд бүтэц, зам харгүй муу боловч нүүрс, зэсийн нөөц их Тавантолгой, Оюутолгой зэрэг уурхай, ордтой тул улсын экспортын чухал бүсэд тооцогддог. “2010 он Дэлхийн Банкаас /А. Түинхоф ба Буянхишиг/ хийсэн Зүүн өмнөд Говийн газрын дорхи усны үнэлгээ” –д зааснаар говийн усны нөөц нь цор ганц газрын гүний ус бөгөөд эргэн нөхөгдөх чадвар тун хомс гэж заасан байдаг. Газрын дорхи усны тэжээх эх булаг нь хур борооны ус байдаг гэвч говьд жилийн дундаж хур тундас дөнгөж 115-150 мм тул газрын дорхи усны нөхөн сэргэх хурд маш бага буюу дунджаар жилд 1 мм гэж тооцдог¹. Нөхөн сэргээх хурын ус нь газрын дорхи усны гүехэн буюу 20 м хүртэл уст үеийн дээд давхаргуудад эргэлдэх ба багаахан хэсэг нь доод үе 50 м ба түүнээс гүн давхаргын усыг нөхдөг гэж үздэг. Үүнээс үзэхэд хэрэв газрын дорхи усны нөөцөд нөлөөлж буй бол худгийн ялангуяа гүехэн худагт их нөлөөтэй ба худгийн түвшин мэдэгдэхүйц буурна.

2) Судалгааны ажил

Болор ус ХХК 2021 оны 10-р сарын 3-наас 10-р сарын 6-ны хооронд төслийн талбайд усны судалгаа хийсэн. 1990 оноос өмнө тус газарт аймгийн Усны Аж Ахуйг Удирдах Газар (УААУГ)-аас малчдын ус хангамжид зориулж Замт буюу Хаягдсан цооног (№1), Цувираа 3 гүний худаг (№2), Баруун Замт (№3), Цагаан чулуут 2 гүехэн (№4) худгууд гаргасан (Хүснэгт 1). Эдгээр худгийг 3-5 квт чадалтай бага оврын бензин генератор, 1,0-2,0 квт –н насосоор тоноглон байдаг. Энэ худгууд нь цагт 3-4 м³ ус гаргах чадалтай тул малчдын малын тоо, төрлөөс хамаарч хоногт 1-10 цаг ажиллаж 5-30 м³ ус ашиглаж байдаг. Тухайн нутаг нь монголын хамгийн олон тэмээтэй нутаг бөгөөд малчдын олонхи нь ус их уудаг тэмээн сүрэг хариулдаг. Судалгаагаар төслийн ойр хавийн талбайд нийт 13 инженерийн хийцтэй худаг байна.

¹ А. Түинхоф ба Н. Буянхишиг, 2010. Зүүн өмнөд Говийн газрын дорхи усны үнэлгээ. Монголын хэлэлцүүлгийн баримтууд, Ази Номхон Далайн Тогтвортой Хөгжлийн Газар. Вашингтон, ДС: Дэлхийн банк.

Тухайн бүсэд газрын дорхи усны нөөцийн судалгаа хийгдээгүй бөгөөд зөвхөн малчдын хэрэгцээнд ашиглаж ирсэн байна. Харин ОТ-н үүрхайд зориулж 2005 болон 2010 онуудад ОТ хавийн газруудад усны нөөцийн хайгуул хийсэн. Энэ хайгуулын ажлаар Гүний хоолой, Ундайн гол, Галба гэсэн 3 талбайд их гүний /300 м-с их/ усны нөөц олж тогтоосон. Энэ хайгуулаар төслийн талбай хавьд нийт 5 цооног ухснаас №5 ОТ10 цооногийг л автозамын тоос шороог дарахад ашиглах болж бусад №6, №7, №8, №9 нийт 4 цооногийг сумын захиргааны мэдэлд шилжүүлж өгсөн.

Клинтек (№10), Хөх дэрс (№11), Ар ус (№12), Мэнгэ (№13) худгийг малчдын хүсэлтээр хувийн хэвшлийнхэн өрөмдсөн ба малчид усыг зарж мөн өөрийн хэрэгцээнд ашигладаг. Тиймээс дээрх худгууд нь малчдын эзэмшилд байдаг.

Гашуун сухайтын хилийн боомт нь байнгын ажиллагаатай болж суурин байгуулагдсан боловч ойр хавьд нь үндны усны эх булаг байхгүй тул автозамын дагуу төслийн талбай дах худгуудаас сүүлийн 20 орчим жил ус зөөж хэрэглэдэг болоод байна. Нутгийнхан хилийн боомтын хэрэгцээнд зориулж эдгээр цооногт барилга барьж хамгаалан том хүчин чадлын мотор, насосоор тоноглон усаа зарж байгаа. Хилийн боомтын үйл ажиллагаа өргөжихийн хамт зам, барилга байгууламжийн барилгын усны хэрэгцээ шаардлага ихэсч байна. Гэсэн хэдий ч цар тахлын хязгаарлалтын улмаас хилийн бүс дэх бүх үйлчилгээний байгууллагуудын үйл ажиллагаа хаагдсан тул усны хэрэглээ ердийн өдрийн хэрэглээнээс хамаагүй бага байв. Одоогийн усны хэрэглээг худаг өмчлөгчдөөс асуумж авсаны дагуу тогтоосон болно. (Хүснэгт 1-ийг харна уу).

Зураг №1. Зам, барилгын ажилд ус авахаар дараалалд зогссон автоцистернүүд

Болор ус ХХК, 15-4-29-р байр. 3р баг,
Даланзадгад хот, Өмнөговь аймаг

Хүснэгт 1: Төслийн талбайн ойролцоох худгууд

№	Худгийн нэр	Солбицол X	Солбицол Y	Ухаж гаргасан он	Гүн	Гаргасан компани	Өдрийн дундаж ашиглалт	Тухайн үеийн ашиглалт ¹
[-]	[-]	[WGS84 UTM]	[WGS84 UTM]	[-]	М	[-]	[м ³ /өдөр]	[м ³ /өдөр]
1	Замт (хаягдсан)	699662.31	4741951.18	1976	78	УААУГ	0	0
2	Цувираа	709217.85	4747580.37	1976	89	УААУГ	100	20 ²
3	Баруун замт	693242.46	4737696.60	1976	12	УААУГ	60	0 ²
4	Цагаан чулуут	692198.84	4734510.64	1976	9	УААУГ	50	40 ²
5	Т 10-р худаг	696594.31	4739421.36	2005	200	Т	300	100 ³
6	Буланцагаан	705011.20	4741976.06	2005	300	Т	250	20 ²
7	Эрдэнэ баяр	693160.88	4739164.01	2005	250	Т	200	20 ²
8	Шинэ худаг	694930.38	4737569.58	2005	180	Т	250	0 ³
9	Т цооног	696700.46	4735490.76	2005	200	Т	250	0 ³
10	Клинтек	700621.48	4743366.72	2014	62	Их ертөнц	120	0
11	Хөх дэрс	711084.01	4740587.72	2014	60	УААУГ	60	0
12	Ар ус	696967.66	4743090.55	2018	27	Болор Ус	80	0
13	Мэнгээ худаг	694350.47	4741627.85	2019	80	Цэнгэлжаргал	160	0 ³
Total							1880	200

¹ Санал асуулгаар тооцоолсон (утасны дуудлага, нүүр тулсан үүлзэл)

² Малын усалгаа болон хилийн гаалийн өртөөнд

³ Зөвхөн хилийн гаалийн өртөөнд зориулагдсан

3) Одоо байгаа худгуудын хүчин чадал

Төслийн талбай дахь ОТ-н цооногуудын мэдээлэл байхгүй тул малчид, эзэмшигчдийн өгсөн мэдээллийг үндэслэн гүн, ундарга, усны түвшинг тодорхойлсон болно. Малчид хоногт 5-30 м³ ус авч гэр ахуй, малын усан хангамж болон мод, ногоо тариалж байдаг. Ханбогд сум нь улсын хамгийн олон тэмээтэй нутаг бөгөөд 300-800 тэмээтэй малчин зөвхөн малын усанд хоногт 15-30 м³ ус хэрэглэдэг. Гэвч 2005-2010 оны үеэс хилийн боомтоор нүүрс, зэсийн баяжмалын экспорт ихэссэн тул автозам, төмөр зам барих болон ачих буулгах мэт бүтээн байгуулалтын ажилд ус ихээр шаардагдах болсон.

Энэхүү судалгаагаар нийт усны хэрэглээ усны нөөцөд хэрхэн нөлөөлж байгааг тогтоох юм. Судалгаа хийх үед дээрх худгуудаас хоногт дунджаар нийт 200 м³ ус зөөж байсан ба энэ нь нэгд, барилгын улирал дуусч байгаа, хоёрт, малчдын олонхи нь өвөлжөө рүү нүүсэн тул усны хэрэглээ бага үе таарч байгаа. Усны хэрэгцээ өндөр үед эдгээр худгийн бараг тал хувийг зэрэг ашигладаг ба өдрийн нийт дундаж зарцуулалт 200-835 м³ ус болдог.

Болор ус ХХК, 15-4-29-р байр. 3р баг,
Даланзадгад хот, Өмнөговь аймаг

Болор Ус ХХК болон Ус амьдрал ХХК дээрхи худгуудын ундарга, усны түвшин, ашиглалтын одоогийн байдлыг ашиглагчдаас нь асууж тодруулсан. Эдгээр худгаас №4 Цагаан чулуутын худаг 15 м гүн бөгөөд хилийн боомтын ус хангамжинд хамгийн удаан 20 гаран жил ашиглаж байгаа юм. Гэвч энэ худгийн усны түвшин буураагүй ба хоногтоо 30-40 м³ ус өгсөөр байгаагаас үзэхэд одоогийн ашиглалтын хэмжээ нь усны нөөцөд нөлөөлөхгүй байна.

Тус компани №10 Клинтекийн болон №11 Ар ус худгуудыг 24-32 цагийн турш шавхахад усны түвшин болон хүчин чадал нь өөрчлөгдөөгүй ундарга хэвийн байв. Клинтек худгийн ус булингартай байсан тул шүүр эвдэрсэн байх талтай, ундарга нь 2,0 л/сек байлаа. Хуучин №1 замтын цооног усны түвшинээс дор бөглөрч хаягдсанч усны түвшинг 38 м гүнд хэмжилт хийн 45 жилийн өмнөх түвшинтэй харьцуулалт хийхэд усны түвшин өөрчлөлтгүй хэвээр байна. А.Түйнхоф, Н.Буянхишиг нарын өмнөх судалгаандаа говийн гүний усны нөхөн сэргэлт маш удаан, жилд 1 мм-ээр нөхөн сэргээгддэг гэж тооцоолсноор бол тус бүсийн ус ашиглалт өндөр байх нь гүний усны нөөцөд нөлөөлж хамгийн түрүүн хамгийн гүехэнд тооцогдох №4 Цагаан чулуутын худгийн усны түвшин, ундарга буурах юм. Гэвч ийм нөлөө ажиглагдаагүй бөгөөд одоо ч усны түвшин, ундарга нь хэвээр байна. Энэ бүхнээс үзэхэд хилийн боомтын ус ашиглалт өндөр байгаа боловч газар доорхи усны нөөцөд нөлөөлөх нөлөө бараг байхгүй байна.

4) Салхин станцын усны хэрэгцээ, шаардлага

Салхин станцийг барих үед усны хэрэгцээ хамгийн өндөр буюу нийт 30.5 сая л байна. Хүснэгт №2т харуулснаар барилгын ажил нийтдээ 14 сар буюу 2 жил үргэлжлэхээр төлөвлөсөн. Үүнээс усны хэрэгцээг нь хоногоор тооцож үзэхэд:

$30,500,000 \text{ л} / 14 \text{ сар} / 30 \text{ хоног} = 73,000 \text{ л ус буюу хоногт } 73 \text{ м}^3 \text{ л ус барилгын үед шаардлагатай.}$

Энэ нь төслийн талбайн худгийн хүчин чадлын ердөө 3.8% (73/1880, Хүснэгт 1-ийг үзнэ үү) бөгөөд хэрэв усны хэрэглээ хоёр дахин нэмэгдвэл 7.6% байна.

Үүнийг хоногт байх секундээр тооцвол (24 цаг*60 мин*60 сек = 86400 сек) $73,000 \text{ л} / 24 / 60 / 60 \text{ с} = 0,9 \text{ л/сек}$ ундрага шаардлагатай болж байна.

Хайгуулын ажил, гидрогеологийн судалгааны дагуу шинээр гаргах худгийн ундаргыг 2-4л/сек байх боломжтой гэсэн дүгнэлт гарснаас харвал Салхин станцын хэрэглээнд нэмэлт 1 ш худаг шинээр гаргах шаардлагатай. Нөөцөнд нэмж 1 худаг, нийт 2 худаг гаргахад бүрэн хангалттай. Худгийн ус бага тохиолдолд худгийн дэргэд 20-30 м³ багтаамжтай цистерн тавьж нөөцөлж байгаад зөөврийн машин ирэхэд өгч байх нь цаг хэмнэх сайн талтай байдаг.

Болор ус ХХК, 15-4-29-р байр. Зр баг,
Даланзадгад хот, Өмнөговь аймаг

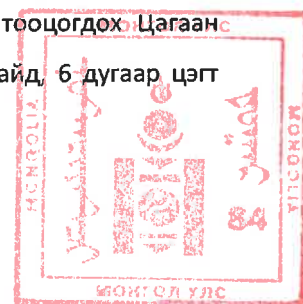
Хэрэглэгч [-]	Хэрэгцээ [-]	Эх сурвалж ¹ [-]	Нэгжийн хэрэглээ [литр]	Нэгж [-]	Тоо [литр]	Хугацаа [өдөр]	Нийт хэрэгцээ [литр]
Кемп	Бүүдал, гуанз, угаалга	#3, Хавсралт 14	80	Хүн/хоног	350	300	8,400,000
Замууд	Замын суурь						
	Замын урт 3.6 км урт х өргөн 5м х өндөр 0.5м	#2, Хавсралт 7	80	м ³ хөрсөнд	8,991		719,309
	Сэнс хүрэх дотор зам: Урт 20км х өргөн 5м х өндөр 0.5м	#2, Хавсралт 7	80	м ³ хөрсөнд	49,600		3,968,013
	Тоос дарих						
	Зам урт 3.6км х өргөн 5м	#7, Хавсралт 13	2	м ²	17,983	56	2,014,065
	Сэнс хүрэх дотор замын урт 19.8 км х өргөн 5м	#7, Хавсралт 13	2	м ²	99,200	56	11,110,435
Суурь	Бетон зуурмагийн үзел	#2, Хавсралт 6	300	м ³	14.400		4.320.000
Дүн							~30.5 сая

Хүснэгт 2: 102 МВт Ханбогд салхин цахилгаан станцын усны тооцоолсон зарцуулалт²

¹ Сайдын тушаал. А/301 Усны хэрэглээний норм. 2015 оны 7 сарын 30

5) Шинээр гаргах худгууд

Салхин станц барих газрын ойр хавьд ундарга сайтай худгийн цэгүүдийг илрүүлж байршил, зай, зам харгуйн боломжоор нь сонгох зорилгоор гидрогеолог, геофизикийн хайгуул хийв. Уг төсөлд шаардлагатай усны хэрэгцээ нь 73м³ /хоног байгаа нь тухайн бүс нутгийн өдөр тутмын нийт усны хэрэглээний дөнгөж 3,8-7,6 хувьтай тэнцүү байна. Үүнээс хамгийн гүехэнд тооцогдох Цагаанс чулуутыг худаг нь авто замын 7 дугаар цэг дээр төлөвлөсөн худгаас 5.5 км зайд, 6 дугаар цэгт төлөвлөсөн худгаас 8.6 км зайд оршдог.

² wpd Asia Solutions GmbH, 2021, Ханбогд усан хангамж, Бремен (Герман).

ТЕХНИКИЙН ДҮГНЭЛТ

102 МВт Ханбогд Салхин Цахилгаан Станцын
газар доорхи усны түвшинд нөлөөлж болзошгүй нөлөөлөл

Энэ зай нь 2 худгийг зэрэг ажиллуулахад нөгөө худгийн ундаргад нөлөөлөх радиусаас (практикт говьд их төлөв 0,2-0,6 км байдаг) хэд дахин их тул бусад худгийн ундаргад нь нөлөөлөхгүй юм. Цагаан чулуутын 4-р худгийг хилийн боомтын үйл ажиллагаанд 20 жил (30-60 м³ ус/хоног) ашиглаж байгаа ч усны ундарга болон усны түвшинд мэдэгдэхүйц өөрчлөлт гараагүй байна. Тэгэхээр шинээр гаргах худгуудаас ашиглах усны нийт хэмжээ тухайн нутгийн нийт усны хэрэглээний 3.8-7.6 хувьтай тэнцүү байгаа нь гүний усны түвшинд төдийлөн нөлөө үзүүлэхгүй.

Хавсралт 10. Бусад холбогдох материал

БАТЛАВ:
ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЕРӨНХИЙ АРХИТЕКТОР

Ц.ЗОЛБОО

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ, ХАНБОГД СУМЫН НОМГОН БАГ
NOMGON BAGH of KHANBOGD SOUM, UMNUGOBI PROVINCE

102МВт-ын ХАНБОГД САЛХИН ЦАХИЛГААН СТАНЦ 102MW KHANBOGD WIND FARM

/ЗАГВАР ЗУРАГ/
/CONCEPT DESIGN/

ЗӨВШӨӨРӨЛЦСӨН

БОЛОВСРУУЛСАН.

Албан тушаал	Нэр	Гарын үсэг	Гүйцэтгэгч	Албан тушаал	Нэр	Гарын үсэг
Өмнөговь аймгийн Газрын Харилцаа, Барилга Хот Байгуулалтын Газрын дарга	П.Золжаргал			"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр	
Өмнөговь аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга	Д.Мөнхтулга		Захиалагч			
Өмнөговь аймгийн Онцгой Байдлын Газрын дарга	Г.Хүрэлбаатар		АРХИТЕКТ	"Клинтек" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал	Ханс-Кристоф Брумберг	

20... ОНЫ ...-Р САРЫН ... НИИ ӨДӨР
ГАРЫН ҮСЭГ:

2022-12-02
... он ... сар ... өдөр Бүртгэлийн № 4894
Нийслэлийн төврийн ногариатч
С.Гэрэл Бишрээ туулбарын
үзэн зэмлэлтэрчлэл
Ногариатч

УЛААНБААТАР ХОТ 2021 ОН

БАТЛАВ:
ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЕРӨНХИЙ АРХИТЕКТОР

ЗӨВШӨӨРӨЛЦСӨН:

Өмнөговь аймгийн Газрын Харилцаа, Барилга Хөтө
Байгуулалтын Газрын мэргэжилтэн
Өмнөговь аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга
Өмнөговь аймгийн Онцгой Байдлын Газрын дарга

ҮНДЭСЛЭЛ.

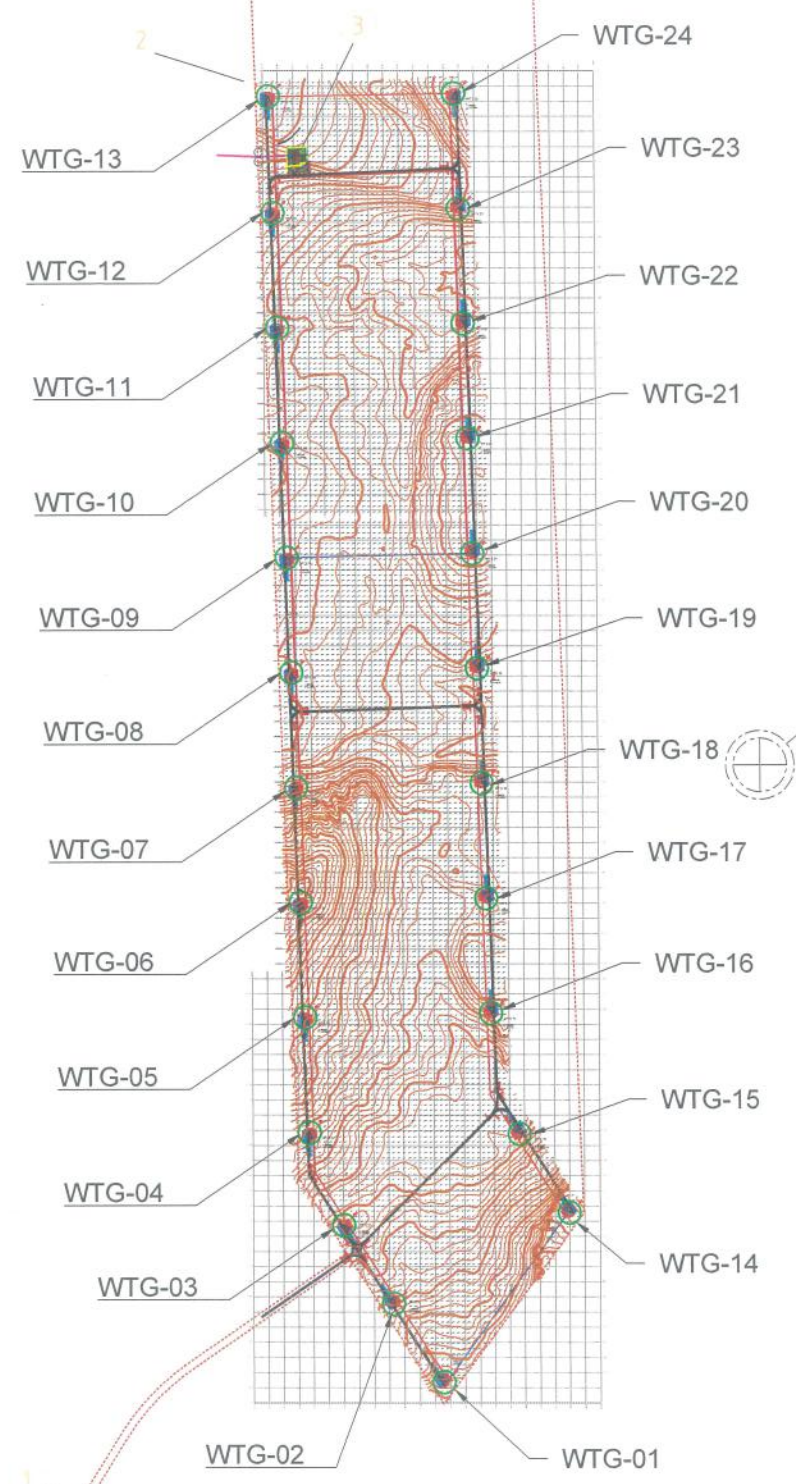
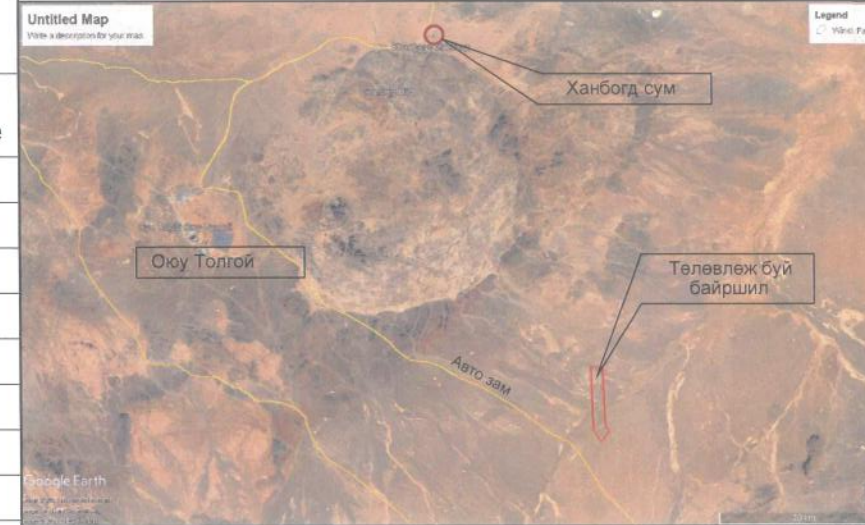
- Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
- "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
- Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
- Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектор төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
BASIS OF DESIGN.
- Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
- Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Нэвтрэх авто зам Access road	Төлөвлөж буй To be built
2.	Салхин сэнс /24ш/ Wind Turbine Generator	Төлөвлөж буй To be built
3.	Дэд станц Substation area	Төлөвлөж буй To be built
4.	Гүний худар Well	Одоо байгаа Existing

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ M1:50000 /GENERAL ARRANGEMENT PLAN

САЛХИН СЭНСНИЙ КООРДИНАТ
"WGS 84 / UTM ZONE 48N"

No	X	Y	Үнэмлэхүй Өндөр/ elevation	Талууд	Урт, м Distance
WTG-01	698513	4739284	961.15	01-02	614.96
WTG-02	698183	4739803	956.95	02-03	615.04
WTG-03	697852	4740321	952.20	03-04	650.84
WTG-04	697628	4740932	955.75	04-05	760.07
WTG-05	697601	4741692	960.10	05-06	759.97
WTG-06	697574	4742451	965.90	06-07	759.97
WTG-07	697548	4743211	955.37	07-08	760.07
WTG-08	697521	4743970	955.97	08-09	759.97
WTG-09	697494	4744730	957.00	09-10	759.97
WTG-10	697468	4745489	957.24	10-11	760.07
WTG-11	697441	4746249	956.26	11-12	759.97
WTG-12	697415	4747009	958.15	12-13	770.07
WTG-13	697388	4747778	963.10	01-14	1400.86
WTG-14	699351	4740407	961.40	14-15	615.04
WTG-15	699021	4740925	951.25	15-16	818.03
WTG-16	698833	4741721	955.00	16-17	759.97
WTG-17	698806	4742481	955.62	17-18	759.97
WTG-18	698780	4743240	955.15	18-19	760.07
WTG-19	698753	4744000	952.65	19-20	759.97
WTG-20	698726	4744760	958.75	20-21	759.97
WTG-21	698700	4745519	958.70	21-22	759.97
WTG-22	698673	4746279	952.75	22-23	760.07
WTG-23	698647	4747038	955.80	23-24	759.97
WTG-24	698620	4747798	953.75	24-13	1232.55

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь
WTG foundation
- Салхин сэнсний эргэлтийн радиус
Rotor diameter
- Салхин сэнсний дугаар
WTG number
- Краны ажиллах талбай
Cranes working area
- Агуулахын хэсэг
Storage area
- Саадгүй бүс
WTG free from obstacles Area
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/
Cable variant-2

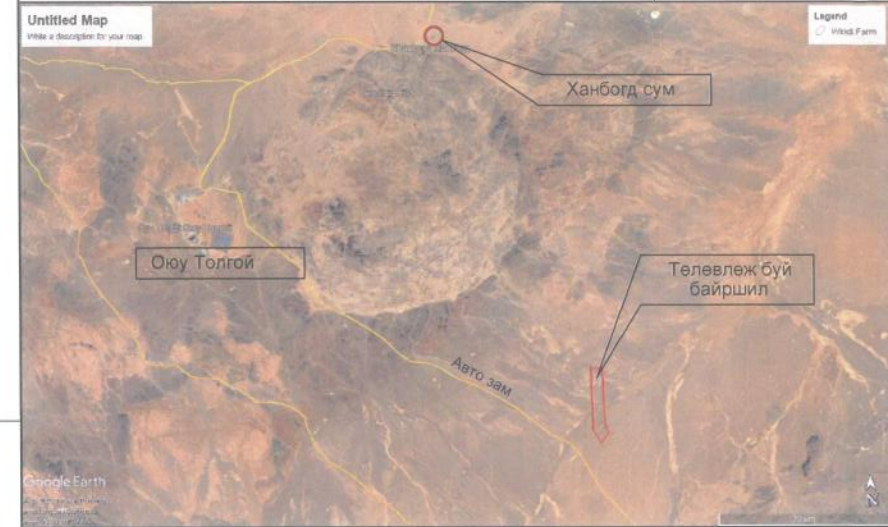
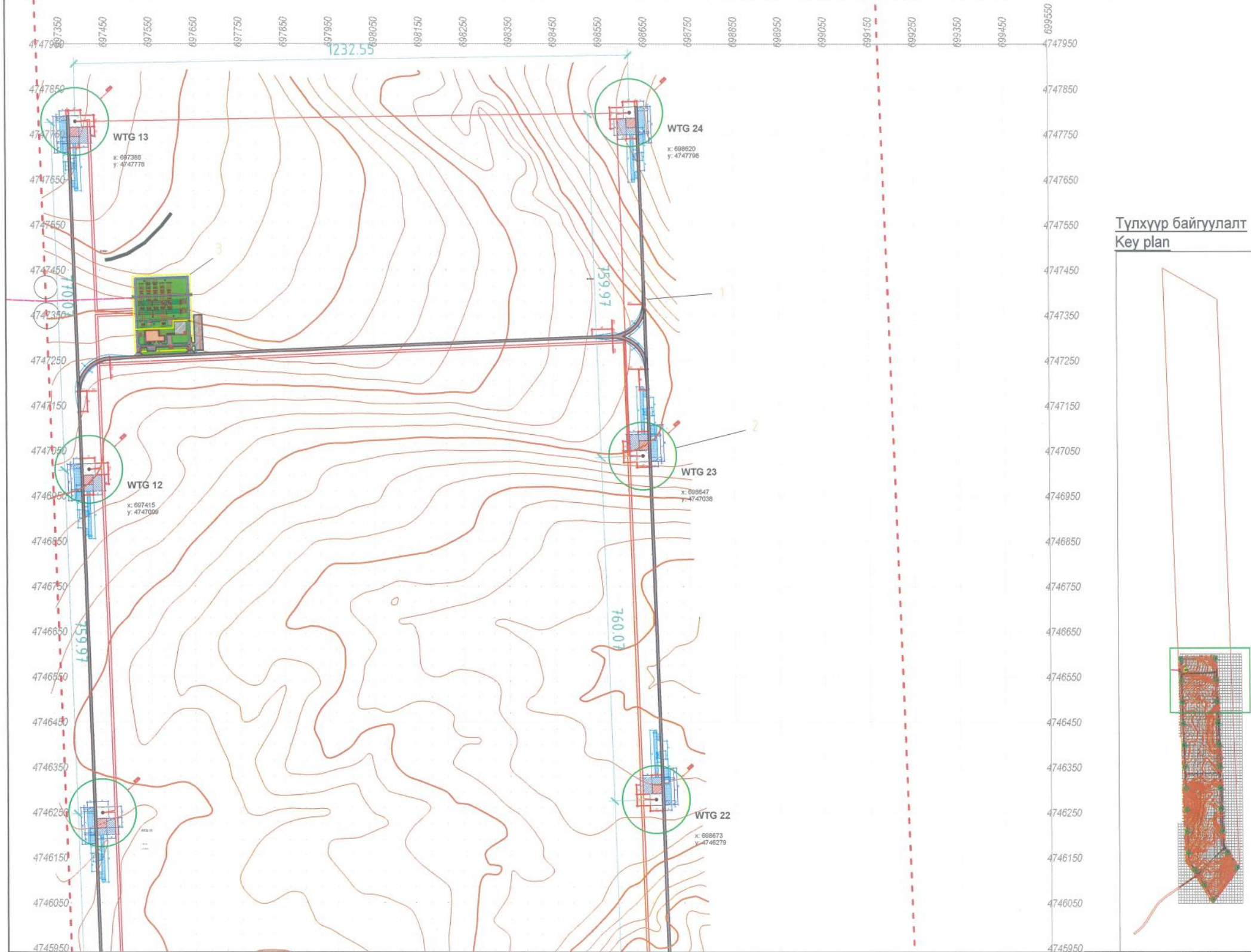
Тайлбар:
Салхин сэнсний суурь суух дээд түвшинг газрын гадаргын үнэмлэхүй өндөрөөр ойролцоогоор тооцов. Суурийн дээд түвшинг салхин сэнсний суурийн зургаас нарийвчилж үзнэ үү.
The top level of foundation is approximated by the absolute height of ground. See the top level of the base in detail for the wind turbine foundation drawing.

	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
	Архитектор	О.Баттөр		M1:50000
	Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		Хуудас 01 2021 он

ҮНДЭСЛЭЛ.
 - Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
 - "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
 - Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
 - Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
 BASIS OF DESIGN.
 - Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
 - Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Дотор авто зам Internal road	Төлөвлөж буй To be built
2.	Салхин сэнс /24ш/ Wind Turbine Generator	Төлөвлөж буй To be built
3.	Дэд станц Substation area	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-1 М1:10000 / SITE PLAN -1

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

	Төлөвлөж буй барилга, байгууламж Office building
	Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь WTG foundation
	Салхин сэнсний эргэлтийн радиус Rotor diameter
	Салхин сэнсний дугаар WTG number
	Краны ажиллах талбай Cranes working area
	Агуулахын хэсэг Storage area
	Саадгүй бүс WTG free from obstacles Area
	Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
	Төлөвлөж буй явган хүний зам Pedestrian pavement
	Төлөвлөж буй авто зогсоол Car parking
	Эдэлбэр газрын хил хязгаар Land boundary line
	Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам Cable external
	Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
	Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/ Cable variant-2

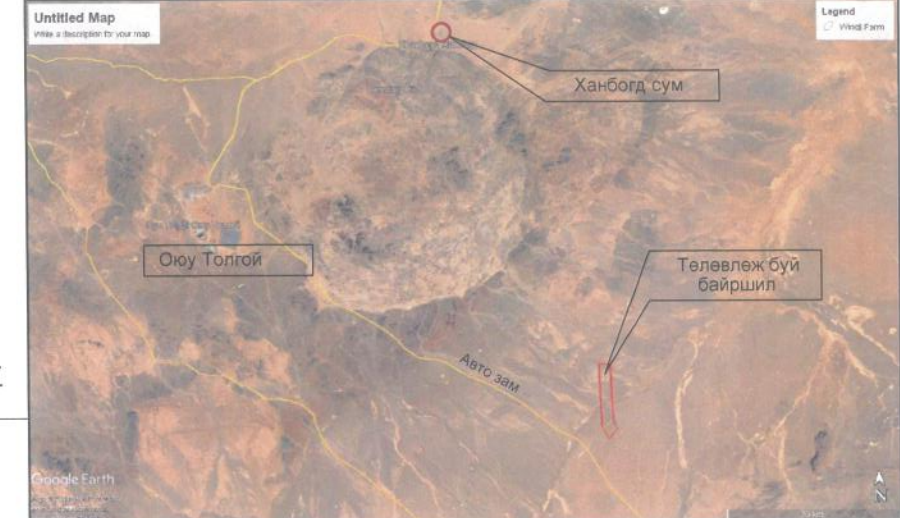
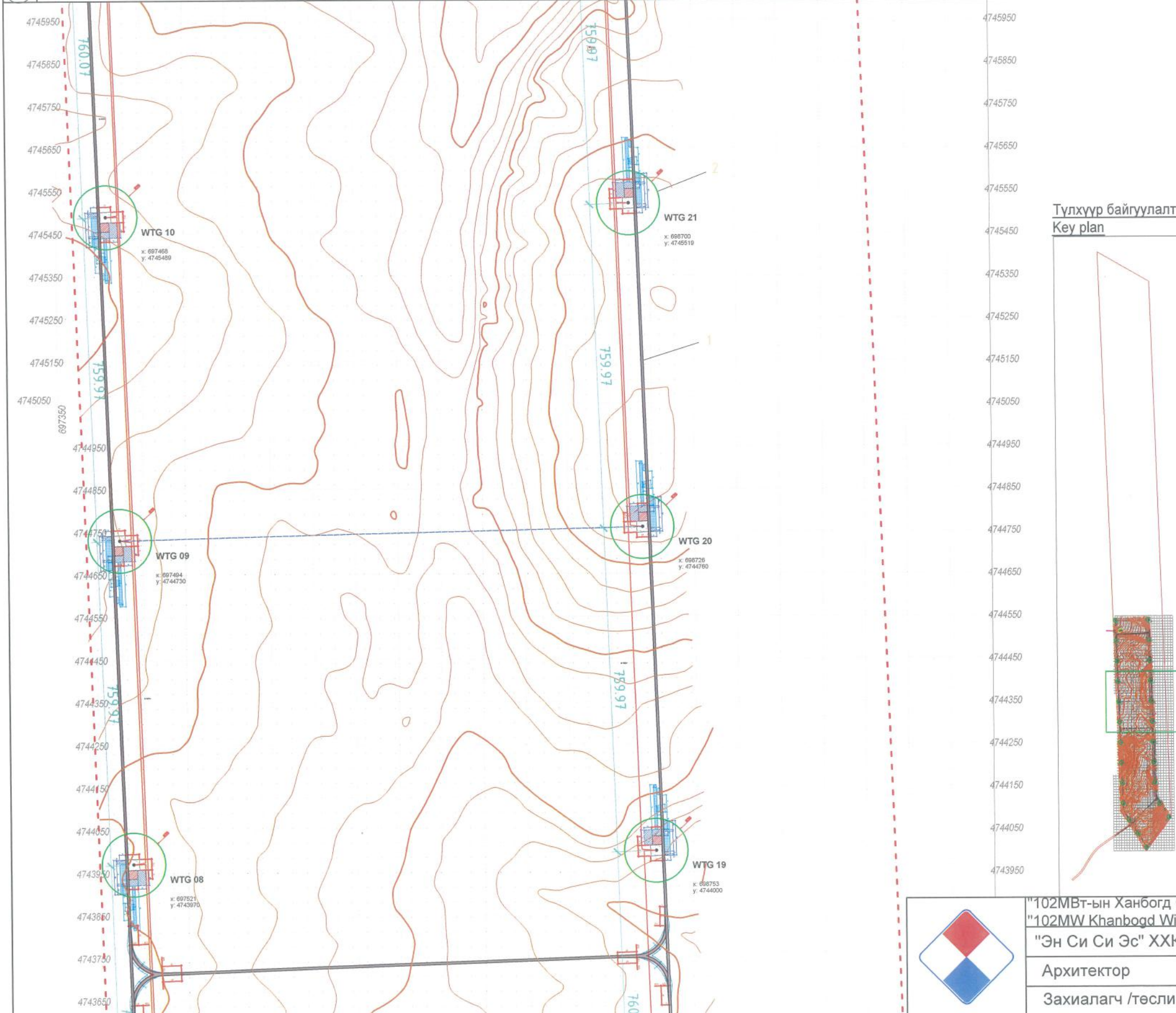

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		М1:10000
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 02
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ҮНДЭСЛЭЛ.
 - Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
 - "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
 - Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
 - Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
 BASIS OF DESIGN.
 - Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
 - Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Дотор авто зам Internal road	Төлөвлөж буй To be built
2.	Салхин сэнс /24ш/ Wind Turbine Generator	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-2 М1:10000 / SITE PLAN -2

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

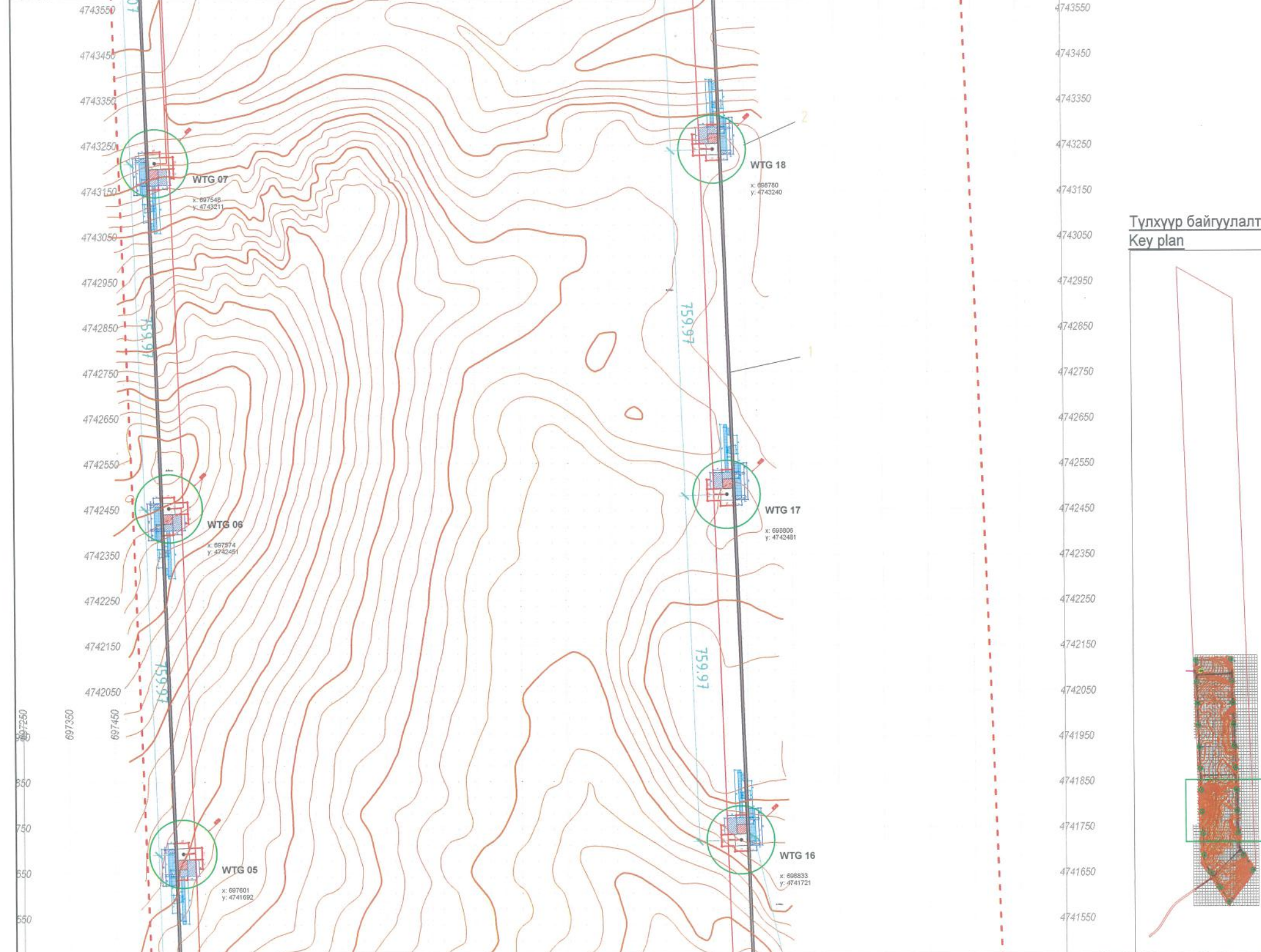
- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь
WTG foundation
- Салхин сэнсний эргэлтийн радиус
Rotor diameter
- Салхин сэнсний дугаар
WTG number
- Краны ажиллах талбай
Cranes working area
- Агуулахын хэсэг
Storage area
- Саадгүй бүс
WTG free from obstacles Area
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/
Cable variant-2

	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
	"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		М1:10000
	Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 03
	Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ҮНДЭСЛЭЛ.
 - Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
 - "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
 - Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
 - Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
 BASIS OF DESIGN.
 - Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
 - Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Дотор авто зам Internal road	Төлөвлөж буй To be built
2.	Салхин сэнс /24ш/ Wind Turbine Generator	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-3 М1:10000 / SITE PLAN -3

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь
WTG foundation
- Салхин сэнсний эргэлтийн радиус
Rotor diameter
- WTG-01 Салхин сэнсний дугаар
WTG number
- Краны ажиллах талбай
Cranes working area
- Агуулахын хэсэг
Storage area
- Саадгүй бүс
WTG free from obstacles Area
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/
Cable variant-2

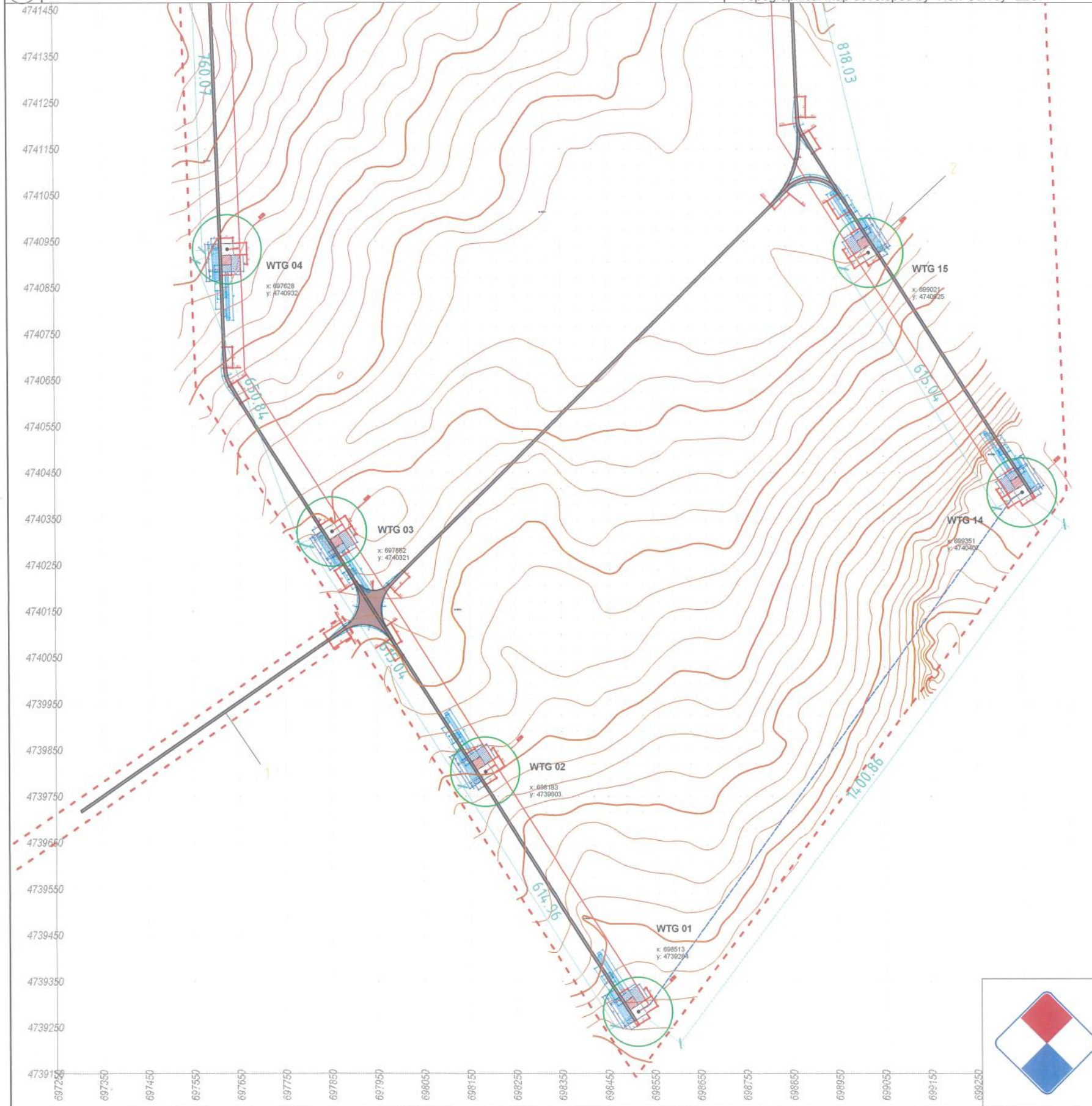

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:10000
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 04
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ҮНДЭСЛЭЛ.
 - Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
 - "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
 - Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
 - Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
 BASIS OF DESIGN.
 - Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
 - Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Нэвтрэх авто зам Access road	Төлөвлөж буй To be built
2.	Салхин сэнс /24ш/ Wind Turbine Generator	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-4 М1:10000 / SITE PLAN-4

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь
WTG foundation
- Салхин сэнсний эргэлтийн радиус
Rotor diameter
- Салхин сэнсний дугаар
WTG number
- Краны ажиллах талбай
Cranes working area
- Агуулахын хэсэг
Storage area
- Саадгүй бүс
WTG free from obstacles Area
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/
Cable variant-2

	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "120MW Khanbogd Wind Farm"		Нэр	Гарын үсэг	Загвар
	"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал		О.Баттөр		M1:10000
	Архитектор		Ч.Цэцэн		Хуудас 05
Захиалагч /төслийн менежер/		Робин Рос			2021 он

БАТЛАВ:
ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЕРӨНХИЙ АРХИТЕКТОР

ЗӨВШӨӨРӨЛЦСӨН:

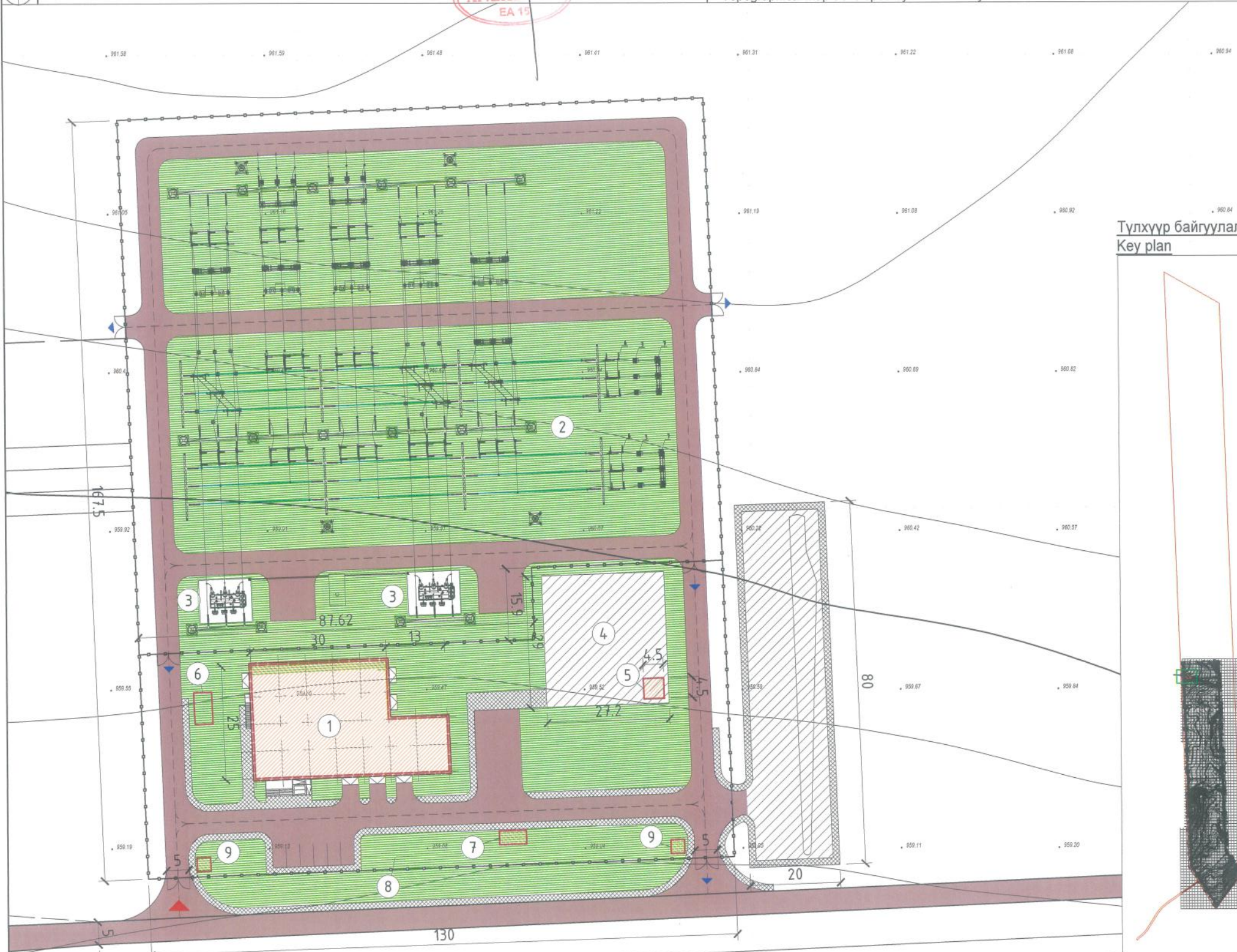
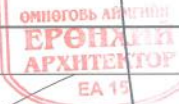
Өмнөговь аймгийн Газрын Харилцаа, Барилга Хот
Байгуулалтын Газрын мэргэжилтэн. /О.Бат-Эрдэнэ/
Өмнөговь аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын дарга /Д.Мөнхтулга/
Өмнөговь аймгийн Онцгой Байдлын Газрын дарга /Г.Хүрэлбаатар/

ҮНДЭСЛЭЛ.

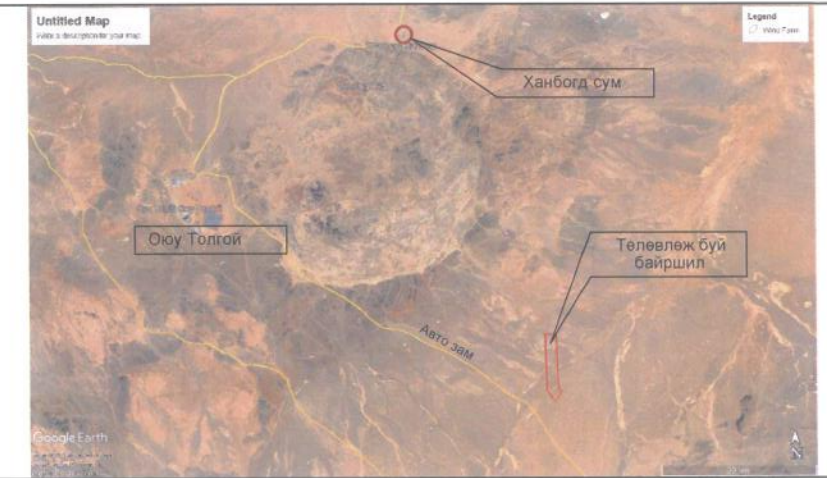
- Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
- "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
- Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
- Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
BASIS OF DESIGN.
- Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
- Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Оффис, удирдлагын байр Office, control building	Төлөвлөж буй To be built
2.	Дэд станц Substation	Төлөвлөж буй To be built
3.	Трансформатор Transformers	Төлөвлөж буй To be built
4.	Засварын талбай Maintenance area	Төлөвлөж буй To be built
5.	Аюултай материал хадгалах хэсэг Hazardous material storage area	Төлөвлөж буй To be built
6.	Бохирын танк Sewage tank	Төлөвлөж буй To be built
7.	Хогийн цэг Trash bins	Төлөвлөж буй To be built
8.	Цуглах цэг Muster point	Төлөвлөж буй To be built
9.	Харуулын пост Security post	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-5 M1:1000 / SITE PLAN-5

БАЙРШЛЫН СХЕМ / LOCATION MAP

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй хашаа
Fence
- Төлөвлөж буй шуудуу
Storm water drainage
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам / Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам / хувилбар-2/
Cable variant-2
- Төлөвлөж буй ногоон байгууламж 14753m2
Greenery
- Гол орц / Main entrance
- Туслах гарц, орц / Sub-entrance

1	Салхин сэнсний тоо	24	5	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний авто зогсоол	1
	Барилгажих талбай			Машин	6
2	Хүчин чадал /ор, сурагч, хүүхэд, суудал/	220/35кВа	6	Рамп, пандусын тоо	1
				ХБИ	1
3	Ил авто зогсоолын тоо	6	7	Сэргээгдэх эрчим хүч ашигласан эсэх	
4	Далд авто зогсоолын тоо		8	Шинэ, шилдэг технологи ашигласан эсэх	
			9	Архитектурын хэв маяг	

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:1000
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 06
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ҮНДЭСЛЭЛ.
 - Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Засаг даргын 2021 оны 06 сарын 22-ны өдрийн А/200 дугаар захирамжаар олгосон Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 4601012007 дугаар бүхий 4000 га газар олголт.
 - "Нью Сурвей" ХХК-ын боловсруулсан дэвсгэр зураг.
 - Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрэм БНБД 30.01.04-ийн 2, 3, 4, 5 зүйлийг үндэслэн ерөнхий төлөвлөгөөний зургийг гүйцэтгэв.
 - Өмнөговь аймгийн ерөнхий архитекторын 2021 оны 12 сарын 23 өдрийн АТД-46-47/21 дугаартай архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг үндэслэв.
 BASIS OF DESIGN.
 - Allocation of 4000 hectares of land with the number 4601012007 in the territory of Khanbogd soum of Umnugovi aimag issued by the Governor of Khanbogd soum of Umnugovi aimag by the order No. A / 200 dated June 22, 2021.
 - Topographical map developed by "New Survey" LLC.

Д/Д	ТОДОРХОЙЛОЛТ	ТАЙЛБАР
1.	Оффис, удирдлагын байр Office, control building	Төлөвлөж буй To be built
2.	Дэд станц Substation	Төлөвлөж буй To be built
3.	Трансформатор Transformers	Төлөвлөж буй To be built
4.	Засварын талбай Maintenance area	Төлөвлөж буй To be built
5.	Аюултай материал хадгалах хэсэг Hazardous material storage area	Төлөвлөж буй To be built
6.	Бохирын танк Sewage tank	Төлөвлөж буй To be built
7.	Хогийн цэг Trash bins	Төлөвлөж буй To be built
8.	Цуглах цэг Muster point	Төлөвлөж буй To be built
9.	Харуулын пост Security post	Төлөвлөж буй To be built

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ-5 М1:1000 / SITE PLAN-5

Түлхүүр байгуулалт
Key plan

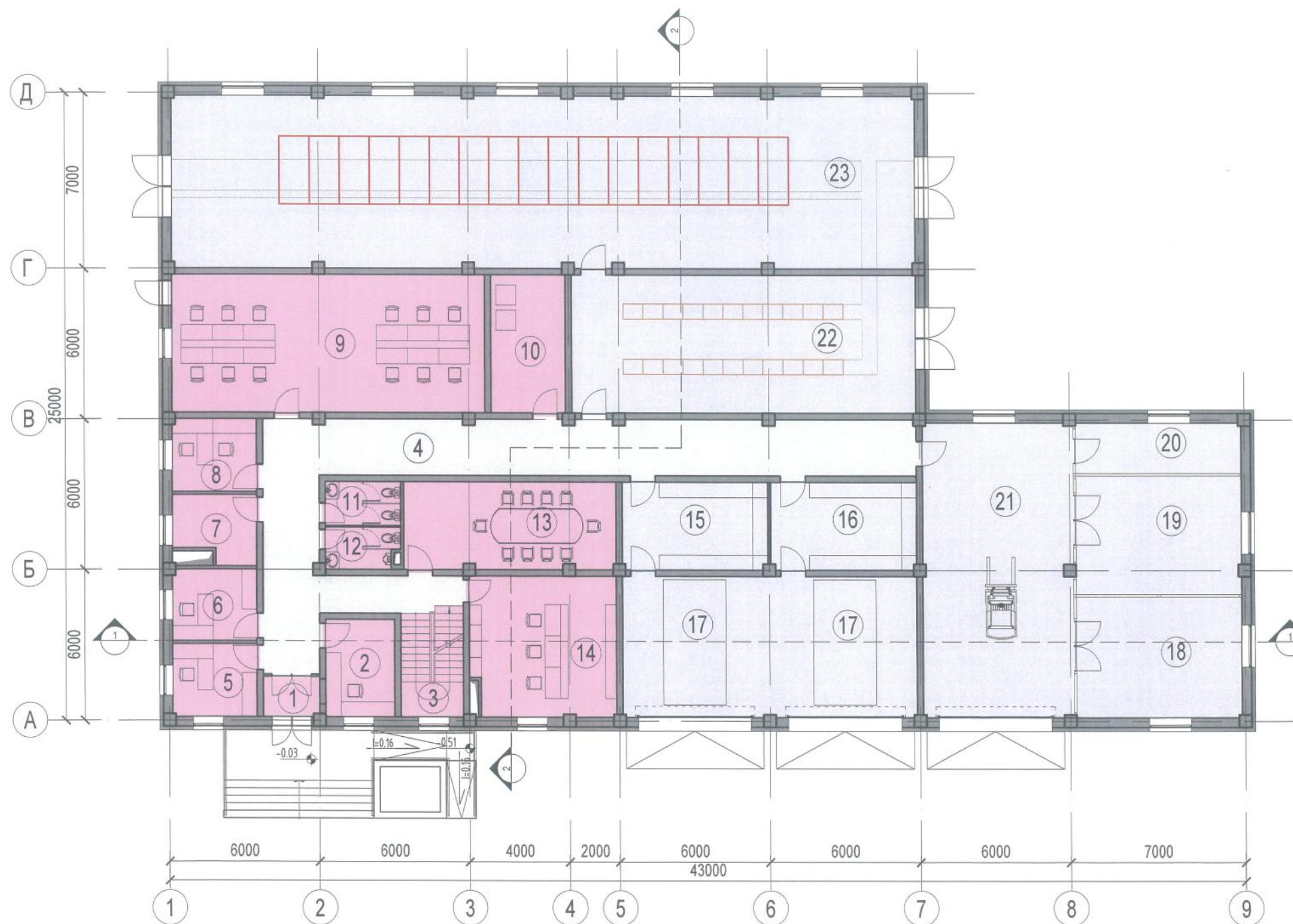
ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

	Төлөвлөж буй барилга, байгууламж Office building
	Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
	Төлөвлөж буй явган хүний зам Pedestrian pavement
	Төлөвлөж буй авто зогсоол Car parking
	Эдэлбэр газрын хил хязгаар Land boundary line
	Төлөвлөж буй хашаа Fence
	Төлөвлөж буй шуудуу Storm water drainage
	Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн сугам Cable external
	Төлөвлөж буй цахилгааны сугам / Cable internal
	Төлөвлөж буй цахилгааны сугам / хувилбар-2/ Cable variant-2
	Төлөвлөж буй ногоон байгууламж 14753м2 Greenery
	Гол орц / Main entrance
	Туслах гарц, орц / Sub-entrance

1	Салхин сэнсний тоо	24	5	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний авто зогсоол	1
	Барилгажих талбай			Машин	6
2	Хүчин чадал /ор, сурагч, хүүхэд, суудал/	220/35кВа	6	Рамп, пандусын тоо	1
				ХБИ	
3	Ил авто зогсоолын тоо	6	7	Сэргээгдэх эрчим хүч ашигласан эсэх	
4	Далд авто зогсоолын тоо		8	Шинэ, шилдэг технологи ашигласан эсэх	
			9	Архитектурын хэв маяг	

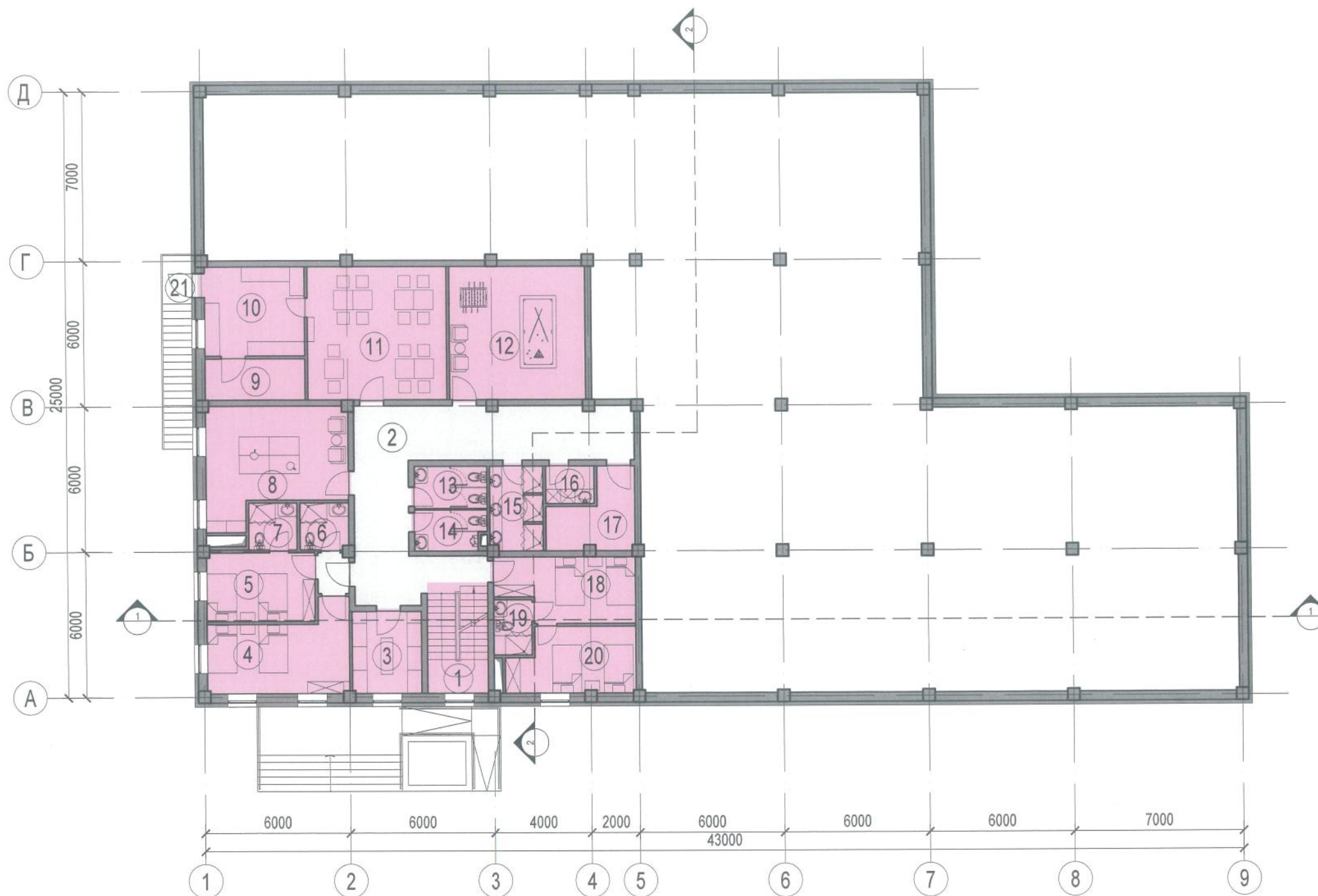

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:1000
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 06
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ӨРӨӨНИЙ ТОДОРХОЙЛОЛТ		
№	Өрөөний нэр	Талбай /м²/
1	Гонх / Air lock	3.61
2	Харуулын өрөө / Security	10.74
3	Шатны хонгил / Staircase	11.39
4	Хонгил / Corridor	85.92
5	Менежерийн өрөө / Manager office	9.79
6	Зохиогчын өрөө / Planner office	9.64
7	Скада өрөө / Scada sec. term	8.42
8	Захиралын өрөө / Owner's room	9.89
9	Оффис / Office room	68.88
10	Серверийн өрөө / Server room	16.49
11	Ариун цэврийн өрөө (эм) / Toilet room (female)	5.35
12	Ариун цэврийн өрөө (эр) / Toilet room (male)	4.86
13	Хурлын өрөө / Meeting room	29.61
14	Хяналтын өрөө / Control room	31.80
15	Сэлбэг хэрэгслийн агуулах / Spare part storage	20.52
16	Баттерэйний өрөө / Battery room	20.51
17	Гараж / Garage	65.96
18	Цахилгааны сэлбэг хадгалах өрөө / Electric part storage area	31.99
19	Аюулгүй багаж хадгалах хэсэг / Secure tools storage area	31.29
20	Агуулахын оффис / Warehouse office	13.28
21	Тодорхой бус сэлбэг хадгалах хэсэг / Undefined parts storage area	70.75
22	Релений өрөө / Relay room	70.94
23	Өндөр хүчдэлийн өрөө / High voltage room	75.74
	Нийт талбай / Total area	707.37

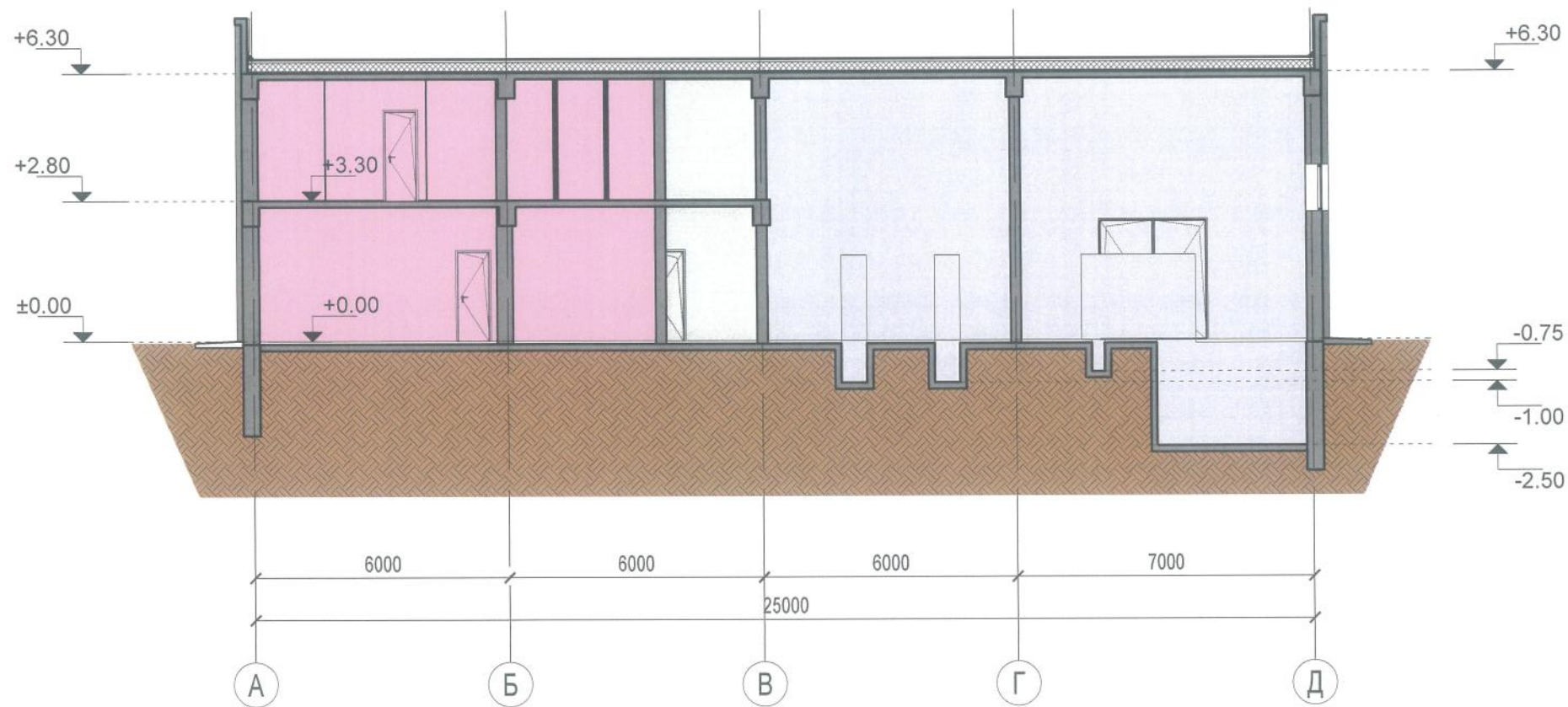
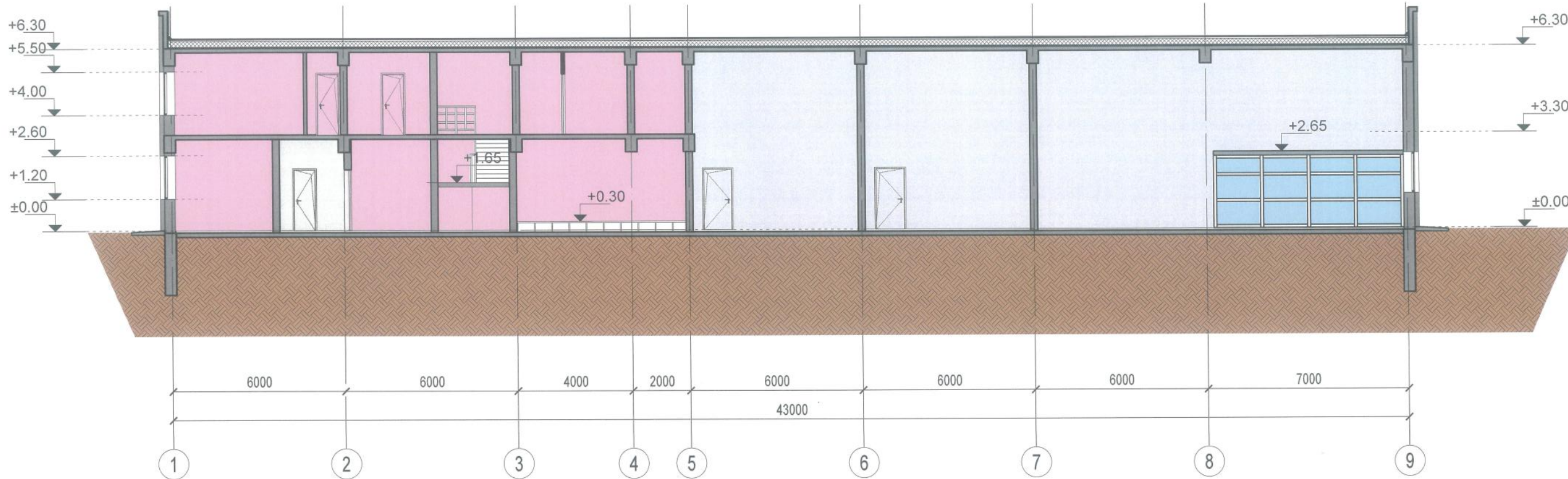
	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар	
	"102MW Khanbogd Wind Farm"	О.Баттөр		M1:200	
	"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 07
		Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

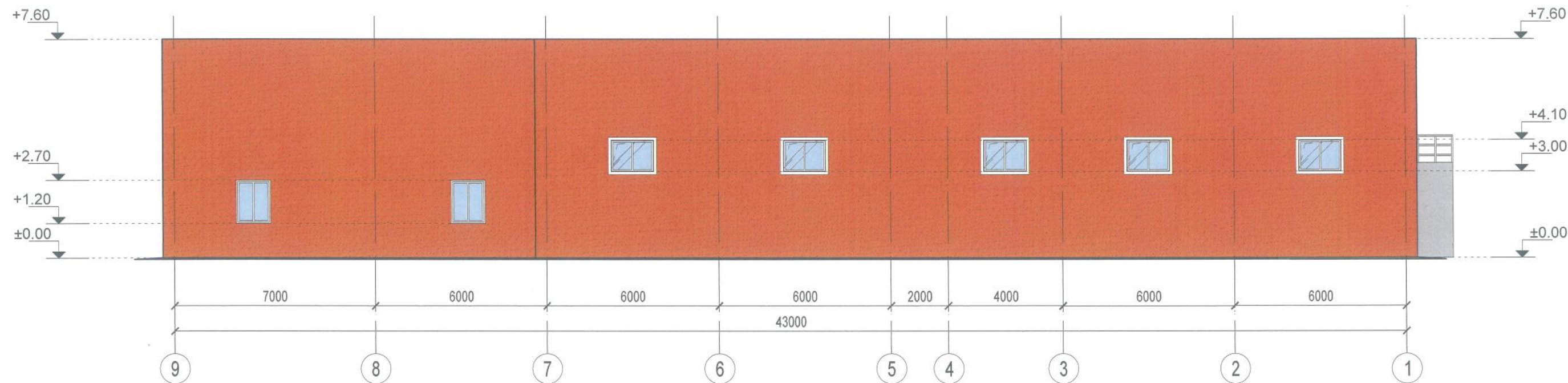
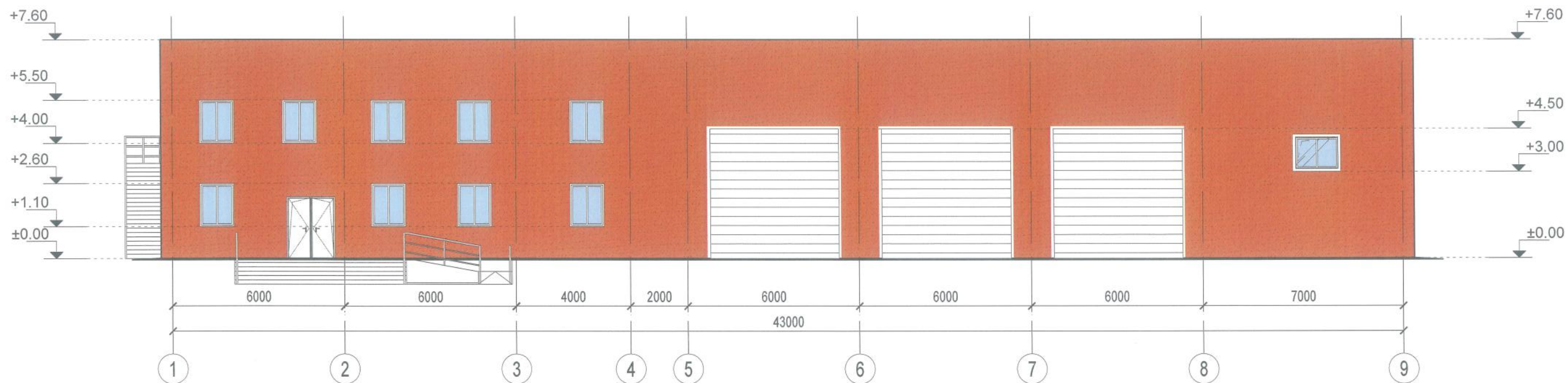
ӨРӨӨНИЙ ТОДОРХОЙЛОЛТ		
№	Өрөөний нэр	Талбай /м²/
1	Шатны хонгил / Staircase	11.39
2	Хонгил / Corridor	44.76
3	Хувцас солих өрөө / Changing room	9.79
4	Амралтын өрөө / Bedroom	18.09
5	Амралтын өрөө / Bedroom	12.70
6	Ариун цэврийн өрөө / Toilet room	3.93
7	Ариун цэврийн өрөө / Toilet room	3.88
8	Зугаацах өрөө / Recreational room	24.89
9	Агуулах / Storage room	7.06
10	Гал тогоо / Kitchen	15.53
11	Хооллох танхим / Restaurant	31.85
12	Зугаацах өрөө / Recreational room	31.06
13	Ариун цэврийн өрөө (эм) / Toilet room (female)	5.35
14	Ариун цэврийн өрөө (эр) / Toilet room (male)	4.87
15	Душ / Showers	7.55
16	Угаалгын өрөө / Laundry room	3.2
17	Агуулах / Storage room	9.33
18	Амралтын өрөө / Bedroom	14.46
19	Ариун цэврийн өрөө / Toilet room	3.64
20	Амралтын өрөө / Bedroom	13.18
21	Гадна шат / Outdoor staircase	10.33
Нийт талбай / Total area		286.84

	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
	"102MW Khanbogd Wind Farm"	О.Баттөр		M1:200
	"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	Ч.Цэцэн		Хуудас 08
	Архитектор	Робин Рос		2021 он
	Захиалагч /төслийн менежер/			

ОГТЛОЛ 1-1, 2-2 / Section view 1-1, 2-2

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:150
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 09
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

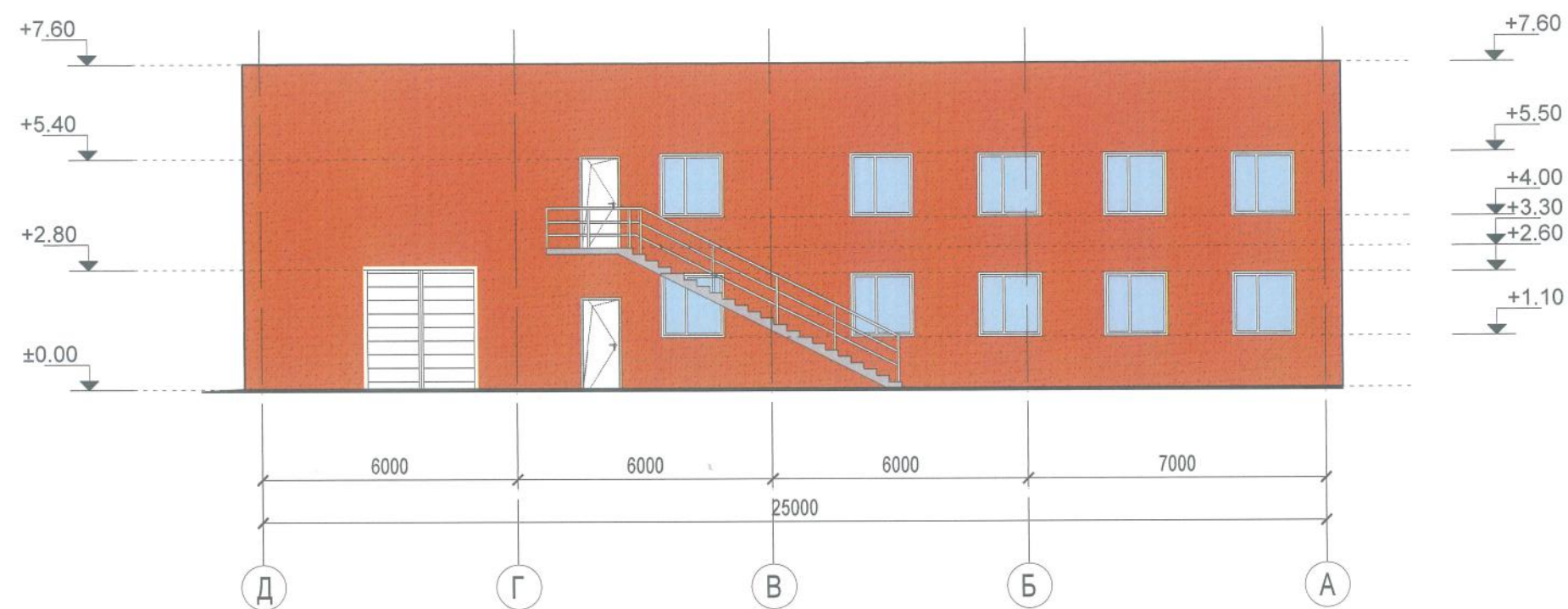
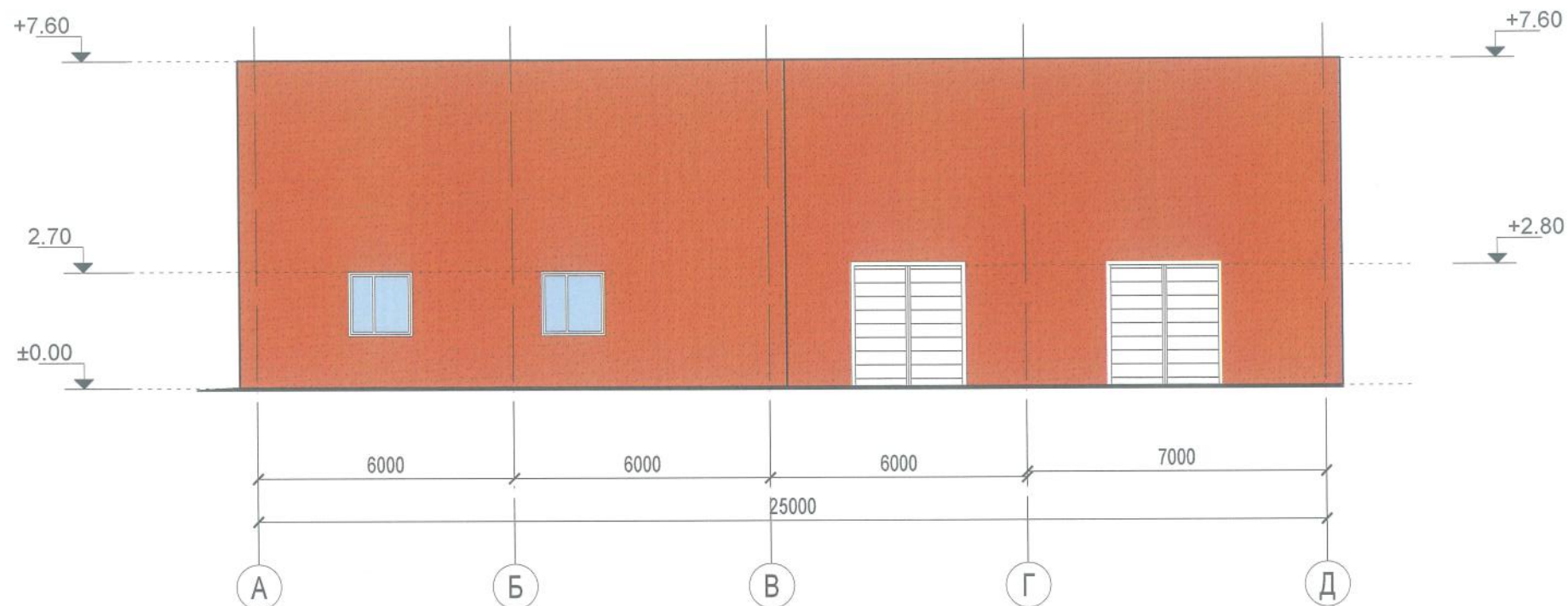

ТАНИХ ТЭМДЭГ :

 Гадна хана / СМҮК С 000%, М 049 %, Y 082 %, К 020 %

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:150
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 10
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

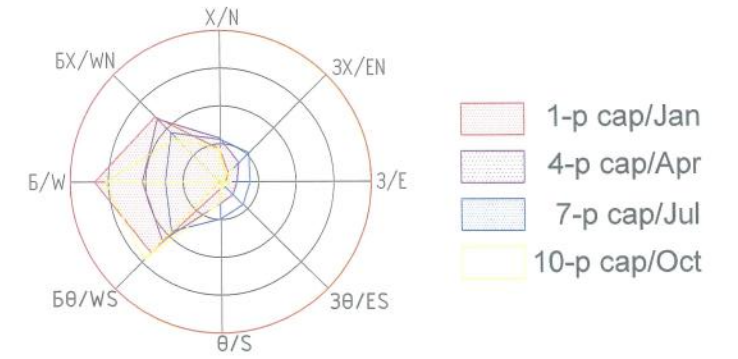

ТАНИХ ТЭМДЭГ :

 Гадна хана / СМҮК С 000%, М 049 %, Y 082 %, К 020 %

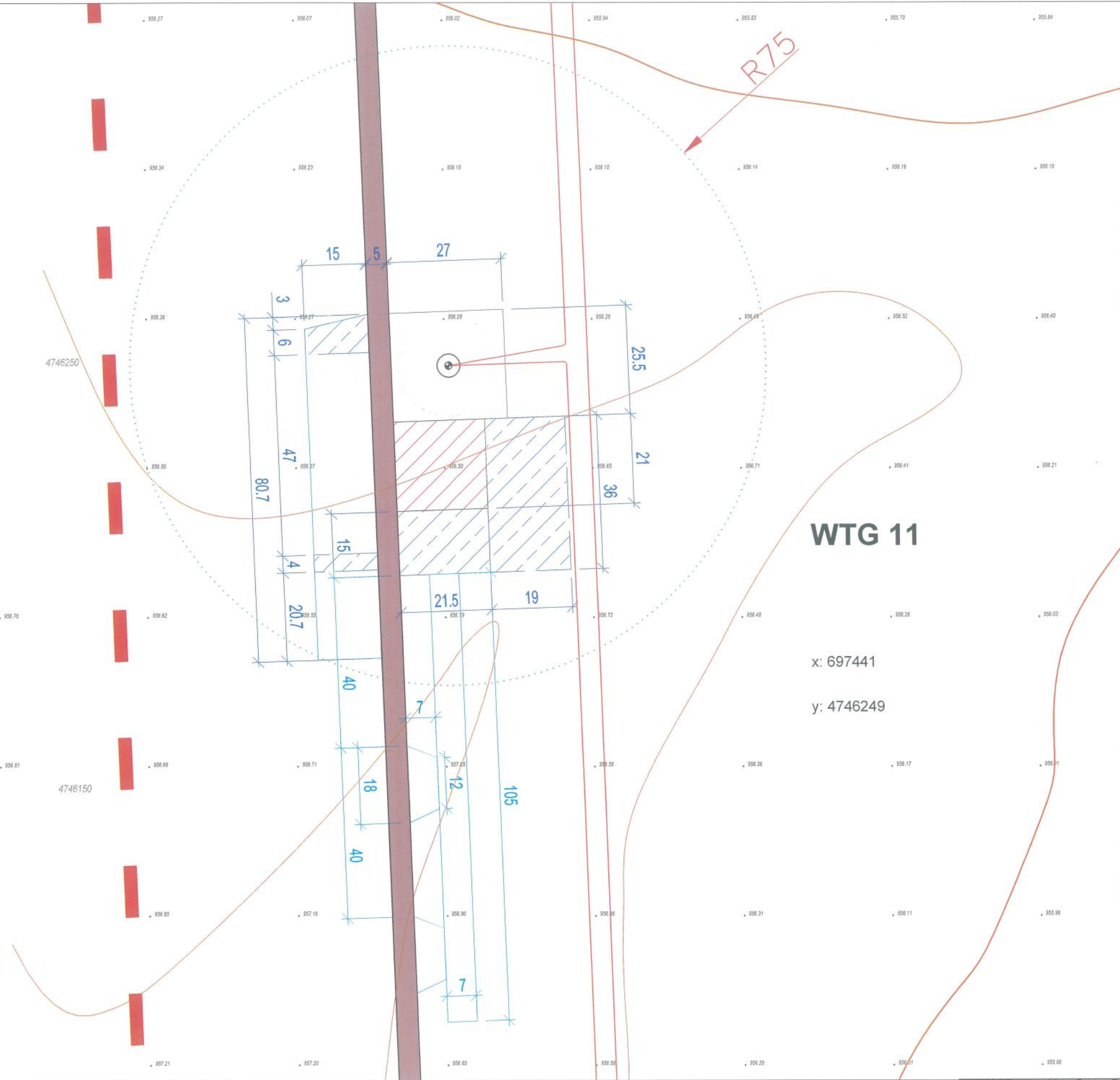

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:150
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 11
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ / LEGEND

- Төлөвлөж буй барилга, байгууламж
Office building
- Төлөвлөж буй салхин сэнсний суурь
WTG foundation
- Салхин сэнсний эргэлтийн радиус
Rotor diameter
- Салхин сэнсний дугаар
WTG number
- Краны ажиллах талбай
Cranes working area
- Агуулахын хэсэг
Storage area
- Саадгүй бүс
WTG free from obstacles Area
- Төлөвлөж буй сайжруулсан шороон авто зам / Vehicle road
- Төлөвлөж буй явган хүний зам
Pedestrian pavement
- Төлөвлөж буй авто зогсоол
Car parking
- Эдэлбэр газрын хил хязгаар
Land boundary line
- Төлөвлөж буй өндөр хүчдэлийн шугам
Cable external
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /Cable internal
- Төлөвлөж буй цахилгааны шугам /хувилбар-2/
Cable variant-2
- Төлөвлөж буй ногоон байгууламж 14753m2
Greenery

WTG 11

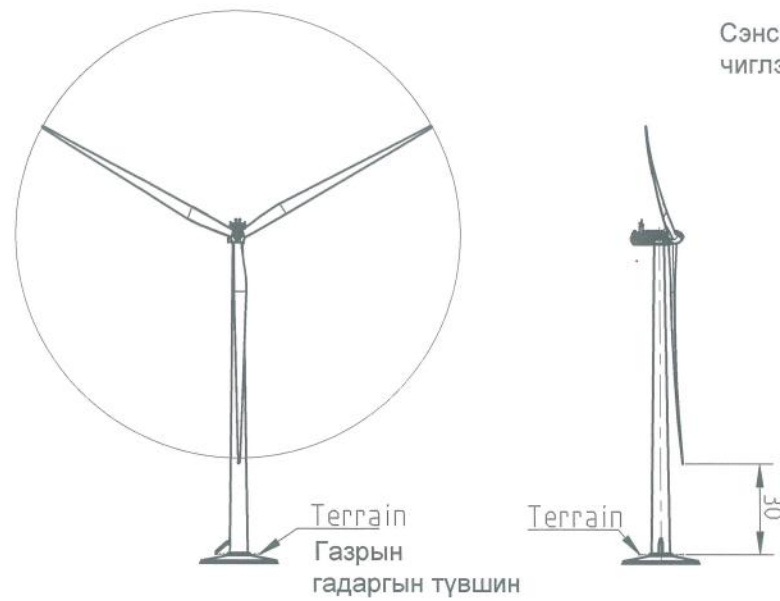
x: 697441

y: 4746249

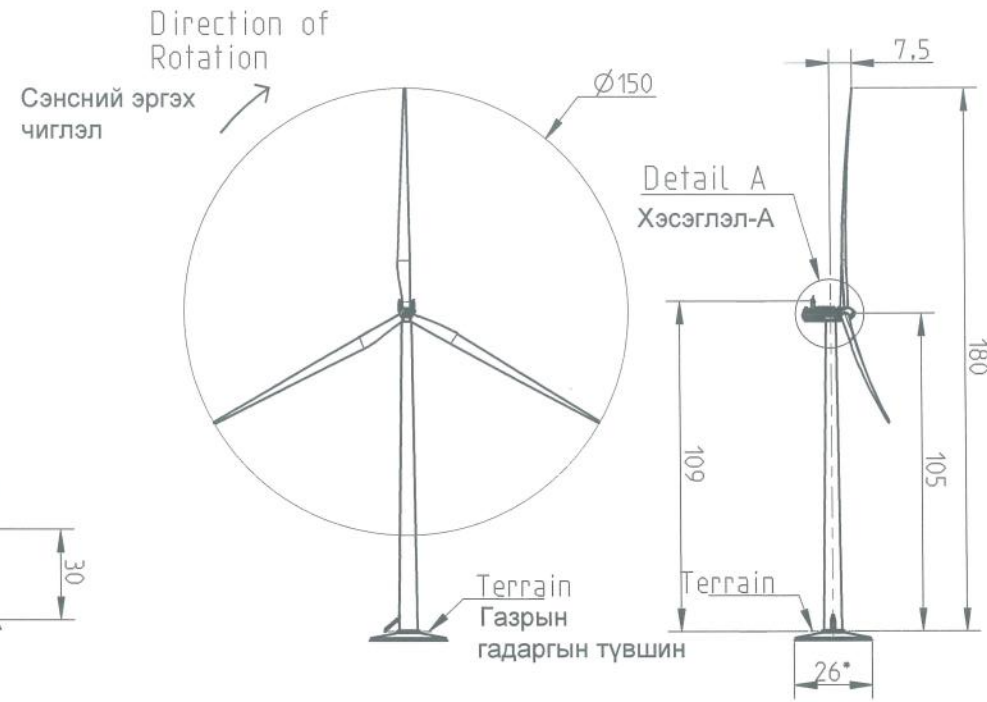

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		M1:1000
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 12
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

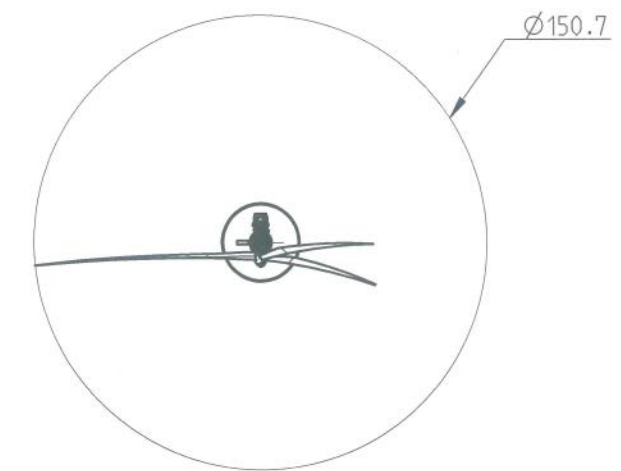
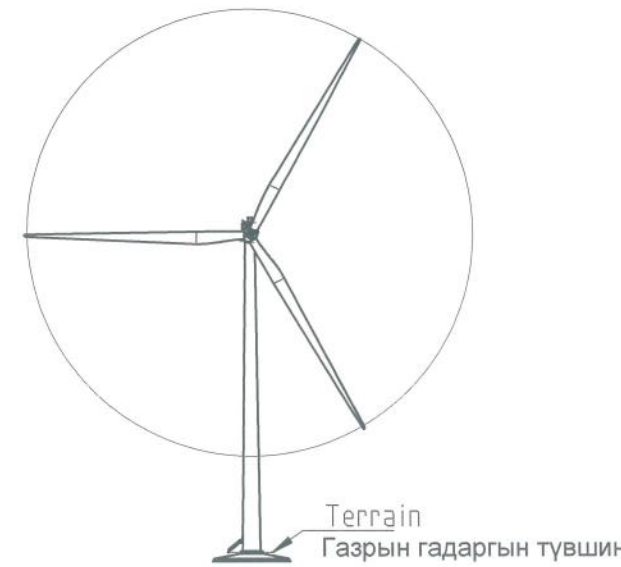
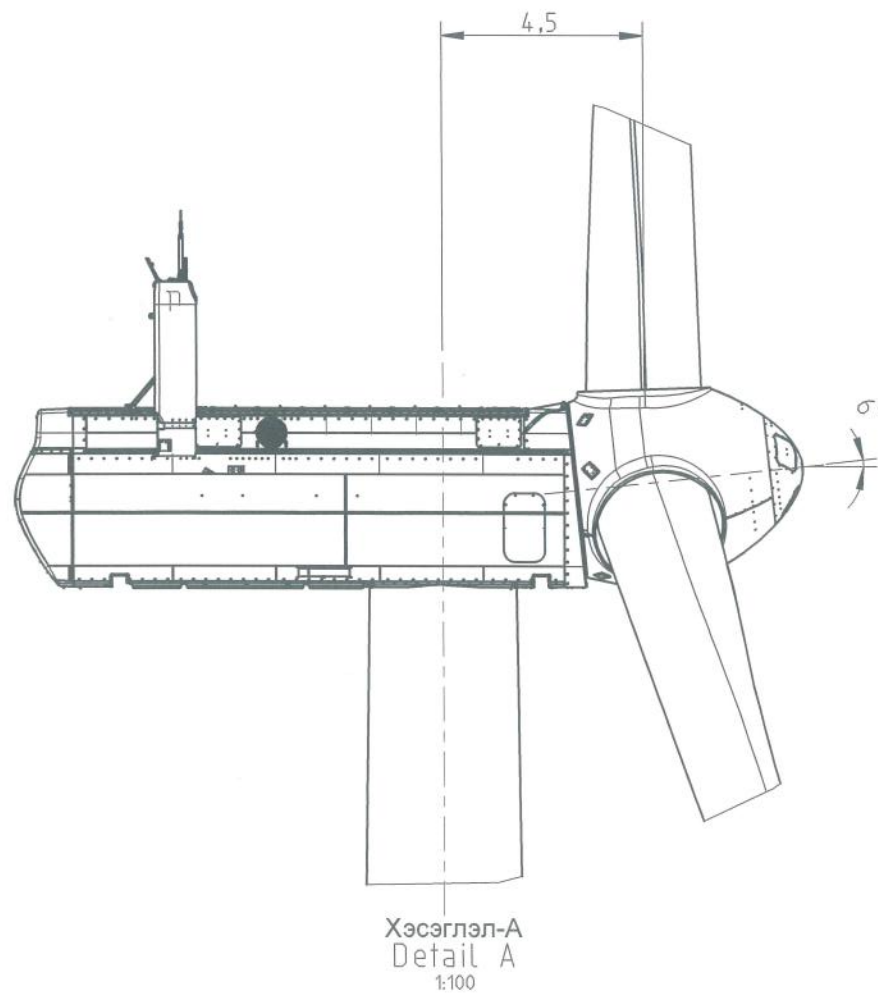
Blade in Y Position
Сэнсний нүүр тал

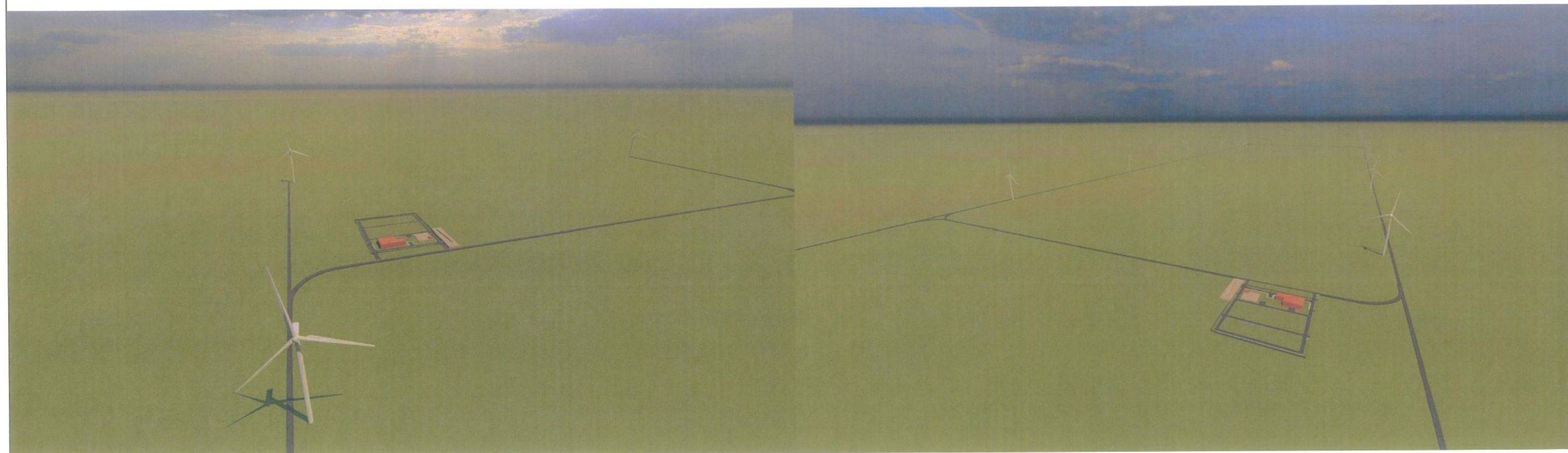
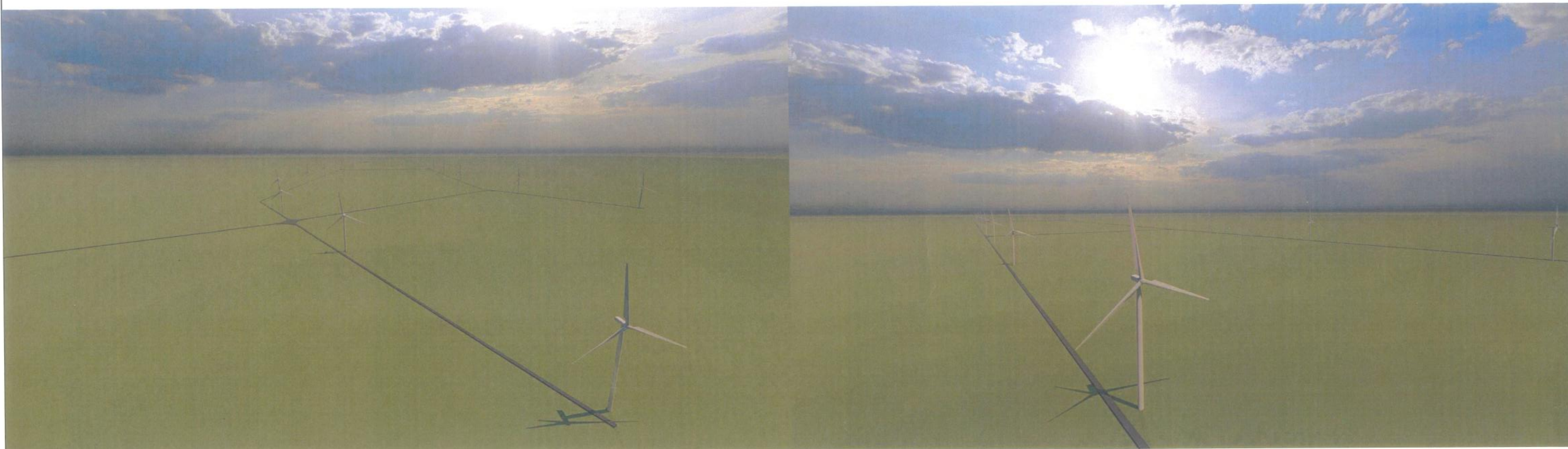
Blade in Inverted-Y Position
Сэнсний хажуу тал

Blade in Horizontal Position
Сэнсний ерөнхий байгуулалт

"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		
Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 13
Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

	"102МВт-ын Ханбогд Салхин Цахилгаан Станц" "102MW Khanbogd Wind Farm"	Нэр	Гарын үсэг	Загвар
	"Эн Си Си Эс" ХХК-ийн захирал	О.Баттөр		
	Архитектор	Ч.Цэцэн		Хуудас 14
	Захиалагч /төслийн менежер/	Робин Рос		2021 он

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМНЫ ШИНЖЛЭХ УХААН ТЕХНОЛОГИЙН ЗӨВЛӨЛ

Эрчим хүчний яамны Шинжлэх Ухаан, Технологийн Зөвлөлийн 2021 оны 3 дугаар сарын 24-ний өдрийн ээлжит II хуралдааны 08 дугаар тэмдэглэлд:

Хэлэлцсэн асуудал № 08:

Өмнөговь аймгийн Ханбогд суманд баригдах 102 МВт-ын Ханбогд салхин цахилгаан станцын тодотгосон Техник эдийн засгийн үндэслэл

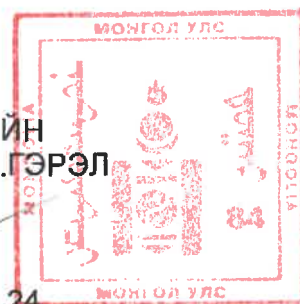
Хэлэлцүүлэгч: "Мон-энержи консалт" ХХК, Захиалагч: "Клинтек" ХХК

ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ:

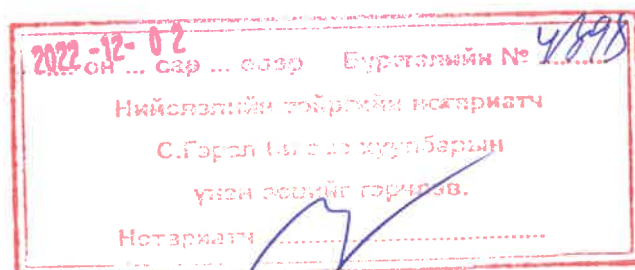
1. Өмнөговь аймгийн Ханбогд суманд баригдах 102 МВт-ын Ханбогд салхин цахилгаан станцын тодотгосон Техник эдийн засгийн үндэслэлийг дэмжив.
2. Зөвлөлөөс өгсөн чиглэлийн дагуу "Диспетчерийн үндэсний төв" ХХК-аар холбогдох горимын тооцоонд дүгнэлт гаргуулж, тодотгосон Техник эдийн засгийн үндэслэлд бүрдэл болгон хавсаргах, эцсийн тайланг 3 хувь хэвлэмэл, 1 хувь цахим CD хэлбэрээр тус тус Зөвлөлийн нарийн бичгийн даргад хүлээлгэн өгөх.

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ДЭД САЙД, ШИНЖЛЭХ УХААН ТЕХНОЛОГИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА М.БАЯРМАГНАЙ

ШИНЖЛЭХ УХААН ТЕХНОЛОГИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА Ж.ГЭРЭЛ

2021 оны 03 дугаар сарын 24

УСНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

Байгаль орчны Сайдын
2004 оны 185 тоо
тушаалаар батлав.

ӨРӨМДМӨЛ ХУДГИЙН
ТЕХНИКИЙН ПАСПОРТ

МЭӨН: 0-20 ... сая Бүртгэлийн №: 4199

Нийслэлийн тойргийн мэргэжлч
С.Гэрэл Бягдэл хуульч
Усан зэвгийг гаргав.
Нотаржлагч

ЭНЭХҮҮ ПАСПОРТЫГ ХУДАГ ЭЗЭМШИГЧ ӨМЧИЛНӨ

Худаг эзэмшигчдийн анхааралд

1. 2004 оны 4 дүгээр сарын 22-нд батлагдсан Монгол улсын Усны тухай хуулиас

27.1 Сум дүүргийн байгаль хамгаалагч Монгол Улсын Усны тухай хуулийн 16.1.8 дахь заалтыг үндэслэн ус ашиглагчтай гэрээ байгуулна.

23.1. Гэраа байгуулж эрхийн бичиг авснаар иргэн, аж ахуй нэгж байгууллагын ус ашиглах эрх үүснэ.

23.3 Иргэн аж ахуй нэгж, байгууллагын газар эзэмших эрх нь өөрийн эзэмшлийн газар дахь ус ашиглах эрхийг төлөөлөхгүй.

23.4. Иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллага усны эх үүсвэрийг гэрээний үндсэн дээр хамтран ашиглаж болно.

29.2. Ус ашиглах зөвшөөрөл бүрийг усны мэдээллийн санд бүртгэнэ.

Ус ашиглах зөвшөөрөл нь мэдээллийн санд бүртгэгдсэнээр хүчин төгөлдөр болно.

30.1. Ус ашиглагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ус аишласны төлбөр төлчө.

31.8. Иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллага ашиглаж дууссан цооноого битүүмжлэн, сум дүүргийн Засаг дарга нь усыг үйлдвэрлэлийн зохиулалтаар зөвшөөрөлгүй ашигласан, дур мэдэн цооног гаргасан үйл ажиллагааг таслан зогсоох бүрэн эрхтэй.

2. Худаг эзэмшигчийн үүрэг, хариуцлага

- Худгийн техникийн паспортыг заавал хөтөлсөн байна.
- Худгийн паспартгүй тохиолдолд түүнийг үйлдвэрлэл үйлчилгээ болон ахуйн зохиулалтаар хэрэглэхийг хориглоно.
- Худгийн паспортыг, хавсралт, шинжилгээний дүгнэлтийн хамт хадгалж, мэргэжлийн байгууллагаас тавьсан шаардлагыг тогтоосон хугацаанд нь биелүүлэн, үр дүнг мэдэгдэн паспортонд бичүүлж байх.
- Худгийг тохижуулан элдэв бохирдлого, хордлогоос хамгаалах арга хэмжээ авч байна.
- Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага ашиглаж дууссан цооноого битүүмжлэн, сум дүүргийн засаг даргад хүлээлгэж өгөхдөө паспортыг холбогдох баримтанд хавсарган харъяа аймаг/нийслэлийн/ Байгаль Орчны албанд хүлээлгэж өгнө.

Паспорт хөтлөх журам

1. Паспортыг эхлээд анхааралтай уншиж судал
2. Ашиглалтанд хүлээж авсан өрөмдмөл худаг нь эзэмшигч иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагын үндсэн хөрөнгөнд бүртгэгдэх тусгай зориулалттай байгууламж учир худгийг гаргасантай болон ашиглалттай холбогдсон явцыг харуулсан техникийн паспорттай байна.
3. Өрөмдмөл худгийн паспортын анхны бичилтийг худаг гаргасан аж ахуйн нэгж хийж аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны албаар баталгаажуулан худаг эзэмшигчид хүлээлгэн өгнө. Паспортыг худаг гаргаж, шавхалт туршилт хийж, ашиглах боломжтой болгож ашиглалтад хүлээж авсан үеэс эхлэн хөтөлнө.
4. Худаг эзэмшигч нь худгаас гарган авч буй усны хэмжээг (насосыг) ажиллуулах бүрт тодорхойлж, улирал бүрээр тэмдэглэлийг үнэн зөв хөтөлнө.
5. Өрөмдмөл худаг бүр мэдээллийн сангийн код болон улсын дугаартай байна. Худгийн код болон улсын дугаарын харъяа аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны алба олгоно.
6. Усны барилга байгууламжийн паспортыг уг байгууламжийг эзэмшин ашиглагч иргэн, эсвэл аж ахуйн нэгж байгууллагын усны асуудал хариуцсан албан хаагч хариуцан хадгална.
7. Худгийн усыг борлуулсны орлогыг улирал бүрээр улирлын эцэст нэг удаа бөглөх.

I. ЦООНОГИЙН БҮГЭЦ ЗОХИОМЖ

1. Цооногийн гүн 25.0 м
2. Усны тогтсон түвшин (статик) 34.0 м
3. Цооногийн ашиглалтын усны ундарга 2.0 м
4. Цооногийн ерөмдсөн диаметр
 0.0 м-ээс 95 мхүртэл 219 мм
 м-ээс мхүртэл мм
 м-ээс мхүртэл мм
5. Уст үеийн байрлал:
 Нэгдүгээр үе 60.0 м-ээс 63.0 м
 Хоёрдугаар үе 71.0 м-ээс 78.0 м
 Гуравдугаар үе 81.0 м-ээс 90.0 м
6. Цооногийн бэхэлсэн суултын яндан
 диаметр= 160 мм 0.0 м-ээс 95 м
 диаметр= мм м-ээс м
 диаметр= мм м-ээс м
 Шүүрийн хийц зохиож
 Шүүрийн яндангийн нүхний диаметр мм
 1 уртааш м-т оногдох нүхний тоо ширхэг
 Шүүрийн диаметр 160 мм
 Шүүрийг ороосон утасны диаметр мм
 Шүүрийг ороосон торны мм
 Шүүрийн яндангийн нийт урт м

- Үүнд:
- Шүүрийн дээд хэсгийн урт 0.0 м 40 м-ээс 40 м
 - Ажлынхэсгийн урт 40 м 48 м-ээс 8 м
 - Дүлий хэсгийн урт 48 м 60 м-ээс 12 м
 - Ажлын хэсгийн урт 60 м 64 м-ээс 4 м
 - Дүлий хэсгийн урт 64 м 71 м-ээс 7 м
 - Тунгаагчийн урт 71 м 88 м-ээс 7 м
 - 8. Яндангийн араар дүүргэсэн хайрга
 9. Цооногт м-ээс мхүртэл
 м-ээс м

- хүртэл м
- Цементаци (тампотаж) хийв.
- 10. Шавхалтыг 20.14 он 10 сарын 20 өдрийн 8 цагаас 10 сарын 12 өдрийн 12 цаг хүртэл 2.8 цагхийв.
 Шавхалтыг 70-100 маркын насосаар 40 м
 гүнд насосыг суулгаж маркын Маркын
 компрессороор м ус өргүүр янданг м
 гүнд суулгаж м хий дамжуулах янданг м
 усны түвшин хэмжигч янданг м
 гүнд тус тус суулгаж гүйцэтгэв. м
 Шавхалт хийхэд усны

- IV. Түвшин бууралт метрун дарга 2.0 л/с
- II. Түвшин бууралт метрун дарга л/с
- III. Түвшин бууралт метрун дарга л/с
- тус тус байв.

II. ЦООНОГИЙН ЗҮСЭЛТ

Масштаб см:м	Үеийн үл хүртэлх гүн(м)	Геологийн зүсэлт	Чулуулгийн бичлэг, геологийн насны индекс	Хийц зохиомж	
				Суултн шүүрийн яндангийн байрлал	Суулгас ан гүн, м
10	0-10	...	Энгийн гэр шалар	0-10	
20	0-20	...	Хайрга, хайрмугар шалар	0-20	
30	0-30	...	Энгийн хайрга шалар	0-30	
40	0-40	...	Гэс, хайрга шалар	0-40	
50	0-50	...	шалар зогшилсон хайрга, хайрмугар хэрс	0-50	
60	0-60	...		0-60	
70	0-70	...		0-70	
80	0-80	...	шалар	0-80	
90	0-90	...	Энгийн хайрмугар шалар	0-90	
95	0-95	...	гал, хайрга	0-95	
100	0-100	...		0-100	100 м / 81.4

II. ЦООНОГИЙН ЗҮСЭЛТ

- Шинжилгээ хийсэн он, сар, өдөр

Үзүүлэлтүүд	Уст үеийн № ба интервал	
	№.....М	№.....М
Дээж авсан	2014.11.16	
Лабораторт өгсөн	2014.11.18	

- Физикийн шинж чанар:

Үзүүлэлтүүд	Уст үеийн № ба интервал	
	№.....М	№.....М
Өнгө	үгүй	
Үнэр	үгүй	
Амт	үгүй	
Тунгалаг чанар	үгүй	
Тунадас	үгүй	
Булингар	үгүй	
Температур С°	25,5°	

- Химийн найрлага:

Үзүүлэлтүүд	Нэгж хэмжээ	Уст үеийн № ба интервал	
		№.....М	№.....М
РН (идэвхит урвал)		7,46	
CO ² (чөлөөт)	мг/л		
CO ² (түрэмгий)	"		
H ² S (хүхэрт устөрөгч)	"		
SiO ₂ (Цахиурын хоёрт исэл)	"		
Исгэлдэх чанар O ²	"		
Хуурай үлдэгдэл 180°C	"		
Црежий хатуу	мг/кв/л	2,0	
Арилах хатуу			
Тогтмол хатуу			

Анионууд	Уст үеийн № ба интервал					
	№ М		№ М		№ М	
	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л
Cl		106,5				
SO ₄		82,5				
CO ₃ ²⁻						
HCO ₃ ⁻						
NO ₂		0,006				
NO ₃		2,3				
Дүн						

Катионууд	Уст үеийн № ба интервал					
	№ М		№ М		№ М	
	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л	МГ/Л	МГ,ЭКВ/Л
(Na+K)						
NH ₄						
Ca		27,5				
Mg...		7,9				
Fe...		0,06				
Fe...						
Дүн						

4. Бактериологийн шинжилгээ:

Уст үеийн №ба интервал	Дээж авсан он, сар, өдөр	Шинжилсэн усны 1 см ³ дахь нянгийн тоо	Шинжилсэн усны хэмжээ	Коли-индекс

5. Усны химийн шинжилгээ хийсэн байгууллага *Огнооговч*
Морьоминьт Химийн газрын лаборатори

6. Усны бактериологийн шинжилгээ хийсэн
байгууллага.....

7. Усны хими, бактериологийн шинжилгээний дүгнэлт,

хүн малын ундаанд хэрэглэж болох эсэх
Усны химийн үзүүлэлтүүд нь Сягаарын
шаардлагаас доогуур байсан тул ур
хүн үндэнд ашиглахад.....

ХИМИЙН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН (ХИМИЧ)

Лабораторийн эрхлэгч *Г. Цэндүм*

IV. ХУДГИЙН БАРИЛГА ТӨХӨӨРӨМЖ

1. Худаг 200 - 1100 маркын усөргөгч,
200 - 1100 маркын хөдөлгүүр тавив.
Насосыг 40.0 м гүнд байрлуулав.
Ус өргөгч яндангийн диаметр 25 мм, урт нь 50 м
Насосын штангийн диаметр 25 мм, урт нь 50 м
Ус өргөгч төхөөрөмжийг угсарсны дараа 4 цаг
зүгшрүүлэх шавхалт хийхэд усны ундарга 1.5 л/сек
болгов.

2. Насос станцын барилгын нийт талбай м²
3. Усны резервуарын багтаамж м³
хийсэн материал

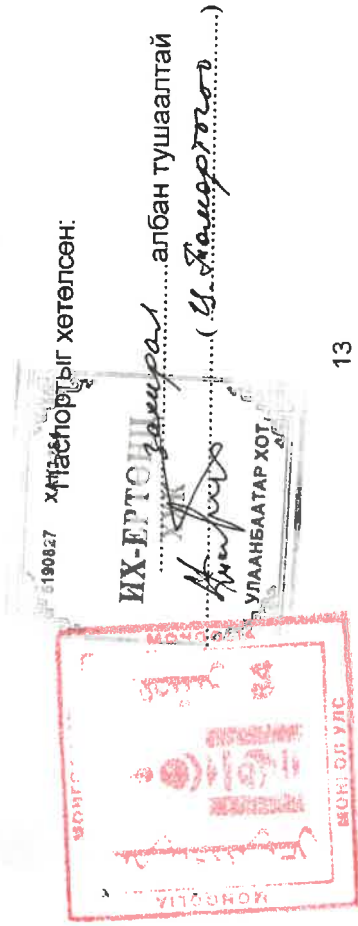
V. ХУДГИЙН ӨРТӨГ

1. Өрөмдлөгийн үнэ 17.000.000 төг
2. Насосстанцын барилгын үнэ төг
3. Тоног төхөөрөмжийн үнэ 3.000.000 төг

Бүгд 20.000.000 төг

Өрөмдмөл худгийг 2014 оны 10 сарын 6 өдөр тоот
актаар комиссын дарга Доргооцур гишүүд

..... нарын
бүрэлдэхүүнтэй комисс иргэн, компани, байгууллагын
нэрийн өмнөөс ашиглалтад хүлээлцүүлэв.

VI.ХУДГИЙГ АШИГЛАЛТААС ХАССАН ТУХАЙ ШИЙДВЭР
Паспортыг хөтлөх журам

Худгийг..... ын

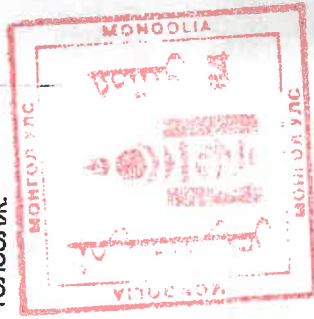
20... оны сарын өдрийн тоот -оор акталж
данснаас хасав.

Эзэмшигч иргэн, ажахуйн нэрж, байгууллагыг төлөөлж

Захирал

Инженер

Тамга
Аймаг, сум, дүүргийн
байгаль орчны байцаагч

**МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗРЫН
СОРИЛТЫН ЛАБОРАТОРИ**
**ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН**

TL 06-25

MNS 17025:2007

Лабораторийн нэгжийн нэр: Химийн лаборатори

Хуудасны тоо: 1

Сорьцын дугаар	Сорьц ирүүлсэн газрын нэр	Шинжилгээний үнэ /Төгрөг/
№194/318	ӨМ: Ханбогд сум “Зүүн замтын кемп”	20000

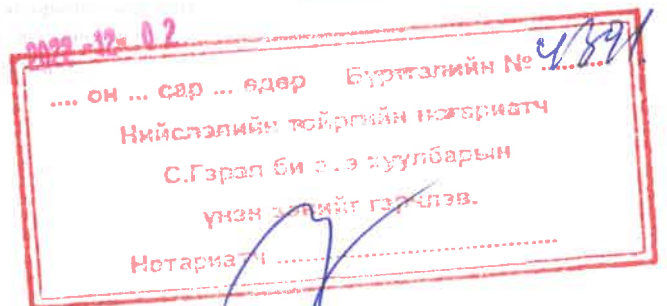
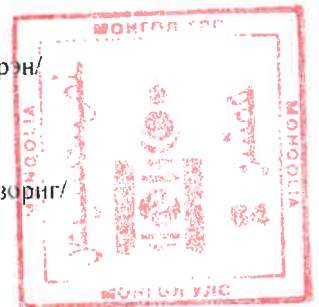
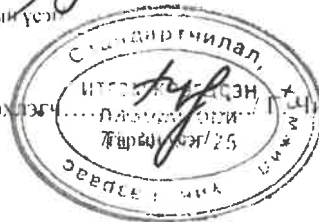
Сорьц авчирсан хүний нэр, албан тушаал: Ц.Төмөртоогоо Утас: 96668511

Дээжийн тодорхойлолт				
Дээжийн нэр	Дээжийн тоо, хэмжээ	Үйлдвэрлэсэн улс	Хүлээн авсан Он, сар, өдөр	Шинжилгээ дууссан Он, сар, өдөр
1	2	3	4	5
318. Ундны ус	1.5л	Монгол	2014.11.18	2014.11.20

Үзүүлэлтүүд	Температур	Амт /балл/	Үнэр /балл/	Тунгалаг	РН	Хатуулаг /мг.экв./л/	Кальци /мг/л/	Магни /мг/л/	Аммиак /мг/л/	Нитрит /мг/л/	Нитрат /мг/л/	Сульфат /мг/л/	Хлорид /мг/л/	Төмөр /мг/л/	Фтор /мг/л/	Зэс /мг/л/	Ц.д.чадвар /ЕС/	Эрдэжилт мг/л	Хүнцэл /РРЬ/	Фосфат /мг/л/
MNS 900:2010		<2	<2			<7.0	<100	<30.0	<1.5	<1.0	<50.0	<500	<350	<0.3	0.7-1.5	<1.0			<0.5	<3.5
318. Ундны ус	23.5				7.46	2.0	27.05	7.9	0.05	0.006	2.3	82.5	106.5	0.06	1.69	0.07				

Шинжилгээг гүйцэтгэсэн: Шинжээч..... / Д.Баатарцэрэн /
Гарын үсэг

Хянаж баталгаажуулсан: Лабораторийн эрхлэгч..... / Ц.Нэнзориг /

КЛИНТЕК ХХК-Д

**МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26 19 66, Факс: (976-51) 26 61 71,
И-мэйл: contact@mne.gov.mn, Вэбсайт: www.mne.mn

2021.10.12 № 03/4777

танай _____-НЫ № _____-Т

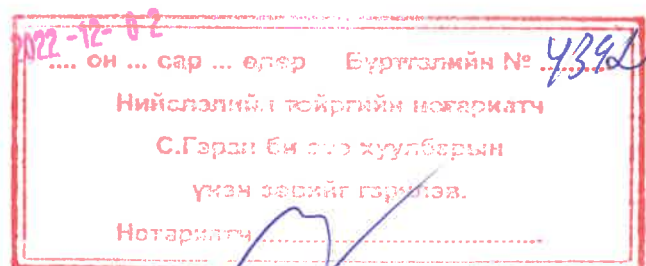
Хариу хүргүүлэх тухай

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт хэрэгжих “Ханбогд салхин цахилгаан станц” төслийн талбай, цахилгаан дамжуулах шугамын трасс болон авто замын трасс бүхий газар нь Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.3, тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1-д заасны дагуу Засгийн газрын 2012 оны 194 дүгээр тогтоолоор баталсан Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газрын хилийн зааг, Засгийн газрын 2015 оны 289 дүгээр тогтоолоор баталсан Усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсийн хилийн зааг, Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутагтай тус тус давхцалгүй байна.

Зурган мэдээллийг хавсаргав.

Хавсралт 1 хуудастай.

ТӨРИЙН НАРИЙН БИЙГИЙН
ДАРГА _____ Д.САНБОЛД

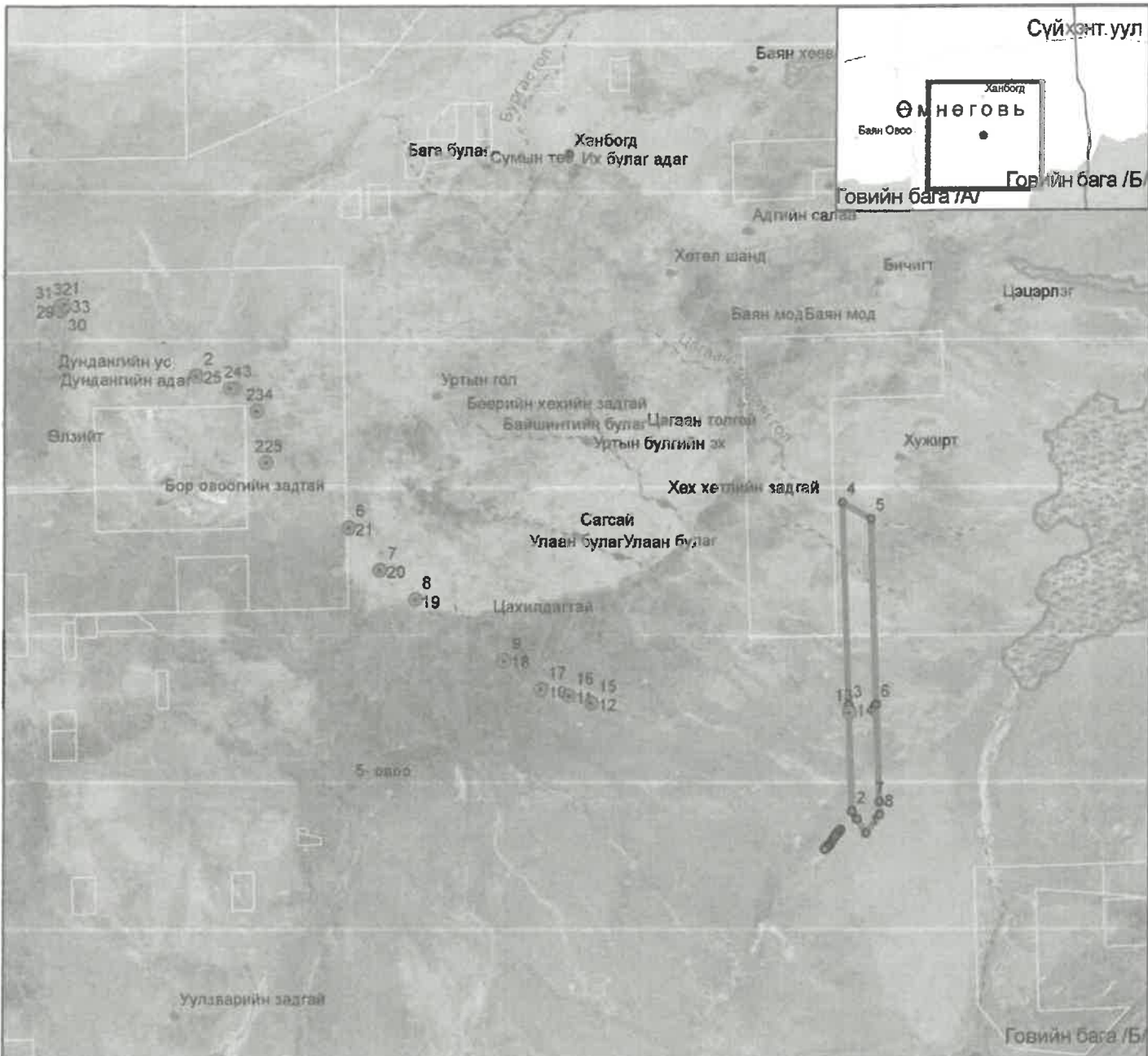

152171513

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

Клинтек ХХК

Таних тэмдэг

- лиценз
- аргалтийн цэг

Гадаргын ус

- Булаг /2012 оны тооллого/
- Гол

- Түр урсацтай гол
- Нуур

- Байнгын
- Ширгадэг

Талбай

Засаг захиргааны хил

- Аймгийн төв
- Сумын төв
- Сумын хил
- Аймгийн хил

Улсын ТХГН -ийн сүлжээ

- Тусгай хамгаалалттай газар
- Хориглолын бүс
- Хязгаарлалтын бүс
- Тэжээгдлийн муж

Худгийн цооног

**Хамгаалалтын бүсүүд
Засгийн газрын 194 болон 289-р тогтоол**

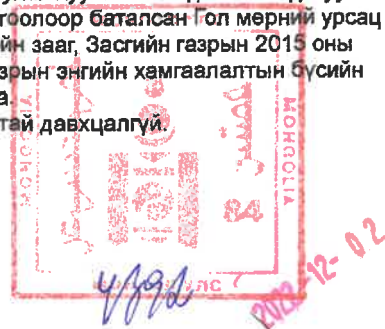
- Голын хамгаалалтын бүсийн хил (Усны тухай хууль 22,3-т 200 метр)
- Гол мөрний урсац бүрэлдэх ахуйн хил
- Голын хамгаалалтын бүс (Усны тухай хууль 22,1-т 50 метр)
- Ойн сан бүхий газар

МАСШТАБ 1:400,000

**ХҮРЭЭЛЭН БҮЙ ОРЧИН, БАЙГАЛИЙН НӨӨЦИЙН УДИРДЛАГЫН ГАЗАР
Ой, ус, тусгай хамгаалалттай газрын кадастрын хэлтэс**

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4.3, тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2.1-д заасны дагуу Засгийн газрын 2012 оны 194 дүгээр тогтоолоор баталсан Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, Ойн сан бүхий газрын хилийн зааг, Засгийн газрын 2015 оны 289 дугаар тогтоолын Усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай тус тус давхцалгүй байна. Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутагтай давхцалгүй.

Боловсруулсан: мэргэжилтэн Э.Эрдэнэхүү

Огноо: 10/8/2021

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
**ГОВИЙН БАГА ДАРХАН
ЦААЗАТ ГАЗРЫН
ХАМГААЛАЛТЫН ЗАХИРГАА**

46010 Өмнөговь аймаг, Ханбогд сум,
И-мэйл: smallgobi@mra.gov.mn,
Вэбсайт: www.smallgobi.mra.gov.mn

2021. 4. 01 № 102
танай _____-ны № _____-т

КЛИНТЕК ХХК-Д

Танай компанийн хэрэгжүүлж буй Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн салхин цахилгаан үүсгүүрийн талбай руу нэвтрэх 3.1 км зам нь Говийн бага ДЦГ-ын Б хэсгийн орчны бүстэй хэсэгчилсэн давхцалтай байна.

Иймд төслийг хэрэгжүүлэх явцад Дархан цаазат газрын Орчны бүсийн дэглэмийг баримталж Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль, Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчны тухай багц хуулиудын хүрээнд үйл ажиллагаа явуулахыг зөвлөж байна.

ДАРГА

Ч.БАТСҮХ

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ҮНЭЛГЭЭ
АУДИТЫН ХЭЛТЭС-Д

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
ГОВИЙН БАГА ДАРХАН
ЦААЗАТ ГАЗРЫН
ХАМГААЛАЛТЫН ЗАХИРГАА

46010 Өмнөговь аймаг, Ханбогд сум,
И-мэйл: smallgobi@mpa.gov.mn,
Вэбсайт: www.smallgobi.mpa.gov.mn

2022.09.28 № 94

танай _____-ны № _____-т

Санал хүргүүлэх тухай

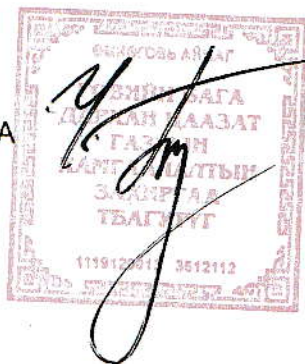
Монгол Улсын "Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай" хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1-т Орчны бүсэд үйлдвэрийн зориулалтаар мод бэлтгэх, ан агнах, анчдын отог байгуулах, ашигт малтмал эрж хайх, олборлох, уул уурхайн үйлдвэрлэл явуулах, усан сан байгуулах, далан, хаалт барих зэрэг үйл ажиллагаа явуулах аж ахуйн нэгж, байгууллага нь зохих хууль тогтоомжийн дагуу байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэнэ, 9.2-т нарийвчилсан үнэлгээний дүгнэлтэд хамгаалалтын захиргааны санал, дүгнэлтийг тусгана хэмээн заасан.

Танай компаний хэрэгжүүлж буй Ханбогдын салхин цахилгаан станцын төслийн үүсгүүрийн талбай руу нэвтрэх 3.6 км зам нь Говийн Бага Дархан цаазат газрын Б хэсгийн орчны бүстэй хэсэгчилсэн давхцалтай байгаа дээрх хуулийн 9.2-т заасны дагуу санал, дүгнэлтээ үүгээр хүргүүлж байна.

Монгол Улсын Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хуульд заасны дагуу танай компани төслөө хэрэгжүүлэх явцдаа Дархан цаазат газрын Орчны бүсийн дэглэмийг баримталж, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тухай хууль, Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчны тухай багц хуулиудын хүрээнд байгаль орчинд нөлөөлөл багатайгаар үйл ажиллагаа явуулахыг зөвлөж байна.

Хувийг "Клинтек" ХХК-д

ДАРГА

Ч.БАТСҮХ

462293050

Агуулга

Ханбогд орчимд хийсэн шувууны судалгаа	1
Танилцуулга	1
Шувууд	1
1.1 Судалгааны талбай, арга зүй	1
1.2 Судалгааны үр дүн	1
1.3 Могойч загалайн үүрлэлт, тархалт	3
1.3.1 Судалгааны зорилго	3
1.3.2 Судалгааны арга зүй	4
1.4 Судалгааны үр дүн	4
<u>Хүснэгтийн жагсаалт</u>	
Хүснэгт 1-1 Оюу Толгой орчимд 2021 онд ажиглагдсан ховор шувууд	2
Хүснэгт 1-2 2013-2017, 2021 онуудад Ханбогд сумын нутагт олдсон могойч загалайн үүрний тоо болон үржлийн амжилт	5
<u>Зургийн жагсаалт</u>	
Зураг 1-1 2016-2021 онд ажиглагдсан шувуудын зүйлийн тоо	2
Зураг 1-2 2021 онд ажиглагдсан шувуудын тоо, зүйлийн баялаг	2
Зураг 1-3 Могойч загалайн үүрний байршил болон эзэмшил нутаг	5

Ханбогд төслийн орчимд хийгдсэн шувууны судалгааны үр дүн

Танилцуулга

Олон нийтэд нээлттэй мэдээлэлд үндэслэж дүгнэвэл, ойрын хугацаанд төслийн эргэн тойронд засгийн газар буюу шинжлэх ухааны албан ёсны судалгаа хийгдээгүй байна. Гэсэн хэдий ч Оюу Толгойн уурхайн 2021 оны Байгаль орчны менежментийн жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланд дараах мэдээллийг нийтэлсэн байснаас хэсэгчлэн авлаа.¹ Тус уурхай нь Ханбогд төслийн талбайгаас ойролцоогоор 45 км зайд оршдог гэдгийг энд тэмдэглэх нь зүйтэй ба амьдрах орчиноос хамааран шувууны төрөл зүйлүүд өөр өөр байна. Тодруулбал, Оюу Толгойн уурхайд усны шувуудыг татдаг хэд хэдэн хиймэл усан сан байдаг бол Ханбогд төслийн талбайд байнгын тогтоол, цөөрөм байдаггүй.

Шувууд

1.1 Судалгааны талбай, арга зүй

Шувуу ажиглах, тэмдэглэх, фото зураг авах зэрэг хээрийн судалгаанд өргөн ашиглагддаг стандарт аргуудыг ашиглан мэдээлэл цуглуулсан.

Шувуудын ажиглалт судалгааг сар бүрийн нэг өдөр Оюу Толгой лицензийн талбайд байрлах задгай уст цэгүүд, Бор овоогийн булаг, Ханбумбат нисэх буудал болон уурхайн талбай орчимд гүйцэтгэхээс гадна Ханбогд сумын нутагт бусад мониторинг судалгааны явцад ажиглагдсан нүүдлийн болон ховор шувуудын тоо толгой, байршил, амьдрах орчны мэдээллийг цуглуулсан байна.

Мөн хавар, намрын улиралд дайран өнгөрөх нүүдлийн шувуудын зүйлийн олон янз байдал, тоо толгой ихэсдэгтэй холбоотойгоор шувуу ажиглах өдрийн давтамжийг нэмэгдүүлсэн. Мониторинг судалгаанд 10х42 хоёр нүдний дуран, 20-60х телескоп, GPS, зургийн аппарат, шувуу таних ном ашиглан шувуудыг тодорхойлж бүртгэсэн.

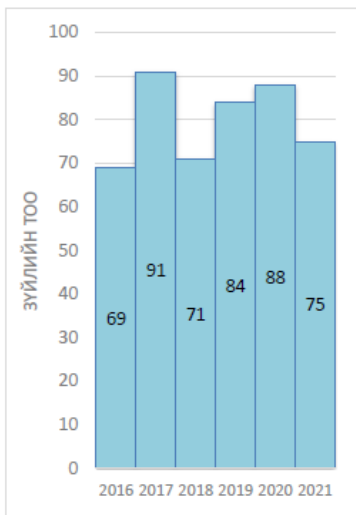
1.2 Судалгааны үр дүн

Шувуудын ажиглалт судалгааны үр дүнд Оюу Толгой уурхай орчмын нутгийн шувуудын зүйлийн бүрдэл жил бүр нэмэгдэж байна гэж дүгнэж болохоор байна. 2011 онд 54, 2012 онд 39, 2013 онд 21, 2014 онд 11, 2015 онд 5, 2016 онд 2, 2017 онд 4, 2018 онд 1, 2020 онд 3, 2021 онд 0 зүйл шувуу шинээр тэмдэглэсэн ба одоогоор Оюу Толгой орчимд нийт 17 баг, 44 овог, 133 төрөлд хамаарах 239 зүйлийн шувууд бүртгэгдээд байна.

Эдгээр зүйлийг хамаарах багаар нь ангилж үзэхэд Боршувуутаны багийн шувууд хамгийн их буюу 43% (n=103), Хиазтан 15.4% (n=37), Шонхортон 11.2% (n=27), Галуутан 10.8% (n=26), Өрөвтастан 4.6% (n= 11), Тогоруутан 3.3% (n=8), Тагтаатан 2.09% (n=5), Шунгууртан 1.67% (n=4), Уультан болон Тахиатан тус бүр 1.25% (n=3), Ураацайтан, Хотонтон, Тоншуултан, Зүсэгтэн, Эргүүбортон тус бүр 0.83% (n=2), Өвөөлжтөн, Хөхөөтөн багын шувууд тус бүр 0.41% (n=1) -ийг эзэлж байна.

¹ Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт байрлах Оюу толгой төслийн 2021 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан

Хавсралт 10.6

Зураг 0-1 2016-2021 онд ажиглагдсан шувуудын зүйлийн тоо

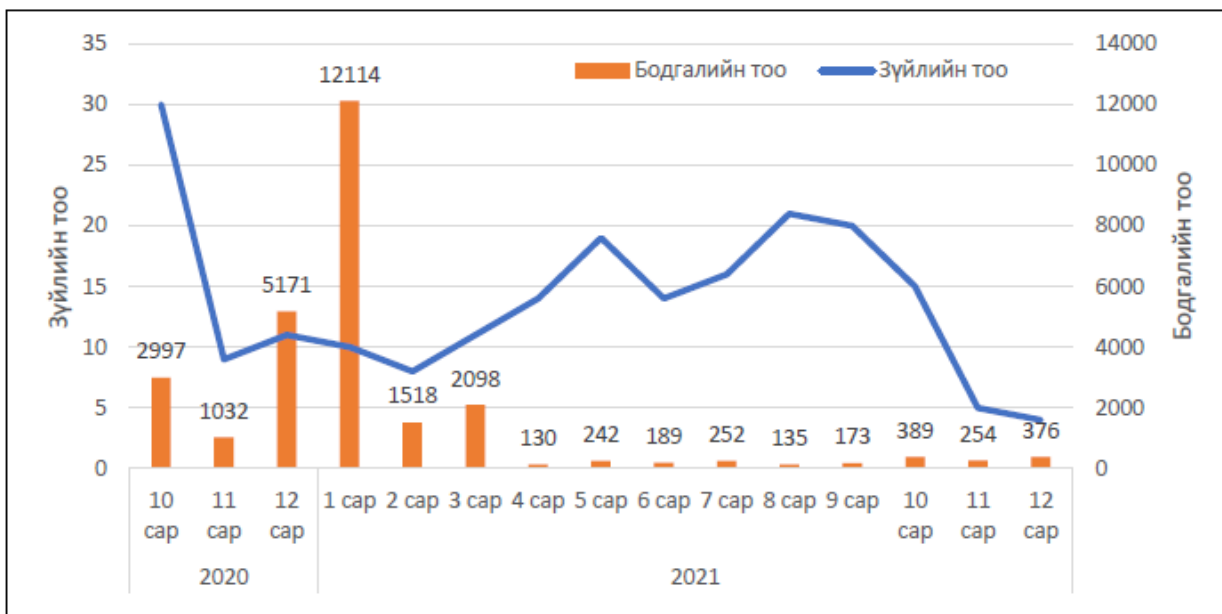
Шувуудын талаар явуулж буй хяналт шинжилгээний ажлаар 2021 онд энэ бүс нутгаар нүүдлийн үедээ дайран өнгөрдөг, тохиолдлын ховор тааралддаг, өвөлждөг болон суурин 12 баг, 28 овог, 41 төрөлд хамаарах 75 зүйлийн 18270 бодгаль шувуу тэмдэглэгдэв (9-36). Шувуудын нүүдлийн оргил үе болох 5 дугаар сард 19 зүйлийн 242 бодгаль, 9 дүгээр сард 20 зүйлийн 173 бодгаль тус тус бүртгэгдсэн бол өвлийн 1-2 дугаар саруудад эвэрт болжмор, монгол ногтрууны томоохон сүргүүд ихээр бүртгэгдсэн байна.

Доорх хүснэгтэд Олон улсын байгаль хамгаалах холбооны (IUCN) шалгуурын дагуу илүү өндөр хамгааллын статустай шувуудыг үзүүлэв (Хүснэгт 1-1).

Хүснэгт 0-1 Оюу Толгой орчимд 2021 онд ажиглагдсан ховор шувууд

Зүйлийн нэр	ШУ-ны нэршил	Бүс нутгийн үнэлгээ	ОУ-ын үнэлгээ	Оршин амьдрах хэлбэр
Нөмрөг тас	<i>Aegypius monachus</i>	АӨ	ХБ	С
Идлэг шонхор	<i>Falco cherrug</i>	УБ	Э	С/ӨЗ
Жороо тоодгой	<i>Chlamydotis macqueenii</i>	Э	Э	ӨЗ

Товчилсон үгийн тайлбар: УБ-устаж болзошгүй, Э-эмээ, АӨ-анхааралд өртөхөөргүй, ХБ- ховордож болзошгүй, ӨЗ-өндөглөн зусдаг, С-Суурин

Зураг 0-2 2021 онд ажиглагдсан шувуудын тоо, зүйлийн баялаг

Хавсралт 10.6

2021 онд ажиглагдсан шувуудыг оршин амьдрах хэлбэрээр нь ангилан үзэхэд өндөглөн зусдаг 15 (20%), нүүдлийн үедээ дайран өнгөрдөг 36 (48%), сүүрин 18 (24%), зусдаг 5 (6.6%), эрмэл 1 (1.3%) зүйл байна.

2021 оны 3 дугаар сард Оюу толгой орчмоор гангар хунгийн томоохон сүргүүд нүүдлийн үедээ дайран өнгөрлөө. Хунгийн сүргүүд уурхайн хашаан доторх зарим уст цэгүүд, Ханбумбат нисэх буудал орчим бүртгэгдсэн.

Хэсгийн дүгнэлт

- 2021 онд Оюу толгой орчимд 75 зүйлийн шувуу бүртгэгдсэн ба тэдгээрийн дийлэнх хувь нь нүүдлийн үедээ дайран өнгөрч буй зүйлүүд байлаа.
- Монгол орны ихэнх газар нутгийг хамран тогтсон цасан бүрхэвч нь тал, хээрийн бүсээр өргөн тархсан зарим зүйл жижиг шувуудад хоол тэжээлийн хомсдол үүсгэх, нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөнийг өдөөгч үндсэн шалтгаануудын нэг юм.

Өвлийн саруудад жижиг шувуудын идэш тэжээлээс хамаарсан тал, хээрийн бүсээс говийг чиглэсэн нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөн эрчимждэг. Үүнээс улбаалан 2021 оны 1-3 сард Оюу толгой орчимд шоорон эвэрт болжморын олон бодгаль бүхий том сүргүүд бүртгэгдсэн.

Фото 0-1 Гангар хун (*Cygnus cygnus*)

1.3 Могойч загалайн үүрлэлт, тархалт

1.3.1 Судалгааны зорилго

Оюу Толгой уурхай ховор шувуудад үзүүлэх шууд болон дам нөлөөг тодорхойлох хөтөлбөр боловсруулсан. Энэ хөтөлбөрийн хүрээнд Оюу Толгой уурхай тус уурхайн орчимд үүрлэж буй могойч загалайн үржлийн төлөв байдлыг үнэлэх, могойч загалайн орон зайн шилжилт хөдөлгөөн, эзэмшил нутгийг тодорхойлох зорилт тавьсан.

1.3.2 Судалгааны арга зүй

Гурван хүний бүрэлдэхүүнтэй баг хээрийн ажлыг 2021 оны 6 сарын 26-аас 7 сарын 12 хүртэл, 2021 оны 8 сарын 4-өөс 8 сарын 8 хүртэл хоёр удаагийн явалтаар нийт 21 хоногт гүйцэтгэсэн. Судалгааны баг Ханбогд сумын орчимд могойч загалай хайх ажлыг гүйцэтгэсэн бөгөөд шувуу танихад 2 нүдний (10 X 40) болон яндан дуран (25X - 60X) ашигласан.

Могойч загалайд GSM дамжуулагч (Lego 2 by Druid Technology Co., Ltd, China) зүүж орон зайн шилжилт хөдөлгөөний мэдээллийг цуглуулсан.

Могойч загалайн үүр олохын тулд судлаачид Ханбогд, Оюу толгой орчмын голын хөндий дэх хайлаасуудыг бүгдийг сайтар шалгасан. Энэ жил хээрийн судалгааны ажил оройтож эхэлсэн, цаг давчуу байсан учир бид бусад зүйлийн махчин шувуудын бүх үүрийг бүртгээгүй.

Могойч загалай өндөгтэй юмүү нялх ангаахайтай үедээ үүрэндээ байх магадлал өндөр бөгөөд энэ үед үүрийг нь олоход харьцангуй хялбар байдаг. Үүрний амжилт тодорхойлохын тулд могойч загалайн үүр тус бүрийг 2 удаа шалгасан бөгөөд ингэхдээ урт уурганы үзүүрт бэхэлсэн толь болон А-хэлбэрийн шат ашигласан. Бид үүрийг аль болох богино хугацаанд шалгаж шаардлагатай мэдээллээ цуглуулсан даруйд үүрнээс холдож бие гүйцсэн шувууд үүрэндээ ирэх нөхцлийг бүрдүүлсэн.

Үүрэн дээр GPS координат, өндөршил, амьдрах орчны төрөл, модны өндөр, цээжний өндөр дэх модны диаметр, үүрний өндөр гэсэн мэдээллийг цуглуулав. Бие гүйцсэн могойч загалайг mist net болон шар шувууны чихмэл ашиглаж, харин залуу шувууг нисч сурахаас нь өмнө үүрнээс барьж дамжуулагч зүүсэн. Дамжуулагч зүүхийн өмнө шаардлагатай биеийн хэмжээсийг авч метал бөгжөөр бөгжилсөн. Түүнээс гадна үүрэн доторх болон модон доорх хоол тэжээлийн үлдэгдлийн мэдээллийг цуглуулсан.

1.3.2.1 Өгөгдөл боловсруулалт

Тухайн үүрнээс дор хаяж нэг ангаахай амжилттай нисэх юмүү, үүрнээс нисэх хүртэлх хугацааны 80% орчимд хүрэхэд тухайн үүрлэлтийг амжилттай гэж тооцдог (STEENHOF, 1987)². Судлаачид могойч загалайн ангаахайн хөгжлийг 10 долоо хоногт хуваасан зурагт лавлахыг (Mori et al., 2017)³ ашиглаж ангаахайн насыг тодорхойлсон бөгөөд ангаахай 8 долоо хоног болон түүнээс дээш настай болсон тохиолдолд үүрнээс амжилттай ниссэн гэж тооцов. Могойч загалайн apparent nest success-ийг тооцоолов. Хамгийн ойр үүрлэсэн хөрш могойч загалайн үүр хүртэлх зай болон үржлийн тархалтыг GIS програм ашиглан тооцоолов. Эзэмшил нутгийг Минимум конвекс полигон (MCP95%) ашиглан R програм дээр тодорхойлов.

1.4 Судалгааны үр дүн

Судлаачид, 2021 онд могойч загалайн 4 үүр олсон (Зураг 1-3). Могойч загалай хайлаасан дээр дунджаар 4.5±1.2 м өндөрт үүрээ зассан бөгөөд үүрлэж буй модны цээжний өндөр дэх диаметр (DBH) 38.5±13.7 см байлаа.

Оюу толгойгоос урагш 10 км орчимд байрлах үүрний эр, эм шувуудыг 7-р сарын 3 өдөр барьж GSM дамжуулагч зүүсэн. 4830 дугаарын дамжуулагчтай шувуу 7-р сарын 20-оос хойш мэдээ дамжуулаагүй байгаа бол 2021 байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг бичиж байх үед 4829 дугаарын дамжуулагчтай шувуу өдөр бүр мэдээ дамжуулж байгаа бөгөөд

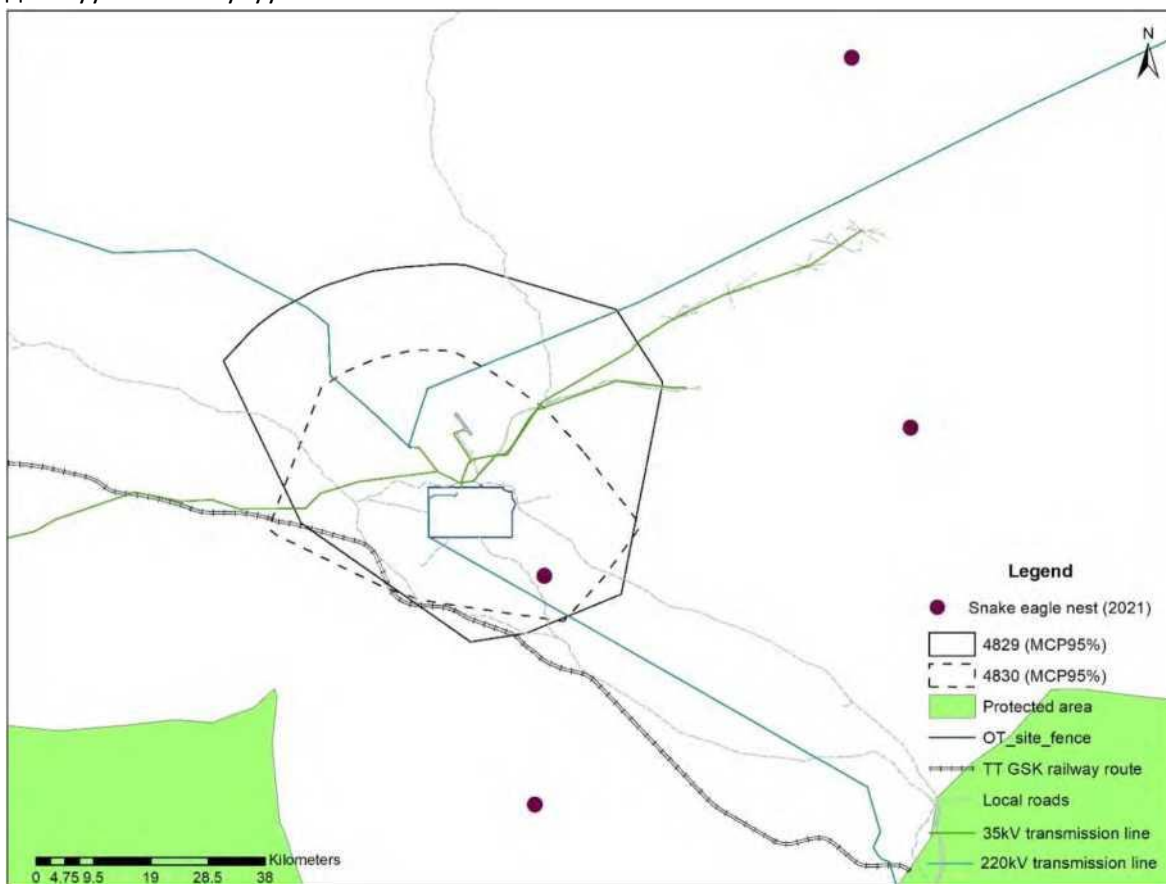
² STEENHOF, K. (1987). ASSESSING RAPTOR REPRODUCTIVE SUCCESS AND PRODUCTIVITY. RAPTOR MANAGEMENT TECHNIQUES MANUAL, 157–170.

³ MORI, D., VYAS, R., & UPADHYAY, K. (2017). BREEDING BIOLOGY OF THE SHORT-TOED SNAKE EAGLE CIRCAETUS GALLICUS. 12(MARCH), 149–156.

Хавсралт 10.6

үржлийн нутагтаа буюу Оюу толгой орчимд байсаар байна.

Хос могойч загалайн эзэмшил нутаг Оюу толгойн уурхайтай яг давхцаж байгаа бөгөөд 4830 дугаарын дамжуулагчтай шувууны эзэмшил нутгийн хэмжээ хэмжээ (MCP95) 1353,9 км², 4829 дугаарын дамжуулагчтай шувууных 2366 км² байна.

Зураг 0-3 Могойч загалайн үүрний байршил болон эзэмшил нутаг

Бид 8-р сард могойч загалайн үүрнүүдийг дахин шалгахад 4 үүрний ангаахайнууд нь 8 болон түүнээс дээш долоо хоногийн настай болсон байсан учир үүрний амжилтыг 100% гэж тооцсон (Хүснэгт 9-15). Түүнээс гадна 3 үүрний ангаахай үүрнээсээ амжилттай ниссэнийг GSM дамжуулагчийн өгсөн мэдээгээр давхар баталгаажуулсан болно.

Хүснэгт 0-2 2013-2017, 2021 онуудад Ханбогд сумын нутагт олдсон могойч загалайн үүрний тоо болон үржлийн амжилт

Огноо	Үүрний тоо	Амжилттай үүрний тоо	Үржлийн амжилт (%)
2013	4	3	0.75
2014	7	5	0.71
2015	8	7	0.88
2016	7	7	1.00
2017	5	4	0.80
2021	4	4	1.00

Хамгийн ойр байрлах хөрш могойч загалайн үүр хүртэлх дундаж зай 47.1±11.5 км, үржлийн тархалтын дундаж зай 2.6±3.3 км байлаа.

Могойч загалайн үүрний 3 км радиус дахь орчин нь ямар нэг байдлаар хүний нөлөөнд өртөөгүй байсан бөгөөд Оюу Толгой уурхайд хамгийн ойрхон үүр нь 13 км зайд байрлах бөгөөд энэ үүр нь Гашуун сухайтын замаас 5 км зайтай байв.

Хэсгийн дүгнэлт

Судлаачид 2021 онд могойч загалайн 4 үүр олсон нь өмнөх жилүүдтэй харьцуулахад үржлийн хосын тоо буурсан. Хэдий тийм боловч бодит байдал дээр үржлийн хосын тоо буурсан гэж шууд дүгнэхэд эрт юм. Энэ жилийн хээрийн судалгааны ажил оройтож эхэлсэн учир бид эрт үүрлээд үүрлэлт нь амжилтгүй болсон зарим тохиолдлуудыг бүртгэж чадаагүй ч байх боломжтой.

Могойч загалайн үүрнүүдийн хоорондын зай грект 2.7 км (Bakaloudis et al., 2005)⁴, Беларуст 6 км (Ivanovsky, 1992)⁵, Италид 4.4 км (Petretti, 1988)⁶, Италийн баруун хойд хэсэгт 13-34 км (Восса, 1989) байсан бол Ханбогд сумын орчмын могойч загалайн үүр хоорондын зай харьцангуй хол буюу 47.1 км байгаа нь Ханбогд сумын орчмын могойч загалайн тоо толгой угаас цөөн байгаатай холбоотой байж болох юм.

Ханбогд сумын орчмын могойч загалайн үржлийн амжилт 2016 оныхтой адилхан 1.0 буюу бусад онуудаас (0.71-0.88) харьцангуй өндөр байв. Харин бусад оронд хийсэн судалгаанд үржлийн амжилт Грект 0.69 & 0.88, Италид 0.75 (Petretti, 1988) байжээ.

Махчин шувууд үржлийн газар нутагтаа сэлгэж ашигладаг 2-3 үүртэй байдаг (Newton, 1979)⁷ бөгөөд үржлийн тархалтын дундаж зай 2.6 км байгаа нь могойч загалай үржлийн газар нутгаа орхилгүй олон жил ашигладаг болохыг харуулж байна.

Бие гүйцсэн шувуудын хувьд 4829 дугаарын дамжуулагчтай бодгаль өдөр бүр мэдээ өгч, одоогийн байдлаар үржлийн нутагтаа байсаар байгаа бөгөөд эзэмшил нутаг нь Оюу толгойтой яг давхцаж байгаа юм. Энэ үүрний могойч загалай Оюу толгой болон Гашуун сухайтын замтай харьцангуй ойрхон байрлаж байгаа ч гэсэн үүрлэлт нь амжилттай болсон нь хүний нөлөөнд харьцангуй бага байсныг харуулж байна.

⁴ BAKALLOUDIS, D. E., VLACHOS, C. G., & HOLLOWAY, G. J. (2005). NEST SPACING AND BREEDING PERFORMANCE IN SHORTTOED EAGLE CIRCAETUS GALLICUS IN NORTHEAST GREECE. BIRD STUDY, 52(3), 330–338.

[HTTPS://DOI.ORG/10.1080/00063650509461407](https://doi.org/10.1080/00063650509461407)

⁵ IVANOVSKY, V. V. (1992). ECOLOGY OF SHORT-TOED EAGLE NESTING IN BYELORUSSIAN POOZERJE. MODERN ORNITHOLOGY, 69–77.

⁶ PETRETTI, F. (1988). NOTES ON THE BEHAVIOUR AND ECOLOGY OF THE SHORT-TOED EAGLE IN ITALY. LE GERFAUT, 78(3), 261–286.

⁷ NEWTON, I. (1979). POPULATION ECOLOGY OF RAPTORS. BUTEO BOOKS.

1 ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТГИЙН ТАЛААРХ ТОДРУУЛГА

1.1 Хууль, эрхзүйн орчин

1.1.1 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль, 1994

Энэ хуулиар байгалийн өвөрмөц тогтцыг тусгай хамгаалалтад авах, унаган төрхийг хадгалах, хамгаалах харилцааг зохицуулсан. Тус хуульд дархан цаазат газар, байгалийн цогцолборт газар, байгалийн нөөц газар, дурсгалт газар гэсэн дөрвөн ангиллаар тусгай хамгаалалттай газар нутгийг ангилсан. Байгалийн нөөц газар нь экологийн нөөц газар, биологийн нөөц газар, палеонтологийн нөөц газар, геологийн нөөц газар, усны нөөц газар гэсэн 5 төрөлд хуваагддаг.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн холбогдох зүйлээс иш татав.

4 дүгээр зүйл. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүс

1. Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг орчны бүстэй байж болно. Орчны бүсийн эрх зүйн байдлыг тусгай хуулиар зохицуулна.

2. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн заагийг зохих шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын саналыг харгалзан тусгай хамгаалалттай газар нутгийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно гэж заасан.

1.1.2 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль, 1995

Энэхүү хуулиар тусгай хамгаалалттай газар нутагт орчны бүсийг тогтоох, орчны бүсэд үйл ажиллагаа явуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулдаг бөгөөд дархан цаазат газар, байгалийн цогцолборт газар гэж хоёр хэсэгт тусгайлан заажээ.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хуулийн холбогдох зүйлээс иш татав.

3 дугаар зүйл. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүс

3.1. Дархан цаазат болон байгалийн цогцолборт газарт үзүүлж байгаа буюу үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, тухайн газар нутгийг хамгаалахад иргэдийн оролцоог өргөжүүлэх, тэдний ахуй амьдралаа баталгаажуулах, байгалийн баялгийг зохистой ашиглах шаардлагыг харгалзан тогтоосон газар нутгийг орчны бүс гэнэ.

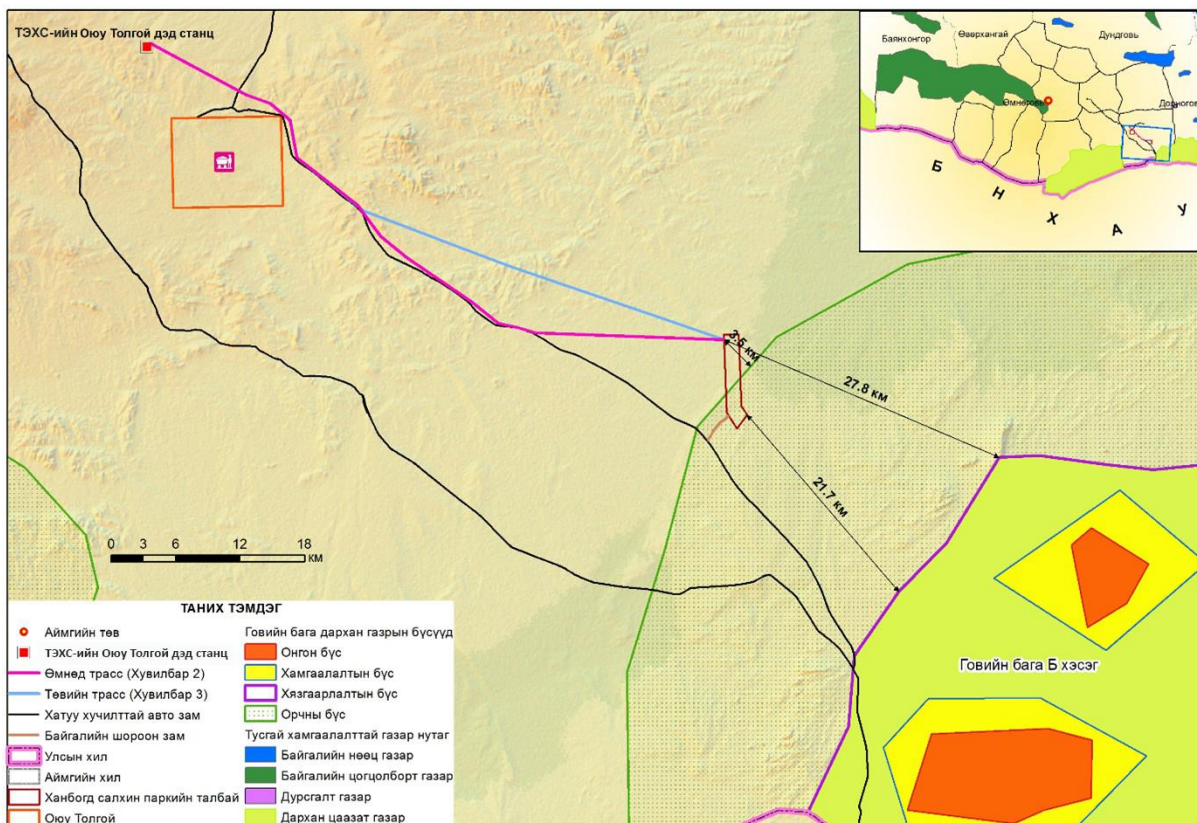
9 дүгээр зүйл. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

9.1. Орчны бүсэд үйлдвэрийн зориулалтаар мод бэлтгэх, ан агнах, анчдын отог байгуулах, ашигт малтмал эрж хайх, олборлох, уул уурхайн үйлдвэрлэл явуулах, усан сан байгуулах, далан, хаалт барих зэрэг үйл ажиллагаа явуулах аж ахуйн нэгж, байгууллага нь зохих хууль тогтоомжийн дагуу байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэнэ.

9.2. Нарийвчилсан үнэлгээний дүгнэлтэд хамгаалалтын захиргааны санал, дүгнэлтийг тусгана.

1.2 Улсын тусгай хамгаалалттай газар

Доорх зурагт төслийн талбайтай ойролцоо орших улсын тусгай хамгаалалттай газрын байршлыг харуулав. Говийн бага дархан цаазат газрын Б хэсэг Ханбогд салхин цахилгаан станц төслийн талбайн зүүн урд захаас 21.7 км зайтай оршдог.

Зураг 1-1 Улсын Тусгай Хамгаалалттай Газар

Говийн бага дархан цаазат газар Б хэсгийн танилцуулга

Монголын зүүн өмнөд говийн үндсэн хэв шинжийг төлөөлж, байгалийн унаган төрхөө харьцангуй сайн хадгалсан, дэлхийд ховордсон амьтад болох хулан, хар сүүлт, аргаль, янгирын гол байршил нутаг учраас тус газрыг 1996 онд УИХ-ын 43 дугаар тогтоолоор дархан цаазат газар болгожээ. Тус газар нь Өмнөговь аймгийн Номгон, Баян-Овоо, Ханбогд, Дорноговь аймгийн Хатанбулаг сумдын нутаг дэвсгэрт нийт 1830429.42 га газар нутгийг хамран оршино.

Тус газарт Монгол орны хулангийн 50 орчим хувь нь энэ нутагт байршин нутагладаг. Байгалийн 2 мужийг төлөөлж Галбын, Борзонгийн говийн өргөн уудам нутгийг хамран байршина. Галбын говийн хэсгээр хотгор дагуудаа бударганат, олон наст бударгана-загт бүлгэмдэлтэй. Талархаг газраа баглуурт, хотгорт мөнгөн хайргат, бор бударганат цөлийн ургамалтай. Мөн хотгор дагуу хужир мараалаг ба элсэрхэг хэсгээр заган ой ихтэй. Хулан, хар сүүлт нь сүүлийн жилүүдэд байгалийн болон хүний үйл ажиллагааны зохисгүй нөлөөний улмаас цөөрөх хандлагатай болсон. Говийн бага ДЦГ нь говийн аймгуудын зааг нутгийг хамрах тул ерөнхийдөө зэлүүд ба хилийн дагуух нутгийг хамгаалах, судлахад чухал ач холбогдолтой. Галбын говийн хэсэг нь Алашаа говийн дэд мужид багтах бөгөөд хотгор дагуудаа бударганат, олон наст бударганат-загт бүлгэмдэлтэй.

ДЦГ-ыг байгалийн хэв шинж, төлөв байдал, хөрс, ус, ургамал, амьтны аймгийн онцлог, хүний үйл ажиллагаанд өртөх байдал зэргийг харгалзан дараах бүсэд хуваадаг. Үүнд:

- Онгон бүс,
- Хамгаалалтын бүс,
- Хязгаарлалтын бүс.

Мөн дархан цаазат газар нь орчны бүстэй бөгөөд тухайн газрын хилийн заагийн гадна оршино. (Зураг 1-1 Улсын тусгай хамгаалалттай газар).

Хавсралт 10.7

Дархан цаазат газарт үзүүлж байгаа буюу үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, тухайн газар нутгийг хамгаалахад иргэдийн оролцоог өргөжүүлэх, тэдний ахуй амьдралаа баталгаажуулах, байгалийн баялгийг зохистой ашиглах шаардлагыг харгалзан тогтоосон газар нутгийг орчны бүс гэдэг. Говийн бага дархан цаазат газрын А хэсэг нь 16401.1 км², Б хэсэг нь 10966.9 км² талбай бүхий орчны бүстэй. Ханбогд төслийн талбайн өмнөд хэсэг нь Говийн бага дархан цаазат газрын Б хэсгийн орчны бүстэй хэсэгчлэн давхцдаг (Зураг 1-1).

1.3 Дүгнэлт

Зураг 1-1-ийг харвал төслийн талбай дархан цаазат газартай давхцал байхгүй. Клинтек ХХК-аас БОАЖЯ-нд хүсэлт¹ гаргаж тусгай хамгаалалттай газар нутагтай давхцал байгаа эсэх талаар лавлагаа № 03-4777 авсан ба уг лавлагаанд Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт хэрэгжих “Ханбогд салхин цахилгаан станц” төслийн талбай, цахилгаан дамжуулах шугамын трасс болон автозамын трасс бүхий газар нь Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.3, тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 заасны дагуу Засгийн газрын 2012 оны 194 дүгээр тогтоолоор баталсан Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газрын хилийн зааг, Засгийн газрын 2015 оны 289 дүгээр тогтоолоор баталсан Усны сан бүхий энгийн хамгаалалтын бүсийн хилийн зааг, Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутагтай тус тус давхцалгүй болохыг баталгаажуулсан болно..

Ханбогд төслийн талбайн өмнөд хэсэг болон нэвтрэх зам Говийн бага дархан цаазат газрын Б хэсгийн орчны бүстэй хэсэгчлэн давхцдаг (Зураг 1-1). Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд орчны бүсэд явагдах үйл ажиллагаанд тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын захиргаанаас санал дүгнэлт авч, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийлгэх шаардлагуудыг заасан.

Төслийн БОННУ-г боловсруулж, төсөл хэрэгжүүлэгч, БОННУ-ний баг хамтдаа Говийн бага дархан цаазат газрын хамгаалалтын захиргааны даргатай 2021 оны 10-р сарын 19, 2022 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдөр тус бүр 1 удаа буюу нийтдээ **2 удаа** биечлэн уулзаж, санал, дүгнэлтийг мөн **2 удаа** авсан.

Уулзалтын үеэр хүлээн авсан санал, дүгнэлтийг БОННУ-д хавсарган оруулсан болно. Уг саналд Бага говийн дархан цаазат газрын хамгаалалтын захиргааны дарга “Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай хууль”-ийн 9 дүгээр зүйл, 9.1, 9.2 дугаар заалтыг дурдсан бөгөөд тодорхой аж ахуй, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд БОННУ хийлгэх шаардлагатай. Түүнчлэн, “Монгол Улсын Тусгай Хамгаалалттай Газар Нутгийн Орчны Бүсийн тухай” хуульд заасны дагуу төсөл хэрэгжүүлэх явцдаа тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн дэглэмийг баримталж, “Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хууль”, “Тусгай хамгаалалттай газрын орчны бүсийн тухай хууль”, Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчны багц хуулийн хүрээнд байгаль орчинд нөлөөлөл багатайгаар үйл ажиллагаа явуулах талаар санал өгсөн.

Тиймээс төсөл хэрэгжүүлэгчийн зүгээс улсын тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргаанаас ирүүлсэн санал, дүгнэлтэд заасан зөвлөмжийг баримтлан, хэрэгжүүлж буй төслийн талаар мэдээлэл хүргүүлж, хамтран ажиллах шаардлагатай.

Иймд, төсөл хэрэгжүүлэгчийн зүгээс Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын захиргааны даргын өгсөн зөвлөмжийг даган мөрдөж байгаа бөгөөд төслийн хэрэгжилттэй холбоотой мэдээллийг бэлэн болмогц хүргэж, төслийн нөлөөллийг бууруулахын тулд захиргаатай хамтран ажиллах болно.

¹ БОАЖЯ, 2021.10.12, 03/4777, Хариу хүргүүлэх тухай

Хавсралт 10.8

Ханбогд сумын нутагт 2020-2022 онд ажиглагдсан шувуудын бүртгэл

Энэхүү хавсралтад Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 2020 оны 9-р сараас 2022 оны 5-р сар хүртэл ажиглагдсан шувуудын зүйлийн жагсаалтыг оруулав.¹ Ажиглалтыг eBird байгууллагаас хүлээн зөвшөөрөгдсөн цуврал ажиглалтын үр дүнд буюу мэргэжлийн хүмүүс болон шувуу сонирхогчид сайн дурын үндсэн дээр гүйцэтгэж eBird.org мэдээллийн санд байршуулсан болно. eBird нь тухайн зүйл байгаа эсэх, мөн шувууны элбэг байдлыг шалгах хуудасаар дамжуулан баримтжуулдаг. Вэб интерфэйс нь оролцогчдод өгөгдлийн сангийн интерактив асуулга ашиглан ажиглалтаа оруулах эсвэл үр дүнг харах боломжийг олгодог. Интернет хэрэгслүүд нь шувууны бүртгэлийг хөтөлж, интерактив газрын зураг, график, багана график ашиглан өгөгдлийг дүрслэх боломжийг хэрэглэгчдэд олгодог.

Доор үзүүлсэн мэдээлэл нь Ханбогд сумын нийт нутаг дэвсгэрт хийгдсэн ажиглалтын тоо ба нийт ажиглагдсан зүйл бүр нь Төслийн талбайн хүрээнд хамаарахгүй.

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2020 оны 9 сарын 2

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	30	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
2	Эгэл хөхөө	Common Cuckoo	<i>Cuculus canorus</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
3	Шовшуур хөхөө	Oriental Cuckoo	<i>Cuculus optatus</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
4	Эгэл хилэнжигүүр	Black-winged Stilt	<i>Himantopus himantopus</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
5	Бэсрэг тутгалжин	Whimbrel	<i>Numenius phaeopus</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
6	Харцгай	Japanese Sparrowhawk	<i>Accipiter gularis</i>	2	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
7	Сохор элээ	Black Kite (Black-eared)	<i>Milvus migrans</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
8	Талын сар	Long-legged Buzzard	<i>Buteo rufinus</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
9	Хотны бүгээхэй	Little Owl	<i>Athene noctua</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
10	Бөөвөлжин өвөөлж	Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
11	Зээрд шонхор	Lesser Kestrel	<i>Falco naumanni</i>	7	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
12	Начин шонхор	Eurasian Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
13	Амарын шонхор	Amur Falcon	<i>Falco amurensis</i>	4	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
14	Шууман шонхор	Eurasian Hobby	<i>Falco subbuteo</i>	6	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
15	Идлэг шонхор	Saker Falcon	<i>Falco cherrug</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
16	Тольт дунхай	Isabelline Shrike	<i>Lanius isabellinus</i>	2	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
17	Ухаа дунхай	Brown Shrike	<i>Lanius cristatus</i>	2	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
18	Үнсэн дунхай	Great Gray Shrike (Steppe)	<i>Lanius excubitor</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
19	Алаг шаазгай	Eurasian Magpie	<i>Pica pica</i>	5	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
20	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	10	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
21	Шоорон эвэрт болжмор	Horned Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
22	Монгол жиргэмэл	Mongolian Short-toed Lark	<i>Calandrella dukhunensis</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
23	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02

¹ Ажиглалт S73404688, S88646105, S108791034, S109996833, S110542334, S110550998, S110626563, S110809201, S110809314, S110928821

Хавсралт 10.8

24	Элслэг эргийн хараалай	Bank Swallow	<i>Riparia riparia</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
25	Борлог дууч шувуу	Yellow-browed Warbler	<i>Phylloscopus inornatus</i>	2	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
26	Бүхт дууч шувуу	Dusky Warbler	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	20	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
27	Алаг хөөндэй	White's Thrush	<i>Zoothera aurea</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
28	Халиун хөөндэй	Eyebrowed Thrush	<i>Turdus obscurus</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
29	Хурган намнаа	Taiga Flycatcher	<i>Ficedula albicilla</i>	25	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
30	Бүжмч чогчиго	Isabelline Wheatear	<i>Oenanthe isabellina</i>	40	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
31	Цөлийн чогчиго	Desert Wheatear	<i>Oenanthe deserti</i>	5	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
32	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	4	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
33	Шартуруут цэгцгий	Eastern Yellow Wagtail	<i>Motacilla tschutschensis</i>	3	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
34	Шар цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	15	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
35	Хөх цэгцгий	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	30	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
36	Бөртөт шийхнүүхэй	Olive-backed Pipit	<i>Anthus hodgsoni</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
37	Харзны шийхнүүхэй	Water Pipit	<i>Anthus spinoletta</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02
38	Хүрэнтолгойт хөмрөг	Red-headed Bunting	<i>Emberiza bruniceps</i>	1	Ханбогд, Бага Энгэр Мод	2020.09.02

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2021 оны 5 сарын 21

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Буулгат хүүрзгэнэ	Eurasian Collared-Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>	3	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
2	Зээрд хүүрзгэнэ	Red Collared-Dove	<i>Streptopelia tranquebarica</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
3	Эгэл хөхөө	Common Cuckoo	<i>Cuculus canorus</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
4	Өвөгт тогоруу	Demoiselle Crane	<i>Grus virgo</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
5	Согсоот гоорбис	Oriental Honey-buzzard	<i>Pernis ptilorhynchus</i>	3	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
6	Сохор элээ	Black Kite (Black-eared)	<i>Milvus migrans</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
7	Өвөөлж	Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
8	Амарын шонхор	Amur Falcon	<i>Falco amurensis</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
9	Шууман шонхор	Eurasian Hobby	<i>Falco subbuteo</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
10	Ухаа дунхай	Brown Shrike	<i>Lanius cristatus</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
11	Алаг шаазгай	Eurasian Magpie	<i>Pica pica</i>	7	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
12	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	6	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
13	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	5	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
14	Асрын хараацай	Barn Swallow (Buff-bellied)	<i>Hirundo Rustica</i>	3	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
15	Борлог дууч шувуу	Yellow-browed Warbler	<i>Phylloscopus inornatus</i>	4	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21
16	Жирхэн дууч шувуу	Pallas's Leaf Warbler	<i>Phylloscopus proregulus</i>	7	Ханбогд, Адгийн Сүхайт	2021.05.21

Хавсралт 10.8

17	Бухт дууч шувуу	Dusky Warbler	<i>Phylloscopus fuscatu</i>	18	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
18	Умардын дууч шувуу	Arctic Warbler	<i>Phylloscopus borealis</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
19	Халиун хөөндэй	Eyebrowed Thrush	<i>Turdus obscurus</i>	1	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
20	Өнгөлүүрт гургалдай	Siberian Rubythroat	<i>Calliope calliope</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
21	Хурган намнаа	Taiga Flycatcher	<i>Ficedula albicilla</i>	12	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
22	Дагуур галсүүлт	Daurian Redstart	<i>Phoenicurus auroreus</i>	6	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
23	Цөлийн чогчиго	Desert Wheatear	<i>Oenanthe deserti</i>	4	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
24	Загийн бор шувуу	Saxaul Sparrow	<i>Passer ammodendri</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
25	Хээрийн бор шувуу	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	15	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
26	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	3	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
27	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail (Gray-backed)	<i>Motacilla citreola citreola/werae</i>	6	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
28		Citrine Wagtail (Black-backed)	<i>Motacilla citreola calcarata</i>	4	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
29	Бөртөт шийхнүүхэй	Olive-backed Pipit	<i>Anthus hodgsoni</i>	3	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
30	Улаавар бужмар	Common Rosefinch	<i>Carpodacus erythrinus</i>	4	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
31	Цагаан хэвэлт хөмрөг	Pallas's Bunting	<i>Emberiza pallasii</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21
32	Борлог хөмрөг	Little Bunting	<i>Emberiza pusilla</i>	2	Ханбогд, Адгийн Сухайт	2021.05.21

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 2

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Хондон ангир	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
2	Ногоохон нугас	Green-winged Teal	<i>Anas crecca</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
3	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	7	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
4	Нарийн хиазат	Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
5	Темминкийн элсэг	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	4	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
6	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
7	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	20	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
8	Шар цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
9	Хөх цэгцгий	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02
10	Харзны шийхнүүхэй	Water Pipit	<i>Anthus spinoletta</i>	8	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.02

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 10

#	Зүйлийн нэр	Тоо	Байршил
---	-------------	-----	---------

Хавсралт 10.8

	Монгол	Англи	ШУ-ны			Ажигласан огноо
1	Анхидал ангир	Common Shelduck	<i>Tadorna tadorna</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
2	Цагаан хөмсөгт нугас	Garganey	<i>Spatula querquedula</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
3	Зэрлэг нугас	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
4	Ногоохон нугас	Green-winged Teal	<i>Anas creca</i>	16	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
5	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	12	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
6	Зэвэн хиазат	Greater Sand-Plover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
7	Темминкийн элсэг	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	45	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
8	Савар элсэг	Long-toed Stint	<i>Calidris subminuta</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
9	Эгэл хайргын хөгчүү	Common Sandpiper	<i>Actitis hypoleucos</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
10	Сүүлцагаан хөгчүү	Green Sandpiper	<i>Tringa ochropus</i>	6	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
11	Үхэр хөгчүү	Common Greenshank	<i>Tringa nebularia</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
12	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
13	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	28	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
14	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
15	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	8	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10
16	Хөх цэгцгий	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.10

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 14

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Хондон ангир	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	2	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
2	Бор нугас	Gadwall	<i>Mareca strepera</i>	2	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
3	Эрээнхавирга хахилаг	Chukar	<i>Alectoris chukar</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
4	Бүүлгат хүүрзгэнэ	Eurasian Collared-Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>	6	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
5	Нарийн хиазат	Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	3	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
6	Цармын бүргэд	Golden Eagle	<i>Aquila chrysaetos</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
7	Бөөвөлжин өвөөлж	Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>	3	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
8	Холтсон гоётуул	Eurasian Wryneck	<i>Jynx torquilla</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
9	Зээрд шонхор	Lesser Kestrel	<i>Falco naumanni</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
10	Начин шонхор	Eurasian Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>	2	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
11	Шууман шонхор	Eurasian Hobby	<i>Falco subbuteo</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
12	Алаг шаазгай	Eurasian Magpie	<i>Pica Pica</i>	5	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14

Хавсралт 10.8

13	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	3	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
14	Бургасны уран шувуу	White-crowned Penduline-Tit	<i>Remiz coronatus</i>	11	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
15	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	4	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
16	Улаангүеэт хөөндэй	Red-throated Thrush	<i>Turdus ruficollis</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
17	Науманни хөөндэй	Naumann's Thrush	<i>Turdus naumanni</i>	10	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
18	Хүрэн х Науманны хөөндэй (эрлийз)	Dusky х Naumann's Thrush (hybrid)	<i>Turdus eunomus x naumanni</i>	3	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
19	Хурган намнаа	Taiga Flycatcher	<i>Ficedula albicilla</i>	17	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
20	Дагуур галсүүлт	Daurian Redstart	<i>Phoenicurus auroreus</i>	7	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
21	Цөлийн чогчиго	Desert Wheatear	<i>Oenanthe deserti</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
22	Мяраан чогчиго	Pied Wheatear	<i>Oenanthe pleschanka</i>	6	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
23	Хээрийн бор шувуу	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	10	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
24	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	10	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
25	Бөртөт шийхнүүхэй	Olive-backed Pipit	<i>Anthus hodgsoni</i>	2	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
26	Харзны шийхнүүхэй	Water Pipit	<i>Anthus spinoletta</i>	3	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
27	Цагаан хэвэлт хөмрөг	Pallas's Bunting	<i>Emberiza pallasi</i>	1	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14
28	Борлог хөмрөг	Little Bunting	<i>Emberiza pusilla</i>	2	Буйр хөхийн задгай	2022.05.14

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 18

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrhaptes paradoxus</i>	8	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
2	Өвөгт тогоруу	Demoiselle Crane	<i>Grus virgo</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
3	Зэвэн хиазат	Greater Sand-Plover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	4	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
4	Тэнгисийн хиазат	Kentish Plover	<i>Charadrius alexandrinus</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
5	Савар элсэг	Long-toed Stint	<i>Calidris subminuta</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
6	Шугуйн хөгчүү	Wood Sandpiper	<i>Tringa glareola</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
7	Сохор элээ	Black Kite (Black-eared)	<i>Milvus migrans</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
8	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
9	Шоорон эвэрт болжмор	Horned Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
10	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	30	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
11	Асрын алтанхараацай	Barn Swallow (White-bellied)	<i>Hirundo rustica rustica</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18

Хавсралт 10.8

12	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
13	Шартуруут цэгцгий	Eastern Yellow Wagtail	<i>Motacilla tschutschensis</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
14	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	7	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
15	Хөх цэгцгий	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
16	Цагаан хэвэлт хөмрөг	Pallas's Bunting	<i>Emberiza pallasi</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18
17	Борлог хөмрөг	Little Bunting	<i>Emberiza pusilla</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь, (42,987, 107,739)	2022.05.18

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 19

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	46	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
2	Хархираа тогоруу	Common Crane	<i>Grus grus</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
3	Азийн сүвээ цагаан	Black-bellied Plover	<i>Pluvialis squatarola</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
4	Зэвэн хиазат	Greater Sand-Plover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	10	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
5	Тэнгисийн хиазат	Kentish Plover	<i>Charadrius alexandrinus</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
6	Темминкийн элсэг	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	9	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
7	Савар элсэг	Long-toed Stint	<i>Calidris subminuta</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
8	Шугуйн хөгчүү	Wood Sandpiper	<i>Tringa glareola</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
9	Шоорон эвэрт болжмор	Horned Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
10	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	38	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
11	Уулын цэгцгий	Gray Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	5	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
12	Шартуруут цэгцгий	Eastern Yellow Wagtail	<i>Motacilla tschutschensis</i>	4	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
13	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	13	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19
14	Цагаан хэвэлт хөмрөг	Pallas's Bunting	<i>Emberiza pallasi</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.19

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сар 20

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	35	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
2	Өвөгт тогоруу	Demoiselle Crane	<i>Grus virgo</i>	5	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
3	Азийн сүвээцагаан	Pacific Golden-Plover	<i>Pluvialis fulva</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
4	Зэвэн хиазат	Greater Sand-Plover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	9	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
5	Темминкийн элсэг	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	3	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
6	Савар элсэг	Long-toed Stint	<i>Calidris subminuta</i>	3	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20

Хавсралт 10.8

7	Шугуйн хөгчүү	Wood Sandpiper	<i>Tringa glareola</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
8	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	4	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
9	Шоорон эвэрт болжмор	Horned Lark	<i>Eremophila alpestris</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
10	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Aldatala cheleensis</i>	50	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
11	Асрын алтанхараацай	Barn Swallow (White-bellied)	<i>Hirundo rustica rustica</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
12	Бор тодол	White-cheeked Starling	<i>Spodiopsar cineraceus</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
13	Бүжимч чогчиго	Isabelline Wheatear	<i>Oenanthe isabellina</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
14	Шар цэгцхий	Western Yellow Wagtail	<i>Motacilla flava</i>	15	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
15	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	7	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20
16	Хөхтүрүүт хөмрөг	Black-faced Bunting	<i>Emberiza spodocephala/personata</i>	1	Ханбогд, Булаг, 42.98746, 107.74012	2022.05.20

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 21

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Хондон ангир	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	4	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
2	Улаанхушуу биваан	Red-crested Pochard	<i>Netta rufina</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
3	Дорнын хүүрэгэнэ	Oriental Turtle-Dove	<i>Streptopelia orientalis</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
4	Бүүлгат хүүрэгэнэ	Eurasian Collared-Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>	9	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
5	Соотон гуйванга	Long-eared Owl	<i>Asio otus</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
6	Бөөвөлжин өвөөлж	Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>	2	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
7	Ухаа дунхай	Brown Shrike	<i>Lanius cristatus</i>	7	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
8	Алаг шаазгай	Eurasian Magpie	<i>Pica Pica</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
9	Алагтуу хэрээ	Daurian Jackdaw	<i>Corvus dauuricus</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
10	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	2	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
11	Жирхэн дууч шувуу	Pallas's Leaf Warbler	<i>Phylloscopus proregulus</i>	15	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
12	Бүхт дууч шувуу	Dusky Warbler	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	6	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
13	Сибирийн хөөндэй	Siberian Thrush	<i>Geokichla sibirica</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
14	Халиун хөөндэй	Eyebrowed Thrush	<i>Turdus obscurus</i>	5	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
15	Өнгөлүүрт гургалдай	Siberian Rubythroat	<i>Calliope calliope</i>	15	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
16	Дагуур галсүүлт	Daurian Redstart	<i>Phoenicurus aureus</i>	3	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21
17	Алтан жигүүр	Oriental Greenfinch	<i>Chloris sinica</i>	1	Ханбогд, Адгийн сухайт	2022.05.21

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нийт нутагт ажиглагдсан шувуудын бүртгэл, 2022 оны 5 дугаар сарын 21

Хавсралт 10.8

#	Зүйлийн нэр			Тоо	Байршил	Ажигласан огноо
	Монгол	Англи	ШУ-ны			
1	Ногоохон нугас	Green-winged Teal	<i>Anas crecca</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
2	Монгол ногтруу	Pallas's Sandgrouse	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
3	Азийн сүвээцагаан	Pacific Golden-Plover	<i>Pluvialis fulva</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
4	Зэвэн хиазат	Greater Sand-Plover	<i>Charadrius leschenaultii</i>	24	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
5	Тэнгисийн хиазат	Kentish Plover	<i>Charadrius alexandrinus</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
6	Нарийн хиазат	Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
7	Темминкийн элсэг	Temminck's Stint	<i>Calidris temminckii</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
8	Шугуйн хөгчүү	Wood Sandpiper	<i>Tringa glareola</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
9	Хон хэрээ	Common Raven	<i>Corvus corax</i>	2	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
10	Дэрсний жиргэмэл	Asian Short-toed Lark	<i>Alaudala cheleensis</i>	9	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
11	Согсоот божирго	Crested Lark (Crested)	<i>Galerida cristata</i>	3	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
12	Шартуруут цэгцгий	Eastern Yellow Wagtail	<i>Motacilla tschutschensis</i>	1	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21
13	Шар түрүүт цэгцгий	Citrine Wagtail	<i>Motacilla citreola</i>	17	Оргих худаг, Өмнөговь (42,987, 107,739)	2022.05.21

Эх сурвалж: www.ebird.com